

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV FILOZOFICKÉ FAKULTY

Diplomová práce

NEJSTARŠÍ ČESKOBUDĚJOVICKÝ SBOR CÍRKVE
ČESKOSLOVENSKÉ (HUSITSKÉ) V LETECH 1920-1948

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Novotný, CSc.

Autorka práce: Veronika Slavíková

Studijní obor: ČJ-D/SŠ

Ročník: 6.

2013

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním svého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím také s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu své diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 23. července 2013

.....

Veronika Slavíková

Děkuji doc. PhDr. Miroslavu Novotnému, CSc. za pečlivé a láskyplné vedení mé diplomové práce. Dále děkuji Mgr. Věře Majerové za umožnění přístupu do soukromého archivu Církve československé husitské v Českých Budějovicích a paní Vlastě Bočkové za zapůjčení archiválií a literatury z knihovny českobudějovického sboru. Děkuji i doc. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr. za cenné rady ohledně literatury a archivářům Státního okresního archivu v Českých Budějovicích za vstřícný přístup k mému badatelskému úsilí. V neposlední řadě poděkování patří také mým blízkým, kteří mi byli oporou při psaní této práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce byla napsána v rámci projektu Grantové agentury Jihočeské univerzity r. č. 103/2010/H Společnost českých zemí v 17. až 20. století. Prostor, ekonomické, sociální, kulturní a náboženské struktury českých zemí a jejich proměny v průběhu 17.-20. století.

Text práce přináší informace o vzniku a následném vývoji nejstarší náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích v letech 1920-1948. Blíže se zabývá především členskou základnou náboženské komunity, hlavně jejím nárůstem na počátku dvacátých let dvacátého století, dále pak stavbou Husova sboru a spolky, které fungovaly uvnitř zkoumané náboženské obce. Důležitým tématem předkládané práce je v neposlední řadě také reflexe dění uvnitř tohoto společenství ostatními obyvateli města.

Téma bylo zpracováno hlavně na základě pramenů ze soukromého archivu Církve československé v Českých Budějovicích. Použity ale byly i prameny uložené ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích a prameny přístupné na webových stránkách Státního oblastního archivu v Třeboni. Neméně důležitá byla i rešerše dobového regionálního tisku. Cílem práce je upozornit na dosud v odborné literatuře spíše přehlížené dějiny druhé největší náboženské komunity v Českých Budějovicích a přispět tak k lepšímu poznání dějin tohoto společenství i dějin města.

ANNOTATION

This master's thesis informs about community of the Czechoslovak Hussite Church in České Budějovice in the years 1920-1948. The thesis highlights the membership of this church and how it grew in the early 1920's, it also focuses on the establishment of the house called Husův sbor, on communities existing within the church, and on the reflections of other townspeople on this church.

There are three main sources for this thesis: the documents of a private archive of this church in České Budějovice, the documents belonging to the State District Archive in České Budějovice and the documents accessible on the webpage of the State Regional Archive in Třeboň. Additionally, regional newspapers from that time were used.

The aim of this thesis is to study the history of this second largest denomination in České Budějovice, which appears to be rather neglected in the Czech scholarly literature. The author believes that the thesis could contribute to a better understanding of this church and of the history of České Budějovice.

OBSAH

ÚVOD	3
VÝZNAM TÉMATU, CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY	3
HODNOCENÍ PRAMENŮ A LITERATURY	5
POPIS ARCHIVU CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ (HUSITSKÉ) V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH	5
OSTATNÍ PRAMENY	17
ZÁKLADNÍ LITERATURA	19
I. CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ (HUSITSKÁ)	23
I. 1. OKOLNOSTI VZNIKU	23
I. 2. KATOLICKÁ MODERNA	27
II. CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH	40
II. 1. VZNIK A FUNGOVÁNÍ NÁBOŽENSKÉ OBCE VE DVACÁTÝCH LETECH	40
II. 2. NÁBOŽENSKÁ OBEC VE TŘICÁTÝCH A ČTYŘICÁTÝCH LETECH	49
II. 3. PŘESTUPY	58
II. 4. POČTY ČLENŮ	67
III. ŽIVOT ČESKOBUDĚJOVICKÉ NÁBOŽENSKÉ OBCE	71
III. 1. DUCHOVNÍ A RADA STARŠÍCH ČESKOBUDĚJOVICKÉ NÁBOŽENSKÉ OBCE	71
III. 2. STAVEBNÍ ČINNOST	79
III. 2. 1. STAVBA HUSOVA SBORU	79
III. 2. 2. VZHLED A VÝZDOBA HUSOVA SBORU	88
III. 3. ČINNOST SPOLKU PRO UDRŽOVÁNÍ SBORU, KNIHOVNY A ČÍTÁRNY CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH	92
III. 3. 1. PRVNÍ OBDOBÍ ČINNOSTI SPOLKU (1924-1930)	94
III. 3. 2. DRUHÁ FÁZE – SDRUŽENÍ ALOISE JIRÁSKA (1930-1948)	97
III. 4. BOHOSLUŽBY	100

III. 5. ŠKOLA A CHARITA	108
III. 5. 1. ODBOR SOCIÁLNÍ PRÁCE CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ	110
ZÁVĚR	117
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	123
I. PRAMENY NEVYDANÉ	123
II. DOBOVÁ PERIODIKA	124
III. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	124
SEZNAM PŘÍLOH	128
I. TEXTOVÉ PŘÍLOHY	128
II. TABULKOVÉ PŘÍLOHY	128
III. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	129

ÚVOD

Úvod práce přináší pokus o zamyšlení nad významem předkládaného pojednání, nad jeho možnými omezeními i předpokládanými přínosy. Stejně tak se pokouší nastínit shrnutí a zhodnocení dostupné odborné literatury k danému tématu a popsat a zhodnotit pramennou základnu.

VÝZNAM TÉMATU, CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Téma vzniku a následného formování a fungování Církve československé (husitské) je v české historiografii již poměrně frekventované a dobře zmapované.¹ Kromě děl, která po sobě zanechal první patriarcha církve, Karel Farský, či další lidé stojící u jejího zrodu, jako byl například Alois Spisar, a článků, brožur, sborníků a monografií historiků pocházejících z prostředí samotné Církve československé, se dějinami tohoto společenství věřících zabývali již i historikové stojící mimo tuto církev. Lze tedy konstatovat, že kontext vzniku této organizace, stejně tak jako její vývoj až do současnosti, jsou poměrně dobře popsány. Není tomu ale tak úplně v rovině regionální.

Tato situace umožňuje klást si otázky po tom, zda byl vývoj náboženské obce v Českých Budějovicích stejný jako dobové směřování v celé církvi. Zda se v klíčové chvíli ideového profilování církve českobudějovická obec přikláněla spíše k pravoslavnému proudu nebo byla pro zachování samostatnosti a následovala proud Karla Farského. Zda byla v Českých Budějovicích přístupová vlna dvacátých let mohutná jako jinde nebo se tradičně katolické město nové křesťanské církvi spíše bránilo a nedůvěřovalo jí. Jak vypadal boj o kostely mezi katolickou a československou církvi právě v Českých Budějovicích, jestli přetrvávala rivalita těchto církví i v dalších letech a jak město přijalo stavbu Husova sboru. Kromě toho se snaží tato práce odpovědět také na otázku po reflexi dění v českobudějovické náboženské obci ostatními obyvateli města a jeho okolí. Popsat její aktivity, její sdružení a spolky, složení členské základny a dotknout se i osudů jejích duchovních vůdců. Ucelenějším popisem vývoje jedné výrazné komunity v Českých Budějovicích chce tedy přispět k doplnění mozaiky dějin města.

¹ K tomu více viz následující část textu nazvaná *Základní literatura*.

Hlavní otázky, na něž bude v práci hledána odpověď, tedy znějí: „Byl vznik a rozvoj českobudějovické náboženské obce Církve československé stejný jako v literatuře již popsany vývoj celocírkevní, či se v něčem její život lišil?“ „Jak se promítalo dění v náboženské obci do života města?“ a „Jaký zájem měli jinak konfesijně orientovaní či nevěřící obyvatelé města o působení této náboženské komunity?“

Mimo odpovědí na tyto otázky je dalším zamýšleným přínosem práce zpracování dosud badatelsky nevyužitých pramenů soukromého archivu českobudějovické náboženské obce. Tyto prameny jsou v práci popsány a částečně zpracovány v dalším textu. Pro jejich velké množství však zůstaly některé z nich stále nevyužity a díky tomu bylo možné naznačit v závěru i další možnosti jejich využití a tedy i dalšího bádání na tomto poli.

Metody, které byly pro realizaci výše zmiňovaných vytčených cílů zvoleny, jsou klasické a konzervativní. V největší míře byla využita metoda přímá. Z velké části se tedy jedná o práci deskriptivní, ale nechybí zde ani podstatné části analytické včetně nezbytného hodnocení a formulování závěrů. K tomu byly dále použity především postupy metod nepřímé, komparativní, induktivní a deduktivní. Pro zpracování dat o členské základně náboženské obce byly vybrány metody historické statistiky.

Poměrně sevřený a homogenní časový rozsah práce vymezený lety 1920-1948 je dán především rozsahem dochovaných primárních pramenů a jejich vypovídací hodnotou. Druhým důvodem pro volbu tohoto časového rozmezí se staly společensko-politické poměry v české, respektive československé společnosti. Po skončení první světové války s sebou přinesly vznik nové církve, což bylo použito jako dolní časová hranice předkládané práce a v roce 1948 přinesly nastolení nedemokratického komunistického režimu, který významně ovlivnil a proměnil působení všech církví a náboženských společností v zemi. A právě tato zásadní proměna pak posloužila jako horní časová hranice pro zpracování daného tématu.

HODNOCENÍ PRAMENŮ A LITERATURY

Následující text je výsledkem snahy o popsání a shrnutí nejdůležitějších zdrojů použitých pro tvorbu této kvalifikační práce. Předložený text vychází především z pramenů, proto je jejich bližší popis zařazen jako první a teprve potom následuje hodnocení literatury. Použité prameny přitom pocházejí z několika proveniencí. Tou první je soukromý archiv Církve československé (husitské) v Českých Budějovicích, druhou Státní okresní archiv v Českých Budějovicích (včetně dokumentů přístupných pouze s povolením českobudějovického biskupství) a další pak Státní oblastní archiv v Třeboni. Pramennou základnu pak rozšiřuje ještě rozsáhlá rešerše dobového regionálního tisku z let 1920-1948 přístupného jak ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, tak v Jihočeské vědecké knihovně tamtéž.

POPIS ARCHIVU CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ (HUSITSKÉ) V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Předkládaná diplomová práce vychází primárně z kvantitativně dosti rozsáhlé pramenné základny soukromého archivu Církve československé (husitské) v Českých Budějovicích.² Tento archiv má zřejmě kořeny v činnosti faráře českobudějovické náboženské obce Františka Cochlára, který uspořádal dokumenty a fotografie vztahující se k dějinám sboru a náboženské obce a vyhradil jim místo v levé věži Husova sboru.³ Od té doby se ale uložení archivu (a pravděpodobně i skladba uchovávaných dokumentů) několikrát změnilo a dnes je tento soubor písemností uchováván ve třech skříňích ve sklepních prostorách českobudějovického Husova sboru (Palackého náměstí 1, 370 01 České Budějovice). Jedná se o soubor archiválií, které ještě nebyly v žádné odborné práci jako celek zohledněny a nebyly též nikde kompletně popsány.⁴ Především z těchto důvodů bude zde tedy učiněn pokus o zevrubnější popis tohoto církevního archivu.

² V práci je dále citováno jako Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích. Názvy dokumentů z tohoto archivu jsou přebírány doslovně včetně tehdejšího pravopisného úzu. Stejně tak je dále v textu zachováván dobový pravopisný úzus i při psaní názvů jednotlivých spolků patřících k českobudějovické náboženské obci.

³ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika náboženské obce 1947-1959*, s. 41. V textu dále uváděna jen jako *Kronika náboženské obce*, či *Kronika*.

⁴ V roce 2000 vznikla na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích seminární práce Ivety Kuthanové s názvem *Popis fondu fary Církve československé v Českých Budějovicích*. Nicméně od doby jejího vzniku se změnilo jak místo uložení archivního fondu, tak jeho uspořádání a skladba.

Dokumenty uchovávané v soukromém archivu Církve československé v Českých Budějovicích jsou psány převážně v českém jazyce, nevelká část (týká se hlavně válečného období) je také v němčině. Jedná se převážně o rukopisy a strojopisy, výjimečně o tiskoviny. Tyto archiválie jsou uspořádány následujícím způsobem. V archivu se nachází osm kartonových krabic⁵ obsahujících množství tematicky souvisejících, ale jinak dále neuspořádaných⁶ dokumentů. Ty jsou uloženy v první skříni sklepní místnosti. Mimo to je zde uchováváno množství nejrůznějších zápisových knih,⁷ deset desek s volně vloženými listy⁸ a patnáct šanonů⁹. Dále pak tento archiv obsahuje řadu plakátů upozorňujících na nejrůznější akce českobudějovické náboženské obce či jiných náboženských obcí Církve československé z okolí Českých Budějovic a několik plánek a nákresů týkajících se výstavby Husova sboru na Palackého náměstí. Kromě toho zahrnuje archiv také řadu čísel několika ročníků časopisu *Český zápas*, konkrétně z let 1926, 1932, 1933 a 1939 a také množství článků vztahujících se svým obsahem buď přímo k českobudějovické náboženské obci, nebo obecně k Církvi československé. Jedná se o články vystřižené z nejrůznějších periodik.¹⁰ Všechny tyto posledně jmenované archiválie jsou uchovávány ve druhé skříni. V archivu jsou také ještě uloženy tři samostatné velké šanony nazvané *Uliční seznam 1961-1964*, *Uliční seznam 1970-1974* a *Uliční seznam 1975-1979* a rozsáhlá složka s názvem *Korespondence 1951*. Tyto dokumenty jsou pak uloženy ve třetí skříni.¹¹

V krabici s názvem *Spolek Aloise Jiráka, loutkové divadlo* se nachází především účetní materiály. Konkrétně různé příjmové doklady, stvrzenky, pokladní

⁵ Krabice mají na sobě štítky s názvy podle materiálů v nich uchovávaných: *Spolek Aloise Jiráka, loutkové divadlo*, dále *Charitativní odbor, nedělní škola, personalia, smlouvy, církevní daň, seznamy členů, matriční doklady, kremace*, dále *Jednota mládeže, Korespondence, Stavba sboru, Účetní doklady, Vyučování náboženství na školách* a poslední *Fotografie*.

⁶ Jedná se v naprosté většině o náhodné nahromadění volných listů. Výjimečně se mezi nimi objevují jakési složky (většinou se jedná o účetní materiály za určité časové období).

⁷ Viz Textová příloha č. 1: *Seznam zápisových knih soukromého archivu náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích*.

⁸ Tyto desky mají na sobě, podobně jako krabice, štítky s názvy vycházejícími z jejich obsahu. Konkrétně *Archiv náboženské obce ČB, 1922 – 1931, Korespondence diecesní rada, Různé, Ústřední správa a diecesní kancelář, Doklady o valných shromážděních 1921 – 1939, Korespondence, Protokol Sdružení Aloise Jiráka 1924 – 1939, Archiv od r. 1929 – 1949, Specifikace výdajových rubrik za rok 1940 a Plakáty*.

⁹ Viz Textová příloha č. 2: *Seznam šanonů soukromého archivu náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích*.

¹⁰ Nejčastěji z *Českého zápasu*, ale objevují se i jiná periodika: *Jihočeská jednota, Večerní české slovo, Národní politika, Lidové noviny, Jihočeská Pravda, Budějovické listy, A – Zet, Nedělní české slovo, Svět, Duch svobody, Naše svoboda, Hlas lidu, Jihočech, Práce, Svobodné slovo, Českobratrské evangelické noviny, Školská hlídka, Věstník mládeže CČS, Jihočeský divadelní ochotník* nebo *Úřední list Republiky československé*.

¹¹ Viz Obrazové přílohy č. 1a, 1b a 1c: *Uložení Archivu sboru CČS v Českých Budějovicích*.

lístky, vyúčtování zisků z loutkových představení, účty za nákup knih a podobně. Dále pak řada účetních dokladů loutkové scény řazených podle let, nicméně zachovaná pouze torzovitě. Dochovány jsou totiž jen řady dokladů z let 1945/1946, 1946/1947 a 1947/1948. Tyto řady obsahují nejčastěji doklady o výdajích, tedy o částkách placených za úklid „loutkárny“ či doklady o zaplacení různých obnosů za vybavení či výzdobu místností, za občerstvení a podobně, ale také záznamy o příjmech, nejčastěji vybrané peněžní obnosy za šatnu nebo potvrzení o zaplacení členských příspěvků od loutkoherců. Kromě účetního materiálu jsou zde zařazeny i texty devatenácti her¹² určených pro loutkovou scénu a texty k scénkám či drobnějším hrám napsaným výhradně pro dobu vánoční či na svátek svatého Mikuláše. Dále je zde uchováváno i jedno číslo časopisu *Naše loutky* z roku 1923. Zařazeny jsou zde i nejrůznější zprávy loutkového odboru. Většinou napsaných pro vnitřní potřeby církve, tedy nejčastěji pro schůze rady starších. Jedná se o pokladní zprávy či o zprávy jednatelů Sdružení Aloise Jirásky¹³ o jeho činnosti. Nicméně tyto zprávy jsou opět dochovány pouze torzovitě, a to jen pro některé úseky čtyřicátých let. V neposlední řadě je zde uloženo i množství prezenčních listin, stanovy Sdružení Aloise Jirásky, úřední korespondence, ale i pastýřský list biskupů a správců diecézních Církve českomoravské z 8. června roku 1942 či seznam literatury, která musela být v roce 1949 vyřazena z knihovny náboženské obce jako nepokroková.

Krabice *Charitativní odbor, nedělní škola, personalia, smlouvy, církevní daň, seznam členů, matriční doklady, kremace* obsahuje tematicky opravdu rozmanité dokumenty. Je zde uložena řada dokumentů Charitativního odboru a Sociálního odboru církve československé v Českých Budějovicích,¹⁴ především úřední korespondence a účty Sociálního odboru (ty hlavně z let 1935 a 1936), ale také například seznamy dárců peněžních a věcných darů ve prospěch zahradní slavnosti konané 12. července 1936.

Nedělní školy se týkají dokumenty archivované ve složce *Nedělní škola*. Jedná se o zápisy účasti dětí na nedělní škole v Nemanicích a v Českých Budějovicích

¹² *Petrův štědrovečerní sen, Pantáta Hulil, Jak Jiříček cíhal, Pošetilý boháč, Nemilosrdný služebník, Slepice, Hadači, Poklad, Francek Nezbeda, Slib, Jiříkova nadílka, Zázračná květinka, Pro Bibli svatou, Víš, co by to znamenalo?, Kouzelná svítilna, Nebudu se báti zlého..., Misionář, Jak strýc Bumbal k rozumu přišel, Vodník Vašek.*

¹³ Přesto, že oficiální název zněl Sdružení Aloise Jirásky, v pramenech se objevuje jak varianta Spolek Aloise Jirásky, tak varianta Sdružení Aloise Jirásky. Jedná se ovšem vždy o totéž.

¹⁴ V pramenech je někdy užíváno označení Sociální odbor při Církvi československé, ačkoli oficiální název spolku zněl Sociální odbor církve československé, později církve českomoravské. Jedná se ale stále o jedno a totéž.

(za rok 1949/1950), dále o záznamové archy o průběhu nedělní školy (také z let 1949/1950), o seznam členů dětského pěveckého sboru a slova (výjimečně i notové záznamy) k písním užívaným v nedělní škole a také o jeden vzor legitimace pro kontrolu návštěvy bohoslužeb.

Mimo to se v krabici nacházejí složky s informacemi o Jiřím Procházkovi, předsedovi třetího oddělení Jednoty mládeže Církve československé v Českých Budějovicích činného ve funkčním období v letech 1942 a 1943, Otakaru Ungermanovi, pomocném katechetovi a učitelovi náboženství, Karlu Salfickém, od roku 1945 pomocným duchovním náboženské obce v Českých Budějovicích, a různé smlouvy.

Konkrétně s Jaroslavem Svobodou obstarávajícím kancelářské práce ve sboru, dále s některými dalšími laickými zaměstnanci – jedná se v drtivé většině případů o smlouvy se členy náboženské obce, kteří byli přijati jako pomocná kancelářská síla (kromě neuspořádaných smluv tohoto typu se zde nachází i složka s názvem *Archiv smluv se zaměstnanci náboženské obce z let 1949-1984*) a v neposlední řadě smlouvy se zvolenými faráři českobudějovické náboženské obce Rudolfem Šlechtou, s výpomocným duchovním Karlem Salfickým, s duchovními správci Karlem Červeným a Františkem Šťastným, smlouva služební s farářem Milošem Našincem, či smlouva s farářem Františkem Cochlárem. Nachází se zde ale i smlouva se stavitelem sboru, Františkem Šurátem, nájemní smlouva mezi městskou obcí českobudějovickou a Církví československou o využívání místnosti bývalého fyzikálního a zeměpisného kabinetu školní budovy v Jeronýmově ulici jako církevní kanceláře a smlouva z roku 1920 mezi městskou obcí českobudějovickou a Církví československou o propůjčení bývalé kaple ve školní budově v Jeronýmově ulici. Kromě toho také mzdové listy z roku 1967, 1968 a 1969, seznam podarovaných při vánoční nadílce roku 1935, sepsání inventáře školní kaple Církve československé v Klaudivově¹⁵ ulici a dále úřední korespondence (například ředitele městské hudební školy s ředitelem kůru a varhaníkem Husova sboru, rady starších s Knihtiskárnou A. Vimr, rady starších s Diecézní radou, nejčastěji ale odpovědi městské obce na žádosti Církve československé).

Uchovávány jsou zde ještě seznamy členů rady starších z roku 1947 a 1950, volební lístky z let 1948, 1949 a 1950, přehled účasti na zasedání rady starších v roce 1945/1946, dále uliční seznam, dva úmrtní listy, matriční záznamy o narozených a pokřtěných od roku 1929 do roku 1932 a dvě samostatné složky. Složka *Církevní daň*

¹⁵ To je dnešní Jeronýmova ulice.

z let 1930, 1931, 1933, 1934, 1935, 1936 a složka *Kremace*, kde jsou poněkud paradoxně (lze se domnívat, že jde o náhodu, možná ale také o záměrný a v tom případě mírně černý humor) zařazena kromě povolení ke kremaci zároveň i opovědění prohlášek¹⁶ či obnovení manželského slibu a povolení rozvodu od stolu a lože. V této krabici jsou také zařazeny (ačkoli sem tematicky nepatří) dokumenty týkající se soutěže Jednoty mládeže ze Čtyř Dvorů s názvem *Kdo vyhraje?*

Krabice *Jednota mládeže* obsahuje především různé propagační a pamětní materiály. Jedná se o pozvánky (například na ideové večery mládeže), agitační a ideologicky zaměřené texty a nejrůznější tiskoviny náborového typu (například na církevní letní tábory)¹⁷ a o přehledy o činnosti Jednoty mládeže doplněné kresbami jejich členů či o různé sešity shrnující dojmy a zážitky z různých akcí, kterých se členové Jednoty mládeže účastnili.¹⁸ Zároveň jsou v této krabici také uchovávané prezenční listiny z několika ideových večerů a záznamy o jejich tématech, dále dopisy (popřípadě oběžníky¹⁹) od Ústředí mládeže Církve československé a od Diecézního svazu Jednot mládeže Církve československé, přihlášky do Jednoty mládeže a přehled sociálního rozvrstvení mládeže zapojené do Jednoty mládeže Církve československé v Českých Budějovicích (z roku 1950). Dále jsou v ní archivovány i dokumenty vztahující se k ideové soutěži Jednot mládeže z roku 1947 jako je *Řád ideových závodů*, dále korespondence českobudějovické Jednoty mládeže s Jednotami v okolí Českých Budějovic ohledně účasti na těchto ideových závodech a také výsledek této soutěže. Také jsou zde uloženy různé referáty a promluvy,²⁰ pastýřský list patriarchy Františka Kováře a rozsáhlá, tematicky různorodá korespondence českobudějovické Jednoty mládeže. Nejvíce zastoupena je korespondence s českobudějovickou radou starších (týká se většinou finančních záležitostí), dále korespondence se státním policejním ředitelstvím v Českých Budějovicích, s Charitativním odborem a s farním úřadem, pak také korespondence s nakladateli,²¹ s CEČES Občanskou záložnou, Františkem Švejdou

¹⁶ Takto jsou dokumenty nazvány. Jedná se o formulářové žádosti snoubeneckých dvojic připravujících se na uzavření sňatku v Husově sboru, aby jejich rozhodnutí vejít do manželství bylo ohlášeno při bohoslužbách.

¹⁷ Viz Obrazová příloha č. 2: *Ukázka náborového textu Jednoty mládeže*.

¹⁸ Viz Obrazové přílohy č. 3a, 3b: *Kresba ze sešitu shrnujícího zážitky z akce pořádané Jednotou mládeže; Kresba z táborového sešitu Jednoty mládeže*.

¹⁹ Nejčastěji ze třicátých a čtyřicátých let dvacátého století.

²⁰ Například referáty (z roku 1944) Františka Kováře s tématem *Čeho dosaženo za dvacet let*, Otto Rutrleho s názvem *Činíme pokání* či Františka Roháče, který referoval o stavu duchovenského sboru.

²¹ Konkrétně žádost redakce *Mladé fronty*, deníku Svazu české mládeže, aby jí českobudějovická Jednota mládeže zaslala informace o svojí činnosti a dále korespondence s redakcí *Práva lidu*, *Svobodného slova*,

(knihkupectví – nakladatelství – antikvariát) a s Ochranným sdružením autorským. Archivována je i korespondence týkající se pořádání dne Jednot mládeže a korespondence mezi pražskou Vzájemnou pojišťovnou a Spolkem Aloise Jiráska. Kromě toho je zde uložena i prezenční listina a k ní přiložené zprávy z výročního shromáždění Jednoty mládeže v roce 1947. Nechybějí ani různá vyúčtování týkající se Sdružení Aloise Jiráska (zachováno pro rok 1936). Archivovány jsou i pozvání na valné hromady Jednoty mládeže či Jednací řád okrsku Jednot mládeže Církve československé. V krabici *Jednota mládeže* se konečně nachází i několik pohlednic určených českobudějovické Jednotě mládeže.

Krabice s názvem *Korespondence* je poměrně pečlivě roztříděna do složek podle let (od roku 1921 do roku 1948, ale i pozdější). Ve složce *Korespondence 1921* je archivován sice pouze jediný dopis, a to mezi Biskupskou radou a farním úřadem Církve československé v Českých Budějovicích, nicméně další složky již na počet dopisů tak skoupé nejsou. Celkově se jedná v naprosté většině o oficiální korespondenci náboženské obce s různými úřady.²² Tato korespondence je povětšinou vedena v češtině, kolem roku 1940 ale přibývá úředních dopisů v němčině. Po válce němčina z úřední komunikace opět mizí. Velkou část této korespondence tvoří dopisy s různými českobudějovickými školami,²³ dále s místními výbory Církve československé (od roku 1940 Církve českomoravské), nejčastěji ve Čtyřech Dvorech, v Rožnově a v Suchém Vrbném. Velmi často jsou zde archivovány i dopisy českobudějovického farního úřadu s okresním, popřípadě městským úřadem v Českých Budějovicích, s Ministerstvem národní obrany či Ministerstvem školství a národní osvěty. Další početnou skupinou dopisů jsou dopisy Diecézní rady, Charitativního odboru, rady starších, Jednoty mládeže, Svazu sociální práce v pražské diecézi Církve československé v Praze –

Rudého práva, Práce a také s *Lidovým uměním* (tj. ústředním divadelním zastupitelstvím a nakladatelstvím).

²² Konkrétně například opis dopisu Zemské správy politické v Praze z roku 1922. Týká se zřízení náboženské obce CČS v Českých Budějovicích. Dále opis dopisu Okresní politické správy v Českém Krumlově s radou starších náboženské obce v Křemži, který se týká vedení matrik. Ale také například rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích o rozvodu manželů Honerových (rok 1923) a podobně.

²³ Dopisy s ředitelstvím státní měšťanské školy v Českém Krumlově (rok 1924), pak dopisy ze čtyřicátých let se Zemskou školní radou v Praze, s I. měšťanskou školou chlapeckou v Českých Budějovicích, se Státním reálným gymnasiem v Českých Budějovicích, s Jirsíkovým státním gymnasiem v Českých Budějovicích či se Spolkovým dívčím reálným gymnasiem Jany Zátkové v Českých Budějovicích. Uloženy jsou zde i dopisy Místní školní rady a také Okresního školního výboru v Českých Budějovicích.

Dejvicích (objevuje se od roku 1935) a Českobudějovické spořitelny. Vyskytují se zde i dopisy s různými kulturními institucemi.²⁴

Méně početnou skupinou jsou pak dopisy laických členů náboženské obce adresované duchovnímu správci či farnímu úřadu,²⁵ žádosti o prohlášky (archivovány pro rok 1924) a opovědění prohlášek, na druhou stranu ale i povolení rozvodu od stolu a lože či korespondence farního úřadu se členy náboženské obce kvůli neplacení náboženské daně. Sice sporadicky, ale přesto je zastoupena i korespondence s Podpůrným spolkem Čechoslovák v Suchém Vrbném, Městským pohřebním ústavem či s Vikariátem Budějovice. Dále pak s Ředitelstvím národní bezpečnosti v Českých Budějovicích (dochováno pro rok 1946), Kostnickou jednotou, sekretariátem Krajského výboru Komunistické strany Československa, Krajským akčním výborem Národní fronty nebo s Krajským sekretariátem jihočeského krajského výkonného výboru Československé strany národních socialistů (tato korespondence je dochována pro rok 1945).

V krabici *Korespondence* se nachází i několik pohlednic z roku 1929, příručka k výchově mládeže *Srdcem blíž ke zdroji krás* (z roku 1946), seznam účastníků zájezdu do Vyššího Brodu (rok 1946), přehled účasti na zasedání rady starších a Listina účastníků Konference jihočeských náboženských obcí Církve československé v Českých Budějovicích (obojí z roku 1946), přepis rozhlasového projevu patriarchy Církve československé, Výkaz o činnosti duchovního Zd. Schmieda z Husince a také *Provolání ženám československé církve* (z roku 1946). Zcela specifické druhy korespondence se pak objevují v roce 1945 a v roce 1947. V roce 1945 se jedná o zvýšený počet svatebních oznámení (pravděpodobně souvisí s ukončením války) a v roce 1947 se zase objevuje výrazně větší počet korespondence farního úřadu s různými firmami (například s firmou Vladimír Tydlačka, truhlářství), a to kvůli výstavbě kolumbária v Husově sboru.

V Krabici *Stavba sboru* je archivován tematicky dosti různorodý materiál. Kromě toho, že obsahuje plánek na stavbu sboru od Aloise Teverného a dva nákresy týkající se stavby kolumbária od Ing. Jana France (včetně návrhu na celkovou úpravu Sboru, kterému by podle daného nákresu přibyla výrazná dominanta, třetí věž), obsahuje také dvě samostatné složky. Složku s názvem *Stavební odbor. Účty 1923-*

²⁴ Například s Tiskovým a nakladatelským družstvem Blahoslav, s Melantrichem a. s. (rok 1940), s Knihotiskárnou V. A. Vinc a spol. či s redakcí *Českého zápasu*.

²⁵ Například žádost otce nemanželského syna o zapsání jeho otcovství do matriky CČS (z roku 1923). Nebo dopis jistého Adolfa Šindlera dokládající obrovský stres a strach, který museli lidé prožívat za druhé světové války. Jedná se vlastně o oznámení o výstupu z Církve československé (z roku 1940).

1924-1925,²⁶ a dále složku *Korespondence stavebního odboru. 1923, 1924/1925*. V ní se ovšem nachází korespondence s Moravskou zemskou pojišťovnou a Zemskou životní pojišťovnou markrabství moravského v Brně, s První českou vzájemnou pojišťovnou v Praze, se Slavií, vzájemnou pojišťovací bankou v Praze, se zemskou úřadovnou Všeobecného pensijního ústavu, ale také *Referát o příjmech bratra Šlechty, Návrh na pojištění bratra faráře Rudolfa Šlechty, nacionále zmíněného faráře a Podmínky pro jeho pojištění*. Mimo to se zde objevuje i několik nesouvisejících samostatně vložených účtů. Například účty za knihy z antikvariátu.

Krabice *Účetní doklady* zahrnuje poměrně útlé složky s názvy *Berní úřad a Pojištění*, ve kterých je uchováván pouze torzovitý materiál ze třicátých a čtyřicátých let dvacátého století. Dále složku *Účetní uzávěrky*, kde je účetní materiál pro léta 1927 až 1936, k roku 1932 je navíc připojena také *Výroční zpráva náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích*. Uzávěrka pro rok 1937 chybí, ale pro rok 1938 archivována ještě je. Další léta chybějí úplně. Následuje složka nazvaná *Vnitřní půjčka náboženské obce*, která obsahuje především seznamy dárců peněžních obnosů. Mimo to je zde i složka s názvem *Postup upisovací akce* a řada složek nazvaná *Doklady vydání*, konkrétně za rok 1925, 1926, 1927, 1928 a 1929 a pak až za léta 1934-1938. Účetní materiál je tematicky značně různorodý, jsou zde uloženy účty za poštovné za upomínky, účty za knihy, ale také například i za uhlí a dříví, zároveň ale i příjmové doklady ze zahradních slavností či korespondence s Českobudějovickou záložnou.

Krabice *Vyučování náboženství na školách* zahrnuje různé příručky. Mezi nimi *Vyučovací osnovu náboženskou v Církvi československé z r. 1921-1921* nebo *Pomůcku k přípravě na vyučování náboženství ve II. odd. národních škol* (ta byla vydána pro školní rok 1950/1951). Dále pak několik samostatných složek. První je nazvána *Vyučování náboženství*. Obsahuje korespondenci náboženské obce s okresním školním výborem v Českých Budějovicích, s ředitelstvím újezdni měšťanské a obecné školy v Křemži a se Zemskou školní radou v Praze. Převážně se jedná o česky psané dokumenty, ale v této složce je uloženo i několik úředních dopisů ze čtyřicátých let v němčině. Druhá složka byla pojmenována *Vyučování náboženství, duplikáty*. Je v ní uchovávána příručka s názvem *Skutky milosrdenství. Programy dětské křesťanské besídky Církve československé pro školní rok 1945-1946*, dále opisy

²⁶ Kromě účtů je v ní ale zařazena i korespondence se staviteli, kteří se chtěli účastnit soutěže na výstavbu Husova sboru.

*Pověření k vyučování náboženství československému,*²⁷ bloček s nadpisem *Školy 1957-68*, do kterého byla zapisována docházka a učivo a několik strojopisů pojmenovaných jako *Pomůcky k vyučování náboženství*. Další složka je nazvána *Národní škola III. ročník*. Obsahuje přípravy na hodiny náboženství (strojopisy), *Učební osnovy náboženské výchovy církve československé pro školy národní*, *Učební osnovy náboženské výchovy církve československé pro školy střední* a dva malé šedé sešity s názvem *Písemné práce z jazyka německého. Podrobné osnovy pro školy obecné*, ve kterých jsou ovšem vepsány osnovy pro výuku náboženství v I. a II. třídách obecných škol. Další složka je pojmenována shodně s prvně uváděnou, tedy *Vyučování náboženství*. V ní jsou zařazeny Statistické výkazy o vyučování náboženství ve školách z let 1947/1948, 1948/1949 a několik dopisů určených farnímu úřadu Církve československé v Českých Budějovicích.

Kromě výše uvedených příruček a složek je ve zmiňované krabici uchovávána ještě nesouvislá řada korespondence. Nejčastěji Diecézní rady církve československé v Praze s duchovní správou Církve československé v Českých Budějovicích a Okresního školního výboru v Českých Budějovicích s farním úřadem církve československé tamtéž. Početnější skupinu tvoří také korespondence mezi farním úřadem a ředitelstvím různých škol z okolí Českých Budějovic. Například dopisy měšťanské školy ve Velešíně, České státní obecné a měšťanské školy v Kaplici, nebo měšťanské školy ve Strýčicích. Archivována je i korespondence s Okresním školním výborem v Českém Krumlově a také v Třeboni či dopis od Klubu poslanců Československé strany národně-socialistické náboženské obci církve československé v Českých Budějovicích.²⁸ Mimo to ještě korespondence farního úřadu s radou starších náboženské obce v Hluboké nad Vltavou, dopisy Inspektorátu státních škol národních, či žádosti o přijetí na místo učitele náboženství.²⁹

V krabici *Vyučování náboženství na školách* je také zařazeno množství volných listů. Nejsou chronologicky ani jinak logicky řazené a jsou nejrůznějšího obsahu. Mezi nimi ale vyniká jedna velká skupina dokumentů. A to jsou rozvrhy. Většina z nich je psána a kreslena ručně, menší část je strojopisná. Konkrétně se jedná o rozvrhy hodin učitelů náboženství, například Josefa Novotného na školní rok 1940/1941, katechety Salfického z roku 1941, rozvrhy hodin Otakara Ungermana, Jaroslava Zapletala, Anny

²⁷ Konkrétně pro Josefa Pochopa, Antonii Jandovou, Růženu Vavrochovou, Karla Horku, Františka Fouska a Václava Lechnýře.

²⁸ Je z roku 1936.

²⁹ Například Rudolfa Hese či Oldřicha Kozlera.

Lahodné a Bohumila Lanze ze školního roku 1941/1942, Otakara Ungermana, Karla Salfického ze školního roku 1942/1943, rozvrh hodin Josefa Pochopa pro školní rok 1944/1945, Václava Štěpánka ve školním roce 1946/1947, Miloslavy Fialkové, Vladimíra Valíčka určené pro školní rok 1948/1949, Antonína Hanzala pro školní rok 1949/1950, rozvrh hodin faráře Antonína Hanzala působícího ve Čtyřech Dvorech (pro rok 1950), a o rozvrhy Josefa Šebesty, Věry Mrzenové, Vladimíra Valíčka, Jaroslava Zapletala, Ladislava Cvrčka, Marie Cvrčkové, Jaroslavy Dolejšové, Josefa Dolejše, Jaroslava Musila a Emila Halfara a Františka Hlubického pro školní rok 1950/1951. Dále je zde uloženo i několik dokumentů z roku 1943 jako je *Rozvrh hodin Otakara Ungermana, katechety v Budějovicích na stř. škole, Rozvrh katechety Karla Salfického na Spol. dívčím reál. gymnasiu v Budějovicích a Rozvrh vikáře Františka Cochlára na reálném gymnasiu v Budějovicích* a také několik nedatovaných archiválií. Mezi nimi spis s názvem *Rozvrh hodin na Spolkovém dívčím reálném gymnasiu v Českých Budějovicích* (týká se katechety Otakara Ungermana) s příloženým seznamem žákyň a dokumenty *Rozvrh hodin katechety Josefa Pochopa a Rozvrh hodin českomoravského náboženství*. K nedatovaným dokumentům se ještě řadí rozvrhy hodin Ludmily Grillové a Věry Mrzenové.³⁰ Kromě rozvrhů je zde ještě archivováno množství *Církevních pověření a vysvědčení způsobilosti k vyučování náboženství Církve československé*.

Další početnou skupinou spisů jsou různé seznamy a osnovy. Například seznam žáků Jirsíkova gymnázia přihlášených na nepovinné vyučování československého náboženství z roku 1939, *Přehled žactva z roku 1947, Výkaz o počtu žactva vyznání československého ve školním roce 1939-1940*, různé seznamy žáků a žákyň navštěvujících hodiny československého náboženství, popřípadě osvobozených z těchto hodin (nejsou ovšem datované), podobně i seznamy učitelů československého náboženství, seznamy škol a na nich působících učitelů náboženství (zachováno především pro třicátá léta), seznam témat pro vyučování náboženství (zachován pro školní rok 1946/1947). Dále také *Osnovy náboženské výuky pro školní rok 1947/1948, Zatimní pomocné osnovy náboženské výuky CČS pro školní rok 1947/1948, Pokyny k náboženskému vyučování v Církvi československé*, několik přehledů účasti školních dětí na bohoslužbách, z let 1942 a 1948, *Učebné osnovy 1942/1943, Výkaz*

³⁰ Rozvrhů obsahuje krabice *Vyučování náboženství na školách* velké množství, avšak není nezbytné vypisovat je zde úplně všechny. Pro základní orientaci je dostačující výše uvedený přehled.

o počtu žactva vyznání čm. ve školním roce 1940/1941 a také ze školního roku 1943/1944.

Konečně se zde objevují i různé archiválie, které lze jen těžko zařadit do některé z již popsaných skupin. Jedná se o dotazník s nacionálem Otakara Ungermana, *Výměry všeobecného pensijního ústavu* z let 1939, 1940 a 1941 týkající se opět Otakara Ungermana, protokol z inspekce výuky náboženství, propagační materiály k Husově oslavě na hradě Rabí (konané dne 6. července 1930), *Výplatní listinu* z roku 1934,³¹ pozvánku na konferenci vyučujících československého náboženství z roku 1951 či o zápis ze dvou porad učitelů náboženství konaných během roku 1950 nebo pohlednice určená farnímu úřadu Církve československé v Českých Budějovicích a podobně.

Krabice *Fotografie* obsahuje několik obálek s černobílými fotografiemi. Většina z nich byla pravděpodobně dříve použita na nástěnky, protože mají na sobě stopy po špendlíkách či po lepidle. Archivované fotografie zachycují především obvyklé náboženské rituály konané v českobudějovické náboženské obci. Tedy první svatá přijímání, biřmování a pohřby. Dále pak zachycují průvody s prapory nebo v krojích (ze zahradní slavnosti), slavicí mládež, čítárnu či průběh významných bohoslužeb. Nechybí ani fotografie některých členů náboženské obce či nějak významných osob v rámci místních sborů církve.³² Fotografie pocházejí většinou ze třicátých a konce čtyřicátých let, převážná část ale není nijak popsána ani datována.

Přesto, že dochovaný materiál je místy opravdu značně torzovitý a často uspořádaný přes veškerou zjevnou snahu velmi chaoticky, má v kombinaci s dalšími prameny a zdroji, jakými jsou například dobové regionální noviny či prameny uložené ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, velkou vypovídací hodnotu a umožňuje tak vytvoření relativně úplného obrazu vzniku Husova sboru a činnosti náboženské obce k němu přináležející.

Pro předkládanou práci byly z tohoto soukromého archivu zásadní především prameny typu kronik. To znamená *Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Budějovicích*. Jedná se o strojopisný česky psaný pramen, jehož autorem byl člen českobudějovické náboženské obce, Jan Franc. Text se zaměřuje pouze na počátky náboženské obce, pojednává tedy o dění v první polovině dvacátých let dvacátého století a dále nepokračuje. Největší část textu tohoto pramene se věnuje stavbě Husova sboru, proto

³¹ Archivováno je i několik účetních dokladů týkajících se výplat učitelů náboženství.

³² Například fotografie Františka Šimáka, zakladatele náboženské obce v Rožnově.

byl využit především jako informační základna pro podkapitulu *Stavba Husova sboru*. Dále pak byla podobně využita i *Pamětní kniha náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích 1924*, ve které jsou zapsána jména členů náboženské obce pracujících na stavbě Husova sboru či peněžně na toto dílo nějak přispívajících. Kromě toho se do této knihy v pozdějších letech podepisovaly významné návštěvy. Poslední takový zápis pochází z roku 2010.³³ A třetím pramenem tohoto typu byla *Kronika náboženské obce 1947-1959*. Pro tuto práci z ní byly využity jen záznamy pro roky 1947 a 1948 a to v kapitole *Církev československá v Českých Budějovicích*, především pak v její podkapitole *Náboženská obec ve třicátých a čtyřicátých letech*. V této *Kronice* jsou formou krátkých zápisků zachycovány události, jež autor či autorka (není uvedeno) vnímal jako důležité. Někdy se v nich objevuje i náznak osobního hodnocení či vyjádření zklamání ze znesvářenosti některých věřících, z neúspěchu některého podniku či z nezájmu budějovické veřejnosti, ale i vlastních členů náboženské obce o dění uvnitř ní. Významným pramenem pro vznik následujícího textu byly také *Protokoly o řádných a mimořádných valných shromážděních a členských schůzích náboženské obce církve československé v Čes. Budějovicích*. Umožnily vytvořit si bližší představu o fungování rady starších a o problémech, které musel tento volený orgán náboženské obce překonávat. Citace z tohoto dokumentu jsou v práci ovšem uváděny dvojím způsobem. Tento stav je zapříčiněn tím, že zápisy z valných hromad byly zpočátku psány na číslované strany, toto číslování ale není dovedeno až do konce zápisů. Pro citace ze stran, které již číslovány nebyly, je tedy proto používán zápis uvádějící datum konání citované schůze.

Ne všechny výše popsané prameny ze soukromého archivu Církve československé (husitské) v Českých Budějovicích ale byly pro následující pojednání využity. Tato skutečnost je dána především jejich množstvím a někdy i kvalitou. Například *Členská kniha Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny církve československé* obsahuje totiž sice jména členů, ale mnohdy přeškrtná. Není u nich zpravidla uvedeno, kdy zapsaní lidé přistoupili, ani kdy odstoupili. Celý zápis se tak stává značně nepřehledným. Podobně málo využitelným pramenem je například i sice velmi pečlivě vedená kniha *Výstupy III.*, ve které jsou zachycena jména vystupujících z českobudějovické náboženské obce a dokonce i důvody jejich odchodu z tohoto společenství, ale již v ní chybí informace o tom, kdy k těmto výstupům přesně došlo.

³³ Viz Obrazové přílohy č. 4a, 4b, 4c: *Pamětní kniha, desky; Pamětní kniha, titulní strana; Pamětní kniha, úvodní strana k podpisové části*.

OSTATNÍ PRAMENY

Dalšími prameny použitými v diplomové práci mimo pramennou základnu soukromého archivu Církve československé v Českých Budějovicích jsou prameny uložené ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích a ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Především pro kapitulu *Církev československá v Českých Budějovicích* pak byla využita rešerše vybraného regionálního tisku.

Ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích je uchováván fond s názvem *Československá církev, sociální odbor České Budějovice*. Ten obsahuje tři knihy – *Zápisy ze schůzí 1950-1951*, *Jednací protokol* vedený v letech 1937 až 1950 a *Pokladní knihu* pro období let 1947 až 1950 a dále jeden karton se složkami týkajícími se především činnosti spolku, jeho členské základny, jednatelejších zpráv a finančního zázemí.³⁴ V kartonu jsou také zařazeny stanovy spolku z roku 1940. Tento archivní materiál byl využit hlavně v podkapitole *Škola a charita*, kde tvoří pramennou základnu pro rekonstrukci obrazu fungování Odboru sociální práce církve československé při českobudějovické náboženské obci. Nejdůležitější při tom pro tuto práci byly informace obsažené ve stanovách spolku a také v jednatelešském protokolu, které umožnily rekonstruovat představu o cílech sociálního odboru a o jeho kontaktech s institucemi i jednotlivci. Důležitá byla ovšem i *Pokladní kniha* spolku umožňující alespoň formou sondy nahlédnout do finanční situace Odboru sociální práce církve československé v Českých Budějovicích a také zjistit z čeho spolek získával peníze a na co je naopak vydával.

Z materiálů uchovávaných Státním okresním archivem v Českých Budějovicích byla pro tuto práci velmi přínosná také *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*,³⁵ ze které byly vytvořeny přílohy k podkapitole *Přestupy* a pro samotnou podkapitolu získány informace nutné k vytvoření přehledu o přestupové situaci v Českých Budějovicích a jejich okolí. Díky nim pak bylo možné odpovědět na otázky, zda se vývoj ohledně přestupové vlny dvacátých let dvacátého století v tomto městě nějak lišil od vývoje celorepublikového a jaká věková, sociální a profesní skupina obyvatel Českých Budějovic se k nové církvi v jejích prvopočátcích hlásila, tedy jaká byla věková a socioprofesní struktura mladé náboženské obce Církve československé v jihočeské metropoli.

³⁴Jednotlivé složky jsou pojmenovány *Činnost spolku 1, Činnost spolku 2, Členové, Jednatelešské zprávy, oběžníky, Sčítací akce, dary, podpory, Stanovy 1940, Výroční uzávěrky, rozpočty*.

³⁵ SOkA České Budějovice, Děkanšký úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

Ze Státního oblastního archivu v Třeboni v této práci byly využity sčítací operáty z roku 1921 pro České Budějovice, které jsou dostupné na jeho internetových stránkách.³⁶ Díky nim bylo především možné korigovat počty věřících Církve československé v Českých Budějovicích uváděné v tisku. Ať už samotnou církví nebo jinými pisateli.

Určující pro zmapování reflexe náboženské obce ve veřejném mínění českobudějovických občanů se stala rešerše vybraného česky psaného dobového tisku, jejíž základnou se staly *Jihočeské listy*. Jde totiž o noviny vycházející v letech 1895-1941, které nebyly ve spojení s žádnou politickou stranou či jiným zájmovým uskupením a psaly tedy relativně nezávisle. Až v roce 1940, tedy těsně před tím než byly zastaveny, se staly orgánem Národního souručenství. Pro dvacátá léta, kdy Církev československá vznikla, byla reflexe doplněna ještě o rešerši dalších dvou periodik. Prvním z nich byl *Hlas lidu*, který zastupoval v letech 1906-1938, kdy vycházel, zájmy strany křesťansko-sociální, proto byl použit pro zjišťování názoru na vzniklou náboženskou situaci v katolických kruzích. Názory na Církev československou jsou v tomto listu opravdu, jak bylo předpokládáno, nutně tendenční a vůči nové církvi opoziční a dosti kritické. Cílem práce bylo mimo jiné také odpovědět na otázku, jak se k nové církvi stavělo dělnictvo, které se stalo v Českých Budějovicích nejpočetnější skupinou v první přístupové vlně. Pro tento účel byl do rešerše dobového tisku z dvacátých let zařazen rovněž orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické, *Jihočeský dělník*. Rok 1938 a následné válečné období znamenalo pro budějovický tisk ukončení činnosti mnoha zavedených listů, proto s *Jihočeskými listy*, *Hlasem lidu* ani s *Jihočeským dělníkem* nebylo možné pro období čtyřicátých let pracovat. Pro období válečné byla proto provedena obdobná analýza *Jihočeské jednoty*, která vycházela v letech 1939-1945 a byla vydávána místním Národním souručenstvím. Od roku 1945 byl obnoven jakožto list československé sociální demokracie již před válkou vycházející *Jihočeck*, který ovšem v roce 1948 splynul s komunistickou *Jihočeskou pravdou*. Tato dvě posledně jmenovaná periodika pak byla využita pro utvoření obrazu náboženské obce ve veřejném mínění let 1945-1948.³⁷

³⁶ Sčítací operáty přístupné na <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1teka> (odkaz funkční ke dni 13. 7. 2013). Dále citováno jako *Sčítací operáty 1921*.

³⁷ Časové rozmezí, kdy jednotlivé noviny vycházely, bylo převzato z *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006, s. 198 a 351.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

O literaturu se předkládaná práce opírá především v kapitole *Církev československá (husitská)* a v jejích podkapitolách *Okolnosti vzniku* a *Katolická moderna*. Z obecnějších prací na téma První republiky byla nejvíce využívána především kniha Zdeňka Kárníka *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*.³⁸ Kniha je poměrně nová, vyšla v roce 2003 a shrnuje v sobě skrze pohledy do nejrůznějších oblastí života československých občanů (ať už se jedná o sociální problémy, natalitu, mortalitu, sňatečnost, zdravotní stav obyvatelstva, ceny, mzdy a podobně) a skrze rozbor politické situace, zákonů, ústavy, vědeckého života či školství poměrně ucelený pohled na československou společnost tehdejší doby. Náboženské situaci v První republice se Zdeněk Kárník podrobněji věnuje v kapitole *Nejen chlebem... Náboženství a církev v Českých zemích* na stranách 315-324. Píše zde i o okolnostech vzniku Církve československé a o příčinách jejího v konečném důsledku pouze částečného úspěchu. Pro základní orientaci v obecné rovině a kontextu, ve kterém se pohybuje téma této práce, byly dále využity knihy Zdeňka Kárníka *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*³⁹ a *Velké dějiny zemí Koruny české* svazky XV.b., XIV. a XIII.⁴⁰ Ve svazku XIII. je věnována pozornost také samostatně náboženské situaci v První republice a tedy i vzniku Církve československé a to na stranách 150-161 v kapitole *Církevní poměry*. Pro upřesnění informací o literární činnosti představitelů české Katolické moderny a kvůli získání informací o jejich životě byla pak použita přehledná kompendia *Slovník literárních směrů a skupin* od Štěpána Vlašína a kol.⁴¹ a *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce I. A-G* od Vladimíra Forsta a kol.⁴² Nejedná se sice o díla nová, ale faktograficky jsou přesto stále platná a uznávaná. K obecněji zaměřené literatuře se řadí také pro tuto práci nezbytná základní orientační literatura k dějinám Českých Budějovic. V tomto smyslu nelze přehlédnout druhé, opravené a přepracované

³⁸ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003.

³⁹ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002.

⁴⁰ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV.b. 1938-1945*, Praha-Litomyšl 2007; Antonín KLIMEK, *Velké dějiny zemí koruny české. Svazek XIV. 1929-1938*, Praha-Litomyšl 2002; Vratislav VANÍČEK, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XIII. 1918-1929*, Praha-Litomyšl 2000.

⁴¹ Štěpán VLAŠÍN a kol., *Slovník literárních směrů a skupin*, Praha 1983.

⁴² Vladimír FORST a kol., *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce I. A-G*, Praha 1985.

vydání *Encyklopedie Českých Budějovic*. Kromě hesel týkajících se náboženské situace ve městě, Husova sboru a Církve československé, odtud byly využity i statistické údaje o počtu obyvatelstva v Českých Budějovicích.⁴³

Kromě této přehledové literatury k dějinám První republiky, protektorátu Čechy a Morava a Druhé republiky a také k dějinám města České Budějovice byla pro tuto práci použita hlavně literatura se specializovaným, užším badatelským zaměřením. A to zaměřením na problematiku náboženských poměrů na přelomu 19. a 20. století, na dějiny Církve československé nebo na dějiny Katolické moderny. Takto zaměřené práce pak pocházejí buď od historiků neangažovaných v samotné Církvi československé, či právě naopak v této církvi činných. A právě na tuto skutečnost je brán ohled při dalším popisu a hodnocení literatury.⁴⁴

Mezi nejvýznamnější české historiky, kteří se k dějinám církvi v Československu a tedy i k Církvi československé vyjadřují, aniž by byli sami její součástí, patří Pavel Marek. V této práci bylo přihlédnuto hlavně k jeho pracím *Česká katolická moderna. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově, České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917-1924 a Český katolicismus 1890 – 1914*.⁴⁵ Pavel Marek své myšlenky formuluje velmi srozumitelně a jeho pojednání přinášejí především mnoho cenných faktografických údajů. K jednotlivým stoupencům Katolické moderny se pak vyjadřoval například Stanislav Bartůšek ve své knize *Katolická moderna. Karel Dostál-Lutinov jeho přátelé a spolupracovníci* a k obecnějšímu přehledu náboženské situace na počátku 20. století dospěli ve své knize *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí* i Jiří Just, Zdeněk R. Nešpor, Ondřej Matějka a kol. Z posledně jmenované knihy byly přínosné hlavně statistické údaje o počtu stoupenců jednotlivých vyznání v Československu. Důležité práce o Katolické moderně a Církvi československé vznikly ale také v německém jazykovém prostoru. A to z iniciativy Collegia Carolina a jeho předsedy Martina Schulze Wessela, který se sám zabýval například dotazníkovou akcí Bohumila Zahradníka-Brodského.⁴⁶ Důležité dílo vzešlé právě z práce Collegia Carolina a týkající

⁴³ *Encyklopedie*, zvl. s. 64, 180, 325-328 a 486.

⁴⁴ Vedle literatury uvedené v následujícím textu srov. též práce v poznámkovém aparátu jednotlivých kapitol a v závěrečném Soupisu pramenů a literatury.

⁴⁵ PAVEL MAREK, *Česká katolická moderna. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově*, Olomouc – Prostějov 2000; TÝŽ, *České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917-1924*, Olomouc – Rosice 2000; TÝŽ, *Český katolicismus 1890-1914*, Olomouc 2003.

⁴⁶ M. Schulze Wessel se problematice náboženských poměrů ve střední Evropě, a tedy i v Československu, věnuje soustavně a publikoval k této tematice již řadu prací. Srov. například Martin

se českých náboženských dějin 20. a počátku 21. století je *Handbuch der Religions und Kirchengeschichte der böhmischen Ländern und Tschechiens im 20. Jahrhundert*.⁴⁷

Z děl vyšlých z pera historiků angažovaných v Církvi československé zde byly využity především velmi užitečné a přehledové práce, jako je *30 let Církve československé* od Františka Plechatého či *90 let Církve československé husitské*, sborník editorské dvojice Zdeněk Kučera - Tomáš Butta.⁴⁸ K osobnosti zakladatele církve a jejího prvního patriarchy Karla Farského se pak vyjádřila například docentka Husovy československé bohoslovecké fakulty Olga Pešková-Kounovská v knize *Farský žije. O zakladateli a prvním patriarchovi Církve československé pro mládež k desetiletému výročí jeho smrti*.⁴⁹ Autorka zde popisuje dosti podrobně dětství a studia Karla Farského, rodinu a podmínky, ze kterých vycházel. Věnuje se i jeho kněžské kariéře. Společně se založením nové církve a zvolením Karla Farského jejím patriarchou sleduje také i takzvanou pravoslavnou krizi v počínající Církvi československé. Tu hodnotí jako pokus srbské pravoslavné církve připoutat si mladou ideově ještě nevyzrálou církev k sobě a podmanit si ji. Celkově je kniha Peškové-Kounovské prodchnuta zjevnou úctou k osobě, již popisuje a vyjadřuje se o ní tedy veskrze kladně. Dalším z československých historiků píšících o Karlu Farském je profesor církevních dějin na Husově československé fakultě bohoslovecké Miloslav Kaňák. Ve své knize *Dr. Karel Farský. O životě a díle prvního patriarchy Církve československé*⁵⁰ se ovšem na rozdíl od Peškové-Kounovské věnuje i kontextu vzniku Církve československé. A to nejen Jednotě katolického duchovenstva, Ohnisku či hlasování o vzniku nové církve, ale začíná již v době pobělohorské, kterou hodnotí jako období nepříznivé pro vývoj českých zemí. Dále se výrazněji věnuje také katolickému modernismu a jeho českým představitelům. Více než biografickým údajům patriarchy se pak v práci věnuje hodnocení jeho počínů v čele nové církve a také

SCHULZE WESSEL, *Tužby katolického duchovenstva a založení Československé církve. Dotazníková akce Bohumila Zahradníka Brodského 1918*, in: Zdeněk HOJDA – Roman PRAHL (edd.), *Bůh a bohové. Církve, náboženství a spiritualita v českém 19. století*, Praha 2003, s. 243-252, či TÝŽ, *Tschechische Nation und katholische Konfession vor und nach der Gründung des tschechoslowakischen Nationalstaats*, *Bohemia* 38, 1997, č. 2, s. 311-327.

⁴⁷ K tomu více Bohumil JIROUŠEK, *České náboženské dějiny v díle Martina Schulze Wessela*, in: Pavol Mačala – Pavel Marek – Jiří Hanuš (edd.), *Církve 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno 2010, s. 411-418.

⁴⁸ František PLECHATÝ, *30 let Církve československé*, Praha 1950 a Zdeněk KUČERA - Tomáš BUTTA (edd.), *90 let Církve československé husitské*, Praha 2010.

⁴⁹ Olga PEŠKOVÁ-KOUNOVSKÁ, *Farský žije. O zakladateli a prvním patriarchovi Církve československé pro mládež k desetiletému výročí jeho smrti*, Praha 1937.

⁵⁰ Miloslav KAŇÁK, *Dr. Karel Farský. O životě a díle prvního patriarchy Církve československé*, Praha 1951.

Farského literární produkci. I Kaňákova kniha ovšem vyžaduje od čtenáře více kritického myšlení, neboť osobu prvního patriarchy představuje také ve veskrze kladném světle. Jakýmsi průnikem obou těchto knih je *Život a víra ThDr. Karla Farského*⁵¹ od Václava Kadeřávka a Zdenka Trtíka, ve které je podáván sice také poměrně podrobný biografický popis, ale zároveň je život Karla Farského zasazen i do rámce doby a dán do souvislosti s vývojem katolické i československé církve.

⁵¹ Václav KADEŘÁVEK – Zdeněk TRTÍK, *Život a víra ThDr. Karla Farského*, Praha 1982.

I. CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ (HUSITSKÁ)

Tato kapitola si klade za cíl předložit přehled základních dějinných událostí, které ovlivnily vznik Církve československé (husitské) a přiblížit tak okolnosti jejího založení v širším historickém kontextu.

I. 1. OKOLNOSTI VZNIKU

Světlem se v letech 1914-1918 prohnala Velká válka. Většina lidí po jejím skončení věřila nebo alespoň chtěla věřit tomu, že byla prvním a zároveň posledním konfliktem takového rozsahu, že nic tak strašného již lidstvo nikdy neprožije. Nastala doba plná očekávání, ideálů a vizí o budoucnosti. Málokdo mohl tehdy tušit, že se jedná o pouhé krátké meziválečné období a tedy, že již za několik málo let se má rozhořet další, přinejmenším stejně krutý a vleklý konflikt, druhá světová válka.

Jedním z důsledků první světové války byl i rozpad Rakouska-Uherska a vznik nástupnických států, mezi nimi samostatného Československa. To se konstituovalo jako mladá demokratická republika. Muselo si ale pochopitelně teprve vydobýt postavení na mezinárodní politické scéně a zároveň řešit i své vlastní aktuální vnitřní problémy. Mezi ty patřil mimo jiné vztah nového státu k církvím, především k té katolické. Po stránce náboženské byla totiž mladá Československá republika poměrně rozpolcená.

Kořeny tohoto stavu musíme hledat již v předválečné době. Tedy v době, kdy byly české země součástí převážně katolické habsburské monarchie, a naprostá většina Čechů se hlásila ke katolickému vyznání. Někdy možná ze skutečného náboženského přesvědčení, pravděpodobněji však z pouhého zvyku či setrvačnosti, strachu nebo z čirého utilitarismu. Na vrcholné církevní posty totiž byli obvykle dosazováni lidé loajální monarchii a její politice - na území českých zemí zejména Němci a na území dnešního Slovenska Maďaři. Katolická církev se tedy tímto způsobem propůjčila monarchii jako jeden z jejích germanizačních a maďarizačních nástrojů. Navíc v době války sloužila většina těchto loajálních kněží mše za zdar rakouských zbraní a tím i v očích řadových věřících katolickou církev značně zdiskreditovala. Není tedy nijak překvapivé, že v nově vzniklém československém státě vládla spolu s protihabsburskou a protimonarchistickou náladou také všeobecná nálada protikatolická (nebo spíše protiřímská). Stát se v důsledku těchto událostí ocitl, jak bylo

již naznačeno, v poměrně schizofrenním stavu. Drtivá většina jeho obyvatel byla zapsána v římskokatolických matrikách, zároveň však toto náboženské vyznání považovala za symbol poraženého habsburského útlaku a nadvlády, tedy za něco nechtěného a překonaného.

Kromě spontánních projevů této společenské atmosféry, jako bylo svržení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí 3. listopadu roku 1918, se objevily i oficiální politické snahy o vyrovnání se s katolickou církví. Dělo se tak někdy prostřednictvím zdánlivých drobností, jež však znamenaly ve své době poměrně odvážná rozhodnutí. Například první československý ministr školství a národní osvěty, Gustav Habrman prosadil, aby náboženské úkony na školách (myšleno povinné modlitby před začátkem vyučovací hodiny a podobně) byly napříště dobrovolné a dokonce umožnil i odstraňování křížů ze školních tříd. Dalším z řady opatření československé vlády ohledně církevních zásahů do občanského života bylo povolení civilních sňatků.⁵² Následoval další vládní krok v otázce náboženské a tím byla snaha provést odluku církve od státu. Konečné rozhodnutí v této otázce bylo ovšem stále odkládáno.⁵³ Nová republika také redukovala počet katolických státních svátků, a to *Zákonem o nedělích, svátcích a památných dnech* z 21. března roku 1925. Ten zrušil tři z dosavadních státních mariánských svátků a také zemský svátek svatého Jana Nepomuckého. Z církevních svátků byly tak napříště zachovány jen Zjevení Páně (6. leden), Velikonoční pondělí, Boží tělo, svátek svatých Petra a Pavla (29. červen), Nanebevzetí Panny Marie (15. srpen), Slavnost všech svatých (1. listopad) a Narození Páně (25. prosinec). Na druhou stranu za církevně národní svátek byl nově ustanoven i Den Husův (6. července).⁵⁴ Katolické kruhy ovšem proti tomuto rozhodnutí silně protestovaly a Vatikán dokonce uraženě odvolal svého papežského nuncia z Prahy. To odstartovalo nelehký a zdoluhavý zápas o nastolení dobrých vztahů mezi Československou republikou a Vatikánem. Jeho výsledkem se stalo podepsání československo-vatikánské dohody zvané *Modus vivendi*. Signována byla 2. února roku 1928 a obsahovala šest článků. Vatikán se v nich mimo jiné zavazoval k tomu, že zajistí, aby se církevní diecéze kryly se státními hranicemi Československa, že řády a kongregace na území Československé republiky nebudou řízeny představenými

⁵² Českoslovenští občané tak měli od roku 1919 zákonnou možnost výběru mezi uzavřením sňatku občanského (civilního) nebo církevního. Za tímto účelem byly založeny také dvojí matriky.

⁵³ Ani v dnešní České republice není tento stav definitivně dořešen, odluka státu od církve zatím neproběhla.

⁵⁴ Srov. Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 322.

ze zahraničí, ale vždy jen československými občany, že před jmenováním církevních hodnostářů proběhne vždy tajné jednání tak, aby se na jmenované osobě shodla církev i stát a tito jmenovaní církevní představitelé pak budou muset složit přísahu věrnosti Československu.⁵⁵

Dvacátá léta se pak v Československé republice nesla ve znamení poměrně velké výstupové vlny z římskokatolické církve. Většina těchto vystoupivších členů nakonec zůstala mimo organizované církve nebo se stala ateisty, další velká skupina věřících ovšem přestoupila právě k nově vzniklé Církvi československé. O přilákání nových členů do svých řad ovšem usilovala v té době pochopitelně i jiná náboženská vyznání, mezi nimi hlavně evangelická. Nakonec však do tohoto přestupového procesu zasáhla méně, než původně sama doufala. A to i přesto, že se právě ve zmiňovaném období evangelická vyznání na území Československé republiky radikálně transformovala. Již v roce 1918 se totiž spojilo augšpurské a helvétské vyznání do jedné církve a vznikla tak Českobratrská církev evangelická, která se (podobně jako Církev československá) hlásila k Husovu odkazu. Z přestupové vlny dvacátých let získala ovšem jen 74 000 nových členů (což tvořilo pouhých 3,7% z národnostně českého obyvatelstva Československé republiky).⁵⁶ Stejně jako čeští evangelíci, i němečtí stoupenci evangelického vyznání žijící na území Československa se chtěli nábožensky odtrhnout od Vídně a osamostatnit se. Založili proto na sněmu z 28. října roku 1919 Německou evangelickou církev v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ani ta ovšem nezaznamenala nijak bouřlivou přístupovou vlnu. Čeští Němci totiž zůstávali převážně věrni katolické církvi. Náboženskou skladbu československého obyvatelstva doplňovali ještě ne příliš početní příslušníci pravoslavného vyznání a židovské (izraelské) víry.⁵⁷ O celkové změně náboženské skladby obyvatelstva v oblasti českých zemí a pozdější Československé republiky mezi lety 1910 a 1950 hovoří následující čísla vycházející z údajů o sčítání lidu.⁵⁸ Zatímco v roce 1910 se 94,8% Čechů hlásilo k římskokatolickému vyznání, 3,5% tvořili věřící hlásící se k evangelickým vyznáním (augšpurskému a helvétskému) a bez vyznání bylo pouhých 0,1% obyvatelstva, již v roce 1921 se situace značně změnila. Římských katolíků byla sice stále většina,

⁵⁵ Jindřich DEJMEK – Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938)*, Český časopis historický 92, 2, 1994, s. 268-285.

⁵⁶ Z. KÁRNÍK, *České země*, s. 319.

⁵⁷ V roce 1921 v Československé republice žilo na 9 221 stoupců pravoslavi a 113 200 židů. K tomu srov. Jíří JUST – Zdeněk R. NEŠPOR – Ondřej MATĚJKA a kol., *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009, s. 318 a Z. KÁRNÍK, *České země*, s. 320.

⁵⁸ Srov. J. JUST – Z. R. NEŠPOR – O. MATĚJKA a kol., *Luteráni*, s. 31.

ale procentuálně jejich počet klesl (z 94,8% na 82,1%), zatímco 5,2% věřících se hlásilo k nově vzniklé Církvi československé, 2,3% k nově vzniklé Českobratrské církvi evangelické a bez vyznání bylo již 7,2% obyvatel Československé republiky. Sčítání lidu z roku 1930 potvrdilo trend klesání množství příslušníků římskokatolické církve, která již byla v Československu zastoupena pouhými 78,6% obyvatelstva. Mírně narostl počet věřících Církve československé (na 7,4%) a Českobratrské církve evangelické, a to sice na 2,7%, a také počet jedinců bez vyznání, (na 7,8%). Tento trend se víceméně potvrdil i po sčítání lidu z roku 1950. K římskokatolické církvi se tehdy přihlásilo 76,7% obyvatelstva, k československé 10,6%, k Českobratrské církvi evangelické 4,5%, kdežto počet lidí bez vyznání překvapivě mírně klesl, a to na 5,8% obyvatel.

I. 2. KATOLICKÁ MODERNA

Katolická moderna je pojmem pro zkoumání zrodu a dějin Církve československé (husitské) neopomenutelným. Bylo to totiž právě prostředí českých katolických kněží požadujících reformy uvnitř církve, do níž patřili, kde se postupně vyvinula myšlenka založení národní křesťanské církve nezávislé na rozhodování Vatikánu, tedy Církve československé. Tato podkapitola proto bude věnována nejprve (obecně) fenoménu modernismu v katolické církvi a poté zvláště české Katolické moderně a z ní vycházejícímu procesu vzniku československé národní církve.

Katolický modernismus byl již ve své době, a podnes stále je, termínem velmi diskutabilním. Jak dokazuje i názor současného předního historika českých církevních dějin Pavla Marka: „*Co se pod tímto pojmem přesně skrývalo, kdo to vlastně modernisté byli a co chtěli, o to vedou dodnes teologové a vědci zabývající se církevními dějinami velké diskuse i spory takřka v celém katolickém světě a jejich závěry nejsou ani po jednom století bádání vždy jednoznačné, popravdě řečeno, ani být nemohou, neboť modernismus jako určitý filozofický přístup k realitě, jako způsob myšlení a jednání, měl řadu dimenzí,*“⁵⁹ píše Pavel Marek. Je jistě pravdou, že nelze podat vyčerpávající a konečné vysvětlení fenoménu modernismu uvnitř katolické církve a ani to není cílem této práce, pokusíme se ovšem shrnout alespoň základní fakta, která se k dané problematice váží.

Katolický modernismus přelomu devatenáctého a dvacátého století není jakýmsi „bleskem z čistého nebe“, má své předchůdce již v první polovině devatenáctého století v představitelích⁶⁰ takzvaného liberálního katolicismu rozvíjejícího se ve Francii, Německu a Anglii.⁶¹ Ti se již ve své době mimo jiné snažili prosadit zmírnění přísné církevní disciplíny. Tedy požadavek, který později zopakovali i katoličtí modernisté. Modernismus jako takový se ovšem objevil až v devadesátých letech devatenáctého století, a to nejprve na evropském Západě. Za jeho kolébku jsou považovány Francie,

⁵⁹ P. MAREK, *Český katolicismus*, s. 279.

⁶⁰ Mezi představiteli liberálního katolicismu patří například Raffaele Lambruschini, Ignác von Döllinger, lord John Acton a další.

⁶¹ K proměnám náboženského milieu v západní Evropě v 19. a 20. století srov. Hugh Mc LEOD, *Náboženství a lidé západní Evropy (1789-1989)*, Brno 2007 a TÝŽ, *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*, Brno 2008; k této problematice v českém prostředí srov. zejm. Jiří HANUŠ – Jiří MALÍŘ – Lukáš FASORA (edd.), *Sekularizace českých zemí v letech 1848-1914*, Brno 2007.

Anglie, Itálie⁶² a Německo.⁶³ Odtud se posléze šířil do dalších evropských zemí a objevil se dokonce i v USA. Za jeho duchovní otce pak bývají nejčastěji označováni francouzský biblista, publicista a profesor biblické vědy na pařížském Institut Catholique, Alfred Loisy (1857-1940)⁶⁴ a Angličan s irskými kořeny, jezuita Georges Tyrrell (1861-1909).⁶⁵

Alfred Loisy prosazoval myšlenku nutnosti evoluce církevního učení, bohoslužby i církevní organizace a kritizoval tímto způsobem i současné katolické pojetí dogmat jako nezměnitelných a neotřesitelných pravd. Tvrdil, že i výklad dogmat by měl podléhat vývoji a tedy s postupem doby se měnit. (V roce 1908 byl Alfred Loisy konzervativním papežem Piem X. kvůli svým názorům exkomunikován.) Druhý ze zakladatelů myšlení katolického modernismu, Georges Tyrrell, vytvořil vlastní teologický systém - systém náboženského symbolismu, ze kterého mimo jiné vyplývalo tvrzení, že dogmata jsou pouhé intelektuální symboly nepochopitelné božské síly. I on byl pro své názory nejprve vyloučen z jezuitského řádu (1906) a následně exkomunikován z církve.

Z katolického modernismu se postupným šířením stal fakticky globální jev. Jeho odnože nalezneme ve většině zemí, kde se uplatňoval katolicismus. V každé z nich ale měl svoji charakteristickou podobu spjatou s prostředím a problémy té které země a jejími národními specifiky. Katolickému modernismu obecně byly ovšem společné dvě základní myšlenky. První z nich se opírá o skutečnost, že společnost prošla zásadní změnou v důsledku uskutečnění procesu industrializace. Proměnily se dosavadní hodnoty a tradice, způsoby myšlení i celkový způsob života lidí. Podle modernistů by církve na tento proces měla reagovat, aby neztrácela věřící a nestávala se anachronickou, ale nedělá to. Profesoři, teologové, filosofové a jiní intelektuálové spjatí s modernistickými snahami proto žádali, aby se církve vyrovnala s novou vědou, aby aplikovala moderní vědecké metody na zkoumání Bible a dějin církve, na svůj přístup k dogmatům a podobně. Druhá základní myšlenka modernistů se odvíjela od demokracie. Žádali, aby se církve s demokracií vyrovnala a z toho plynuly i jejich požadavky na změny v uspořádání a vedení církevní hierarchie. Mezi

⁶² Vůdčími osobnostmi italského modernismu byli Giovanni Semeria, Romolo Murri. V Itálii byla také založena celá řada modernistických časopisů jako například *Studi religiosi* (1901-1907), *Rivista storico critica* (1881-1946), *Il Rennovamento* (1907) a podobně.

⁶³ Mezi vůdčí osobnosti německého katolického modernismu jsou počítáni především Herman Schell, Albert Josef Marie Ehrhard a Franz Xaver Kraus.

⁶⁴ Viz P. MAREK, *Český katolicismus*, s. 284.

⁶⁵ TAMTÉŽ, s. 286.

tyto požadavky náležely návrhy na reformu církevní disciplíny a celibátu, na používání národního jazyka v bohoslužebné liturgii, na zkvalitnění teologického vzdělávání kněží a také na zapojení církve do řešení současných sociálních otázek a problémů lidstva, na výraznější zapojení laiků do církevního života a tak dále.

Oficiální stanovisko katolické církve vůči těmto snahám o vnitřní obrodu nebylo po téměř dvacet let známo. Za pontifikátu papeže Lva XIII.⁶⁶ se sice zdálo, že církev by se mohla začít přizpůsobovat změněným společenským podmínkám své doby, protože encyklikou *Rerum novarum* nabádal věřící, aby zakládali křesťanské politické strany a různé církevní organizace a spolky. Dokonce se stavěl otevřeně i k otázce teologického bádání a zdálo se tedy, že v něm nastane větší svoboda. Vše se ale změnilo s příchodem jeho nástupce, konzervativního papeže Pia X.⁶⁷ Ten se, jako hlava katolické církve, nakonec vyjádřil k problematice katolického modernismu encyklikou *Pascendi dominici gregis* z 8. září roku 1907. Tato encyklika spolu s papežovým dekretem *Lamentabili sane exitu* modernismus v katolické církvi nejen rezolutně odmítla, ale dokonce zakázala. Označila jej totiž přímo za „souhrn všech herezi“, které kdy existovaly. Oficiálně tím bylo rozhodnuto o tom, že jediná přijatelná teologie je novotomistická, a že učení církve je v čase neměnný systém. Zároveň byl v Itálii založen časopis⁶⁸ *Corrispondenza Romana* určený k potírání modernismu a tajná liga Sodalitium Pianum, která pomocí rozsáhlé sítě spolupracovníků vyhledávala po celé Evropě modernistické kacíře.⁶⁹ V čele těchto přísných očištných snah katolické církve stál papežův podsekretář pro výjimečné církevní záležitosti,⁷⁰ Umberto Benigni. Strach Vatikánu z modernismu byl dokonce tak veliký, že kromě již výše zmíněných opatření zavedl ještě v roce 1910 povinnou takzvanou antimodernistickou přísahu kléru pro všechny bohoslovce před vysvěcením na kněze i pro všechny církevní funkcionáře a učitele teologie. Naprostá většina církevních hodnostářů i laiků se antimodernistickým opatřením okamžitě podrobila. Katolickou církev tak ovládli výhradně lidé smýšlející jednoznačně a striktně konzervativně. Ukázalo se ovšem, že církev se změnám vyhnout nemůže a vlastně mnohé z požadavků modernistů byly (i když mnohem později) naplněny díky rozhodnutím Druhého Vatikánského koncilu.⁷¹

⁶⁶ Pontifikát papeže Lva XIII. zahrnoval léta 1878-1903.

⁶⁷ Pius X. byl hlavou katolické církve v letech 1903-1914.

⁶⁸ Antimodernistické časopisy vycházely i v jiných zemích, nejhojněji ovšem ve Francii, Belgii, Holandsku, Polsku.

⁶⁹ Tu nakonec papež Pius X. musel zrušit, protože její počínání se vymklo veškeré možné kontrole.

⁷⁰ V této funkci setrval v letech 1906-1911.

⁷¹ Ten se konal v letech 1962-1965.

Vzhledem k tomu, že myšlenky katolického modernismu se rozšířily prakticky do celé Evropy, nemohly se pochopitelně vyhnout ani českým zemím. Důsledkem toho byla existence českého katolického modernismu a s ním související české Katolické moderny. Katolická moderna je označení užívané v českém prostředí pro hnutí katolických intelektuálů, kteří v devadesátých letech devatenáctého století a v prvním desetiletí století dvacátého reagovali na tzv. Českou modernu⁷² a vyhranili se vůči ní. Byla tedy primárně hnutím s ambicemi uměleckými (především literárními), jejímž představitelům vadilo, jak je v katolických uměleckých kruzích zacházeno s poezií. Nechtěli pokračovat v linii didaktické, moralizující tvorby bez výraznějších uměleckých aspirací a kvalit.⁷³ Mohli bychom ji tedy spojovat pouze s literárně-obrodnými snahami v rámci české katolické tvorby, kdyby ovšem toto české hnutí nevzniklo právě v období, kdy se šířily po celé Evropě myšlenky na reformu a celkovou obrodu katolické církve. Díky střetu s těmito zahraničními modernistickými postoji se nakonec z českého literárního hnutí stalo hnutí s širším záběrem a cíli, jež se připojilo k hlasům usilujícím o změny v církvi.⁷⁴

Veřejnosti se autoři české Katolické moderny poprvé oficiálně představili v roce 1895 sborníkem *Pod jedním praporem*⁷⁵ a *Manifestem Katolické moderny* publikovaným též roku 1895 v revue *Niva*. Dále pak přispěli do Neumannova *Almanachu secese* vydaného roku 1896. Jako jakási tribuna skupiny se postupně⁷⁶ konstituoval časopis *Nový život*, vycházející v letech 1896-1907, v jehož čele stál po většinu času jeden z nejvýraznějších představitelů českého katolického modernismu, Karel Dostál Lutinov. České Katolické moderně a tedy i katolickému modernismu jako takovému dlouho chyběl ucelený program. První pokus o jeho sestavení se objevil na stránkách *Bílého praporu* roku 1903. Autorem tohoto pokusu o nástin programu

⁷² Jednalo se o skupinu osob, která na přelomu roku 1895 a 1896 vstoupila do povědomí literární i širší veřejnosti *Manifestem České moderny* publikovaným v revue *Rozhledy*. Signatáři Manifestu byli politicky orientovaní publicisté, literární kritikové i spisovatelé: František Václav Krejčí, František Xaver Šalda, Josef Svatopluk Machar, Vilém Mrštík, Antonín Sova, Josef Karel Šlejhar, Jan Třebický, Václav Choc, K. Koerner, Josef Pelcl, František Soukup.

⁷³ Viz Štěpán VLAŠÍN a kol., *Slovník literárních směrů a skupin*, Praha 1983, s. 108.

⁷⁴ I českým modernistům vadila především dogmaticižnost, neměnnost a uzavřenost církve. Chtěli se proto zabývat teoreticky (literárně) i prakticky (úsilím o změny) otázkami církve a s nimi souvisejícím duchovním rozměrem života člověka na prahu dvacátého století.

⁷⁵ Přispělo do něj celkem 31 kněží, 9 bohoslovců a 11 laiků. Velká většina jejich příspěvků však byla přepracována redaktory sborníku, Sigismundem Bouškou a Karlem Dostálem Lutinovem. Dobová kritika se o úrovni sborníku ovšem nevyjadřovala příliš pochvalně a ani veřejnost o něj nejevila příliš velký zájem.

⁷⁶ Autoři sdružení kolem sborníku *Pod jedním praporem* nejprve považovali za časopis Katolické moderny *Hlídku literární*. V ní ale směli přispívat pouze do přílohy. Bylo tedy třeba založit vlastní časopis a tím se stal právě *Nový život*. První číslo vyšlo v lednu 1896.

Katolické moderny byl chroustovický kaplan Jan Oliva.⁷⁷ Přepřacovanou verzi pak zveřejnil též v *Bílém praporu* roku 1906. Roku 1903 byl ale zveřejněn i jiný pokus o formulaci programu Katolické moderny. Tentokrát od autorské dvojice - Josef Kuška, Jindřich Šimon Baar. Ani jeden z těchto dvou pokusů se ale nakonec nestal oficiálním programem modernistického hnutí. Za ten je považován až dokument⁷⁸ vzniklý pod vedením Karla Dostála Lutinova, jakožto vůdčí osobnosti Katolické moderny, na třetím, programovém sjezdu Katolické moderny z 31. července roku 1906. České katolické modernistické hnutí také nemělo vlastní původní myslitele a teze, bylo inspirováno především německými, anglickými, italskými a polskými modernisty.⁷⁹ Důvodem této absence by mohla být skutečnost, že českému katolickému modernismu se vyhnuly intelektuální špičky z řad univerzitních profesorů či vysokých církevních hodnostářů. Z toho vychází i fakt, že českému katolickému modernismu chyběl propracovanější teologický a filozofický rozměr. Neznamená to sice, že by teologicky zaměřená díla v rámci české modernistické tvorby vůbec nevznikala, ale jednalo se vždy o práce spíše charakteru propagandistického (zabývající se otázkami církevní disciplíny a celibátu) než vědeckého.⁸⁰

Nicméně čeští modernisté si uvědomovali svoji sounáležitost s celoevropským děním a znali myšlenky západních myslitelů a těmi fakticky nahrazovali absenci domácích originálních myšlenkových tezí. Například se mezi nimi živě diskutovalo o postulátech profesora Hermana Schella, německého modernisty, jehož knihy se roku 1899 dostaly na církevní index zakázaných děl. Mezi českými modernisty zpočátku nepanovala shoda o Schellově významu (někteří⁸¹ jej nadšeně přijímali, jiní jej odmítali či nechápali.⁸²) Po čase se však do něj většina z nich takřka zamilovala a na stránkách *Nového života* se poté nešetřilo na jeho adresu pochvalnými superlativy. Další vášnivé polemiky na stránkách českého nábožensky orientovaného tisku⁸³ se týkaly knihy

⁷⁷ Svůj příspěvek vydal pod pseudonymem Jan Valerian.

⁷⁸ V něm se stoupenci českého katolického modernismu distancovali od hnutí Pryč od Říma a naznačili v bodech, ve kterých oblastech v církvi vidí nedostatky (například církevní hierarchie volená vládou, používání latiny namísto národních jazyků v bohoslužebné liturgii, problémy s celibátem, se vzděláváním kněžstva, s kvalitou katolického tisku a mírou účinné sociální pomoci.)

⁷⁹ Srov. Jiří V. MUSIL, *Katolická moderna, její odkaz a P. M. Habáň*, in: Pavel Marek (ed.), *Česká Katolická moderna*. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově, Olomouc – Prostějov 2000, s. 87.

⁸⁰ Více k tomu P. MAREK, *Český katolicismus*, s. 295.

⁸¹ Mezi nimi František Světlík, Inocenc Arnošt Bláha, Josef Svozil a další.

⁸² S. Bouška například tvrdil, že čtení Shellových děl „je pěkná nuda“. Blíže o tom P. MAREK, *Český katolicismus*, s. 298.

⁸³ A to jak na stránkách katolického tisku (*Katolické listy*, *Vlast*), tak na stránkách nekatolických časopisů (*Rozvoj*, *Rozkvět*, *Bílý prapor*, *Mane*, *Nový život*).

vídeňského profesora teologické fakulty Alberta Ehrharda *Der Katholizismus und das zwanzigste Jahrhundert*, která obsahovala mnoho návrhů na změny uvnitř církve a nesla se celkově ve výrazně modernistickém duchu, a to přesto, že byla vydána pod záštitou konzervativně smýšlejícího katolického biskupa Paula Wilhelma von Keplera (1852-1926). Můžeme tedy tvrdit, že celkově se české modernistické prostředí nejvíce zabývalo podněty z Německa, hojně reflektovalo ale také dění italské. Hlavně postavu kněze Romola Murriho, který se zabýval poměrem mezi státem a církví a byl vůdčí osobností křesťansko-sociálního hnutí v Itálii. Biblická tematika byla českými modernisty diskutována v souvislosti s francouzskou modernou a její vůdčí osobností, (již dříve zmiňovaným) Alfredem Loisyem. Španělskou modernu si zase čeští katoličtí modernisté spojovali s knězem známým ve světě především svým nekompromisním odmítáním celibátu, Sigismundem Pey-Ordeixem a konečně americkou modernu s knězem konvertitou Isakem Heckerem. Více prostoru bylo myšlenkám těchto zahraničních katolických modernistů, jak bychom mohli ostatně předpokládat, věnováno na stránkách modernistického tisku, ostatní česká periodika se takovým tématům spíše snažila vyhýbat a vyjadřovala se jen k velkým událostem či kauzám, které nemohla přejít mlčením.

Intelektuálové patřící k české Katolické moderně se soustředili kolem tří nejvýraznějších (organizátorsky i literárně neaktivnějších) osobností: Sigismunda Boušky, Karla Dostála Lutinova a Xavera Dvořáka. První z nich, Karel Dostál Lutinov (1871-1923), pocházel z Prostějova, studoval v Kroměříži a v Olomouci a roku 1894 byl vysvěcen na kněze. Za dobu trvání své kněžské kariéry několikrát změnil místo působení, aby nakonec zakotvil jako farář v rodném Prostějově. Kromě své kněžské kariéry se věnoval také literatuře. Překládal z němčiny, latiny, polštiny a slovinštiny, ve vlastní tvorbě se zabýval především poezií,⁸⁴ je ovšem autorem i několika divadelních her.⁸⁵ Mimo to ještě vydával a redigoval revue *Katolické moderny*, *Nový život* (1896-1907) a zároveň byl spoluvydavatelem ediční řady *Básnické obzory katolické* spadající pod tento časopis. Kromě toho také vydával ještě celou řadu jiných periodik: list *Kravařsko* (1902-1904), ženský časopis *Eva* (1904-1910), prostějovský politický týdeník *Ječmínek* (1908), revue *Archa* (1912-1917, spoluredigoval do roku

⁸⁴ Mezi jeho básnické sbírky patří *Sedmikrásky* (1895), *Království boží na zemi* (1899), *Potulný zpěvák* (1902), *Rybe a špryme* (1912), *Písně o žních* (1912), *Orlí fanfáry* (1913), *Osudy* (1913), *Šlehy a něhy* (1914), *Písně tvorů* (1917), *Děti Královně máje* (1918), posmrtně byly vydány *Květiny* (1930), *Ve mlýně světa* (1934), *Tajemná Sfinx* (1942).

⁸⁵ Nazval je *Rok a jeho děti* (1901) a *Popelůška* (1917).

1923), list pro mládež *Mladý máj* (1921) a podílel se na vydávání a redakci časopisu *Rodinný obzor* (1919-1923).⁸⁶ Byl také předsedou olomoucké Družiny literární a umělecké a angažoval se ve veřejném životě i svou činností v Československé straně lidové a v mnoha katolických kulturních spolcích s ní spojených. Byl také členem Jednoty katolického duchovenstva. A v neposlední řadě propagátorem autorů moderního duchovně zaměřeného výtvarného umění, zejména Felixe Jeneweina a Františka Bílka.⁸⁷

Jedním z jeho nejdůvěrnějších přátel byl další významný představitel české Katolické moderny, Sigismund Bouška (1867-1942). Tento kněz a spisovatel se narodil v Příbrami, kde také studoval na gymnáziu. Po studiu na učitelském ústavu tamtéž odešel na malířskou akademii do Prahy a zároveň vstoupil do benediktinského kláštera v Břevnově, kde přijal řádové jméno Sigismund. Roku 1892 byl vysvěcen na kněze. I nadále se ovšem zabýval uměním. Výtvarnému umění se věnoval hlavně v oblasti portrétu a ilustrace a také psal různé výtvarné kritiky a studie o výtvarných umělcích.⁸⁸ Mimo to byl také vášnivým sběratelem japonských dřevorytů. I on, stejně jako jeho přítel Karel Dostál Lutinov, se začal věnovat kromě kněžského povolání i literatuře. Překládal z provensálské a katalánské literatury, dále pak z italštiny, latiny a němčiny. Kromě toho se také věnoval vlastní básnické tvorbě,⁸⁹ ve které byl silně ovlivněn svým přátelstvím s Jaroslavem Vrchlickým.

Třetí stěžejní osobností české Katolické moderny byl Xaver Dvořák (1858-1939). Narodil se v Hostivaři u Prahy, studoval na Akademickém gymnáziu v Praze a po studiu bohosloví byl roku 1882 vysvěcen na kněze. Od roku 1892 působil jako profesor náboženství na Vyšší dívčí škole, mimo to působil také jako spoluredaktor *Básnických obzorů katolických* a krátce i jako redaktor *Nového života*. Spolu s Jindřichem Šimonem Baarem se stal zakladatelem (obnovitelem) Jednoty katolického duchovenstva. Od roku 1922 byl kvůli svým názorům dokonce načas exkomunikován z katolické církve. Ve své původní básnické tvorbě⁹⁰ výrazně navazoval na práce

⁸⁶ Viz Stanislav BARTUŠEK, *Katolická moderna. Karel Dostál – Lutinov jeho přátelé a spolupracovníci*, Třebíč 1996.

⁸⁷ Více o tom Vladimír FORST a kol., *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce I. A-G*, Praha 1985, s. 589.

⁸⁸ Psal například o Františku Bílkovi, Felixi Jeneweinovi nebo o Josefu Váchalovi.

⁸⁹ Je autorem básnických sbírek *Pietas* (1897), *Legendy* (1904) a *Duše v přírodě* (1904).

⁹⁰ Napsal mnoho básnických sbírek: *Zlatou stezkou* (1888), *Stínem k úsvitu* (1891), *Modlitby a písně* (1893) *Sursum corda* (1893), *Tibitha* (1895), *Meditace* (1897), *Eucharistia* (1897), *Improperie* (1902), *Nový život* (1903), *Soli Deo* (1905), *Z hlubin věku* (1905), *Kontemplace* (1909), *Modlitby básníkův* (1913), *Jidáš* (1920), *Věčné touhy* (1923), *Bezmračné nebe* (1923), *Básně českým dětem* (1923),

Jaroslava Vrchlického. Věnoval se ovšem také překladům z francouzštiny. Kromě dalších výrazných autorů spjatých s Katolickou modernou jako byli například František Bernard Vaněk, František Holeček⁹¹ či Vilém Bitnar (a další), patřil do této skupiny ještě prozaik a katolický kněz, Jindřich Šimon Baar. S představiteli Katolické moderny často spolupracoval i sochař František Bílek, jehož práce byly pravidelně otiskovány na stránkách *Nového života*.

Jedním z projevů živého zájmu o katolický modernismus v českém prostředí bylo také založení Jednoty katolického duchovenstva v roce 1902. Jako organizace sdružující katolické kněze usilující o obrodu církve fungovala až do roku 1907, kdy byla rozpuštěna⁹² v důsledku papežských nařízení vztahujících se ke katolickému modernismu.⁹³ Po ukončení první světové války, krátce potom, kdy vzniklo samostatné Československo, se Jednota katolického duchovenstva a její činnost opět obnovily, a to i přesto, že pražský arcibiskup ThDr. Pavel Huyn povolání k její obnově nedal. Reformní kněží se rozhodli arcibiskupův zákaz ignorovat a svolali do Prahy na 7. listopad roku 1918⁹⁴ ustavující valnou hromadu Jednoty českého katolického duchovenstva. Hlavními iniciátory této obnovy byli Jindřich Šimon Baar, Xaver Dvořák a František Jan Kroiher (1871-1940). Do jejího čela se tehdy postavil právě reformní kněz a spisovatel Jindřich Šimon Baar (1869-1925). Od prosince roku 1918 pak Jednota českého katolického duchovenstva začala vydávat svůj vlastní časopis s titulem *Jednota*. Také si sestavila svůj reformní program,⁹⁵ ve kterém se mimo jiné objevily požadavky na zřízení československého patriarchátu se sídlem v Praze, na církevní autonomii (například při volbě biskupů), na československou liturgii, breviář v národní řeči nebo na zrušení nuceného celibátu. Dále na úpravu církevní praxe při pohřbívání ohněm, na revizi řeholních řádů na území Československa a na řešení jejich majetkových poměrů. Velký důraz byl ze strany reformních kněží kladen také na úpravu bohosloveckého studia. Členové obnovené Jednoty se dokonce rozhodli, že vyšlou poselstvo, které bude tlumočit jejich požadavky přímo papeži Benediktovi

Na stožáru (1929), *Praha* (1931), *Mystické melodie* (1933), *Pod svícem svobody* (1934) *Zrcadlení na hlubinách* (1936), *Pange lingua* (1935), *Hlas volajícího na poušti* (1938), *Vánoce* (1940).

⁹¹ Oba studovali bohosloví v Českých Budějovicích.

⁹² Podle P. Marka ale nepřestala nikdy existovat, protože její členové byli nadále přáteli, dopisovali si a zůstávali i jinak v kontaktu. Viz Pavel MAREK, *České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917-1924*, Olomouc - Rosice 2000, s. 17.

⁹³ Jedná se o již zmiňované dokumenty *Lamentabili sane exitu* a encykliku *Pascendi dominici gregis*.

⁹⁴ Viz František KOVÁŘ, *Deset let Československé církve 1920-1930. Přednáška na jubilejní synodě duchovenstva Čsl. církve v Praze, dne 8. ledna 1930*, Praha 1930, s. 16.

⁹⁵ TAMTÉŽ, s. 17-19.

XV. Její členové tedy v té době stále ještě doufali v jakési legální řešení svých požadavků v rámci katolické církve. Když poselstvo Jednoty českého katolického duchovenstva vyrazilo 21. června roku 1919 na cestu do Vatikánu, neslo s sebou již upravený a hodně zredukovaný seznamem svých (nejdůležitějších) požadavků. Nakonec papeži předložilo jen čtyři z nich. Jako nejnaléhavější byl prezentován požadavek jmenování nových biskupů. Členové poselstva žádali, aby byli noví biskupové Čechy nebo Slováky (namísto Němců a Maďarů). Poté žádali titul primase pro pražského arcibiskupa a s tím související rozšíření jeho pravomocí na území celé republiky, dále předložili požadavek užívání českého jazyka při bohoslužbách a modlitbě breviáře a konečně poslední z jejich požadavků se týkal zmírnění celibátní praxe. Papež s delegací zástupců Jednoty českého katolického duchovenstva skutečně jednal. Ke třem prvním bodům jejich požadavků se nevyslovil sice nijak jednoznačně, ale také ne vysloveně proti nim, nicméně o otázce celibátu rovnou odmítl jednat jako o věci nediskutabilní. Vzhledem k tomu, že byl krátce nato pražským arcibiskupem zvolen velmi konzervativní František Kordač (1852-1934), který reformám v církvi opravdu nijak nepřál, nebylo z reformních požadavků Jednoty uskutečněno v praxi vlastně nic.

Zatímco se většina členů Jednoty s neúspěchem smířila (v srpnu z vedení Jednoty odstoupil zlomený Jindřich Šimon Baar a odešel do ústraní), ti radikálnější se s touto situací smířit nechtěli. V rámci Jednoty se od začátku utvářelo takzvané levé křídlo. Tvořili ho radikálové rozhodnutí prosadit své požadavky a názory za každou cenu, tedy, bude-li to nutné, i proti vůli Vatikánu. Ti v roce 1919 utvořili vlastní frakci s názvem Ohnisko. Někteří⁹⁶ z jeho členů se začali demonstrativně veřejně ženit, aby tak ukázali, že jsou ochotni provádět své požadavky *via facti*. Jednota katolického duchovenstva se od činnosti Ohniska poměrně záhy distancovala. V září roku 1919 Karel Farský založil Klub reformních kněží, do kterého přešla značná část kněží sdružených původně v Ohnisku. Členové Klubu přispívali do časopisu moravského kněze Matěje Pavlíka, *Právo národa*.⁹⁷ Tam se také o Vánocích roku 1919 objevila jejich výzva, aby každý proreformní kněz sloužil na Vánoce mši svatou v českém jazyce, založil ve všech osadách farní či náboženské obce a deklamoval veřejně

⁹⁶ Například Bohumil Zahradník-Brodský.

⁹⁷ Časopis začal vycházet 1. 10. 1918. Viz František PLECHATÝ, *30 let Církve československé*, Praha 1950, s. 7.

své právo na manželství. To už se schylovalo k rozhodnému dějinnému okamžiku, k založení nové církve nezávislé na konzervativním vedení Vatikánu.

Československá církev byla založena 8. ledna roku 1920⁹⁸ při schůzi Klubu reformního duchovenstva v Národním domě v Praze na Smíchově a vznikla přesně podle zásad, které katoličtí modernisté prosazovali, tedy demokratickým hlasováním. Členové Klubu spolu nejprve diskutovali o možnosti odtržení od katolické církve a potom proběhlo hlasování, ve kterém se 140 kněží vyjádřilo pro založení nové církve, 66 proti a 11 hlasů bylo neplatných.⁹⁹ Jedenáctého ledna roku 1920 z kazatelny svatomikulášského chrámu v Praze na Staroměstském náměstí o založení nové církve informoval věřící bývalý katolický kněz Emil Dlouhý-Pokorný, když přečetl *Prohlášení Národu československému*. Reakce katolického kléru na tyto události na sebe nenechala dlouho čekat. Českomoravští biskupové vydali 17. ledna 1920 pastýřský list, jímž rozpustili Jednotu katolického duchovenstva. Proti nově vzniknuvší církvi se ozývaly i hlasy z řad vysokoškolských profesorů, o neživotnosti jejích myšlenkových základů se vyjadřovali v tisku především historikové Josef Pekař a Josef Šusta. Přesto si Církev československá našla své sympatizanty. Vstupovali do ní hlavně dělníci a lidé ze střední sociální vrstvy, lidé z vyšších společenských pater spíše výjimečně. Někdy docházelo dokonce k tomu, že do nové církve spontánně přecházely celé původně katolické farnosti i s knězem a mnohde tato situace pak odstartovala boje s římskokatolickou církvi o kostely a fary. Věřící si je totiž stále nárokovali, ačkoliv již nebyli členy římskokatolické církve. Státní správou byl vznik Církve československé vzat na vědomí a uzákoněn až v roce 1921.¹⁰⁰ Nová církev vznikla rychle a mnoho toho nebylo připraveno, proto československá církev zpočátku mnohé přebírala z organizační struktury i liturgické praxe římskokatolické církve. V rámci nové církve byly vytvořeny tři diecéze: západočeská v čele s biskupem Karlem Farským, východočeská v čele s biskupem Emilem Dlouhým-Pokorným (po jeho rezignaci se dostal do jejího čela nový biskup Rudolf Pařík) a moravská v čele s biskupem Matějem Pavlíkem. Z moravské diecéze se roku 1923 vydělila samostatná diecéze slezská vedená biskupem

⁹⁸ Srov. David FRÝDL, *Zrod Církve československé (husitské)*, in: Z. Kučera - T. Butta (edd.), *90 let Církve československé husitské*. Sborník, Praha 2010, s. 17. David Frýdl zde uvádí jako možná data vzniku Církve československé Vánoce 1919, čtvrtek 8. ledna 1920 nebo neděle 11. ledna 1920.

⁹⁹ Údaje o počtu hlasujících se v literatuře různí, nicméně na výsledku hlasování se shodují. Uváděná čísla jsou převzata z knihy Pavel MAREK – Martin LUPČO, *Nástin pravoslavné církve v 19. a 20. století. Prolegomena k vývoji pravoslavi v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi v letech 1860-1992*, Brno 2013, s. 50.

¹⁰⁰ Výnos MŠANO ze dne 15. října 1921, číslo 87.471.

Ferdinandem Stiborem. Vznikla také Ústřední rada církve složená ze čtyř duchovních¹⁰¹ a čtyř laiků¹⁰² a byl zvolen biskup patriarcha, vedoucí postava církve. Tím se stal Karel Farský.

Původně katolický kněz, člen Jednoty katolického duchovenstva, Ohniska a zakladatel pozdějšího Klubu reformních kněží pocházející z podkrkonošské vesničky Škodějova, z chudé rodiny s mnoha dětmi. Narodil se 26. července roku 1880. Přesto, že musel odmalička hodně pomáhat doma na hospodářství, dokázal se dobře učit a nakonec vystudovat Akademické gymnázium v Praze. Při pražských studiích bydlel spolu s bratrem u svých prarodičů, v domácnosti vydržované jeho strýcem, tehdejším ředitelem kněžského semináře. Pravděpodobně to byl právě strýc, kdo mladého gymnazistu nasměroval k pokračování ve studiu právě bohosloví. Každopádně roku 1904 byl Karel Farský skutečně vysvěcen na kněze. Roku 1909 se z něj stal dokonce doktor teologie. Poté působil jako učitel katolického náboženství na různých pražských středních školách, ale dlouhou dobu působil také v Plzni. Tam se dostal do prvního vážnějšího sporu se svými církevními nadřízenými, a to když se jeho studenti vysmáli arcibiskupovi, hraběti Huynovi, protože mluvil při bohoslužbě špatně česky. Od té doby se Farský stal nepohodlným a ani jeho učebnice náboženství nebyly nikdy schvalovány. Později, jako patriarcha československé církve, byl neustále pod velkým tlakem. Musel stále pracovat, psát a vydávat knihy,¹⁰³ přispívat do církevního časopisu *Český zápas*, pořádat přednášky,¹⁰⁴ kontrolovat dění v diecézích a ve sborech, propracovávat vlastní liturgii československé církve a podobně, není tedy divu, že zemřel předčasně roku 1927, absolutně vyčerpán prací.¹⁰⁵

Hned na počátku svého fungování prošla Církev československá zásadní názorovou krizí, takzvanou krizí pravoslavnou. Ta vznikla v důsledku diskuse kolem svěcení kněží v československé církvi. Její představitelé chtěli totiž zachovat apoštolskou posloupnost. To mohlo zajistit přijetí svěcení z rukou biskupů Srbské

¹⁰¹ Karel Farský, Gustav Procházka, Ferdinand Stibor, Matěj Pavlík.

¹⁰² Petr Gajdík, Ferdinand Prášek, Václav Sladký, prof. Hrdlička.

¹⁰³ Jako patriarcha Církve československé Karel Farský napsal a vydal tato díla: *Z pode jha* (1920), *Zápas o svobodu ducha* (1920), *Stvoření* (1920), *Český misál* (1919-1920), *Obřadní příručka pro Církev československou* (1920), *Přelom* (1921), *Zpěvník písní duchovní* (1921), společně s Františkem Kalousem *Československý katechismus* (1922), *Liturgie* (1923), *Náboženství v národě československém* (1924), *Stát a církev* (1924), *Naše postyla* (1925), *CČS. Stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé* (1925), *Biblická čítanka – Starý zákon* (1925).

¹⁰⁴ Zúčastnil se například světové konference nekatolických církví křesťanských ve Stockholmu (roku 1925), pořádal ovšem také vlastní přednášky v Československu.

¹⁰⁵ Srov. Olga PEŠKOVÁ-KOUNOVSKÁ, *Farský žije. O zakladateli a prvním patriarchovi Církve československé pro mládež k desetiletému výročí jeho smrti*, Praha 1937, s. 10.

pravoslavné církve.¹⁰⁶ První kontakt Církve československé se srbským pravoslavím byl tedy iniciován ze strany Církve československé, a to *Memorandem srbské pravoslavné církvi*, které bylo sepsáno z iniciativy Bohumila Zahradníka-Brodského na schůzi náboženských obcí v září roku 1920. Prostředníkem v jednání mezi oběma církvemi se stal pravoslavný biskup Dositej. Dále bylo také dohodnuto, že on bude v Církvi československé působit jako dočasný ordinář, než budou vysvěceni její první vlastní biskupové. Pravoslavná církev srbská ovšem navrhovala sloučení Církve československé se srbskou pravoslavnou a to se většině členů československé církve nelíbilo. V rámci nově vzniklé československé církve se takto utvořily dva myšlenkové proudy. První z nich, který prosazoval svobodný náboženský vývoj nezatížený starými tradicemi ani novými závazky k Srbské pravoslavné církvi a chtěl tedy jít vlastní cestou, a druhý, který preferoval cestu sloučení se srbským pravoslavím. Kritickým obdobím se v této otázce stal hlavně rok 1922, kdy nově vysvěcený biskup Církve československé, Matěj Pavlík (biskup Gorazd) odjel na misijní cestu do USA. V Československu se zatím v rámci církve zformovala vůči němu opozice. Navíc v té době vydali Karel Farský a František Kalous *Československý katechismus*, který se neslučoval s pravoslavnou orientací církve a biskup Dositej, který zastupoval nepřítomného Matěje Pavlíka, jej odmítl. Pravoslavnou krizi definitivně ukončil až církevní sněm v roce 1924.¹⁰⁷ Po něm přívrženci pravoslaví z Církve československé odešli.

Přestože Církev československá fakticky vznikla v roce 1920, sama se považuje za církev s dlouhou tradicí.¹⁰⁸ Hlásí se k české náboženské a myšlenkové tradici začínající husitstvím (zásada svobody svědomí), jdoucí přes Komenského a jednotu bratrskou a osvícenství až k Tomáši Garrigueu Masarykovi (požadavek náboženství slučitelného s duchem moderní doby).

Alespoň v prvním roce své existence byla tato nová československá národní církev vlastně velmi úspěšná. Podařilo se jí na svou stranu přitáhnout přes půl milionu věřících. V naprosté většině to byli původně římstí katolíci a to přesto, že dekret papežské Kongregace pro víru z 15. ledna roku 1920 jasně zakazoval přestup k Církvi

¹⁰⁶ Takto vysvěcen byl v roce 1921 právě moravský biskup Církve československé a pozdější biskup České církve pravoslavné, Matěj Pavlík, který pak přijal jméno Gorazd. Do historie Československé republiky vstoupil později i jinak, když v roce 1942 ukrýval v kostele Svatých Cyrila a Metoděje atentáčníky na R. Heydricha a byl za to odsouzen k smrti a 4. září 1942 popraven.

¹⁰⁷ Viz O. PEŠKOVÁ-KOUNOVSKÁ, *Farský*, s. 9.

¹⁰⁸ Srov. Ústřední rada Církve československé, *Církev československá v životě národa. Memorandum prezidentu republiky, ústavodárnému národnímu shromáždění, vládě republiky a veřejným činitelům*, Praha 1946.

československé pod hrozbou exkomunikace. Nová církev rozšiřovala sféru svojí působnosti postupně z českého ohniska na Slovensko a dostala se i na Podkarpatskou Rus. Zde byla ovšem v říjnu roku 1938 zakázána (poté, co Maďarsko anektovalo část Slovenska a Podkarpatské Rusi). Zákaz tehdy opravdu vedl k zániku tamních náboženských obcí. V roce 1939 byl tento zákaz působení Církve československé rozšířen na celé území Slovenska a církev se poté v Čechách a na Moravě přejmenovala na Církev českomoravskou. Tato situace byla vyřešena až roku 1988, kdy se podařilo po dlouhých jednáních mezi státem a představiteli Církve československé husitské dojednat návrat církve na Slovensko. Po čtyřiceti devíti letech se tehdy prvním farářem obnovené Církve československé husitské na Slovensku stal ThMgr. Jan Hradil.¹⁰⁹

Postavení Církve československé (husitské) se měnilo v předválečném období i v českých zemích. Kromě toho, že prvotní nadšení ze vzniku národní československé církve postupem času opadávalo, musela církev čelit i dějinným událostem své doby. V období protektorátu Čechy a Morava přišla pochopitelně o mnohé náboženské obce a jejich členy díky záboru pohraničí, také, jak bylo výše řečeno, přišla o náboženské obce na Slovensku, proto musela změnit svůj název. Úředně byl změněný název Církve československé na Církev českomoravskou zaregistrován 22. dubna 1940. Během druhé světové války se pak duchovní Církve českomoravské angažovali nejrůznějším způsobem v odbojové činnosti, někteří z nich byli také odvezeni do koncentračních táborů. Asi nejznámějším laickým členem Církve českomoravské této doby se stal student medicíny Jan Opletal, který zemřel 11. listopadu roku 1939, poté, co se účastnil studentských demonstrací proti nacismu. Alespoň někteří členové církve se tedy i ve válečném období snažili zachovat věrnost základní myšlenkové tezi Církve československé, svobodě svědomí.

V období poválečném došlo také k mnohým změnám v rámci církve. K těm pozitivním jistě patřilo zahájení činnosti Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké. V roce 1971 pak Církev československá přidala ke svému názvu ještě přívlastek husitská. Církev československá (husitská) tedy v dějinných událostech dvacátého století dokázala obstát a funguje i v současnosti.

¹⁰⁹ Viz Jan HRADIL, *Církev československá husitská na Slovensku*, in: Z. Kučera - T. Butta (edd.), 90 let Církve československé husitské. Sborník, Praha 2010, s. 72.

II. CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Následující kapitola si klade za cíl přinést souhrnné informace o vývoji českobudějovické náboženské obce Církve československé ve světle pramenů z proveniencie samotné církve a současně s tím nastínit obraz tohoto společenství věřících v regionálním tisku. Tedy zjistit, o co se budějovická veřejnost ve vztahu k této církvi a její náboženské obci ve svém městě zajímala. Další část kapitoly představuje výzkum přístupové vlny k Církvi československé na počátku dvacátých let dvacátého století v Českých Budějovicích a pozdější proměny počtu členů zdejší náboženské obce.

II. 1. VZNIK A FUNGOVÁNÍ NÁBOŽENSKÉ OBCE VE DVACÁTÝCH LETECH

Věřící Církve československé v Českých Budějovicích považují za prvopočátek zrodu svojí náboženské obce datum 12. září roku 1920,¹¹⁰ kdy byl za spolupráce pražských příslušníků Církve československé, příslušníků Českobratrské církve evangelické, stoupců Volné myšlenky a Československé strany sociálně demokratické zorganizován na Jirsíkově náměstí takzvaný tábor lidu.¹¹¹ Jeho tématem se stalo dobově aktuální heslo: „*Pryč od Říma.*“ Tuto událost lze jistě oprávněně považovat minimálně za důležitý impulz k tomu, aby se nová národně orientovaná křesťanská církev rozšířila i do Českých Budějovic. Ostatně netrvalo dlouho a českobudějovická náboženská obec Církve československé byla po výše uvedené události skutečně oficiálně ustanovena. Stalo se tak na schůzi čtyř¹¹² zakládajících členů, Františka Šimečka, Jana Králíka, Františka Svačiny a Václava Ornesta, dne

¹¹⁰ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Jan Franc, *Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Českých Budějovicích*, s. 1.

¹¹¹ O konání tohoto tábora informovaly českobudějovické obyvatele *Jihočeské listy* článkem *Tábor lidu*, *Jihočeské listy* ze dne 11. 9. 1920, s. 2. Stejně tak psaly i o dalších táborech lidu pořádaných Církvi československou a jejími řečníky v roce 1920 na různých místech republiky (například v Příbrami, Kutné Hoře, Horažďovicích, Novém Bydžově...) Ovšem s opatrností a do jisté míry i strachem, aby nebyly nařčeny z přílišné náklonnosti k nové církvi, jak je patrné z poznámky, kterou opatřila redakce svůj článek týkající se těchto akcí Církve československé: „*Popřávajíc místa zprávám a informacím o církvi československé, pokládáme za vhodné připomenouti, že tím nestavíme se ve věcech víry výlučně na stanovisko zakladatelů této víry, nýbrž že – jako dosud vždy – zůstáváme věrni zásadám naprosté svobodomyšlnosti a tolerance v otázkách náboženských, respektujíc každé poctivě míněné předsvědčení náboženské.*“ *Církev československá*, *Jihočeské listy* ze dne 21. 8. 1920, s. 2.

¹¹² J. Franc, *Náčrt*, s. 1. Ale v rozporu s literaturou. *Encyklopedie Českých Budějovic* (s. 64) uvádí sedm zakládajících členů.

7. října roku 1920. Nicméně z reakcí dobového regionálního tisku je patrné, že ne všichni obyvatelé Českých Budějovic a jejich okolí se vznikem této církve, potažmo i jejího sboru přímo ve městě, souhlasili. Tito odpůrci většinou argumentovali tím, že nově vzniklý stát má již tak dost problémů politických a není tedy třeba přidávat k nim ještě problémy náboženské či poukazovali na nedostatečnou připravenost tak rozsáhlého a důležitého podniku, jakým je vznik nové církve, a na značnou nedomyšlenost její vnitřní struktury a budoucího teologického směřování.¹¹³

Přesto se nová církev v Českých Budějovicích záhy prokázala jako velmi životaschopná. Již šestého ledna roku 1921 proběhl v kapli dívčí školy v dnešní Jeronýmově ulici, prozatímním sídle církve, první československý křest, jímž byl do společenství věřících přivítán syn koncertního mistra Jana Plichty, Dalibor Plichta.¹¹⁴ Obec založila osvětový odbor, který měl na starosti pořádání každotýdenních pravidelných přednášek na témata spjatá s vírou, náboženstvím a českou historií,¹¹⁵ na nichž se podíleli především samotní věřící Církve československé. I když spolupracovali do značné míry i s místním česko-bratrským kazatelem Josefem Antonínem Gayerem.¹¹⁶ Zároveň také založila pěvecký kroužek, jehož členové měli obstarávat hudební doprovod mší.¹¹⁷ Ve stejném roce proběhlo také první biřmování členů českobudějovické náboženské obce, které zajistil pravoslavný srbský biskup Dositej 24. července¹¹⁸ poté, co 23. července přednášel v sále českobudějovické Besedy.¹¹⁹ Vzhledem k tomu, že jeho přednáška byla konána pouze pro členy Církve československé a případné hosty uvedené jejími členy, je pravděpodobné, že si věřící v Českých Budějovicích uvědomovali závažnost a delikátnost sporů vedených uvnitř své církve ohledně možného splynutí s církví pravoslavnou a chtěli si na ně vytvořit svůj vlastní názor.

¹¹³ O tom více například *Usnesení o založení české národní církve*, Jihočeské listy ze dne 17. 1. 1920, s. 2.

¹¹⁴ *Z československé církve v Čes. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 5. 1. 1921, s. 2.

¹¹⁵ První taková přednáška se konala 27. ledna roku 1921 a jejím tématem se stal Jan Hus. TAMTÉŽ, s. 2.

¹¹⁶ Narodil se roku 1872 v Plzni, působil jako kazatel v Berouně, v Českých Budějovicích a jinde, od roku 1928 vikářem v Hradišti. Blíže o tom Jan TOUL, *Jubilejní kniha česko-bratrské evangelické rodiny. K 150 letému jubileu Tolerančního patentu 1781-1931*, České Budějovice, 1931, s. 63. Josef Antonín Gayer organizoval pro věřící Církve československé v Českých Budějovicích i pravidelné výklady biblických textů a výchovu k praktickému křesťanství skutků a lásky. *Z přednáškové a vzdělávací činnosti českosl. církve v Českých Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 31. 8. 1921, s. 3.

¹¹⁷ V roce 1923 měl tento kroužek 30 členů. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly o řádných a mimořádných valných shromážděních a členských schůzích náboženské obce církve československé v Čes. Budějovicích*, s. 19.

¹¹⁸ *Svatost biřmování příslušníkům církve československé*, Jihočeské listy ze dne 16. 7. 1921, s. 2.

¹¹⁹ *Přednáška srbského biskupa v Čes. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 20. 7. 1921, s. 2. a *Nižší biskup*, Jihočeské listy ze dne 23. 7. 1921, s. 2.

Československá náboženská obec nežila však jen ve skrytu - svými obřady, osobnostním rozvojem svých členů či vnitřními spory své církve. I když i o zmiňovaném křtu, biřmování a přednáškách se objevily v *Jihočeských listech* krátké zprávy a na stránkách *Hlasu lidu*¹²⁰ či *Jihočeského dělníka*¹²¹ probíhaly ve velmi kritickém světle diskuze a polemiky o smyslu existence Církve československé jako takové, již v prvním roce svého fungování se dostávala obec věřících v Českých Budějovicích do středu pozornosti místního tisku a veřejnosti hlavně svými skandály vyvolávanými především řevnivostí a spory mezi jejími příslušníky a věřícími římskokatolické církve. Tato oboustranná antipatie příslušníků dvou znesvářených církví byla nejvíce budějovickou veřejností reflektována ve dvou obdobích. Tím prvním byl leden až únor roku 1921, kdy se obě tyto církve pokoušely získat věřící na svou stranu kvůli sčítání lidu a tím druhým obdobím byl únor až březen téhož roku, kdy vyvrcholily spory těchto dvou náboženských skupin kolem užívání kostelů ve městě.

Dne šestnáctého února roku 1921 probíhalo v Československé republice první sčítání lidu. Vzhledem k tomu, že obyvatelé republiky do sčítacích listů měli uvádět i své vyznání, byl to pro všechny církve okamžik, kdy se měly ony i celý národ dozvědět, kolik stoupců se k nim doopravdy hlásí, a proto se snažily vyvíjet před sčítáním různou agitační činnost. Docházelo tak k zesílení tlaku na zatím nerozhodné či nábožensky vlažné osoby a mnohdy se jednalo prakticky o boj o duše. Pro novou národní církev totiž byly výsledky tohoto sčítání možností jak ukázat, že římskokatolická církev je v nenávratném úpadku a většina národa se přiklání k alternativě, kterou nabízí ona, pro katolíky to byla naopak výzva k udržení svých členů a možnost dokázat, že zprávy o výstupech z jejích řad jsou přehnaně nadsazené a že se ve skutečnosti nic závažného neděje. I v jihočeském regionálním tisku se objevovaly články, které se snažily ovlivnit rozhodování občanů ve věcech víry. Nejvíce se v tomto ohledu psalo právě o římskokatolické a československé církvi jakožto dvou nejvážnějších konkurentech ve věci náboženského vyznání Jihočechů.

¹²⁰ Na jeho stránkách se objevovaly hlavně články o „*spolčování se*“ Církve československé s Volnou myšlenkou či o neoriginálnosti, problematičnosti a nejednotnosti myšlenkového obsahu učení nové církve. Tyto články jsou většinou psány v bojovném duchu s velmi silným a dobře rozpoznatelným persvazivním záměrem s cílem zdiskreditovat Církev československou v očích čtenářů listu. Například: *Co jest čsl. církev?*, *Hlas lidu* ze dne 4. 11. 1921, s. 5 nebo *Pokroková revue „Var“ o československé sektě*, *Hlas lidu* ze dne 22. 12. 1921, s. 4.

¹²¹ Tento list se stavěl odmítavě ke všem vyznáním, církvím či sektám. Například: *Církevní věda nebo pitomost?*, *Jihočeský dělník* ze dne 20. 1. 1920, s. 2. Kritizoval tedy i konkrétně Církev československou. Například: *Chomout jako chomout*, *Jihočeský dělník* ze dne 3. 2. 1921, s. 1.

Například v *Jihočeských listech* byl připomínán spor mezi Josefem Pekařem, který Církev československou kritizoval jako ahistorickou a nebezpečnou a Janem Herbenem kritizujícím naopak odbornou úroveň Pekařových námitek. Katolická strana zase prostřednictvím *Hlasu lidu* vybízela vlastní věřící, aby se drželi toho, že jediná pravda je v katolické církvi římské a měli na paměti, že proto tedy „odtrhnouti se od katolické Církve, toť odtrhnouti se od Boha a slepě řístiti se do propasti duchovní zkázy,“¹²² také katolickým věřícím, kteří by snad byli zvyklí nějakými agitačními proslovy, podávala striktní návody typu „každý Čech a katolík vyplní [sčítací] arch takto: národnost česká, náboženské vyznání římskokatolické. Katolík podle zákona jiné vyznání náboženské než římskokatolické napsati nemůže, poněvadž by se dopustil podvodu a byl by trestán.“¹²³ *Hlas lidu* se ve svých článcích také obracel ke katolíkům, kteří „hrozbami a nezřízenou agitací“¹²⁴ byli snad již donuceni k opuštění svého původního vyznání a nabízel jim pomoc ve své redakci či u Diecesní rady katolíků a varoval před tím, že Církev československá katolictví pouze předstírá, protože ve skutečnosti je v jejím učení mnoho podstatných rozdílů, které musí pravým katolíkům vadit.¹²⁵ Katolický tisk také ostře kritizoval praktiky členů Církve československé během agitace před sčítáním.¹²⁶ Poukazoval na to, že tak zvané „bratrstvo velké huby“¹²⁷ vyzývá před sčítáním k odpadu od katolické církve místo toho, aby povzbuzovalo občany republiky k přihlášení se k české národnosti, že agitátoři všeho druhu, tedy i z Církve československé, katolickým věřícím vyhrožují, že ztratí zaměstnání, pokud neodpadnou od víry svých předků či je straší, že se bude v katolických kostelích platit za vstup na mši.¹²⁸

Sotva ovšem stihla zaschnout tiskařská barva na článcích přinášejících zprávy o sčítání lidu a jeho náboženských aspektech, objevil se nový celostátní náboženský problém a nový námět k psaní. Jednalo se o kontroverzní otázku užívání či spoluužívání katolických kostelů příslušníky Církve československé. Otázku vyvolávající na obou

¹²² *Katolickému lidu jihočeskému*, *Hlas lidu* ze dne 31. 1. 1921, s. 1.

¹²³ *Archy pro sčítání lidu*, *Hlas lidu* ze dne 10. 2. 1921, s. 1.

¹²⁴ *Katolíci*, *Hlas lidu* ze dne 10. 2. 1921, s. 2.

¹²⁵ *Poslední zprávy*, *Hlas lidu* ze dne 7. 2. 1921, s. 1.

¹²⁶ A nejen tehdy. V *Jihočeských listech* se objevil článek odsuzující tendenční vykládání historie při vzpomínání na popravu českých pánů na Staroměstském náměstí roku 1621. Ze stejného důvodu psal také jistý čtenář z Trhových Svinů redakci *Jihočeských listů* a upozorňoval na překrucování historické události tak, aby očernila katolickou církev. *Zneužívání historických vzpomínek k agitaci politické a církevní*, *Jihočeské listy* ze dne 25. 6. 1921, s. 1 a *Z jihočeských měst a okresů. Z Trhových Svinů*, *Jihočeské listy* ze dne 25. 6. 1921, s. 3.

¹²⁷ *Sčítání lidu*, *Hlas lidu* ze dne 20. 1. 1921, s. 2.

¹²⁸ Viz například články *Sčítání lidu a katolíci*, *Hlas Lidu* ze dne 3. 2. 1921, s. 1 nebo *Boj o náboženství*, *Hlas lidu* ze dne 17. 2. 1921, s. 3.

dotčených stranách silné emoce, problém kvůli kterému docházelo po celé republice k vášnivým rozepřím a mnohdy dokonce k fyzickým střetům příslušníků obou znesvářených církví. Takový případ byl v Českých Budějovicích také zaznamenán, a to v kostele svaté Anny v Kněžské ulici dne 20. února roku 1921. Tedy v den, kdy byl zároveň v českobudějovické katedrále svěcen nový biskup Šimon Bárta.¹²⁹ Jak vyplývá z pramenů Církve československé¹³⁰ a ze zpráv v českobudějovickém tisku¹³¹ začal celý incident tím, že se k bohoslužbě Církve československé sešlo příliš mnoho lidí a do prostor vyhrazených pro tyto účely v dívčí škole v Jeronýmově ulici se nevešli. Nestalo se tak poprvé, a proto se věřící prý spontánně rozhodli, že půjdou do nejbližšího katolického kostela a zaberou jej pro své účely. Zda se opravdu jednalo o spontánní akci nebo o předem připravovanou a promyšlenou provokaci vzhledem k významu tohoto dne pro katolické obyvatelstvo Českých Budějovic, lze ale dnes jen těžko dokázat, dochované a prostudované prameny jsou v tomto směru němé. Každopádně katoličtí věřící byli přesvědčení o tom, že zabránění kostela bylo připravováno pečlivě dlouhou dobu před tím a dokonce domluveno i se starostou města, o čemž svědčí i článek *Zneuctění místa svatého zveřejněný 21. února v Hlasu lidu*.¹³² Skutečností ovšem zůstává, že další průběh incidentu vypadal nejspíš následovně: věřící Církve československé pod vedením kněze Ambrože ze Lnářů¹³³ vstoupili do kostela svaté Anny v době, kdy tam katecheta Jurásek ještě sloužil katolickou mší. Počkali, až mše skončí a pak zde kněz Církve československé začal sloužit bohoslužbu československou. V tu chvíli se katoličtí věřící začali bránit - katecheta Jurásek zavolal na pomoc orly a došlo ke střetu. Přesto, že se lidé v kostele začali hádat a nadávali si, československý kněz se pokoušel pokračovat ve sloužení bohoslužby. Jenže věřící na obou stranách byli stále agresivnější a začali po sobě údajně dokonce házet uhlí a vytahovat na sebe nože. Situace si v tu chvíli již vyžádala zákrok policie, která příslušníky Církve československé za pískotu a plivání přihlížejících katolíků vyváděla z kostela. Přesto, že během tohoto incidentu byla závažně zraněna členka československé náboženské obce - Julie Pexová, ke které musela být přivolána lékařská pomoc, přesunul se po vyvedení z kostela svaté Anny zástup asi pěti set věřících Církve

¹²⁹ Jaroslav Václav POLC, *České diecéze po třicetileté válce*, Studie, 130-131, 1990, s. 294.

¹³⁰ J. Franc, *Náčrt*, s. 3.

¹³¹ Například: *K boji církví v Čes. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 19. 3. 1921, s. 2 nebo *Ovečky mezi sebou*, Jihočeský dělník ze dne 24. 2. 1921, s. 1.

¹³² *Zneuctění místa svatého*, Hlas lidu ze dne 21. 2. 1921, s. 1.

¹³³ V pramenech Církve československé je jako onen kněz uváděn bratr Arnošt z Lnářů. J. Franc, *Náčrt*, s. 3. Stejně tak i v článku Hlasu lidu: *Zneuctění*, s. 1. V článku Jihočeských listů. *Boj církví v Českých Budějovicích (Pranice v kostele)*, Jihočeské listy ze dne 23. 2. 1921, s. 1 je ale uváděn František Brož.

československé na náměstí, kde byla nehledě na předchozí události toho dne konečně odsloužena československá bohoslužba.

Tento střet dvou nejpočetněji zastoupených náboženských skupin ve městě si přirozeně vysloužil pozornost tištěných médií. Byl ironizován, zlehčován a zesměšňován na stránkách *Jihočeského dělníka*,¹³⁴ mezi katolíky píšícími do *Hlasu lidu*¹³⁵ vyvolal rozhořčení a pobouření a *Jihočeské listy* psaly o prohlášení náboženské obce Církve československé, ve kterém tato projevila lítost nad událostmi v kostele svaté Anny a zároveň se dožadovala oficiálního přidělení alespoň jednoho z českobudějovických katolických kostelů.¹³⁶ To vše nakonec vyústilo v osobní setkání zástupců obou rozhádaných církví se záměrem dojít k dohodě mezi zástupci místní československé náboženské obce a českobudějovickým biskupem Šimonem Bártou. Toto setkání vzešlo z iniciativy příslušníků Církve československé v březnu roku 1921, ovšem navzdory vyhrocené situaci nechtěl biskup o záležitosti předání katolického kostela do rukou nové církve vlastně vůbec jednat. Byl si vědom toho, že nová národní církev ve městě má sice značný počet členů a sympatizantů, dominantní postavení si však stále udržovala církev římskokatolická a také proto, že si chtěla postavení náboženského hegemonu ve městě udržet, nehodlal jako její hlava požadavkům svého náboženského konkurenta ustupovat. Vidina užívání či spoluužívání katolických kostelů se díky biskupovu rozhodnému zamítnutí a pozdějším rozhodnutím vlády československým věřícím v Českých Budějovicích tedy nadobro rozplynula¹³⁷ a byli nuceni přistoupit k organizování stavby vlastního sboru a fary.¹³⁸

Tím ovšem nepokoje vyvolávané oběma církvemi v okolí Českých Budějovic neskončily. *Jihočeské listy* v září roku 1921 znovu informovaly o střetu příslušníků katolické a československé církve. Tentokrát se jednalo o konflikt účastníků první československé bohoslužby v České Křemži s českobudějovickými orly. I v tomto

¹³⁴ Viz *Ovečky*, s. 1.

¹³⁵ Například *Nový biskup vysvěcen*, *Hlas lidu* ze dne 21. 2. 1921 či *Členové katol. spolků a organizací*, *Hlas lidu* ze dne 21. 2. 1921, s. 1.

¹³⁶ *Československá církev*, *Jihočeské listy* ze dne 9. 3. 1921, s. 2.

¹³⁷ *K boji*, *Jihočeské listy* ze dne 19. 3. 1921, s. 2.

¹³⁸ I když ještě roku 1923 rada starších českobudějovické náboženské obce jednala o tom, že starostovi města má být „důtklivě uloženo zasaditi se na kompetentních místech o to, abychom již jednou dostali kostel. Jinak musili bychom si ho vzíti sami.“ Nicméně tento návrh v radě starších nakonec neprošel s tím, že i tam, kde se příslušníkům Církve československé podařilo získat do svého držení katolické kostely, musí je nyní vracet. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 11.

případě muselo zasahovat četnictvo a dokonce bylo poté zahájeno trestní řízení kvůli těžkému ublížení na těle.¹³⁹

Ve dvacátých letech se zájem novinářů a obyvatel města o dění v českobudějovické náboženské obci silněji projevil ještě v roce 1924 kvůli stavbě a následnému otevření Husova sboru.¹⁴⁰ Obyvatelé Českých Budějovic se tak mohli z *Jihočeských listů* dozvědět, že stavba sboru začne 22. března roku 1924 a že na ní budou pracovat i dobrovolní pracovníci. Také se mohli dočíst, že realizaci projektu má na starost stavitel Augustin Teverný a již v průběhu stavby jim bylo oznámeno, že budova bude „opravdu ozdobou města.“¹⁴¹ K příležitosti otevření sboru byl uveřejněn článek s podrobnými informacemi o programu doprovázejícímu tento slavnostní akt a celá akce byla zpětně hodnocena jako vcelku vkusná a přiměřená až na několik málo tendenčních proslovů. Je tedy patrné, že tento podnik členů českobudějovické náboženské obce se na rozdíl od předchozích poměrně kontroverzních projevů jejích věřících vnímaných budějovickými obyvateli rozporupně nebo spíše negativně setkal s pozitivní odezvou široké veřejnosti. To dokazuje i poděkování za finanční příspěvky novomanželů Klímových a dalšího nejmenovaného dárce na splácení stavby sboru otisknuté v *Jihočeských listech* v lednu roku 1925.

Od dokončení stavby Husova sboru a jeho slavnostního otevření ovšem zájem tištěných médií o českobudějovickou náboženskou obec Církve československé náhle výrazně poklesl. Náboženská obec sice založila různé spolky, jako byl Spolek pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé či Charitativní odbor, ale žádný z těchto počinů nebyl veřejností stojící mimo církev reflektován. V roce 1925 byly ještě uveřejňovány občasné zprávy o kulturních akcích pořádaných ve městě československými věřícími či otiskovány pořady československých bohoslužeb, ale v roce 1926 se již například v *Jihočeských listech* neobjevila ani jedna zpráva, která by byla věnovaná samostatně českobudějovickému sboru Církve československé nebo obecně této církvi. Ve středu pozornosti budějovických novinářů a obyvatel města stály

¹³⁹ *K výtržnostem při bohoslužbě*, Jihočeské listy ze dne 7. 9. 1920, s. 2 a *K boji o kostel v Č. Křemži*, Jihočeské listy ze dne 9. 3. 1921, s. 1.

¹⁴⁰ *Kostel církve československé v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 22. 3. 1924, s. 3 či *Základní kámen k budově kostela a farních místností českoslov. církve*, Jihočeské listy ze dne 23. 4. 1924, s. 2. *Dále Stavba kostela českoslov. církve v Čes. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 23. 7. 1924, s. 2, *Budova kostela československé církve v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 10. 9. 1924, s. 3 či *Slavnostní otevření Husova sboru (kostela) církve československé v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 24. 9. s. 1-2 a *Otevření Husova sboru církve československé v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 1. 10. 1924, s. 1-2.

¹⁴¹ *Budova*, s. 3.

ve druhé polovině dvacátých let jiné než církevní události. Psalo se především o velkých postavách budějovické minulosti či současnosti. Prostor byl věnován osmdesátým narozeninám Augusta Zátky. Na stránkách novin se vedly diskuze o stavbě pomníku Jana Valeriána Jirsíka. V roce 1928 začala být aktuální též otázka Jihočeské vědecké knihovny a rovněž otázka důstojných prostor pro Jihočeské divadlo a v roce následujícím slavil v Českých Budějovicích šedesát let svého působení Sokol.

Pokud byly v tomto období zveřejňovány texty pojednávající o náboženském životě ve městě, pak se jednalo většinou o krátké zprávy týkající se římskokatolické církve a jejích představitelů, popřípadě o zprávy ze života českobudějovické židovské náboženské obce. V roce 1926 se psalo i o Církvi metodistické v Českých Budějovicích,¹⁴² ale i tato zpráva byla jen okrajového charakteru. Církev československá tehdy byla v tisku zmiňována pouze v souvislosti s pohřbíváním žehem.¹⁴³ A to tak, že *Jihočeské listy* konstatovaly skutečnost, že nejvíce těch, které jejich pozůstalí nechali v letech 1926 a 1927 spálit, se za svého života hlásilo k vyznání římskokatolickému nebo československému, popřípadě bylo bez vyznání.¹⁴⁴ Dalším zpravodajským textem, ve kterém byla zmíněna českobudějovická náboženská obec Církve československé, bylo oznámení o průběhu oslav svátku Mistra Jana Husa zveřejněné v červenci roku 1926. Z něj se čtenáři mohli dozvědět, že tato náboženská obec společně s českobratrskou církví evangelickou a evangelickým občanským sdružením Kostnická Jednota oslaví toho roku Husův den bohoslužbami, průvodem a slavnostní promluvou. V podobném duchu se potom nesl obraz náboženské obce v regionálním tisku až do konce dvacátých let. Českobudějovičtí věřící Církve československé byli připomínáni pouze v souvislosti s oslavami státních svátků 6. července a 28. října (pokud se zrovna ten rok do veřejných oslav zapojovali) a v roce 1928 v *Jihočeských listech* vyšel také článek upozorňující čtenáře na konání dětského vánočního divadla pořádaného Charitativním odborem Církve československé a o rok

¹⁴² *Církev metodistická*, *Jihočeské listy* ze dne 25. 8. 1926, s. 2.

¹⁴³ Zájem o zprávy tohoto typu bezpochyby vyrůstal z toho, že v Českých Budějovicích bylo teprve v této době otevřeno krematorium. Více *Encyklopedie*, s. 251. Později se českobudějovická náboženská obec Církve československé do hnutí na podporu kremací sama aktivně zapojovala. Její farář František Cochlár se v roce 1947 stal předsedou spolku Krematorium. Mimo jiné se díky tomu věnoval i osvětové činnosti na téma pohřbívání žehem. A to nejen v rámci vlastní náboženské obce (kde například přednášel pro mládež. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 4.), ale i pro laickou českobudějovickou veřejnost. TAMTÉŽ, s. 9 a 12.

¹⁴⁴ *Krematorium v Č. Budějovicích*, *Jihočeské listy* ze dne 24. 2. 1926, s. 1 a *Pohřby ohněm v Č. Budějovicích*, *Jihočeské listy* ze dne 26. 1. 1927, s. 2.

později i pozvání na dušičkovou tryznu do Husova sboru.¹⁴⁵ Tisk například úplně ignoroval skutečnost, že v roce 1927 v českobudějovické náboženské obci vznikla Jednota mládeže¹⁴⁶ a začala se tak celkově rozvíjet soustavnější péče o mladé lidi v rámci tohoto společenství věřících. Lze tedy konstatovat, že dění ve sboru již nevěřící či jinak konfesijně orientovanou českobudějovickou veřejností ve druhé polovině dvacátých let příliš reflektováno nebylo.

¹⁴⁵ *Vánoční dětské divadlo*, Jihočeské listy ze dne 22. 12. 1928, s. 4 a *V Husově sboru na Palackého nám.*, Jihočeské listy ze dne 26. 10. 1929, s. 2.

¹⁴⁶ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 24.

II. 2. NÁBOŽENSKÁ OBEC VE TŘICÁTÝCH A ČTYŘICÁTÝCH LETECH

Léta třicátá alespoň ve svém počátku nepřinesla v míře pozornosti věnované v tisku Husovu sboru a jeho věřícím žádné výrazné změny. Ve druhé polovině této dekády se četnost zpráv, v nichž byla nějak zmiňována českobudějovická náboženská obec nebo československá církev, dokonce ještě snížila. A to přesto, že ani Církev československá, ani jiné církve působící ve městě v těchto letech nebyly nečinné a příležitosti k veřejné diskuzi o náboženstvích a vyznáních v Československu se také nabízely. Například v prosinci roku 1930 bylo opět provedeno republikové sčítání lidu. Otázka náboženská však tentokrát stála na rozdíl od sčítání z roku 1921 naprosto stranou zájmu široké veřejnosti. V konfesijně nevyhraněném regionálním tisku se v souvislosti se sčítáním psalo o problematice národnosti. Tedy především o počtech obyvatel národnosti německé.¹⁴⁷ O náboženské příslušnosti budějovických občanů však nepadlo žádné slovo a jedinou dohrou tohoto sčítání v Českých Budějovicích se tak staly pozdější spory o přesný počet obyvatel města. V konfesijně zatíženém tisku, jako byl prokatolický *Hlas lidu*, se toto sčítání překvapivě přešlo dokonce naprostým mlčením a ani otázka národnosti pro něj nebyla přitažlivá. Jak je tedy vidět, v oblasti náboženského vyznání budějovických občanů se od dvacátých let posunulo obecné mínění nevěřící či nábožensky vlažné části obyvatel směrem k naprostému nezájmu a ze strany katolíků k úmyslnému ignorování ostatních vyznání. Otázka počtu věřících jednotlivých církví ve městě už velkou část jeho obyvatel jednoduše nezajímala.

Jedno z možných vysvětlení tohoto stavu se nabízí v tématech, kterým se naopak v tištěných médiích pozornost v té době věnovala hodně. Pro obyvatele Českých Budějovic a tedy i pro místní periodika bylo v dekádě třicátých let totiž důležitější orientovat se v domácí a mezinárodní politické situaci, zvláště sledovat dění v Německu a také vědět o projevech a důsledcích hospodářské krize. Rok 1930 přinesl v místním tisku také ještě sérii zpráv o svým způsobem skandálním náhlém úmrtí slavné pěvkyně Emy Destinnové, jejíž život nedokázali zachránit právě českobudějovičtí lékaři. Dalšími osobnostmi, jimž potom byla věnována v regionálním tisku ve třicátých letech soustavnější či alespoň nárazově větší pozornost, byli většinou lidé se zásluhami

¹⁴⁷ Například: *Kolik mají Č. Budějovice obyvatel?*, Jihočeské listy ze dne 7. 2. 1931, s. 1 a *Několik ukázek ze sčítání lidu po stránce národnosti*, Jihočeské listy ze dne 27. 5. 1931, s. 1.

v oblasti hospodářství a podnikání na českém jihu. Za takové byli novináři pokládáni například Rudolf Šetka, Josef Brdlík či František Hromada. Připomínáni byli i lidé se zásluhami v oblasti kulturního a duchovního života města a ve školství. Takovými osobnostmi byli například Václav Novotný, Jan Valerián Jirsík, Jana Zátková nebo August Zátka (tomu byla roku 1936 odhalena socha na nádvoří historické budovy českobudějovické radnice, jejímž autorem byl sochař Bohumil Kafka¹⁴⁸). Své výročí slavily také různé místní spolky a instituce. V roce 1935 se ve městě slavilo padesáté výročí městské knihovny, která k této příležitosti otevřela dětské oddělení. O rok později bylo oslavováno osmdesáté výročí Českobudějovické spořitelny a v roce 1937 Českobudějovická Beseda oslavila osmdesáté páté výročí. Vedle těchto významných institucí bylo ale v tisku vzpomínáno i na výročí velkých zaměstnavatelů města, jako bylo kupříkladu čtyřicet let trvání českobudějovické továrny na smaltované nádobí. Všechna tato výročí byla novináři podrobně rozepisována. Je tedy zřejmé, že v době hospodářské krize obyvatelé Budějovic zajímalo nejvíce právě hospodářství a s ním související otázky po pracovních příležitostech a teprve na dalším místě a spíše až po polovině třicátých let byla věnována pozornost také kultuře a jejím osobnostem. V letech 1938 a 1939 pak obecně převážila nad důležitostí zpráv regionálních závažnost zpráv celorepublikového či celoevropského významu. Nastupující druhá světová válka pochopitelně zastínila jakékoli jiné, tedy i regionální dění.

Navzdory tomu, co bylo výše uvedeno, to ovšem neznamená, že by se o církevních a náboženských záležitostech ve třicátých letech a následně v letech válečných nepsalo v místním tisku vůbec, neboť jihočeský region po celé dvacáté století patřil k oblastem s velmi silným náboženským cítěním. Nejvíce prostoru v tištěných médiích bylo tradičně věnováno církvi římskokatolické. V souvislosti s ní se psalo o novém děkanu Václavu Řepovi, o sbírce na opravu varhan v českobudějovické katedrále či o dobrovodském knězi Františku Zacharovi¹⁴⁹ a dalších katolických kněžích. V roce 1939 také o sedmdesátých pátých narozeninách českobudějovického biskupa Šimona Bárty.¹⁵⁰ Před tím v roce 1935 bylo připomínáno osmdesát let trvání Spolku katolických tovaryšů a o rok později se psalo o dnech katolického mládí

¹⁴⁸ *Encyklopedie*, s. 456.

¹⁴⁹ *Na opravu varhan v českobudějovické katedrále*, Jihočeské listy ze dne 10. 6. 1933, s. 2; *Nový děkan českobudějovický vdp. Václav Řepa*, Jihočeské listy ze dne 2. 8. 1933, s. 2; *Pocita kněží- vlastenci*, Jihočeské listy ze dne 28. 7. 1934.

¹⁵⁰ *J. E. biskup česko-budějovický ThDr. h. c. Šimon Bárta pětasedmdesátníkem*, Jihočeské listy ze dne 25. 10. 1939, s. 1.

pořádaných právě v Českých Budějovicích.¹⁵¹ Vždy se ale jednalo o nekonfliktní až nudně stereotypní texty. Skandály jako v letech dvacátých již v církevním prostředí autory článků vyhledávány nebyly. Kromě toho se v tisku čas od času ještě před válkou objevovaly zprávy také o židovských bohoslužbách.

O Církvi československé se ovšem ve třicátých letech psalo většinou pouze nepřímo. Když v roce 1932 slavil sochař František Bílek šedesáté narozeniny, nemohlo být nezmíněno, že jeho dílo je k vidění i v Českých Budějovicích a to právě v Husově sboru.¹⁵² Když se v *Jihočeských listech* objevovaly zprávy o zdejším krematoriu, bylo v této souvislosti pravidelně uvedeno také kolik lidí a jakého vyznání se nechalo v daném měsíci zpopelnit. Mezi ně obvykle patřili i příslušníci Církve československé. Dále byla tato církev zmiňována v souvislosti s oslavami Husova svátku a s programem těchto oslav. Vlastní průběh oslav pak ale nebýval nijak rozsáhle ani pečlivě zpětně hodnocen. Obvykle se tyto slavnosti v tisku přešly konstatováním, že měly důstojný průběh, popřípadě, že řeč hlavního řečníka byla či nebyla vkusná.¹⁵³ Jedinými přímými zprávami o českobudějovické náboženské obci Církve československé byla ve třicátých letech pozvání na koncerty varhanní či duchovní hudby konané v Husově sboru českou městskou hudební školou či sólisty olomoucké opery.¹⁵⁴ Nebo také pozvání na bohoslužbu konanou v roce 1934 na památku bitvy u Lipan. A konečně roku 1938 bylo také uvedeno, že příslušníci Církve československé v Suchém Vrbném zakoupili pozemek ke stavbě vlastního sboru.¹⁵⁵ Asi nejrozsáhlejší zprávou věnovanou českobudějovické náboženské obci ve sledované dekádě třicátých let se tak stal článek o duchovním koncertě konaném v Husově sboru v říjnu roku 1939 k příležitosti patnáctého výročí jeho postavení.¹⁵⁶

V prvních letech války, kdy jediným česky psaným místním periodikem byla *Jihočeská jednota*, byl kupodivu českobudějovické náboženské obci věnován v tomto listu poměrně velký prostor. Nicméně se jednalo o zprávy určené spíše samotným

¹⁵¹ *Slavnost 80letého trvání spolku katolických tovaryšů v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 17. 8. 1935, s. 2, *Dny katolického mládí*, Jihočeské listy ze dne 24. 6. 1936, s. 2.

¹⁵² *Šedesátiny sochaře Františka Bílka*, Jihočeské listy ze dne 12. 11. 1932, s. 3.

¹⁵³ V roce 1935 byla dokonce větší pozornost věnována oslavám organizovaným sociálními demokraty a Stálým výborem pro oslavy Husovy, který připravil program s dětmi, než oslavám pořádaným československou náboženskou obcí. O rok později se všechny organizace, které chtěly pořádat oslavu Husovu, spojily a připravily společný program. Nicméně bylo konstatováno, že oslavy proběhly tentokrát za menší účasti, než tomu bývalo v letech předchozích. Srov. například *Husovy oslavy v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 26. 6. 1935, s. 2.

¹⁵⁴ *Varhanní koncert*, Jihočeské listy ze dne 12. 4. 1930, s. 2 a *Duchovní koncert*, Jihočeské listy ze dne 11. 3. 1931, s. 2.

¹⁵⁵ *Co se děje v jižních Čechách. Suché Vrbné*, Jihočeské listy ze dne 22. 1. 1938, s. 3.

¹⁵⁶ *Duchovní koncert*, Jihočeské listy ze dne 11. 10. 1939, s. 3.

členům náboženské obce než širší veřejnosti. Zveřejňována totiž byla většinou upozornění typu, že se bude konat valná hromada sociálního odboru, že se přesouvá slavení svátku na jiný den či že bude v rozhlase důležitá přednáška, které by měli věnovat pozornost zvláště členové rady starších. V roce 1941 byla otisknuta jména členů náboženské obce, kteří upsali půjčku sboru, a nyní byli vylosováni a získávají za to peněžitou odměnu.¹⁵⁷ Pro nevěřící obyvatele města či pro členy jiných náboženských skupin snad mohl být zajímavý ještě článek o konání divadelního představení Sociálního odboru Církve českomoravské s názvem *Maminčino srdce*, ale jinak je výše zmiňované zprávy mohly zajímat asi jen stěží. V letech 1940-1941 byly v *Jihočeské jednotě* také ještě poměrně často otiskovány články týkající se církve římskokatolické, ale ty stejně jako o českomoravské církvi v roce 1942 již úplně vymizely. Do roku 1945 se pak místní tisk věnoval Adolfu Hitlerovi, státnímu prezidentu Emilu Háchovi, hospodářství, zemědělství, sportu či černé kronice. Občas se objevovaly články nenávislně zaměřené proti Židům, o jejichž bohoslužbách se ještě před válkou psalo bez jakýchkoli problémů v této době již ovšem zrušených *Jihočeských listech*.

Ačkoli válečné období přineslo ještě v posledních dnech tohoto celosvětového konfliktu českobudějovické náboženské obci i velmi bolestné ztráty v důsledku spojeneckého náletu na České Budějovice ve dnech 23. až 24. března 1945, o jejich ztrátách se v novinách nepsalo. Skutečnost, že při bombardování zemřelo třicet čtyři členů českobudějovické náboženské obce, byla zachycena pouze zpětně v evidenci samotné náboženské obce v *Knize pohřbených 1950-1953*.¹⁵⁸ Ani později se tisk této události příliš nevěnoval, a tak jedinou zmínkou o tomto neštěstí zůstává krátký článek v *Jihočeské pravdě*, v němž správa Výtopny ČSD v Českých Budějovicích děkuje všem, kteří vzpomněli rok po neštěstí na kolegy a kamarády, kteří zde zahynuli. Otázka náboženské příslušnosti zemřelých zde rozebírána nebyla.

Po válce se společenství českobudějovických příslušníků Církve československé snažilo navázat na svoji předválečnou činnost a posílit své postavení mezi církvemi ve městě. Pokoušelo se tedy oživit náboženský život svých vlastních

¹⁵⁷ *Sociální odbor církve české v Budějovicích*, Jihočeská jednota ze dne 6. 2. 1940, s. 2; *Sociální odbor církve českomoravské v Budějovicích*, Jihočeská jednota ze dne 24. 5. 1940, s. 3; *Církev českomoravská*, Jihočeská jednota ze dne 24. 5. 1940, s. 3; *Z církve českomoravské*, Jihočeská jednota ze dne 4. 6. 1940, s. 2; *Z církve českomoravské*, Jihočeská jednota ze dne 1. 4. 1941, s. 2.

¹⁵⁸ Nejvíce jich umíralo v domech, někteří na ulici či na nádraží a několik jich přišlo o život v českobudějovické výtopně. Pět z nich zemřelo v Suchém Vrbném, ostatní přímo v Českých Budějovicích a u jednoho nebylo místo úmrtí zaznamenáno. Devatenáct z nich bylo mužů, patnáct žen. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Knih pohřbených 1950-1953*.

věřících, konat misie mezi nevěřícími a členy jiných náboženských organizací a získávat tak nové členy a také se zapojovat do veřejného dění ve městě. Ovšem tím, jak se náboženská obec vyjadřovala k ideovému směřování republiky a snažila se zapojovat do nově vznikajících veřejných organizací a institucí, tíhla nejen ona, ale i celá Církev československá stále více k socialismu, aniž by si uvědomovala jeho nebezpečnost. Po únorovém převratu ve vládě a nástupu komunistické strany k moci se představitelé československé církve přihlásili k podpoře socialismu. Českobudějovickou náboženskou obec za tímto účelem navštívil nejdřív pražský biskup Miroslav Novák a prostřednictvím rozhlasového projevu se veřejně vyslovil pro socialismus.¹⁵⁹ O pár měsíců později se ke vztahu křesťanství a socialismu vyjadřoval při své návštěvě v Českých Budějovicích ostatně i sám patriarcha církve František Kovář, a to při rozhovorech s novináři z *Rudého práva*, *Lidové demokracie* či *Práce* i v rozhlasovém projevu.¹⁶⁰ V samotném společenství českobudějovických věřících se toto ztotožňování s nastupující politickou praxí projevilo například tím, že se snažila plnit různé plány. A to dokonce i tak nesmyslné a bizarní, jako je do stanoveného data získat určený počet nových věřících. V roce 1948 budějovická náboženská obec totiž skutečně dostala od diecézní rady za úkol získat 166 nových příslušníků a brala tento úkol velmi vážně. Ačkoli v Kněžských Dvorech a v Rožnově se nepodařilo získat žádné nové věřící, celkově se jí plán podařilo téměř splnit. Scházelo pouhých šest osob.¹⁶¹

Pomineme-li však toto politicko-ideologické směřování náboženské obce, žilo toto společenství věřících v poválečných letech kromě svých obvyklých vnitřních náboženských úkonů - jako byly bohoslužby, zpovědi, křty, svatby, první přijímání či biřmování¹⁶² i různými akcemi, které měly za cíl upevňovat vztahy mezi věřícími a budovat jejich sounáležitost. K takovým akcím patřila například různá setkání Jednot mládeže (z Českých Budějovic, Čtyř Dvorů a Suchého Vrbného) či večery žen konané

¹⁵⁹ „Bratr biskup Dr. M. Novák vyhověl prosbě bratra faráře a 22. dubna přijel do náb. obce. Použil své přítomnosti k tomu, že se dopoledne s br. tajemníkem F. Fouskem zúčastnil krajské konference církevních pracovníků. Jeho projev za CČS byl vysílán v rozhlasovém zpravodajství a uveřejněn ve výtazích v denním tisku. On, metodistický a židovský jedině otevřeně vyzněly pro socialismus.“ *Kronika*, s. 48.

¹⁶⁰ „O 11 hod. jej uvedli na českobudějovickou radnici. Zasedací síň byla obsazena zástupci úřadů a korporací. Bratr patriarcha byl oficiálně přivítán [...]. Učinil velmi obsáhlý projev o stanovisku CČS ke křesťanství i k socialismu. [...] Po společném obědě s představiteli náboženské obce v hotelu Zvon, kde je br. patriarcha se svým šoferem ubytován, sešel se br. patriarcha ve farní kanceláři s jihočeskými novináři[...].“ *TAMTÉŽ*, s. 51.

¹⁶¹ *TAMTÉŽ* s. 56.

¹⁶² Osmnáctého května roku 1947 přistoupilo k biřmování 70 biřmovanců. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 13. O rok později patriarcha František Kovář biřmoval v Husově sboru 79 biřmovanců. *TAMTÉŽ*, s. 51.

Sdružením žen Církve československé. Ne všechny tyto aktivity ale měly mezi věřícími úspěch. Přesto, že záměr konání večerů žen patřících do náboženské obce byl jistě ušlechtilý, neboť na těchto setkáních se přednášelo, recitovalo, zpívalo a debatovalo, zájem o tyto večery patrně nebyl příliš velký ani v řadách věřících, natož pak, aby byly reflektovány širší veřejností. Podle Kroniky náboženské obce se těchto večerů účastnily především dámy ve středních letech a starší, ze strany mládeže byly prakticky ignorovány. Toto sdružení tedy ukončilo svoji činnost ještě před letními prázdninami roku 1947, protože „*mezi sestrami není zájmu o tuto výchovnou činnost, mají pravděpodobně starost a zájem jen o vaření a o modu*“¹⁶³

Poválečné období českobudějovickému společenství věřících přineslo i novou vlnu stavebního ruchu.¹⁶⁴ Kromě připravovaných projektů stavby sborů ve Čtyřech dvorech a v Suchém Vrbném, náboženská obec organizovala v roce 1947 i dílčí stavební práce na Husově sboru. Opravila jeho střechu a podle projektu Ing. E. Rabšteina začala realizovat stavbu kolumbária uvnitř chrámového prostoru sboru. Pořízení kolumbárních skříní tehdy svěřila náboženská obec firmě Vladimír Tydlačka, jehož nabídka byla uznána za nejvýhodnější. Prozatímní kolumbárium bylo otevřeno ještě téhož roku v listopadu a to v pravé věži Husova sboru. Před tím v létě toho samého roku byla opravena ještě schodiště k oběma věžím sboru. Natíral se také sokl počmáraný údajně od nezbedných dětí a zasklívala se okna poničená zřejmě těmi samými vítečníky.¹⁶⁵ Následujícího roku byl také svépomocí věřících upraven zpustlý sad v okolí Husova sboru. Takto opravený chrámový prostor pak náboženská obec zpřístupňovala příležitostným školním prohlídkám.¹⁶⁶

Českoslovenští věřící v Budějovicích prožívali ve druhé polovině čtyřicátých let různé skandální či významné události, jakými byla například vražda a sebevražda jejich souvěrců v Suchém Vrbném¹⁶⁷ či výročí dvaceti pěti let trvání místní náboženské obce

¹⁶³ TAMTÉŽ, s. 14.

¹⁶⁴ Ještě před válkou, v roce 1934 (k desetiletému výročí Husova sboru) bylo přistoupeno k výmalbě vnitřních chrámových prostor. Náklady na tuto rekonstrukci byly pokryty z dobrovolné sbírky. To však bylo kromě drobných údržbářských prací všechno. Významnější stavební práce a úpravy přišly na řadu skutečně až ve čtyřicátých letech. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Protokoly, *Zápis 24. 2. 1935.*

¹⁶⁵ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 20.

¹⁶⁶ TAMTÉŽ s. 7 a 9.

¹⁶⁷ Roku 1948 českobudějovická náboženská obec žila skandálem v Suchém Vrbném, kde byla zavražděna mladá vdova, příslušnice Církve československé, a její pravděpodobný vrah po svém činu spáchal sebevraždu. I on byl však členem náboženské obce Církve československé. Jako pravděpodobný motiv tohoto činu byly uváděny důvody milostné a erotické. *Kronika náboženské obce* sice hovoří o tom, že víra obou nešťastníků byla již dlouho neživá, ale přesto byli členy církve. Tato kauza ovšem ukázala kromě toho, že i mezi členy československé náboženské obce docházelo ke ztrátě náboženského zápalu,

ve Čtyřech Dvorech, nicméně v *Jihočeské pravdě* se o těchto záležitostech nepsalo.¹⁶⁸ Pozornost byla věnována pouze oslavám Husova svátku a to ještě jen v roce 1946, kdy ji reformované církve připravovaly společně s armádou, SNB, SČM a KRO.¹⁶⁹ Oslavy z následujícího roku v tisku reflektovány nebyly a v *Kronice náboženské obce* se ohledně toho píše, že přes neustálé urgování ze strany příslušníků Církve československé, se s přípravami Husových oslav nezačalo včas a navíc vše ještě zkazilo špatné počasí, takže oslavy roku 1947 se příliš nevydařily.¹⁷⁰ O Církvi československé byla v *Jihočeské pravdě* od konce války do roku 1948 tedy vlastně jen jedna jediná přímá zmínka. A to ještě skutečnost, že se jedná o církevní podnik, byla co možná nejvíce v tomto článku o loutkovém představení Církve československé v Kaplici upozaděna.¹⁷¹ Byl totiž chválen především záměr podpořit výtěžkem z představení místní rodičovské sdružení.

Nepochybně významný aspekt činnosti českobudějovické československé obce ve třicátých a rovněž čtyřicátých letech představovalo rozšíření kontaktů a jakési mezicírkevní, ekumenické spolupráce s dalšími nekatolickými náboženskými komunitami v krajském městě. Zatímco ve fázi svého vzniku a dále pak v letech dvacátých spolupracovala pouze s církví českobratrskou evangelickou, v roce 1930 již například slavila Husův svátek společně nejen s evangelickými věřícími, ale také s členy Jednoty českobratrské a metodistické církve.¹⁷² V roce 1938 dokonce podnikla společně s českobratrskými a metodistickými věřícími takzvaný „den sbratření“ zakončený bohoslužbou v Husově sboru. Ta byla údajně velmi hojně navštívena a o míru, demokracii a sociální spravedlnosti při nich hovořili zástupci všech tří církví. Českobratrský senior Jan Toul, metodistický kazatel Václav Huňatý a československý farář Miloš Našinec.¹⁷³ Přesto tato skutečnost pro místní tisk nijak významná nebyla. Tuto spolupráci vlastně nijak nehodnotil a spokojil se pouze s konstatováním,

k osudovým chybám a osobním tragediím, také skutečnost, že českobudějovičtí duchovní neměli přehled o tom, co se děje se členy náboženské obce a nestíhali nebo nechťeli se dostatečně věnovat pastorační činnosti v rodinách. *Kronika* nabízí vysvětlení tohoto stavu v přetížení duchovních byrokratickými úkony. TAMTÉŽ, s. 36.

¹⁶⁸ Toto výročí bylo oslaveno ve dnech 18. – 25. května roku 1947 divadelním představením, slavnostními bohoslužbami, zahradním koncertem a taneční zábavou. TAMTÉŽ, s. 14.

¹⁶⁹ *Husova oslava v Č. Budějovicích*, Jihočeská pravda ze dne 19. 6. 1946, s. 2. Zkratky SNB (Sbor národní bezpečnosti), SČM (Svaz české mládeže), KRO (Krajská rada odborů).

¹⁷⁰ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 19.

¹⁷¹ *Loutková scéna církve čl. v Kaplici*, Jihočeská pravda ze dne 11. 3. 1948, s. 4.

¹⁷² *Národní církve v Českých Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 2. 7. 1930, s. 2.

¹⁷³ *Nedělní slavnosti reformačních církví*, Jihočeské listy ze dne 2. 3. 1938, s. 3.

že Husova oslava proběhla důstojně a „účastnilo se jí hojně občanstva všech vrstev“¹⁷⁴ a více prostoru než průběhu současných oslav a jejich aktérům z řad nekatolických církví bylo věnováno spíše debatám o tom, zda je důstojné a smysluplné, aby svátek Husův slavili i katolíci.¹⁷⁵

Ekumenická spolupráce zmiňovaných církví pak pokračovala i v následujícím desetiletí, kdy na ni bylo členy náboženské obce Církve československé již nahlíženo jako na naprostou samozřejmost. Což dokazuje například zápis v *Kronice náboženské obce* z roku 1947 hovořící o modlitebním týdnu, který „jsme pořádali jako každoročně s církví českobratrskou evangelickou, metodistickou a jednotou českobratrskou.“¹⁷⁶ V rámci tohoto týdne byla vždy organizována výměna kazatelů mezi církvemi a popřípadě ještě společné kázání či modlitební shromáždění věřících ze všech jmenovaných církví. Ale přesto, že Církev československá v Českých Budějovicích rozvíjela čilé styky s jinými církvemi sobě blízkými, stále přetrvávalo napětí mezi ní a církví katolickou.

Toto napětí se projevovalo například spory o materiály umístěvané na veřejných vývěsních plochách ve městě. Církev katolická se ohradila v roce 1947 proti agitačnímu textu týkajícímu se odluky církví od státu, který duchovní Církve československé Dobroslav Kopecký vyvěsil ve skříňce u Černé věže. Děkanský úřad se pak postaral o to, aby příslušníci náboženské obce Církve československé směli napříště na tomto místě zveřejňovat jen oznámení o úmrtí svých souvěrců či jiná neutrální sdělení. Naopak příslušníci českobudějovické náboženské obce se cítili zase dotčeni tím, že katolická církev mnohdy vyvěšuje texty zaměřené proti nim a nikomu to nevadí, neboť veřejné mínění je na straně katolické.¹⁷⁷ Popisovanému sporu ale věnovali pozornost pravděpodobně jen věřící na obou zainteresovaných stranách, protože v místním tisku o něm psáno nebylo. Posun v celé této aféře ale proti létům dvacátým přece jen nastal. Záměrem akce pomocného duchovního Dobroslava Kopeckého totiž sice mělo být vyvolání nové přístupové vlny od katolické církve, nicméně konečnou podobu plakátu nakonec zpětně odsoudila i samotná rada starších československé náboženské obce a distancovala se od něj s tím, že tisková rada sice dala svolení k agitaci tohoto druhu, ale netušila, jak s tímto povolením jmenovaný duchovní hodlá

¹⁷⁴ *Husova oslava v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 9. 7. 1930, s. 2.

¹⁷⁵ Viz například *Nesmysl*, Jihočeské listy ze dne 9. 7. 1930, s. 2.

¹⁷⁶ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 2.

¹⁷⁷ Viz TAMTÉŽ, s. 4-5.

naložit.¹⁷⁸ Ještě roku 1948 ovšem nebylo vůbec otupeno ostří vzájemné nevraživosti dvou nejsilnějších církví ve městě, církve katolické a československé. Kromě toho, že Církev československá se snažila rozšiřovat pole své působnosti i mimo vlastní České Budějovice, konkrétně v roce 1948 do Roudného a Homol a vyvolávala tím v obranné reakci katolických kněží různé zákazy účasti katolických věřících na bohoslužbách či diskuzích československé církve, se také českobudějovická náboženská obec snažila kontrolovat dění ve svém nejbližším okolí a vznášet naopak své stížnosti. V *Kronice náboženské obce* se tak lze dočíst například o snaze československých věřících vymýtít ze škol příručku *Z dějin církve katolické*. Tato příručka podle členů československé náboženské obce totiž tupila Husa a vyvyšovala dobu pobělohorskou, což pro ně bylo nepřijatelné. Stejně tak je v *Kronice* zachycen spor náboženské obce s českobudějovickou nemocnicí a městem kvůli tomu, že se členové společenství věřících dozvěděli o „nelidském zacházení jeptišek“ s pacienty československého vyznání v českobudějovické nemocnici, kde tyto ošetřovatelky údajně nutí umírající k přestupu ke katolickému vyznání. Výsledkem sporu bylo však jen konstatování, že „prohnilé prostředí správy nemocnice“ s tím nehodlá nic dělat.¹⁷⁹ Hrot vzájemného soupeření o duše se tedy téměř třicet let po vzniku československé církve sice trochu otupil a získal alespoň jisté mantinely ve veřejném vystupování a střetávání, nicméně uvnitř církví samotných bylo ještě hodně nenávisti a vzájemného nepochopení. Laickou českobudějovickou veřejnost nicméně ani spolupráce, ani konkurenční boj církví ve městě již příliš nezajímaly.

¹⁷⁸ TAMTÉŽ, s. 7.

¹⁷⁹ TAMTÉŽ s. 32-33.

II. 3. PŘESTUPY

V období těsně před vznikem Československé republiky patřily v rakousko-uherském soustátí do skupiny státem uznávaných církví a vyznání církev katolická (římského, řeckého a arménského ritu), evangelická (augsburská i helvétská), pravoslavná (srbského, řeckého a rumunského ritu), církev starokatolická, evangelická církev bratrská, židé a mohamedáni.¹⁸⁰ Po svém vzniku Československá republika nejprve přejala toto penzum uznávaných církví používané v monarchii beze změn. Teprve ústavou z roku 1920 tento původní seznam oficiálně povolených církví rozšířila. Kromě toho touto ústavou také uznala a zajistila v Československu rovnost všech vyznání před zákonem a zakotvila v sobě i právo na osobní svobodu vyznání a svědomí každého člověka. V neposlední řadě také zrovnoprávnila konfesijnost s bezkonfesijností. Jedním z důsledků takto nastavené konfesijní politiky nového státu bylo poměrně předpokladatelné zvýšení četnosti přestupů mezi členy nejrůznějších církevních institucí. Tento jev dosáhl svého vrcholu kolem poloviny dvacátých let dvacátého století. Skutečnost, že se vznikem demokratického československého státu se přestupovost zvyšovala, byla dána kromě již zmiňované ústavy dovolující celkové uvolnění konfesijních poměrů, také dobově podmíněnou vlnou odporu proti římskému katolicismu a vznikem nových církví – mezi nimiž velkou roli hrála právě Církev československá. Ta totiž naplňovala v očích mnohých Čechoslováků představu o pravé křesťanské, nezdiskreditované církvi. Jednalo se totiž o církev národní vzniklou přímo pro potřeby národa, který právě získal zpět svoji hrdost tím, že vytvořil nezávislou republiku. Církev československá tedy mohla být - a zároveň i chtěla - být přitažlivá pro vlastenecky cítící obyvatele nově vzniklého státu.¹⁸¹

Tyto společenské jevy a vývojové tendence v rámci náboženského života dvacátých let dvacátého století v Československu se díky rozboru *Knihy vystoupení a přestoupení z církve*¹⁸² a výsledkům rešerše místních periodik plně potvrdily i pro oblast pod správou českobudějovického děkanátu. Ačkoli se katoličtí kněží

¹⁸⁰ Více viz Václav MÜLLER, *Náboženské poměry v československé republice*, Praha 1925, s. 19.

¹⁸¹ I sama církev se jako vlastenecká na veřejnosti prezentovala. Viz sebejistě prohlášení členů Církve československé v tiskovém zamyšlení nad vznikem a posláním své nové církve: *Tolik důvěry v národ, republiku a její úřady církev československá má, že se o svou existenci nebojí, vždyť nejde tu o několik lidí, tu se jedná o velikou věc celého národa. Církev československá*, Jihočeské listy ze dne 11. 9. 1920, s. 1.

¹⁸² Uložena v SOKA České Budějovice, Děkaný úřad, *Knihy vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. B 155.

i katolicky orientovaný tisk¹⁸³ snažili vystupování z římskokatolické církve i v Českých Budějovicích zastavit či alespoň omezit, úplně úspěšní ve svém úsilí nebyli. V nekatolickém regionálním tisku se totiž objevovaly různé zprávy, které o poměrech v katolické církvi nereferovaly příznivě. Byla jím například sledována jednání o povolení českého jazyka v katolických bohoslužbách¹⁸⁴ či jím byly zveřejňovány články o nově založené československé církvi a o jejích myšlenkách a právech, jež si nárokovala jako jediná pravá církev pro vlastenecky smýšlející občany. Takové zprávy jistě sloužily mnohým věřícím v mladé republice jako jeden z možných zdrojů argumentů pro výstup z římskokatolické církve. Proti katolickým snahám kromě toho stály i různé místní iniciativy a místní odnože celorepublikových organizací podporujících výstupy z církevních institucí obecně, tedy nejen z římskokatolické církve. V Českých Budějovicích fungovalo například místní sdružení Volné myšlenky, které nabízelo poradenství ohledně civilních sňatků a pohřbů, výstupů z církve a také pomoc v situaci, kdy je člověk, který vystoupil z církve nebo se k takovému kroku chystá, pod tlakem svých bývalých souvěrců.¹⁸⁵ V tomto směru se angažovala také redakce *Jihočeského dělníka*, která na stránkách svých novin upozorňovala na existenci skupiny sociálně demokratických bezvěrců, ke kterým je možno se přidat, či na knihy obsahující základní informace pro ty, kdo se rozhodli vystoupit z církve. Zároveň sama také poskytovala jako bezplatnou službu sepisování oznámení o výstupu z církve.¹⁸⁶

O prudkém nárůstu počtu výstupů z římskokatolické církve v budějovickém děkanátu ve dvacátých letech svědčí již samo srovnání počtu přestoupivších osob za období mezi lety 1900 a 1918, tedy v období před vznikem samostatného československého státu, a následně mezi lety 1919 a 1921.¹⁸⁷ V časovém úseku osmnácti let od roku 1900 do roku 1918 se v *Knize vystoupení a přestoupení z církve* vedené místním děkanským úřadem v Českých Budějovicích objevilo jen tři sta jmen osob měnících své vyznání, naproti tomu za pouhé tři roky prožité v euforii a okouzlení

¹⁸³ Například *Matrikovým katolíkům*, Hlas lidu ze dne 7. srpna 1922, s. 3 nebo *V československé církvi*, Hlas lidu ze dne 3. 12. 1923, s. 2.

¹⁸⁴ Viz například debaty kolem povolení užívání češtiny v katolických mších na stránkách Jihočeských listů. (*Tedy volání po bohoslužbách v českém jazyku vyznělo téměř úplně naprázdno. Pak ale ať umínění páni v Římě nenaříkají, když jim české ovce z ovčince utíkají a zakládají církev novou, českou. Žádné slovanské bohoslužby katolické*, Jihočeské listy ze dne 1. 9. 1920, s. 1.)

¹⁸⁵ Viz například *Z místního sdružení Volné myšlenky*, Jihočeské listy ze dne 28. 7. 1920, s. 2.

¹⁸⁶ *Kdo chceš vystoupiti z církve*, Jihočeský dělník ze dne 10. 2. 1921, s. 1. či *Rádce bezvěrců*, Jihočeský dělník ze dne 31. 3. 1921, s. 3.

¹⁸⁷ Následující text vychází v rovině statistických údajů částečně ze závěrů seminární práce Ondřeje DOSKOČILA nazvané *Církevní přestupy v děkanátu českobudějovickém v letech 1900 – 1921*. Uváděná práce vznikla v roce 2000. Ne vždy se ovšem výsledky uváděné v předkládané diplomové práci shodují s výsledky zmiňované seminární práce.

z rozpadu starého mocnářství i jeho starých morálních a náboženských hodnot a tradic (tedy v období mezi lety 1919 a 1921¹⁸⁸) bylo přestupujících věřících zaznamenaných děkanským úřadem již dva tisíce tři sta šedesát dva. Přitom z celkového počtu sto devatenácti osob, které opouštěly své původní vyznání v roce 1919, jich sto patnáct vystoupilo z římskokatolické církve a valná většina¹⁸⁹ z nich pak byla nadále vedena jako lidé bez vyznání. Pokud přistupovali k jiné církvi, pak si nejčastěji vybírali Jednotu českobratrskou¹⁹⁰ či Jednotu bratrskou,¹⁹¹ nicméně počty věřících přistoupivších k těmto církvím byly vzhledem k celkovému počtu přestupujících osob víceméně zanedbatelné. Jinak tomu však bylo v roce 1920 a zejména v roce 1921¹⁹².

Dvacátá léta přinášející v Československu masové výstupy z římskokatolické církve přinesla také vznik Církve československé, čímž se objevila pro tyto vystoupivší katolíky vhodná alternativa a klesl tak počet bývalých katolíků, kteří zůstávali po vystoupení z církve bez vyznání. I tato obecná vývojová tendence se plně potvrdila pro oblast českobudějovického děkanátu. V roce 1920 na jeho území přestupovalo celkově již pět set sedmdesát pět osob. Pouze čtyři z takového množství zájemců o oficiální zanesení změny svého vyznání nevystupovali z římskokatolické církve. I v tomto roce si hodně¹⁹³ z těch, kteří od římskokatolické církve odcházeli, nedokázalo nebo nechtělo vybrat příslušnost k žádné jiné, pro ně náhradní církevní organizaci, takže byli do *Knihy vystoupení a přestoupení z církve* dále zaneseni jako lidé bez vyznání, ale počet věřících přestupujících k jiné církvi se oproti předešlému roku velmi zvýšil. Nejvíce z nich přistoupilo k Církvi československé, a to hned sto šedesát osm bývalých římských katolíků. K Jednotě českobratrské přestoupilo v roce 1920 podle evidence českobudějovického děkanátu celkem čtyřicet osob, dvacet dva k Jednotě bratrské, třicet sedm k Českobratrské církvi evangelické. Pouze nevýznamný počet osob přestupujících v roce 1920 v českobudějovickém děkanátu naopak k římskokatolické církvi přistoupil¹⁹⁴ a stejně tak malý počet osob oficiálně měnících své vyznání

¹⁸⁸ Za rok 1921 jsou přestupy v *Knize vystoupení a přestoupení z církve* zaznamenány pouze pro leden a únor, dále nepokračují.

¹⁸⁹ Jednalo se o 67 bývalých členů římskokatolické církve.

¹⁹⁰ Konkrétně dvanáct lidí.

¹⁹¹ V roce 1919 se jednalo o devět věřících.

¹⁹² Srov. s Tabulkami č. 3a, 3b: *Seznam věřících přestoupivších v českobudějovickém děkanátu k Církvi československé (rok 1920)*; *Seznam věřících přestoupivších v českobudějovickém děkanátu k Církvi československé (rok 1921)*

¹⁹³ Bylo to rovných tři sta bývalých členů římskokatolické církve.

¹⁹⁴ Jednalo se o čtyři osoby. Z toho dvě byly původně bez vyznání, jedna přestoupila z Evangelické církve augsburského vyznání a jedna od pravoslaví.

se připojil také k Evangelické církvi augsburského vyznání¹⁹⁵ a k Německé evangelické církvi.¹⁹⁶

Následující rok 1921 je v záznamech českobudějovického děkanátu už doslova gejzírem jmen a to přesto, že tyto záznamy byly vedeny pro pouhé dva měsíce, leden a únor toho roku. Evidence výstupů z římskokatolické církve přestala v tu chvíli být vedena pravděpodobně právě proto, že již za necelé dva měsíce toho roku zaplnilo přestupové kolonky tisíc sto osmdesát zájemců o změnu vyznání. Římskokatolická církev tedy jistě neměla zájem se s takovým úbytkem věřících chlubit nebo vytvářet jakoukoli databázi dokazující takto tristní situaci přesnými čísly. Nicméně alespoň ze dvou evidovaných měsíců roku 1921 plyne, že opět i v tomto roce převážná většina¹⁹⁷ věřících obyvatel Českých Budějovic vystupovala z římskokatolické církve. Naopak k římskokatolickému vyznání se nově přihlásili pouze tři věřící. Z toho dva přestoupili ke katolickému vyznání od církve českobratrské evangelické a jedna osoba přistoupila k církvi z předchozího stavu bezvěří. V jinak stále se potvrzujících tendencích celkového přestupového trendu se objevila pouze jediná anomálie. Jedna osoba totiž ani z římskokatolické církve nevystoupila, ani k ní nepřistoupila. Jednalo se o člověka původního vyznání židovského, která se jakékoli víry úplně vzdala. Stejně jako v předcházejícím roce, i v roce 1921 přestoupilo nejvíce věřících k Církvi československé, celkem 745 bývalých katolíků, nebo zůstali nadále bez vyznání.¹⁹⁸ Zbývajících čtyřicet sedm vystoupivších z římskokatolické církve se rozdělilo mezi Jednotu českobratrskou¹⁹⁹ a Českobratrskou církev evangelickou.²⁰⁰

Tedy přesto, že katoličtí biskupové prostřednictvím tisku slibovali národu, že budou jednat o zavedení českého jazyka do bohoslužeb,²⁰¹ aby tak neutralizovali jeden z nejpálčivějších a také nejčastěji uváděných argumentů pro přestup k Církvi československé, a v *Jihočeských listech* jeden nejmenovaný kněz doslova napsal: „vystupovati z církve kvůli české bohoslužbě mohlo by poškoditi zájmy naší republiky jak na Slovensku a Těšínsku, tak i v cizině. Z Říma bylo naznačeno, že připustí

¹⁹⁵ K této církvi přestoupil v roce 1920 v českobudějovickém děkanátu pouze jeden člověk.

¹⁹⁶ K Německé evangelické církvi přestoupili v roce 1920 v českobudějovickém děkanátu tři noví věřící.

¹⁹⁷ To je 1 176 osob.

¹⁹⁸ Bez vyznání zůstalo 384 osob.

¹⁹⁹ K ní přestoupilo v lednu a únoru roku 1921 dvanáct osob.

²⁰⁰ K té přestoupilo v lednu a únoru roku 1921 třicet pět osob.

²⁰¹ *Biskupové pro české bohoslužby*, Jihočeské listy ze dne 21. 1. 1920, s. 2.

*se čeština do bohoslužby cestou smírnou*²⁰²...“, nemělo toto ujišťování moc zastavit prudký nárůst počtu přestupů k Církvi československé.

Z výsledků rozboru *Knihy vystoupení a přestoupení z církve* dále vyplývá, že církevní přestupy z římskokatolické církve k Církvi československé za roky 1920 a 1921 v českobudějovickém děkanátu se obecně týkaly více mužů než žen. Přestupovaly buď celé rodiny, a pak tedy i manželka a případné dcery, nebo jednotlivci a v takovém případě se jednalo v drtivé většině o muže, popřípadě o samostatně výdělečně činné, tedy na muži nezávislé ženy, či o ženy - vdovy. Takto tomu ovšem bylo nejen po vzniku Československé republiky a v době největší zaznamenané přestupové aktivity v českobudějovickém děkanátu z let 1920 a 1921, ale i v letech 1900 až 1918. Vznik nového státu tedy na tuto skutečnost neměl prokazatelně žádný vliv z hlediska složení přestupujících, z hlediska jejich počtu tady byl ale propastný rozdíl. Dalším zjištěním vyplývajícím z rozboru zmiňovaného pramene je fakt, že nejvíce k Církvi československé přistupovali mladí lidé.²⁰³ Jak v roce 1920, tak v roce 1921 byly nejpočetnější přestupovou skupinou lidé od jednadvaceti do devětadvaceti let. Hned po nich třicátníci a čtyřicátníci. Mezi přestupujícími se ovšem v obou sledovaných letech objevili i lidé starší padesáti let. Nejstaršímu přestupujícímu v roce 1920 bylo dokonce sedmdesát tři let a nejstarší přestupující v následujícím roce byla třiadvacetiletá žena, to byly však vzhledem k celkovému hlavnímu přestupovému trendu spíše výjimky. Třetím předkládaným výsledkem rozboru²⁰⁴ je zjištění, že Církev československá byla v Českých Budějovicích spíše církví nižších a středních sociálních vrstev společnosti. Mezi přestupujícími v oblasti českobudějovického děkanátu totiž převládali dělníci, řemeslníci, různí pomocníci a posluhovači, popřípadě zaměstnanci drah a pošty, nižší úředníci, živnostníci a drobní podnikatelé. Nejvyšší sociální statut mezi přestupujícími tedy měli herci, hudebníci, učitelé a středoškolští profesori. Těch ale nebylo ve srovnání s dělnickými profesemi zdaleka tolik. Přitom skutečnost, že mezi přistupujícími k nové církvi tvořili nejpočetnější skupinu právě dělníci, se jeví jako poněkud úsměvná, jsou-li vzaty do úvahy bojovné až nenávistné články na stránkách *Jihočeského dělníka*, v nichž jejich

²⁰² *Čeština v katolických obřadech církevních*, TAMTÉŽ, s. 2.

²⁰³ Viz Tabulky č. 4a, 4b: *Věková struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1920; Věková struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1921.*

²⁰⁴ Viz Tabulky č. 5a, 5b: *Socioprofesní struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1920; Socioprofesní struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1921.*

pisatelé vyzývali všechny dělníky, aby vystoupili z římskokatolické církve a nepřidávali se k žádné jiné náboženské společnosti.²⁰⁵ Aby zůstali bez vyznání a byli hrdí na svoji socialistickou uvědomělost, protože dva největší nepřátelé dělnictva jsou kapitál a církve.²⁰⁶ Ještě roztomileji v tomto světle pak působí palcovými titulky opatřený článek z *Jihočeského dělníka*: „*Největší procento vystouplých z církve tvoří dělnictvo. Nepřestupuje do jiných církví a může proto na svou pokrokovost být hrdé. Pryč s jakýmkoli církevnictvím a dogmatismem.*“²⁰⁷ Skutečná situace tedy dokazuje, že České Budějovice zůstávaly věrné své tradici religiozního města i v době proticírkevních nálad.

Církevní přestupy v Českých Budějovicích zároveň nebyly a vzhledem k době ani nemohly být pouze záležitostmi uzavřených náboženských komunit či privátní záležitostí svědomí jednotlivců, veřejnost je reflektovala a zabývala se jimi, o čemž svědčí i skutečnost, že jim věnovali pozornost mnozí novináři. Prokatolicky orientovaný list *Hlas lidu* s oblibou přinášel zprávy o lidech, kteří z římskokatolické církve sice vystoupili, ale zase se do ní navrátili.²⁰⁸ A to nejen z období právě probíhající přestupové vlny, ale i z dob dávno minulých. Přinesl tak například článek o historických osobnostech, které prošly změnou náboženského názoru v době husitské revoluce (o Janu Rokycanovi, Jakoubku ze Stříbra či Šimonu z Tišnova a dalších) a na jejich životech dokládal, jak tito odpadlíci od římskokatolické církve poznali, že žili v omylu a v posledních chvílích svých životů odvolávali své učení či si k sobě v poslední hodině volali katolické kněze. Jednalo se ze strany pisatelů listu zřetelně o snahu přesvědčit katolické čtenáře o tom, že současná situace s výstupy z římskokatolické církve není historicky ojedinělá a tedy ani nepřekonatelná nebo mimořádně závažná. Snažili se také vyvolat zdání, že současný rozmach přestupů k Církvi československé je již za zenitem a nyní „*co slušnějšího dalo se k sektě [myšlena Církev československá] zlákat, utíká z ní ven.*“²⁰⁹ Ale zároveň tím byl přiznáván pravý opak. Potřeba podkopávat autority, které Církev československá považovala za následovníhodné,

²⁰⁵ Tato poněkud překvapivá skutečnost může být způsobena tím, že mezi českobudějovickými dělníky byli pravděpodobně i lidé, kteří přišli do města teprve nedávno z venkova, a díky své tradiční výchově vnímali víru jako samozřejmou součást života. Zároveň se však cítili být vlastenci, proto se rozhodli odejít z římskokatolické církve a Církev československá jim nabízela vhodnou alternativu.

²⁰⁶ Viz například články vyzývající dělníky, aby vystoupili z církve ještě před prvním sčítáním lidu v Československé republice: *Otroctví duší*, Jihočeský dělník ze dne 27. 1. 1921, s. 1 nebo *Soudružko a soudružko*, Jihočeský dělník ze dne 10. 2. 1921, s. 1.

²⁰⁷ *Největší procento*, Jihočeský dělník ze dne 17. 2. 1921, s. 2.

²⁰⁸ Například: *O volnomyšlenkářské agitaci pro vystupování z církve*, Hlas lidu ze dne 17. 10. 1921, s. 1 a *Husitští vůdcové ve svém stáří a před smrtí*, Hlas lidu ze dne 4. 11. 1921, s. 1.

²⁰⁹ *Podářený vtíp*, Hlas lidu ze dne 24. 11. 1921, s. 4.

informovat o navrátilcích či o špatných osudech těch, kteří církev římskokatolickou opustili, ukazuje na skutečnost, že výstupy byly mohutnější, než by si římskokatolická církev přála a že i její jihočeští příslušníci považovali za nutné se angažovat v boji proti tomuto trendu. *Hlas lidu* tedy dále na svých stránkách přinášel povětšinou podrážděně a ne zcela bez emocí reakce na různé agitační akce Církve československé²¹⁰ nebo na výzvy k rozchodu s „Římem.“²¹¹ Dále také předkládal svým čtenářům zprávy o odpadlých kněžích, jimž se jejich přestup „k československé sektě“ vymstil.²¹² Nebál se ovšem ani sáhnout ke zveřejňování jmen domnělých nepřátel, když v roce 1922 uvedl jména tří bývalých katolíků, kteří přestoupili k Církvi československé a poté svým jednáním vystupovali proti své původní víře. List nabádal své čtenáře, ať si na tyto lidi dávají jako pravověrní katolíci pozor.²¹³

Největší pozornost médií v jihočeském kraji v souvislosti s přestupy ale budila kauza faráře z Chotovin u Tábora, Aloise Janeše.²¹⁴ Člověka, kterého možnost volby mezi vyznáními a přestupová horečka načas doslova zničila, profesně i osobně. Původně katolický kněz přestoupil z římskokatolického vyznání k československému a vedl v tomto duchu i svoji farnost, po čase ovšem došel k rozhodnutí, že cesta, kterou zvolil, není správná a navrátil se zase zpět k římskokatolické církvi. Již to samo by bývalo stačilo k tomu, aby získal nechtěnou mediální pozornost. Mimo to se ale začalo spekulovat o tom, že jeho návrat ke katolíkům nebyl dobrovolný a v tisku se proto objevovaly zprávy doslova o každém jeho kroku, i když se snažil odejít do ústraní a stáhnout se z veřejného dění.²¹⁵ Když se mu konečně podařilo uniknout nechtěné pozornosti, uspořádat si myšlenky a vyléčit podlomené zdraví, vyjádřil se k celé záležitosti sám veřejným dopisem, ve kterém vysvětlil důvody svého návratu k původnímu vyznání a vyvrátil dohady o tom, že k němu byl nucen.²¹⁶

Jak už bylo naznačeno na začátku podkapitoly, vývoj v Českých Budějovicích v otázce církevních přestupů nebyl v celorepublikovém srovnání nijak výjimečný.

²¹⁰ *Agitace pro čsl. sektu svádějící lehkovážné katolíky k odpadu od víry svých rodičů trvá v neztenčené míře. [...] Toho času agituje mezi nezaměstnanými. Staví spolkový dům a slibuje práci. [...] Žádáme naše stoupence, aby nám sdělili jména těchto agitátorů a nedali se jimi zlákat. Nedejte se oklamati a neprodávejte svou víru za hrst planých slibů. Agitace pro čsl. sektu, Hlas lidu ze dne 17. 3. 1924, s. 2.*

²¹¹ Například: *Pryč od Říma?*, Hlas lidu ze dne 4. 11. 1921, s. 1-2.

²¹² *Bývalý kaplan Zika ze Mšena kvůli sukni k čsl. sektě odpadl [...] Jeho mladá žena, která běhá stále ještě s copem a krátkými sukničkami, zamilovala se však brzo do jistého učitele z V. a dělala s ním často mimomanželské výlety. Zika jí za to udělil ze vzteku „československé“ bířmování, načež podal žalobu na rozvod. Potrestaný odpadlý kněz, Hlas lidu ze dne 24. 11. 1921, s. 4.*

²¹³ *Z církve katolické již před časem vystoupili, Hlas lidu ze dne 29. 5. 1922, s. 2.*

²¹⁴ Například *Případ chotovinského faráře P. Aloise Janeše, Jihočeské listy ze dne 29. 6. 1921, s. 1.*

²¹⁵ *Politický úřad o aféře faráře Janeše, Jihočeské listy ze dne 2. 7. 1921, s. 2.*

²¹⁶ *Ještě k aféře faráře P. Al. Janeše, Jihočeské listy ze dne 27. 7. 1921, s. 2.*

Naopak. Ukázalo se, že zapadá do jakéhosi klasického dobového scénáře. A to přesto, že České Budějovice byly katolickým královským městem a celý jihočeský region byl v průběhu staletí povětšinou vnímán jako velmi konzervativní a v otázkách víry neměnný.²¹⁷ Tuto do značné míry neočekávanou standardnost vývoje města v náboženské rovině ve dvacátých letech dvacátého století dokazuje i srovnání se situací zjištěnou pro stejné období ve farnosti Třešť ležící ve střední části dnešního kraje Vysočina.²¹⁸ I zde přestupová vlna dosáhla svého vrcholu ve dvacátých letech a lidé vystupující z římskokatolické církve zůstávali povětšinou buď bez vyznání, nebo přistupovali k Církvi československé. Ovšem vzhledem k tomu, že tamní farnost nedosahovala velikosti českobudějovického děkanátu, nejednalo se ve výsledku o tak vysoká čísla a počty vystouplých katolíků proto byly zaznamenávány ve zdejší *Knize nábož. změn*²¹⁹ i po roce 1921. Z této knihy dále vyplývá, že v roce 1920 římskokatolickou církev opustilo v třešťské farnosti sto pět věřících a v roce 1921 dvě stě patnáct osob. Tedy je z ní patrný nárůst výstupů mezi těmito klíčovými lety, stejně jako tomu bylo v oblasti českobudějovického děkanátu. V třešťské farnosti ještě v roce 1922 odcházelo od katolického vyznání šedesát šest osob a pak se situace začala postupně stabilizovat a během třicátých let se počet výstupů rapidně snížil. Pro oblast českobudějovického děkanátu nejsou čísla za toto období z pramenů římskokatolické církve k dispozici, ale z výsledků sčítání lidu v letech 1921 vyplývá, že vývoj byl obdobný. Tedy, že i zde přestupová vlna dosáhla svého vrcholu právě v letech 1920 a 1921.

Ve svém důsledku tedy znamenalo přestupové hnutí dvacátých let pro celou českobudějovickou diecézi zahrnující budějovický, klatovský, prácheňský, tábořský kraj, Železnorudsko, oblast Grafenriedu a od roku 1937 ještě Vitorazsko odpadnutí čtyřiceti kněží a přibližně 90 000 věřících od římskokatolické církve, ale to fungování diecéze nijak významně neohrozilo. Stále měla dostatek duchovních i věřících. Mnohem závažnější tedy pro jihočeskou diecézi bylo období po druhé světové válce, kdy zaznamenala především citelný úbytek duchovních v souvislosti s poválečným odsunem Němců z pohraničí. Je tedy patrné, že ačkoli byly přestupy v samotném sídle

²¹⁷ Miroslav NOVOTNÝ, *Českobudějovická diecéze v kontextu proměn církevní správy v českých zemích v 18. -20. století* in: Vývoj církevní správy na Moravě (= XXVII. Mikulovské sympozium), Brno 2003, s. 173.

²¹⁸ Více viz Marie KAPOUNOVÁ, *Náboženský život v Třešti ve druhé polovině 19. století a první polovině 20. století. Kongregace Chudých školských sester de Notre Dame a její působení v Třešti, České Budějovice*, 2013 (diplomová práce); zvláště kapitola *Pravá víra?*, s. 104-108.

²¹⁹ SOKA Jihlava, Římskokatolický farní úřad Třešť, *Knih nábož. změn. Tom. I. Repertář*, neuspoř.

biskupství, Českých Budějovicích, poměrně mohutné a dramatické, neohrozily vedoucí postavení římskokatolické církve ve městě, natož pak v českobudějovické diecézi jako takové.²²⁰ Pro Církev československou a její náboženskou obec výsledek přestupového hnutí dvacátých let znamenal získání postavení druhé nejpočetnější náboženské skupiny ve městě, nikoli však tak velký úspěch, v jaký původně doufala.

²²⁰ K tomu více M. NOVOTNÝ, *Českobudějovická diecéze*.

II. 4. POČTY ČLENŮ

V roce 1920, kdy Církev československá vznikla, ale její náboženská obec v Českých Budějovicích ještě nefungovala, žilo v jihočeské metropoli podle dostupných statistických údajů celkem 48 974 příslušníků římskokatolické církve, značného počtu dosahovali také ještě židé (1 625), ostatní vyznání pak byla zastoupena málo nebo skoro vůbec. Našli bychom mezi nimi 231 luteránů, sedmdesát kalvinistů, jedenáct pravoslavných, deset starokatolíků, sedm husitů a tři řecké katolíky. Čtyřicet osm lidí se oficiálně hlásilo k bezvěří.²²¹

Následující rok proběhlo v Československu již výše zmiňované sčítání lidu. K Církvi československé se tehdy přihlásilo celkově, tedy v celé Československé republice, 525 333 věřících.²²² V Českých Budějovicích probíhalo sčítání celkem v šedesáti sčítacích obvodech rozmístěných ve čtyřech hlavních městských částech. Těmi byly Linecké předměstí, Vnitřní město, Vídeňské předměstí a Pražské předměstí. Na Lineckém předměstí, kde ze všech uvedených městských částí žilo nejvíce obyvatel německé národnosti, do kolonky náboženské vyznání ve sčítacích arších uvedlo československé náboženství celkově 320 osob. A pravděpodobně právě díky národnostnímu složení obyvatel se tak Linecké předměstí stalo částí města s nejmenším počtem příslušníků nové národní církve. Naproti tomu nejvíce lidí, tedy 3 183, se k Církvi československé hlásilo na Pražském předměstí, což ovšem bylo dáno nejen tím, že většina zdejšího obyvatelstva byla národnostně česká, ale také tím, že tato městská část byla největší a obsahovala tedy v sobě největší počet sčítacích obvodů v rámci krajského města.²²³ Vídeňské předměstí skládající se z patnácti sčítacích obvodů vykazovalo ve sčítacích arších celkem 950 věřících Čechoslováků a ve Vnitřním městě, složeném z devíti sčítacích obvodů, se za příslušníky Církve československé prohlásilo celkem 496 osob.²²⁴ Celkově se tedy v Českých Budějovicích k Církvi československé přihlásilo 4 949 lidí.

Tento údaj vypovídá o počtu osob, které s novou církví působící v jihočeské metropoli sice teprve jen krátký čas, přesto ale výrazně, sympatizovaly, chtěly k ní přistoupit, či již byli skutečně oficiálními členy její náboženské obce. Právě proto,

²²¹ *Encyklopedie*, s. 327.

²²² Z. KÁRNÍK, *České země*, s. 323.

²²³ Tzn. 29 sčítacích obvodů.

²²⁴ *Sčítací operáty 1921*.

že do sčítacích archů mohl příslušnost k této církvi uvést i ten, kdo nebyl oficiálně zanesen v jejích matrikách, ale teprve se například chystal k oficiálnímu přestupu ze své původní víry či k přistoupení od bezvěří, je počet osob uvedených ve sčítacích operátech jako Čechoslováků větší, než počet osob tohoto vyznání zachycený v *Knize vystoupení a přestoupení z církve* vedené katolickou administrativou.

Z analýzy údajů²²⁵ uváděných ve sčítacích operátech vyplývá také několik dalších poznatků. Jedním z nich je skutečnost, že ne všichni obyvatelé města, kteří se přihlásili k československé církvi, měli správnou představu o tom, k jakému vyznání se ve skutečnosti hlásí. Někteří totiž uváděli, že jsou českoslovenští katolíci, ti měli pravděpodobně představu o tom, že přestupují k církvi, která je přesnou kopií té římskokatolické, jen se v ní hovoří při liturgii česky, jiní zase uváděli příslušnost československou husitskou. Tato skupina lidí zase zřejmě hledala vyznání, které by odráželo jejich vlastenecké cítění a umožnilo jim přihlásit se k husitské minulosti svého národa. Ovšem vrcholem jakési náboženské zmatenosti - v převratném dobovém kontextu let 1918-1921 pochopitelné a logické - v tomto směru byli ti, kteří se prohlásili za příslušníky církve československé bratrské. Buď neměli ponětí o tom, že existuje Českobratrská církev evangelická, nebo nevěděli, zda se mají přidat k ní, či k Církvi československé. Kolonka, ve které se obyvatelé města měli přihlásit k nějakému vyznání, či uvést, že jsou bez konfese, mnohé z nich zřejmě uváděla do rozpaků. Nezřídka se objevovaly právě v této kolonce opakovaně přeškrtnuté informace. Tito lidé evidentně neměli jasno v tom, které z církví mají dát přednost. Většinou se tato váhavost týkala právě volby mezi církví římskokatolickou a československou. Otázka náboženského vyznání alespoň ve světle sčítacích operátů zřejmě také poměrně často rozdělovala rodiny. Většinou starší lidé nebo rodiče dospívajících dětí zůstávali u římskokatolické církve, zatímco jejich děti se hlásily k Církvi československé. U rodin se třemi a více dětmi se také poměrně často stávalo, že prostřední dítě revoltovalo, aby se odlišilo.²²⁶ Tedy, pokud se rodina hlásila k římskokatolické církvi, prostřední dítě se přihlásilo k československému vyznání a naopak.

²²⁵ Byla provedena dílčí, ale podrobná analýza údajů uváděných ve sčítacích operátech a to na vzorku 980 osob z Pražského předměstí. Proto lze výsledky této analýzy zobecnit jen částečně.

²²⁶ Na Pražském předměstí z prostředních dětí, které přestoupily k Církvi československé, ale jejich rodiče i sourozenci zůstali u římskokatolické církve například Bohuslav Růžička, Václav Štěch, Josef Netušil. Což potvrzuje některé teze psychologa Kevina Lemana. Kevin LEMAN, *Sourozenecké konstelace*, Praha 2012.

Závěry plynoucí z údajů sčítacích operátů dokládají, že církev římskokatolická sice zaznamenala v Českých Budějovicích výrazný úbytek věřících,²²⁷ jako ostatně v celé republice, ale stejně jako jinde, i v jihočeské metropoli zůstávala nadále nejpočetnější a tedy nejsilnější církví. V roce 1921 měly České Budějovice 57 869 obyvatel,²²⁸ z toho podle údajů uváděných v pramenech Církve československé se ke k ní přihlásilo čtyři a půl tisíce osob, ovšem ve stejném roce v inzerátu na místo faráře českobudějovické náboženské obce zveřejněném v *Jihočeských listech* její zástupci uvádějí, že obec má již deset tisíc příslušníků.²²⁹ Číslo deset tisíc bylo s největší pravděpodobností výsledkem započítávání venkovských přilehlých oblastí do českobudějovické náboženské komunity.²³⁰ Uvedení tohoto údaje v tisku mohlo ale také mít za cíl vzbudit zdání větší důležitosti a prosperity, než jaké se v dané chvíli skutečně československá obec v největším městě na jihu Čech těšila.

V roce 1922 se počet věřících Církve československé ve městě ustálil na 6 435 osobách²³¹ a v následujícím období jejich počet ještě mírně vzrůstal, takže v roce 1925 bylo v Českých Budějovicích uváděno 6 860 příslušníků této církve.²³² Zatímco počet katolíků se při srovnání stavu z roku 1922 a 1925 snížil o pět set osmdesát dva osob.²³³ Přesto se právě již v roce 1922 na stránkách *Hlasu lidu* objevila výzva k aktualizaci údajů o počtech katolických věřících ve farnostech, protože „jsou osady, kde dodneška přes polovic odpadlíků se vrátilo zpět do své mateřské církve římsko-katolické.“²³⁴

Po opadnutí prvotního nadšení ze vzniku nové národní církve, postupně během druhé poloviny dvacátých let poklesla i přestupová vlna v rámci československého státu. Tento trend se projevil i v českobudějovické československé obci. Zažívala již jen výrazně nižší přírůstky, resp. dílčí stagnace počtu svých stoupenců. Pro srovnání stavu na začátku dvacátých let a na jejich konci mohou posloužit čísla z matrik českobudějovického společenství československých věřících. V období mezi dubnem 1929 a březnem 1930 do československé církve v jihočeské metropoli přistoupilo 199 osob a narodilo se 179 dětí, jenže 144 členů naopak církev opustilo a 114 zemřelo, takže

²²⁷ Jen v letech 1919-1920 římskokatolická církev v Českých Budějovicích ztratila přes 2 000 příslušníků. *Encyklopedie*, s. 325-328.

²²⁸ TAMTÉŽ, s. 360.

²²⁹ J. Franc, *Náčrt*, s. 3 a *Konkurz*, s. 2.

²³⁰ O rozsahu spádového území patřícího k českobudějovické náboženské obci blíže v části textu nazvané *Duchovní a rada starších českobudějovické náboženské obce*.

²³¹ *Encyklopedie*, s. 327.

²³² TAMTÉŽ, s. 360.

²³³ TAMTÉŽ, s. 327.

²³⁴ *Doplňme obraz sčítací akce!*, *Hlas lidu* ze dne 13. 2. 1922, s. 3.

čistý přírůstek činil pouhých 120 osob.²³⁵ Výrazné poklesy náboženskou obec v Českých Budějovicích postihly hlavně v období hospodářské krize třicátých let, protože v tu dobu se obecně z města hodně obyvatel stěhovalo za prací na jiná místa republiky. Mezi nimi odcházeli i členové zdejšího československého náboženského společenství. Pro ilustraci tohoto stavu se hodí data z 1. ledna roku 1934. Sama církev uvádí, že v celé náboženské obci (tzn. i s členy bydlícími mimo město, ale spadajícími pod její působnost) bylo v té době 11 940 příslušníků. Během roku přistoupilo 113 lidí z římskokatolické církve, dva z Českobratrské církve evangelické, osmnáct přistoupivších bylo původně bez vyznání a pět přišlo z jiných církví.²³⁶ Vzhledem k tomu, že velká část věřících se během roku ale odstěhovala a někteří také zemřeli, v prosinci téhož roku měla náboženská obec o 344 příslušníků méně než na začátku roku, tj. 11 596.

Nastoupený trend - pokles či stagnace členské základny - dokládají rovněž údaje pro závěr třicátých let a léta čtyřicátá. Počet věřících sdružených v náboženské obci kolem Husova sboru na Palackého náměstí tak v roce 1938 činil již jen 9 791. Během roku sice přistoupilo 413 věřících, ale 417 členů náboženská obec naopak ztratila.²³⁷ Podle údajů z 18. 2. roku 1940 měla českobudějovická obec československé církve na konci předchozího roku 9 802 členů.²³⁸ A prakticky stejná čísla lze v pramenech nalézt pro rok 1941, kdy počet československých (resp. českomoravských) věřících ve městě poklesl na 9 794.²³⁹ Ke konci zkoumaného časového období, tedy v roce 1947, pak měla náboženská obec 8 588 členů, z nichž téměř sedminu (přesně 1 158) tvořily děti školního věku.²⁴⁰

²³⁵ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 45.

²³⁶ TAMTÉŽ, *Zápis z 24. 2. 1935*.

²³⁷ TAMTÉŽ, *Zápis z 26. 2. 1939*.

²³⁸ TAMTÉŽ, *Zápis z 18. 2. 1940*.

²³⁹ V roce 1941 bylo v obci oddáno 114 a pokřtěno 214 členů, naproti tomu 140 jich zemřelo. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích rady st. církve českomor. v Čes. Budějovicích*, Zápis č. 234; Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, *Zápis z 6. ledna 1942*.

²⁴⁰ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 1.

III.

ŽIVOT ČESKOBUDĚJOVICKÉ NÁBOŽENSKÉ OBCE

Tato kapitola se pokouší shrnout poznatky plynoucí z prostudovaných pramenů o aktivitách českobudějovické náboženské obce. Dotýká se tak především spolkové, stavební a výchovně-vzdělávací činnosti jejích členů. Zároveň podkřývá i problémy spojené z přetížeností některých členů náboženské obce a naopak nečinností ostatních a také se zabývá duchovními představiteli této náboženské komunity a její radou starších, tedy vedoucími osobnostmi společenství.

III. 1.

DUCHOVNÍ A RADA STARŠÍCH ČESKOBUDĚJOVICKÉ NÁBOŽENSKÉ OBCE

Náboženskou obec Církve československé v Českých Budějovicích vedlo v období mezi lety 1921 a 1948 celkem devět duchovních (farářů), kterým byl kvůli rozsáhlosti spravovaného území a tedy i značnému počtu svěřených duší k dispozici různý počet duchovních pomocných. První farář českobudějovické náboženské obce byl vybrán poté, co byl na toto místo v únoru roku 1921 vyhlášen konkurz²⁴¹ a nastoupil do svého úřadu 17. dubna téhož roku. To mimo jiné znamená, že českobudějovická náboženská obec žila po svém vzniku něco málo přes půl roku bez vlastního duchovního správce. Nicméně vzhledem k tomu, že celá církev existovala teprve od roku 1920, je logické, že neměla ještě k dispozici mnoho kněží, takže situace v Českých Budějovicích jistě v tomto směru nebyla nijak výjimečná.

První stálý československý duchovní v Českých Budějovicích se jmenoval Josef Skalický. Do náboženské obce byl oficiálně uveden ve velkém sále budějovické Besedy na prvním řádném valném shromáždění Církve československé v Českých Budějovicích²⁴² konaném 5. května roku 1921 a to „za hlučného potlesku shromážděných.“²⁴³ Z důvodů, které v pramenech nejsou uváděny, ale již v září téhož

²⁴¹ *Konkurz na místo faráře*, Jihočeské listy ze dne 16. 2. 1921, s. 2.

²⁴² Druhá řádná valná hromada českobudějovické náboženské obce konaná 17. prosince roku 1922 se nesla ve velmi slavnostní a nadšené atmosféře. Členové obce nepochybně věřili, že se stali součástí nesmírně důležité historické události, a proto poslali telegraficky své pozdravy nejen diecézním radám své církve, ale také i prezidentu republiky, Tomáši Garrigueu Masarykovi. Na konci svého shromáždění zpívali státní hymnu. Tato druhá valná hromada byla výjimečná také tím, že na ní byli přítomni i zástupci spřátelené evangelické církve. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 1-6.

²⁴³ *První řádné valné shromáždění církve československé v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 11. 5. 1921, s. 1.

roku místo faráře v náboženské obci zastával katecheta Karel Jirka. Problémy kolem místa faráře v náboženské obci však musely přetrvávat, protože Josef Skalický byl ještě na druhém valném shromáždění náboženské obce konaném 17. prosince roku 1922 znovu zvolen, tentokrát ovšem pouze prozatímním farářem náboženského společenství. A to ještě s podmínkou, že bude brzy vybrán farář řádný, protože zastávat dlouhodobě funkci hlavního duchovního i katechety náboženské obce není pro Josefa Skalického žádoucí, ani možné. Poté, co byl řádný farář opravdu zvolen, zůstal Josef Skalický ve sboru již jen jako pomocný duchovní. A to až do roku 1930, kdy na své místo sám rezignoval. Třetím z řady českobudějovických duchovních byl od roku 1923 Rudolf Šlechta. Farářem byl zvolen na mimořádné valné hromadě náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích konané 6. května roku 1923 v budově českobudějovické YMČy. Při jeho volbě bylo přítomno 255 bratří a sester, jak si mezi sebou říkají věřící Církve československé.²⁴⁴ Na své místo ze zdravotních důvodů rezignoval v roce 1926 a požádal o místo správce v Německém Brodě, které mu skutečně bylo přiděleno.²⁴⁵ Po něm se v úřadu duchovního správce českobudějovické náboženské obce vystřídali ještě Ludvík Lát (od roku 1926),²⁴⁶ který z náboženské obce odešel kvůli narůstajícím neshodám s radou starších i ostatními členy náboženské obce, kteří ho vinili z nedochvilnosti a neplnění svých povinností, a po něm následovali Karel Červený (od roku 1927), Václav Man (od roku 1931), František Šťastný (od roku 1932),²⁴⁷ Miloš Našinec (od roku 1938)²⁴⁸ a od roku 1942 velmi pečlivý úřednický orientovaný farář František Cochlár, který před tím působil v Jindřichově Hradci. Posledně jmenovaný byl roku 1945 na několik měsíců vypovězen gestapem z jižních Čech. V době této jeho nucené nepřítomnosti ho v budějovické náboženské obci zastupoval do té doby pouze pomocný duchovní Karel Salfický. Po skončení války se František Cochlár do svého úřadu opět vrátil.²⁴⁹

Pomocným duchovním byl ve sledovaném období kromě již jmenovaného Josefa Skalického poměrně dlouhou dobu i druhý farář v historii náboženské obce Karel

²⁴⁴ Archiv ČČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 10.

²⁴⁵ TAMTÉŽ, s. 22.

²⁴⁶ Zvolen na mimořádné valné hromadě náboženské obce 26. 9. 1926. TAMTÉŽ, s. 22. Rezignoval na své místo v červnu roku 1927. V červenci sloužil bohoslužby v Budějovicích Rudolf Tylt ze Smíchova a v srpnu farář Hájek z Michle. Náboženská obec pak vyhlásila konkurz na místo nového faráře, který měl nastoupit v září téhož roku. Přihlásili se čtyři kandidáti, jeden pak svoji přihlášku odvolal a ze zbývajících třech rada starších vybrala brněnského faráře Karla Červeného. TAMTÉŽ, s. 30.

²⁴⁷ Na své místo rezignoval roku 1937. Viz TAMTÉŽ, *Zápis z 27. února 1938*.

²⁴⁸ Odešel z českobudějovického společenství v roce 1942, aby sloužil jako pomocný duchovní v Táboře. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Protokoly, Zápis z 10. 7. 1942*.

²⁴⁹ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 21.

Jirka. Později se mezi českobudějovické pomocné duchovní zařadil také Karel Salfický,²⁵⁰ který do náboženské obce přišel v roce 1924. V roce 1925 odešel jako farář do Jindřichova Hradce, po třech letech svého působení se ale opět vrátil do Českých Budějovic. Na vlastní žádost byl nakonec přeložen 31. srpna roku 1947 do Olomouce. Dalšími z řady českobudějovických pomocných duchovních byli pak Jaroslav Zapletal, Stanislav Lahodný, Josef Pochop, Otakar Ungerman a Josef Šperer.²⁵¹ V roce 1947 přišel do náboženské obce jako nový pomocný duchovní ještě Jaroslav Fialka, který hned po svém příchodu převzal péči o nově vzniklou nedělní školu a dostal se i do vedení Jednoty mládeže, později působil hlavně ve Čtyřech Dvorech.²⁵²

V duchovní správě vypomáhali svým nadřízeným také ještě katecheti. Například v roce 1947 to byli Jaroslav Zapletal a Václav Štěpánek. Kromě nich se na duchovním životě obce podíleli v případě potřeby někdy i laici vedoucí občasně laické pobožnosti. Do takové služby svým souvěrcům byli zaangažováni v roce 1947 řídící učitel pomocné školy Jaroslav Procházka a ředitel měšťanské školy Jan Schuster.²⁵³

Vzhledem k tomu, že náboženská obec byla společenstvím poměrně velkého množství lidí, je pochopitelné, že vztahy mezi věřícími navzájem byly někdy komplikované a stejně tak tomu bylo i ve vztahu jednotlivých věřících s hlavním duchovním správcem obce či s jejími duchovními pomocnými. Občasné rozpory jsou zachyceny v zápisech z různých schůzí spolků patřících pod náboženskou obec, ze schůzí rady starších, či v *Kronice náboženské obce*.²⁵⁴ Již v roce 1927 řešil čerstvě zvolený duchovní českobudějovické náboženské obce Ludvík Lát udání na pomocného duchovního Karla Jirku. Ten měl několik funkcí najednou a snažil se sloužit i mimo město ve venkovských a okrajových oblastech, nicméně přes veškerou snahu nestíhal všechno, co od něj věřící vyžadovali a očekávali. Ti pak nabyli dojmu, že tento pomocný duchovní své povinnosti zanedbává, protože se věnuje literární činnosti a stěžovali si na něj. Na třetí valné hromadě náboženské obce²⁵⁵ byl pak Ludvík Lát nucen vysvětlovat přítomným věřícím za nemocného a tedy na valné hromadě absentujícího pomocného duchovního, že jeho literární činnost mu pomáhá, aby se nezhroutil a navíc, že z výtěžku této své práce si chce pomlouvaný duchovní zakoupit

²⁵⁰ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 21.

²⁵¹ Viz *25 let náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích 1920 – 1945*, České Budějovice, 1945, s. 8.

²⁵² Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 25 a 27.

²⁵³ TAMTÉŽ, s. 1.

²⁵⁴ Myšlena *Kronika náboženské obce 1947-1959*.

²⁵⁵ Konané 13. 3. 1927.

nějaký rychlý dopravní prostředek, aby mohl lépe pracovat pro věřící.²⁵⁶ Podobný případ nedorozumění mezi duchovními, věřícími a vedoucími osobami náboženské obce se vyskytl například ještě v roce 1947, kdy v čele náboženské obce stál farář František Cochlár a pomocnými duchovními byli Josef Šperer a Karel Salfický. Část náboženské obce se v té době postavila proti faráři a radě starších. Důvodem bylo rozhodnutí o přeložení budějovického pomocného duchovního Dobroslava Kopeckého do Pacova. Někteří věřící se obávali, že se tak stalo kvůli neshodám tohoto pomocného duchovního s farářem Františkem Cochlárem a předsedou rady starších Jindřichem Autengrubem a vzhledem k tomu, že se jim stal nepohodlným, postarali se o jeho odstranění. Celá záležitost gradovala dvěma autobusovými zájezdy nespokojených českobudějovických věřících do Pacova a pak osobním prohlášením Dobroslava Kopeckého, že do Pacova nebyl vyštván a že zde zůstává dobrovolně.²⁵⁷ Takovýto kontroverzní odchod duchovního z budějovického společenství věřících naštěstí však nebyl pravidlem.

Skutečností zůstává, že si českobudějovičtí věřící dokázali svých živých i zesnulých duchovních i skutečně hluboce vážít. I když se s největší pravděpodobností jednalo vždy jen o tu aktivnější část věřících. Dokladem toho, že ne všichni věřící se o své duchovní zajímali, je i událost z roku 1947. Náboženská obec si tehdy prostřednictvím Sdružení Aloise Jiráska sice vyžádala návštěvu svého bývalého faráře Václava Mana spojenou s přednáškou o významu Bílé hory pro dnešní dny, ale přestože přednáška byla propagována na bohoslužbách, plakáty i prostřednictvím rozhlasu, a ačkoli farář Man byl v náboženské obci údajně za svého působení velmi oblíbený, navštívilo ji nakonec jen 87 osob. Takto nízká účast je v *Kronice náboženské obce* komentována lakonickými, leč posmutněnými slovy: „*Je to obvyklý zjev v náb. obci i v celém městě.*“²⁵⁸ Nicméně členové náboženské obce dokázali být i velkorysí a svou úctu k duchovním projevit skutečně patřičným způsobem. Například když svému pomocnému duchovnímu Jaroslavu Fialkovi zajistili na své náklady svatební hostinu,²⁵⁹ nebo když náboženská obec pomohla svému katechetovi Janu Zapletalovi, kterému po boji s rakovinou zemřela žena. Jeho souvěrci mu poskytli nejen soustrastná slova, ale i finanční příspěvek na pokrytí léčebných výloh zesulé manželky.²⁶⁰ Stejně

²⁵⁶ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 26-27.

²⁵⁷ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 2 a 18.

²⁵⁸ TAMTÉŽ, s. 29.

²⁵⁹ TAMTÉŽ, s. 32.

²⁶⁰ TAMTÉŽ, s. 49.

tak členové náboženské obce vzpomínali na své zemřelé duchovní. Kupříkladu k výročí úmrtí prvního faráře náboženské obce Josefa Skalického vydali brožuru s jeho fotografiemi a kázáními i navzdory tomu, že s jejím pořízením byly problémy a nakonec musela být úspornější, než se původně plánovalo.²⁶¹ Podobně tomu bylo, když uplynulo dvacet let od smrti svého času kontroverzního katechety Karla Jirky. Náboženská obec nechala k té příležitosti upravit na své náklady jeho hrob a ozdobila ho květinami a stužkou. Na jeho osobu bylo vzpomínáno při bohoslužbě a fotografie katechety byly umístěny na vývěsní ploše na Černé věži.

Vzhledem k tomu, že v Církvi československé byl kladen velký důraz na aktivitu laiků a byla jim proto dána různá hlasovací a rozhodovací práva, pomáhali i ve věcech organizačních a administrativních s vedením náboženské obce. Laičtí členové společenství československých věřících pracovali vždy v rámci nejrůznějších funkcí, do nichž byli voleni svými souvěrci. Kromě členství v různých spolcích spadajících pod každou konkrétní náboženskou obec mohli být její členové zvoleni i do dosti vysokých pozic, z nichž ve spolupráci s duchovními de facto řídili celé společenství. Mezi takové pozice patřilo místo předsedy, tajemníka či pokladníka náboženské obce,²⁶² tedy čelních představitelů rady starších. Rada starších pak fungovala ponejvíce vlastně jako prostředník mezi laickými věřícími nezainteresovanými ve vedení náboženské obce a duchovními.

Rada starších byla tedy orgánem voleným a funkční období jejích členů trvalo šest let. Pochopitelně pokud sami v průběhu tohoto funkčního období na své členství nerezignovali. Což se v případě českobudějovické rady starších stávalo většinou kvůli tomu, že se daný člen rady odstěhoval pryč z města, měl zdravotní potíže, či se cítil unavený věkem. V několika případech museli být voleni náhradníci také kvůli úmrtí. Rada starších měla být reprezentativním, vedoucím a tedy velmi důležitým uskupením, zvláště postavení jejího předsedy bylo velmi zodpovědné a vyžadovalo činit mnoho rozhodnutí a nad to mít dobré schopnosti organizační a komunikační. Vybraní členové rady starších se také účastnili diecézních sněmů a zprostředkovávali tak kontakt své mateřské náboženské obce s vedením církve. Českobudějovická rada starších²⁶³ hrála přesně tak, jak bylo jejím úkolem, skutečně klíčovou roli ve formování a směřování své

²⁶¹ TAMTÉŽ, s. 6.

²⁶² Funkci tajemníka náboženské obce mezi léty 1920 a 1945 zastávali postupně Josef Králík, Jan Žlábek, František Rozsival, Rudolf Kosík, Karel Salfický, Josef Pochop a Josef Špener a pokladníky českobudějovické náboženské obce byli v letech 1920 až 1945 Václav Ornest, Eduard Hájek, František Heřmánek, Josef Walter, Jindřich Dupal a Josef Šindelář.

²⁶³ Obrazová příloha č. 6: *Fotografie rady starších CČS v Českých Budějovicích z roku 1944.*

náboženské obce. Někdy ovšem o svoji autoritu ve společenství věřících musela také tvrdě bojovat²⁶⁴ a mnohdy se její členové cítili ve svých snahách osamoceni a nepochopeni, jak vyplývá i ze zápisu ze schůze 24. února roku 1935: „*Nepřátelé naší církve, ba dokonce i tak zvaní pokrokáři házeli nám klacky pod nohy, aby znesnadňovali naši práci.*“²⁶⁵

Její členové totiž rozhodovali o vážných otázkách týkajících se celého společenství věřících. Mimo jiné o tom, jak se naloží se státními subvencemi, jednali o výši platu pro duchovní náboženské obce, o výši církevní daně²⁶⁶ pro členy společenství věřících, které je zvolilo, či pro něj vydávali různá doporučení.²⁶⁷ Do kompetence rady starších patřilo také rozhodování o vzniku samostatných náboženských obcí či o slučování malých obcí s většími. Nicméně tyto kroky musely být poté ještě schváleny diecézní radou, což se ne vždy podařilo. V roce 1923 českobudějovická rada starších schválila připojení již existující devítisetčlenné náboženské obce v České Křemži k stávající českobudějovické jako její obce filiální.²⁶⁸ Nicméně již o tři roky později řešila problém s přílišnou rozsáhlostí náboženské obce.²⁶⁹ Do českobudějovického společenství věřících spadalo příliš mnoho venkovských obcí a faráři z Budějovic nestíhali tyto okrajové části řádně obsluhovat. I proto v roce 1925 na mimořádné valné hromadě rozhodla rada starších o zřízení samostatné náboženské obce Církve československé v Trhových Svinech,²⁷⁰ a když jí to diecézní radou nebylo umožněno, začala jednat alespoň o odtržení České Křemže či Hluboké nad Vltavou. Nicméně ještě na začátku roku 1927 zůstávala rozloha území, které měli spravovat

²⁶⁴ V roce 1927 při odchodu faráře Ludvíka Láta z náboženské obce rada starších na mimořádné valné hromadě 9. 10. žádala: „*Pro příště necht' nekritizují jednotlivci veřejně a nespravedlivě zařízení a rozhodnutí rady st., neboť by to mohlo vésti k nepříjemným důsledkům.*“ *Kronika*, s. 31.

²⁶⁵ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Protokoly, *Zápis ze dne 24. února 1935*.

²⁶⁶ Dospělý člen náboženské obce měl platit jednou ročně plnou částku církevní daně stanovenou radou starších. (Například v roce 1923 plná daň činila 12 Kč za dospělou osobu; TAMTÉŽ, s. 15.) Mohl tak ale činit i ve splátkách, pokud neměl dostatek peněz. V případě, že byl nezaměstnaný nebo velmi chudý, byla mu daň prominuta. Za děti pak byla placena daň o mnoho nižší než za dospělé. (Například v roce 1925 byla stanovena daň za dítě na 1 Kč; TAMTÉŽ, s. 20.) Nicméně s placením církevní daně byly téměř neustále problémy a rada starších tak byla nucena jednat i o nepopulárních krocích, jako bylo exekuční vymáhání nezaplacených daní; Srov. TAMTÉŽ, s. 33.

²⁶⁷ Například v době takzvané pravoslavné krize v Církvi československé, kdy do Českých Budějovic zavítal již pravoslavný biskup Matěj Pavlík-Gorazd, žádala rada starších českobudějovické náboženské obce své členy, aby se jeho přednášky neúčastnili. TAMTÉŽ, s. 1-6.

²⁶⁸ TAMTÉŽ, s. 11-12.

²⁶⁹ V roce 1927 jí údajně tvořilo na 250 obcí z českobudějovického, krumlovského a kaplického okresu. „*Naše obec je velmi rozsáhlá (na 250 obcí), jedna z největších, s velkým počtem členstva neuvědomělého. Je to oblast polit. okresu českobuděj., krumlovského a kaplického; proto práce naše je tak obtížná.*“ TAMTÉŽ, s. 25. V pramenech už ale bohužel není žádný konkrétní a ucelený výčet oněch 250 obcí uveden.

²⁷⁰ K této nové náboženské obci měly pak přináležet obce Besednice, Borovany, České Velenice, Trhové Sviny, Olešnice, Nové Hrady; Srov. TAMTÉŽ, s. 21.

českobudějovičtí duchovní nezmenšená a přemíra nesplnitelných úkolů, kdy měl být duchovní často na několika místech současně, se začala podepisovat i na zdravotním stavu pomocného duchovního Karla Jirky. A to tak silně, že se změny v podobě odtržení náboženské obce trhovosvinenské, jež nastala až v průběhu téhož roku, již nedožil.²⁷¹ Českobudějovická rada starších musela jednat i o nepříjemných záležitostech, řešit spory v náboženské obci, řešit otázku umoření dluhu za stavbu Husova sboru, či odmítat různé návrhy věřících jako bylo například v roce 1925 vydávání vlastního časopisu českobudějovické náboženské obce. Jeho odmítnutí bylo zdůvodněno hlavně finanční náročností, ale i tím, že rada starších považovala za zbytečné vytvářet další církevní časopis, když již vycházel *Český zápas*.²⁷² Někdy členové rady starších museli dokonce jednat i o velmi ožehavých záležitostech a dostávali se de facto do role soudců. Tak tomu bylo i v únoru roku 1925, kdy schválili vyloučení dvou členů náboženské obce v Křemži z Církve československé. Adolf Čížek a Antonín Hakl se tehdy totiž, byť byli střizliví, dopustili blíže nespecifikovaného, přesto však v očích členů náboženské obce velmi závažného mravnostního deliktu na mikulášské zábavě. Jejich vyloučení z církve mělo být odstrašujícím příkladem pro ostatní věřící.²⁷³ Rada starších také svolávala mimořádné valné hromady, na kterých byli voleni duchovní náboženské obce, či se projednávaly závažné otázky týkající se celé církve. Na mimořádné valné hromadě konané 9. prosince 1923 bylo rozhodnuto také o stavbě sboru Církve československé v Českých Budějovicích a zamítl se návrh místního výboru v Suchém Vrbném na snížení církevní daně.²⁷⁴

Na úplném počátku přítomnosti československé církve ve městě se stal předsedou společenství věřících jeden ze zakladatelů českobudějovické náboženské obce - František Šimeček a po něm ještě druhý ze zakladatelů Jan Králík. První skutečná českobudějovická rada starších²⁷⁵ byla ovšem zvolena až na prvním řádném valném shromáždění Církve československé v Českých Budějovicích. Tedy pátého května roku 1921. Na tomto shromáždění byla jednomyslně přijata kandidátka navržená již v dubnu téhož roku na předporadě v sídle církve v Jeronýmově ulici. Prvním předsedou rady starších se tak stal duchovní Církve československé Josef Skalický

²⁷¹ TAMTÉŽ, s. 31. Definitivně bylo odtržení nejen trhovosvinenské, ale i náboženských obcí v Křemži a v Hluboké schváleno a provedeno až v roce 1929. TAMTÉŽ, s. 35.

²⁷² TAMTÉŽ, s. 18. Ve třicátých letech nicméně k založení časopisu nakonec došlo. Byl jím *Husův kraj*.

²⁷³ Konečné slovo v tomto sporu měla diecézní rada, nicméně českobudějovická rada starších vyloučení obou delikventů jednomyslně schválila a doporučila. TAMTÉŽ, s. 21.

²⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 13-16.

²⁷⁵ Tabulka č. 1: *Záznam výsledků voleb do rady starších mezi lety 1922-1945.*

a zbytek rady tvořilo čtrnáct řádných členů. Podplukovník Antonín Kopřiva, recipient finanční stráže ve výslužbě Jan Králík, učitel Josef Rys, bankovní úředník František Kobián, starosta Čtyř Dvorů František Veber, strojmůdce K. Hafner, úpravčí trati Mat. Šochman, rolník B. Čapek, bednářský mistr Československého akciového pivovaru František Soukup, odborný učitel František Svačina, krejčí Václav Ornest, vrchní revident Československých státních drah František Heřmánek, oficiál Československých státních drah Jan Bendlík a továrník Ludvík Gregora. V případě, že by některý z členů rady starších svoji funkci dočasně nebo dlouhodobě nemohl vykonávat, bylo zvoleno i pět náhradníků. Mezi nimi odborná učitelka Marie Žlábková, profesor českého gymnasia Václav Kocourek, obchodní zástupce Val. Petráš, českobudějovický obchodník František Hvozdecký a profesor české reálky Jan Žlábek.²⁷⁶ Josef Skalický stál v čele rady starších až do roku 1926. Od roku následujícího až do roku 1929 předsednictví držel Václav Pošváb, v období mezi lety 1929 a 1935 Jan Žlábek, roku 1941 František Trčka a po něm mezi lety 1943 a 1945 Josef Korda. V tomtéž roce se v předsednické funkci vystřídali ještě další dva členové československé farnosti - Jan Franc a od listopadu Jindřich Autengruber, který pak tento post zastával i v dalších letech.

²⁷⁶ Tyto informace byly převzaty ze zveřejněného výtahu z obsahu první řádné valné schůze Církve československé v Českých Budějovicích: *První řádné valné shromáždění církve československé v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 11. 5. 1921, s. 2.

III. 2. STAVEBNÍ ČINNOST

Náboženská obec Církve československé v Českých Budějovicích byla hned od svého založení velmi aktivní. Již brzy po svém ustanovení se tedy mimo jiné pustila do organizování stavby vlastního chrámu a stala se tak vzorem mnoha dalším komunitám věřících československé církve. O pomoc a radu ohledně stavebních záležitostí se po dostavění Husova sboru v Českých Budějovicích písemně na zdejší radu starších obracely náboženské obce²⁷⁷ z celé republiky, které také uvažovaly o stavbě vlastního chrámu.

Jak již bylo naznačeno, nejvýznamnějším stavebním počinem českobudějovické náboženské obce ve zkoumaných letech 1920 až 1948 byla tedy bezesporu právě stavba Husova sboru na Palackého náměstí. Ten byl dostavěn roku 1924 a další sbory a modlitebny Církve československé ve městě byly pak zřizovány až po roce 1945. A to konkrétně v lokalitách Čtyři Dvory,²⁷⁸ Nemanice, Suché Vrbné,²⁷⁹ Rudolfov a Rožnov.²⁸⁰

III. 2. 1. STAVBA HUSOVA SBORU

První úvahy o stavbě vlastního bohoslužebného prostoru Církve československé v Českých Budějovicích byly vyvolány postojem římskokatolické církve a československé vlády k otázce obsazování katolických kostelů příslušníky nově vzniklé církve. Římskokatolická církev své kostely Církvi československé postupovat nehodlala²⁸¹ a vláda mladé církvi proto raději doporučila stavbu vlastních kostelů a modlitebních prostor. O realizaci stavby československého chrámu v jihočeské

²⁷⁷ Jednalo se o náboženské obce Lazy, Rakovník, Kroměříž, Brno, Čáslav, Olomouc, Třebíč, Hlinsko, Votice, Nusle, Březnice, Chrudim a Znojmo. Archiv CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Budějovicích*, s. 35. (Z tohoto pramene v převážné většině vychází celý následující text podkapitoly *Stavba Husova sboru*.)

²⁷⁸ Pozemek pro stavbu sboru byl zakoupen v roce 1939. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Protokoly, *Zápis z 26. 2. 1939*. Soutěží v roce 1947 byl pak vybrán projekt architekta Karla Mezery. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 3.

²⁷⁹ V soutěži konané v roce 1947 byl vybrán projekt architekta Emila Rabensteina. *Kronika*, s. 3. Dříve než byl projekt realizován, sloužili příslušníci Církve československé své bohoslužby v místní Sokolovně nebo v učebně bývalé německé školy v Jeronýmově ulici. TAMTÉŽ, s. 9.

²⁸⁰ *Encyklopedie*, s. 64.

²⁸¹ K situaci v Českých Budějovicích přehledně kapitola *Vznik a vývoj náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích*.

metropoli jakožto řídicí orgán náboženské obce rozhodla rada starších, tehdy ve složení Josef Skalický (duchovní správce), Antonín Kopřiva a Jan Bendlík (místopředsedové), Jan Králík (tajemník), František Heřmánek (pokladník) a členové Eduard Hájek, Karel Jirka, Václav Kocourek, Václav Koupal, Tomáš Pařízek, Valentin Petráš, Václav Rybář, Josef Slad, Jan Sukdol, František Svačina, František Šimeček, Rudolf Šlechta, Jan Vančura a Jan Žlábek.²⁸² Trvalo ovšem ještě čtyři roky od založení českobudějovické náboženské obce, než celý projekt došel zdárného konce.

Prvním problémem, který musela rada starších vyřešit v cestě za svým cílem, bylo hledání vhodného pozemku pro zamýšlenou stavbu. Ohledně řešení této otázky v rámci jednání rady starších byl nejprve vznesen návrh na zakoupení biografu Hvězda, který se tehdy nacházel v majetku Sokola.²⁸³ Pro realizaci tohoto návrhu se však nepřekonatelným problémem ukázaly být finance. Bylo by totiž nutné investovat dvakrát. Tedy nejen zakoupit objekt, ale také do něj dále investovat nemalou částku, aby mohl být přizpůsoben potřebám církevního provozu. Proto bylo od tohoto úmyslu nakonec upuštěno. Když tedy bylo jasné, že je pro církev výhodnější uvažovat o koupi nezastavěného pozemku,²⁸⁴ do hry vstoupily dvě další varianty, uvažovalo se o pozemku u muzea nebo o tenisovém hřišti na Palackého náměstí.

Na schůzi rady starších dne 3. září 1922 byla pak za nejvhodnější variantu vybrána právě druhá jmenovaná možnost, tedy parcela na Palackého náměstí.²⁸⁵ Jednalo se o pozemek v celkové výměře 1 800 m². Rada starších v té věci úspěšně jednala s městskou radou. Shodly se na ceně odpovídající částce 54 000 Kč, kterou měla náboženská obec městu vyplatit. Celé jednání se ovšem poněkud nečekaně zkomplikovalo tím, že Český tenisový klub, jakožto majitel stávajícího tenisového hřiště na Palackého náměstí, podal proti takovému rozhodnutí městské rady stížnost a navíc proběhly volby do městského zastupitelstva, takže bylo nutné celé jednání o prodeji pozemku opakovat s novými zastupiteli. Rada starších českobudějovické náboženské obce kvůli těmto komplikacím rozhodla, že bude ustanoveno jakési církevní

²⁸² Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích 1924*, s. 2.

²⁸³ Cena měla být 250 000 Kč. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 5.

²⁸⁴ V tom smyslu, že se na pozemku nebude nacházet žádná budova.

²⁸⁵ Později se proti tomuto výběru objevovaly námitky. Jak je možné se dočíst v protokolu z mimořádné valné hromady českobudějovické náboženské obce z 9. prosince roku 1923: „*Co se týče volby místa, vyskytují se nepříznivé kritiky, brá a sester, většinou těch, kteří do kostela vůbec nechodí, ale nyní se vymlouvají na dalekou cestu. Ale rada st. měla zde na mysli prospěch naší náb. obce, rozhodla se totiž opatřit si místo od obce, nikoliv od soukromníka, poněvadž to bude lacinější...*“ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 13.

zastupitelstvo složené z věřících ochotných za stavbu sboru bojovat a starat se o její prosazení i následnou realizaci. Rozhodný krok k tomu byl učiněn na schůzi rady starších 29. října roku 1922, kde byl z vybraných členů rady ustanoven stavební odbor, jenž se napříště stal ve věci stavby sboru mluvčím celé rady, potažmo tedy celé náboženské obce. Za členy stavebního odboru byli toho dne zvoleni ve funkci jednatele Antonín Kopřiva, jako pokladník Jan Bendlík, zapisovatelem byl jmenován Václav Kocourek a dalšími členy se stali František Heřmánek, Jan Králík, Josef Skalický, František Svačina, Rudolf Šlechta a Jan Žlábek. Dodatečně byl desátým členem odboru zvolen ještě Jan Sukdol. Tito pánové se pak scházeli pravidelně každý týden, později každých čtrnáct dní v prozatímní kanceláři Církve československé v budově dívčí školy v Jeronýmově ulici.

Z iniciativy církevního stavebního odboru bylo dále vedeno jednání s městem i se zástupci tenisového klubu. Výsledkem těchto jednání byl jakýsi kompromis. Spočíval v tom, že Církev československá se uvolila vyplatit Českému tenisovému klubu náhradou za investice na jeho pozemku 14 500 Kč a klub pak stáhl svoji stížnost. Dále pak než došlo k samotné koupi a převedení pozemku do správy náboženské obce, museli zástupci stavebního odboru ještě vyřešit pohledávky několika peněžních ústavů²⁸⁶ vztahující se k prodávanému pozemku a požádat diecézní radu v Praze o povolení koupit vybrané místo pro stavbu chrámu. Po splnění všech těchto podmínek a vyřešení všech výše zmiňovaných komplikací již konečně nic nebránilo tomu, aby byl pozemek na Palackého náměstí prodán československé náboženské obci. K tomu došlo s definitivní platností 12. dubna roku 1923.

Na samotném zakoupení pozemku měl lví podíl českobudějovický obchodník a člen zdejší náboženské obce František Hvozdecký, který radě starších zapůjčil částku 70 000 Kč zamýšlených původně nejen na zaplacení pozemku,²⁸⁷ ale i na pokrytí nákladů za vyhlášení ideové soutěže, jejímž prostřednictvím měl být vybrán návrh na architektonickou podobu Husova sboru.²⁸⁸ Peníze mu byly přesně podle předběžné dohody prostřednictvím rady starších vráceny ihned poté, co náboženská obec obdržela

²⁸⁶ Jednalo se o Zemskou banku v Praze, Městskou spořitelnu pražskou, Spořitelnu města Milevska, Městskou spořitelnu v Jindřichově Hradci a Spořitelnu města Tábora. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 6.

²⁸⁷ Ten byl prodán za 54 000 Kč, ovšem když se k této částce připočetly všechny ostatní poplatky, vzrostla na konečnou sumu 73 421 Kč.

²⁸⁸ Vypsání ideové soutěže bylo i jednou z podmínek města, jež se náboženská obec zavázala splnit, aby jí byl pozemek na Palackého náměstí prodán. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 14.

státní subvenci. Nicméně bez jeho půjčky by zakoupení pozemku neproběhlo tak hladce.

Po vyřízení této záležitosti rada starších oslovila inženýra Jindřicha Kellera a českobudějovické stavebníky Arnošta Musila a Františka Mojžíše, aby společně navrhli podmínky pro vyhlášení a průběh soutěže na návrh budovy Husova sboru. Poté, co oslovení pánové podmínky soutěže skutečně stanovili, byla jmenována porota, jejímž úkolem mělo být hodnocení došlých návrhů. Členové náboženské komunity brali jmenování poroty a celou ideovou soutěž velmi vážně a zodpovědně. Dokonce se jim podařilo jako jednoho z porotců dosadit významného českého architekta Rudolfa Kříženeckého, profesora Českého vysokého učení technického v Praze. Jeho kolegy v posuzování návrhů na stavbu Husova sboru se stali českobudějovický architekt Bohumír Hochman a stavitelé Arnošt Musil a František Mojžíš. V neposlední řadě byl do poroty přizván také Jindřich Keller, ředitel městského stavebního úřadu a jako zástupci Církve československé Karel Farský a Jaroslav Krušina.²⁸⁹ Jako laičtí členové poroty byli vybráni starosta Českých Budějovic Bedřich Král a členové rady starších Josef Skalický, Antonín Kopřiva a František Heřmánek. Když bylo vše takto připraveno, náboženská obec dala o ideové soutěži vědět veřejnosti prostřednictvím celé řady regionálních periodik,²⁹⁰ dále také prostřednictvím některých deníků (*Národní Listy*, *České Slovo*, *Národní Politika*, *Lidové Noviny*), diecézního tisku²⁹¹ a odborných architektonických časopisů.²⁹² V tu chvíli se ovšem situace opět poněkud zkomplikovala. Tentokrát nečekanými požadavky Syndikátu výtvarných umělců v Praze. Ten se obrátil písemně na českobudějovickou náboženskou obec s prosbou, aby mu byly zaslány podmínky soutěže a následně se pak ozval se svými připomínkami. Na jeho popud byla tedy porota vybírající vítězný návrh ještě rozšířena o členy odborných spolků Oldřicha Pinkavu, zástupce Spolku architektů a inženýrů v Praze III, Karla Šipla reprezentujícího Sdružení architektů na Praze I a Františka Váhala, mluvčího Společnosti architektů Praha II. Celkový počet porotců se tak vyšplhal na číslo čtrnáct.

Zasedání poroty bylo naplánováno na 3. a 4. prosince roku 1923. Členové poroty se nad návrhy ve stanovený čas sice opravdu sešli, a to v prostorách budějovické

²⁸⁹ Stavební rada za Ústřední stavební fond ČČS. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 7.

²⁹⁰ Vyhlášení soutěže se objevilo v *Jihočeských listech*, *Jihočechu*, *Republikánu* a *Stráži lidu*.

²⁹¹ Zde se jednalo o *Český zápas*, *Palcát*, *Za pravdou*.

²⁹² *Staviteleské Listy*, *Časopis inženýrů a architektů*, *Věstník inženýrské komory*, *Časopis československých architektů*.

YMCy, ale celá soutěž se stala pro porotce i komunitu věřících velkým zklamáním. Přestože dorazilo celkem dvacet devět²⁹³ návrhů, jako vítězný nebyl vybrán žádný z nich. Šesti návrhům²⁹⁴ porota přiznala alespoň malé peněžní odměny, takže tím byly přerozděleny a vyplaceny peníze připravené pro vítězný návrh, ale podoba chrámu na Palackého náměstí zůstala stále nedořešena. Došlé návrhy pak byly vystaveny v prostorách YMCy a ze vstupu na tuto výstavu byla vybrána částka 128 Kč. Vstřícné gesto učinili také architekti Karel Chochola a Vl. Chroust a stavitel V. Kovařík, kteří patřili mezi autory odměněných návrhů, když část své odměny vrátili jako dar nazpět náboženské obci. Odměněné návrhy se pak staly majetkem náboženské obce a zbytek byl vrácen jejich autorům, pokud se o ně ovšem vůbec přihlásili.

Devátého prosince roku 1923²⁹⁵ se sešla (zatím ještě stále v sále zapůjčeném budějovickou YMCou) mimořádná valná hromada náboženské obce, jejímž programem byla na prvním místě plánovaná stavba Husova sboru. Předseda rady starších Josef Skalický zde shrnul dosavadní vývoj snažení o vybudování vlastního bohoslužebného místa pro Církev československou v Českých Budějovicích. Znovu zdůraznil, jak je pro náboženskou obec potřebné mít vlastní chrám a dále hovořil o tom, že je přáním československé vlády i církve samotné, aby československé kostely měly svůj vlastní svébytný architektonický styl, tedy aby nebyly pouhými kopiemi kostelů římskokatolických. Ideovou soutěž tedy v duchu tohoto tvrzení Josef Skalický interpretoval jako nezbytnou. Konstatoval, že soutěžní návrhy sice nebyly zcela uspokojivé, nicméně pomyslné světélko na konci tunelu spatřoval v možnosti ze šesti zakoupených návrhů vzešlých ze soutěže vytvořit návrh sedmý, definitivní. Také náboženskou obec informoval o tom, že předpokládaný termín ukončení stavby sboru je 28. září, popřípadě 28. říjen roku 1924 a odhadovaná cena projektu se pohybuje kolem 800 000 Kč. Na zaplacení této částky se původně mělo podílet město, které žádost stavebního odboru o finanční příspěví na stavbu sboru nejprve přislíbilo, ale po následných urgencích ze strany jednatelů stavebního odboru náboženského

²⁹³ Seznam návrhů, jejich hesel a jmen autorů (pokud je uvedli) je zachován v prameni, srov. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 9. Viz též Tabulka č. 6: *Seznam soutěžních návrhů*.

²⁹⁴ Bylo to za návrhy ing. arch. Karla Polívky spolupracujícího s ing. arch. Mentbergerem (za návrh s heslem „*B ve čtverci*“), architekta Václava Neckáře (za návrh s heslem „*Soustředné kruhy*“), ing. arch. Karla Chocholy ve spolupráci se stavitelem V. Kovaříkem prezentujícími návrh pod heslem „*Pětihaléřová známka*“, ing. arch. Josefa Hraby (za návrh pod heslem „*Bratrstvo*“), dvojice prof. arch. Viktorina Šulce a stavitele Josefa Vondáška s návrhem pod heslem „*Hus*“ a posledním odměněným se stal Ing. Vl. Chroust s návrhem pod heslem „*V říjnu*“.

²⁹⁵ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 13 - 14.

společenství zamítlo. Náboženské obci tedy nakonec velmi pomohlo Ústředí Církve československé, když závazně přislíbilo, že bude hradit padesát procent nákladů na stavbu s tím, že zbytek budou muset věřící vybrat mezi sebou ve sbírkách. Předpokládalo se také, že členové náboženské komunity samotní budou na stavbě také dobrovolně vypomáhat.

Po soutěži a po zasedání mimořádné valné hromady náboženské obce se situace vyvíjela směrem k vytvoření stavebních plánů podle soutěžního návrhu inženýra Chrousta z Bratislavy. Vypracování těchto plánů mělo být svěřeno staviteli Augustinu Tevernému, ale nakonec se vše znovu zamíchalo nečekanou intervencí patriarchy Karla Farského. Ten domluvil v Praze pomoc architekta Ladislava Bártl, který již měl zkušenosti se stavbou Husova domu v Hořelici. Ladislav Bártl se na základě žádosti Karla Farského sám písemně obrátil na zástupce českobudějovické náboženské obce. Žádal, aby mu byly zaslány podmínky právě ukončené soutěže a případné další požadavky na realizaci projektu Husova sboru. Komunikace s Ladislavem Bártlou byla sice velmi složitá a ve své podstatě se hned zpočátku přenesla na korespondenci s jeho spolupracovníkem stavitelem Tomášem Šaškem, nicméně dohody bylo ještě poměrně zavčasu dosaženo a krátce poté, 6. ledna 1924, rada starších měla k nahlédnutí první plány stavby. Na podrobném rozkreslení plánů se z pověření rady starších podílel i českobudějovický stavitel Augustin Teverný.

Zatímco na potřebnosti výstavby chrámu se shodovala celá obec českobudějovických věřících Církve československé, ne tak jednomyslné už bylo její mínění o nutnosti připojit k sakrálním prostorám ještě obytné prostory pro faráře sboru. Rada starších se dokonce přikláněla spíše k názoru, že byt pro faráře v rámci sboru je zbytečný. V tu chvíli ovšem zasáhl opět patriarcha Karel Farský a písemně dal najevo, že výstavba bytů je podle jeho mínění více než žádoucí. I v tomto ohledu tedy ve výsledku zvítězilo přání patriarchovo.

Když konečně po všech peripetiích existovaly definitivní plány sboru, ve kterých byly zahrnuty všechny relevantní připomínky, zbývalo již jen počkat na další státní subvenci a mezi tím zjistit, kolik bratří a sester z náboženské obce je skutečně ochotno a schopno vypomáhat nějakým způsobem při stavbě samotné. Ohledně toho bylo svoláno několik schůzí řemeslníků, z nichž vyplynulo, že mezi věřícími jsou ochotni spolupracovat truhláři,²⁹⁶ kameník, pokrývač, zámečnick, kovář, elektrotechnik, natěrač

²⁹⁶ Svépomocné truhlářské práce sice byly od června roku 1924 skutečně organizovány a pomohly náboženské obci ušetřit peníze, nicméně postupovaly příliš pomalu a nejistě, proto byla velká část

a krejčí. Stavba sboru přitom mezi věřícími vyvolávala pravděpodobně značné nadšení, protože se většina z nich zavázala k tomu, že svoji práci na stavbě nebudou chtít zaplatit. Mnozí věřící se také rozhodli přispět materiálně. Mezi nimi Ferdinand Frůněk, majitel lomu v Rudolfově, který se rozhodl poskytnout základní kámen na stavbu, budějovický podnikatel Linhart Mařík zase dodal 10 m³ písku. Cihly byly po pečlivém uvážení členů stavebního odboru objednány ve dvou cihelnách, Franckově a Peřinkově, z nichž každá slíbila dodat 5 000 cihel zdarma. Veškeré dřevo na stavbu zajistil pak sám stavitel sboru Augustin Teverný jakožto majitel pily. Největší potíže tak způsobil fakt, že mezi věřícími se nenašli žádní zedníci, a proto musely být veškeré zednické práce na stavbě sboru placeny. Ovšem i přesto zůstává neoddiskutovatelné, že ochota a nadšení do práce v komunitě věřících opravdu nechyběla.

Stavba započala slavnostně hloubením základů v sobotu 29. března roku 1924 a to ve tři hodiny odpoledne. Práce na sboru postupovaly až nečekaně rychle, takže se slavnost položení základního kamene přesunula z uvažovaného konce dubna či začátku května na neděli 20. dubna 1924. Tento den pojali členové českobudějovické náboženské obce velmi slavnostně. Po ranních bohoslužbách v Jeronýmově ulici se shromáždili k průvodu městem. V průvodu čítajícím něco kolem tří tisíc účastníků nesli husitský prapor vyšívaný členkami náboženského společenství a na Palackého náměstí pak společně zpívali husitský *Otčenáš*. Promluvu měl nejprve duchovní Josef Skalický a hlavní slavnostní promluvu pak pronesl František Brož, československý duchovní v Hluboké nad Vltavou. Když byl slavnostně položen základní kámen,²⁹⁷ shromáždění ještě zazpívalo státní hymnu a tím byla ceremonie ukončena.

Práce na stavbě sboru probíhaly až do května velmi rychle, během května a června je ale začaly brzdít časté deště a navíc ještě probíhala všeobecná stávka zedníků a tesařů. Jakmile se ovšem podařilo toto období překlenout, rostla stavba uspokojivě. Členové náboženské obce chodili pomáhat²⁹⁸, byť se jednalo kupříkladu jen o podávání

truhlářských prací po úvaze členů stavebního odboru zadána firmám Kordina a spol. (ta učinila vstřícné gesto tím, že dodala vstupní chrámové dveře na stavbu zadarmo) a firmě Františka Dvořáka. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 29. Firmy musely být nakonec najaty i na mnoho dalších prací, především na práce sklenářské (Karel Eger, Strakonice). TAMTÉŽ, s. 30.

²⁹⁷ Podle předchozí dohody základní kámen skutečně dodal Ferdinand Frůněk, dále ho pak opracoval kameník Petr Krčmář, takže kámen získal na své lící straně reliéf kalicha a letopočtu 1924. Předlohou k tomuto reliéfu se stal návrh tábořského sochaře Duška. Do zadní, rubové strany kamene bylo vsunuto měděné pouzdro s pamětní listinou, několika skutečnými a posledním číslem *Českého zápasu*. Opis textu pamětní listiny viz Textová příloha č. 3: *Opis pamětní listiny vložené do základního kamene Husova sboru*.

²⁹⁸ Srov. Tabulky č. 7a: *Seznam (budějovických) dárců finančních obnosů na podporu stavby Husova sboru*; Tabulka č. 7b: *Seznam (mimobudějovických) dárců finančních obnosů na podporu stavby Husova*

cihel či tašek a tím jistě poskytovali jeden druhému jak fyzickou, tak morální podporu. A stavba se tak nezadržitelně blížila ke svému dokončení.

Otevření Husova sboru bylo pochopitelně nejen pro členy náboženské obce, ale i pro město významnou událostí. Například inženýru Jindřichu Kellerovi, který se od začátku velmi podílel na tom, aby sbor mohl vzniknout, se podařilo zajistit, aby se v předvečer slavnosti jeho otevření v Jihočeském divadle hrála hra Josefa Kajetána Tyla *Jan Hus*. A stavební odbor náboženské obce vydal malá alba s fotografiemi ze stavby sboru. Bylo vytisknuto tisíc pozvánek a množství plakátů. Samotná slavnost se konala 28. září 1924.²⁹⁹ V devět hodin ráno vyšel mohutný průvod s devíti prapory a krojovanými dívkami z prozatímní kaple v Jeronýmově ulici směrem na Palackého náměstí. Mezi tím se v Husově sboru shromáždili pozvaní hosté a novináři. Poté, co průvod dorazil na náměstí, následoval proslov inženýra Kellera a stavitel Teverný předal klíče od sboru Karlu Farskému. Ten při té příležitosti také pronesl projev, ve kterém se dotkl politických a církevních poměrů v republice a podnítl tak provolávání slávy prezidentu Masarykovi. Následující slavnostní bohoslužba byla sloužena Karlem Farským a biskupem Gustavem Procházkou. Patriarcha a zakladatel církve zde také při té příležitosti pokřtil sedm novorozeňat. Slavnostní atmosféru dokresloval hostující českobudějovický sbor Foerster,³⁰⁰ který měl v rámci oslav ještě téhož dne samostatný večerní koncert v Husově sboru. Po slavnostním obědě bylo možné navštívit také odpolední zahradní koncert v prostorách českobudějovického pivovaru a den poté, 29. září večer, přednášel o svém díle pro Husův sbor František Bílek. Otevření sboru bylo přítomno na sedm tisíc návštěvníků.

Bolestnějšími skutečnostmi pak zůstávaly ještě po léta dvě záležitosti, dvě tíživá dědictví po překotně rychlém postupu výstavby sboru. První z nich byl dluh náboženské obce. Na vyúčtování za stavbu se objevila částka 817 052 Kč. Přestože celková suma předpokládaný rozpočet o mnoho nepřevýšila a ačkoli náboženské obci na stavbu přispěl stát, Ústředí Církve československé, jednotliví členové náboženské obce,³⁰¹ kteří

sboru; Tabulka č. 8a: *Seznam (budějovických) dárců stavebního materiálu*; Tabulka č. 8b: *Seznam (mimobudějovických) dárců stavebního materiálu*; Tabulka č. 9: *Seznam firem, organizací, spolků a odborů, které přispěly na stavbu Husova sboru*.

²⁹⁹ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha*, s. 2.

³⁰⁰ Amatérský pěvecký spolek existující od roku 1920. V době slavnostního otevření Husova sboru stál v jeho čele hudební skladatel Otakar Jeremiáš. Blíže viz *Encyklopedie*, s. 174.

³⁰¹ Jména lidí, kteří na stavbu sboru nějak přispěli, ať už peněžní částkou, nebo vlastní prací jsou zachována v Pamětní knize. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha*, s. 4 - 19. Viz též Obrazová příloha č. 4a, 4b a 4c: *Pamětní kniha*.

rovněž poskytli mnoho stavebního materiálu zadarmo a věřící svépomocnými pracemi mnoho ušetřili, zůstal ještě dluh vůči českobudějovické záložně a vůči staviteli³⁰². A druhým problémem po nějaký čas zůstávalo neupravené okolí novostavby. Delší dobu totiž trvalo, než se náboženská obec domohla povolení od úřadů k úpravě okolí Husova sboru. Pod podmínkou, že tato úprava vznikne na náklady náboženské obce a že sad, který bude kolem sboru vysázen, bude také ve večerních hodinách uzavírán, město nakonec s představou věřících o vzhledu bezprostředního okolí stavby sboru souhlasilo. Celá záležitost se ale protahovala až do roku 1926.³⁰³

³⁰² Ještě v roce 1942 nebyl celý dluh staviteli Tevernému splacen. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Zápisy o schůzích rady st. církve českomor. v Čes. Budějovicích, *Zápis č. 235*.

³⁰³ Téhož roku rada starších jednala i o nutnosti postavit ve vzniklém parku pomník Mistra Jana Husa. K realizaci této stavby však nakonec nikdy nedošlo. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly*, s. 24.

III. 2. 2. VZHLED A VÝZDOBA HUSOVA SBORU

Husův sbor v Českých Budějovicích³⁰⁴ je stavbou s převládajícími horizontálními architektonickými prvky opticky podtrhujícími celkový dojem dlouhé, ale nízké hmoty stavby, jejímž základem je dřevěná konstrukce pobitá kalofrigovými deskami. Celá stavba je rozvržena tak, že je vlastně rozdělena do tří relativně samostatných částí. Administrativní, chrámové a části složené ze dvou věží. Ke každé z věží je zároveň přidruženo jedno venkovní schodiště. Další velké schodiště potom vede ke vstupu do administrativní části budovy, přes kterou se vchází do chrámové předsíně.

Ústřední částí stavby z hlediska důležitosti, ale také z hlediska prostorového rozvržení se stal chrám. Chrámová síň byla navržena jako trojlodní,³⁰⁵ čehož bylo docíleno přepažením chrámového prostoru dvěma řadami betonových sloupků. Beton jako stavební materiál byl použit také na trám oddělující prostor chrámových lodí od kněžiště. Kněžiště bylo ovšem navrženo ve velmi atypických rozměrech - 9,5 metru na šířku, 3,5 metru hluboké, ale jen pouhých 3,7 metru vysoké. Jeho stísněné poměry vplynuly z plánování prostoru jako důsledek blízkosti dvou věží uzavírajících stavbu právě v prostoru za kněžištěm. Strop ve chrámové prostoře je rovný, osvětlený ze třech stran řadou malých půlkruhovitých oken, stejná okna (jen rozměrově větší) jsou po šesti z každé strany osazena také níže, v obou postranních lodích. Ačkoliv byl českobudějovický Husův sbor navržen se dvěma věžemi, netvoří tyto věže pohledovou dominantu celé stavby, protože byly navrženy příliš nízké. To zároveň znemožnilo i jejich řádné využití, protože kvůli svým rozměrům nemohou nést zvony.³⁰⁶ Dominantou stavby se tak poněkud paradoxně stala část budovy určená k administrativním účelům. Ta byla navržena nejvyšší ze všech tří částí sboru a to tak, že vytvořila průčelí celé stavby. Jeho honosnost podpořilo osazení velkým měděným pozlaceným kalichem, který zde nechal umístit stavitel sboru Augustin Teverný jako svůj dar náboženské obci, a také nápis „*Milujte se, pravdy každému přejte!*“ vyplňující

³⁰⁴ Obrazové přílohy č. 7: *Návrhy na podobu Husova sboru*; Obrazová příloha č. 8a: *Husův sbor - podoba v roce 2011*; Obrazová příloha 8b: *Husův sbor - podoba v roce 2013*; Obrazová příloha 8c: *Husův sbor - průčelí na dobové pohlednici*; Obrazová příloha 8d: *Husův sbor - průčelí, podoba v roce 2013*.

³⁰⁵ Prostřední loď má rozměry 15 metrů na šířku, 25 na délku a 8 metrů na výšku. Postranní lodě jsou užší a menší. Jsou 3 metry široké, 25 metrů dlouhé a 5 metrů vysoké. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 13.

³⁰⁶ Rada starších uvažovala o tom, že by do věží umístila alespoň zvonkohru, ale nebyla nalezena firma, která by zvonkohru do věží dokázala vyrobit.

prakticky celou plochu štítu stavby. Přístup k této části budovy je navíc možný jen po reprezentativně působícím schodišti, což ještě více upoutává pozornost právě na tuto část celé budovy sboru.

Již prakticky hned po dokončení stavby členové náboženské obce začali uvažovat o tom, že na stavbě budou dodatečně prováděny ještě další změny. Především se jednalo o odstranění betonového trámu oddělujícího chrámovou loď od kněžiště a zvýšení stropu v kněžišti. Druhou důležitou plánovanou úpravou měla být přístavba kolumbária v zadní části chrámového prostoru, na níž trval především opět patriarcha Církve československé, Karel Farský. Jeho stavba byla ovšem stále odsouvána. Vážněji se o ní začalo uvažovat až v roce 1939 a skutečně byla realizována až po válce, v závěru roku 1947.

Umělecká výzdoba interiéru chrámu byla kompletně vytvořena všestranným a hluboce duchovně založeným umělcem, sochařem Františkem Bílkem ve spolupráci s kameníkem Josefem Kyselou. Když byl František Bílek poprvé českobudějovickou radou starších osloven, aby se tohoto úkolu zhostil, vyžádal si plány stavby a podle nich vytvořil svůj návrh na výtvarné řešení interiéru. Byl ovšem zjevně silně rozčarován z proporcí kněžiště. Ve svém dopise radě starších doslova napsal: „*Těšil jsem se na úkol mi svěřený, těšil jsem se na plány domu modlitby, „domu Páně.“ Neuvěříte, jak jste mi sůžili srdce, když jsem prohlédl plány. Nenaplníte-li místo obětního stolu silným duchovním uměním, jest vše pro dům modlitby ztraceno.*“³⁰⁷

František Bílek následně navrhl, že pro sbor vytvoří svícen, krucifix, oltář a sochy znázorňující Jana Husa a Petra Chelčického. U těchto položek (kromě svícnu, který zamýšlel dřevěný) dal radě starších na výběr buď provedení kamenné, nebo dřevěné. Dále nabídl, že vytvoří dvě plátna s námětem svatého mateřství. Návrhy zaslané ohledně toho radě starších byly schváleny, a proto se zástupci náboženské obce v květnu roku 1924 vydali za Františkem Bílkem do Prahy a objednali u něj při osobním jednání dílo za 110 000 Kč.³⁰⁸ František Bílek si během práce na zadaném díle hojně dopisoval s českobudějovickou radou starších a z jejich korespondence lze vyčíst nejen úctu členů rady starších k osobě Bílkově, ale hlavně sochařovo nadšení z tak neobvyklé a rozsáhlé zakázky a jeho někdy až přehnaný a dosti autoritativní perfekcionismus.³⁰⁹

³⁰⁷ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 15-16.

³⁰⁸ TAMTÉŽ, s. 16.

³⁰⁹ Jak plyne z Bílkovy korespondence s radou starších, nadšení sochařovo s ním sdílely i další významné osobnosti duchovně zaměřeného uměleckého světa. Mezi nimi spisovatelé Jakub Deml a Otokar Březina, kteří výslovně projevíli přání vidět hotové dílo Bílkovo přímo v Husově sboru.

Umělec sám navrhl mnoho detailů, na kterých mu záleželo, aby účinek jeho díla byl maximalizován. Rada starších proto s ním diskutovala i barevnost chrámových stěn či opon v kněžišti a podobu bohoslužebného roucha farářova. Sám František Bílek také navrhl, že by o své práci chtěl promluvit při otevírání sboru.

Již od začátku bylo zřejmé, že hotová sochařská díla budou do Českých Budějovic dopravena pomocí vlakových spojů, protože celková váha kamenných soch byla 178 metrických centů.³¹⁰ Nebylo tedy možné uvažovat o jiném způsobu dopravy. K vyložení vzácného nákladu bylo dokonce nutné použít jeřáb, což ještě navýšilo cenu, kterou náboženská obec za umělecká díla platila. Nicméně vše se podařilo stihnout včas a bez sebemenšího poškození sochařova díla, takže 24. září 1924 František Bílek již jen doopravil svá díla po osazení na jejich místa v chrámu a vše bylo připraveno na slavnostní otevření sboru.

Náboženská obec měla sice zájem na tom, aby spolupráce s Františkem Bílkem na výzdobě chrámu pokračovala i po slavnostním otevření sboru 28. září 1924, ale na straně českobudějovických věřících chyběly potřebné finance, takže z realizace dalších plánovaných soch u vchodu do chrámu a obrazů, které měly zdobit stěny chrámové prostory, sešlo. V chrámu byla instalována tedy pouze díla dohodnutá radou starších již před otevřením Husova sboru. Obětní stůl s ústředním reliéfem zobrazujícím Ježíše, jak podává věřícím chléb, jehož desku podepírají sloupky ve tvaru sepjatých rukou a kolem dokola desky stolu je vytesán nápis: „*Život člověka je trpký kalich času - Otče, přenes tento kalich ode mne.*“ Vedle obětního stolu byl umístěn rozměrný krucifix. Stejně jako obětní stůl, i on byl vytvořen z šedobílého pískovce a doplněn tesanými biblickými citáty, v případě krucifixu vztahujícími se k umučení Kristovu. U paty krucifixu pak sochař znázornil i oba lotry ukřižované zároveň s Ježíšem. Z pískovce byly vytvořeny také sochy nazvané *Strom bleskem zasažený, který po věky hořel* znázorňující Jana Husa vystupujícího z puklého hořícího stromu a socha nesoucí název *Petr Chelčický proti řádům a úředníkům*. Chelčický je znázorněn v rozmáchlém gestu - jednu ruku, ve které drží psací brk, má zdviženou nad hlavou a ve druhé ruce drží knihu.³¹¹ A ve sboru byl konečně také instalován dřevěný svícen, jehož základnu tvoří otevřená kniha, ze které jakoby vyrůstá ruka držící v prstech oválnou misku, do níž je možné umístit svíci. Kromě díla sochařského zakoupila českobudějovická náboženská obec od Františka Bílka také dva předem dohodnuté temperové obrazy

³¹⁰ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 21.

³¹¹ V chrámu byly instalovány také kamenné nápisové desky s citáty z Bible. TAMTÉŽ, s. 22.

s námětem Matky radostné a Matky bolestné. První z nich znázorňuje matku držící v rukou božské dítě. Jedná se o scénu obětování v chrámě. Obraz byl vsazen do dřevěného rámu s tesaným nápisem: „*V Betlémě ho porodila - v chrámu obětovala a v chrámu ho našla a životem provázela.*“ Druhý obraz zachycuje matku Ježíšovu držící mrtvé tělo svého syna. Tato pieta je opět zasazena do dřevěného rámu lemovaného nápisem. Tentokrát ve znění: „*V něm zrazena – zapřena – trním korunována – bičována – v něm byla ukřižována a pochována.*“³¹²

³¹² Více o Bílkových dílech nejen v českobudějovickém Husově sboru, ale také ve sborech náboženských obcí v Dobrušce, Hrádku nad Nisou, Chýnově, Kladně, Litomyšli, Náchodě, Olomouci, Polici nad Metují, Praze, Rtyni, Říčanech, Trutnově, Úpici, Voticích a ve Vysokém Mýtě viz Milena MIKULECKÁ - Lubomír NETUŠIL - Jiří VANÍČEK, *František Bílek v Církvi československé husitské*, Praha 2000.

III. 3.

ČINNOST SPOLKU PRO UDRŽOVÁNÍ SBORU, KNIHOVNY A ČÍTÁRNY CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ustavující schůze Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích (dále jen Spolek) se konala již v nové zasedací síni českobudějovického Husova sboru, a to v sedm hodin večer dne 13. října roku 1924 za přítomnosti padesáti čtyř laických členů náboženské obce.³¹³ Spolek se stal oficiálním pokračovatelem církevního stavebního odboru, jenž se vznikem Spolku měl ukončit svoji činnost. Nestalo se tak ovšem hned. První léta³¹⁴ fungování Spolku byla totiž značně nejistá a v mnoha okamžicích až úsměvně amatérská. Zhruba po třech měsících jeho existence bylo dokonce na schůzi jeho členů dohodnuto, že jednatel požádá radu starších, aby zajistila fungování stavebního odboru minimálně ještě po dobu jednoho roku souběžně s činností Spolku, a aby členové stavebního odboru své budoucí pokračovatele ze spolku zaučili. Žádosti nezkušených, ale v té době ještě nadšených spolkařů zřejmě vyhověno nebylo, protože likvidační schůze stavebního odboru se konala již 10. března roku 1925.³¹⁵ Nicméně do Spolku zároveň se zrušením stavebního odboru přešla i řada jeho členů a práce spolkařů se tak začala ubírat jiným směrem, profesionalizovala se a více se zaměřila na finanční stránku spolkové činnosti a splácení dluhu staviteli sboru Augustinu Tevernému. V historii spolku lze vymezit i několik dalších významných přelomových okamžiků a především krizí.

Prvním kritickým obdobím pro Spolek se stal již rok 1927. Toho roku od května do listopadu neproběhla ani jedna spolková schůze a Spolek tedy nevykazoval žádnou činnost. Jeho předseda, Václav Pošvář, později tuto situaci komentoval slovy: „*Rozhárané poměry a spor rady starších s dřívější duchovní správou ztravovaly všechny čas funkcionářů a znechucovaly veškeru práci.*“³¹⁶ V podobné situaci se Spolek ovšem nacházel téměř v zápětí po zažehnání první krize znovu, a to roku 1929, kdy opět neproběhla ani jedna schůze spolkového výboru. V tomto období fungovala setrvačností pouze knihovní služba. V roce 1930 byly problémy ve fungování Spolku konečně alespoň na malou chvíli překonány tím, že se oficiálně omezil pouze na knihovní

³¹³ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích výboru členstva*, s. 1.

³¹⁴ Myšleno od jeho založení po 10. březen roku 1925.

³¹⁵ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy*, s. 39.

³¹⁶ TAMTÉŽ, s. 83.

činnost a starost o budovu sboru převzala rada starších náboženské obce. V tomtéž roce se Spolek pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích změnil nejen obsahem svého poslání, ale proměnil se také jeho název,³¹⁷ a to na Sdružení Aloise Jiráska v Českých Budějovicích (dále jen Sdružení).

V období let 1932 až 1937 ovšem opět nedošlo k žádné schůzi členů Sdružení. Veškerá práce spočívala pouze na bedrech knihovníků a pokladníka. Když se členové Sdružení konečně 18. listopadu 1937³¹⁸ sešli, padl dokonce návrh, aby bylo Sdružení pro malý zájem členů o něj úplně rozpuštěno. Jeho majetek by potom mohl připadnout buď radě starších, nebo českobudějovické Jednotě mládeže. Návrh sice nebyl přijat, ale všeobecná nechuť k práci ve Sdružení byla více než evidentní již jen tím, že tehdejší předseda sdružení, Jindřich Autengruber, se na té samé schůzi pokusil zbavit své předsednické funkce, leč bez úspěchu, protože se nenašel nikdo, kdo by tento post byl po něm ochoten převzít. Nezájem o osud Sdružení se po zmiňované listopadové schůzi dále prohluboval a nastalo další tiché intermezzo mezi lety 1937 a 1939.

Když se členové výboru Sdružení za nepřítomnosti předsedy i místopředsedy konečně opět sešli, 5. února roku 1939, byl zvolen nový předseda a radikálně se obměnila i další volená členská základna. Sdružení si ponechalo svůj název, ačkoli padaly opět návrhy na jeho přejmenování, ale jinak se obsah jeho poslání znovu proměnil. Jeho záměrem se napříště stala nejen starost o knihovnu, ale nově i o udržování sborů v přífařených obcích a péče o církevní divadelní činnost. A podle dalšího vývoje Sdružení je patrné, že právě posledně jmenovaná oblast zájmu nakonec v činnosti Sdružení naprosto převládla.

³¹⁷ Úřady byla změna jména ovšem uznána až 27. 2. 1931. Viz Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy*, s. 98.

³¹⁸ TAMTÉŽ, s. 108 - 109.

III. 3. 1. PRVNÍ OBDOBÍ ČINNOSTI SPOLKU (1924-1930)

Prvním předsedou Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích byl zvolen Václav Pošvář, občanským povoláním vrchní vedoucí pošty, a v jeho čele stál plných sedm let. Tedy do té doby, než spolek poprvé oficiálně změnil zaměření a také jméno. Dalšími členy výboru se stali ředitel městského stavebního úřadu Jindřich Keller, československý duchovní Karel Salfický, českobudějovický obchodník Josef Jiránek, železniční zřízenec František Heřmánek, pozdější autor *Pamětní knihy* zachycující jména těch, kteří přispěli penězi či prací na stavu sboru. Dále Jan Králík, Stanislav Starý, přednosta v záložně, Václav Buda, Karel Herák, kolář Vojtěch Jindra, Tomáš Kokeš, učitelka hudby Marie Králíková, úřednice Ludmila Merzová, stavitel Arnošt Musil, železniční zřízenec Karel Plechatý, Jan Sukdol a Václav Štětka.³¹⁹ Celkem tedy sedmnáct členů náboženské obce, kteří byli odhodláni pomáhat při organizování údržby a využívání budovy sboru a jejího okolí a zároveň i pracovat na duchovním rozvoji svých souvěrců. Několik počátečních schůzí výboru se neslo v duchu hledání přesné náplně práce Spolku. Ovšem ještě dříve než byla tato základní otázka vůbec vyřešena, mluvili členové výboru především o potřebě agitovat, tisknout letáky a uveřejnit zprávu o vzniku Spolku v tisku, aby měl co možná největší počet členů.

Vzhledem k tomu, že členové výboru skutečně nechali hned zpočátku tisknout stanovy Spolku, agitační letáčky, přihlašovací tiskopisy, legitimace, vytvořit razítko a podobně, ale neměli žádný počáteční kapitál, nacházela se spolková pokladna až do března roku 1925 v mínusu.³²⁰ Finance chtěli členové výboru získávat různou svépomocnou činností. Plánovali například pořádání placených přednášek. Několik jich skutečně zorganizovali s tím, že přednášejícími byli většinou členové náboženské obce, kteří se v zájmu spolkové činnosti nechali přemluvit. Spolkovým funkcionářům se ale podařilo pro tyto přednášky získat i exkluzivního hosta, jímž byl poslanec Národního shromáždění Ferdinand Prášek.³²¹ Nicméně ani jedna z přednášek, ať už byla v režii místních věřících či hostů, se nesečkala s valným úspěchem. Nebyly příliš navštěvovány. Zdrojem finančních příjmů se tak pro Spolek stalo zápisné nových členů, později členské příspěvky (jejich výše byla odstupňována podle toho, jednalo-li

³¹⁹ Srov. Tabulka č. 2: *Členové výboru Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích a jeho dalších mutací mezi lety 1924-1940.*

³²⁰ Viz TAMTÉŽ, s. 42.

³²¹ Konána 25. 4. 1925. TAMTÉŽ, s. 45.

se o člena zakládajícího, činného či přispívajícího), dobrovolné dary a po založení knihovny příjem z půjčování knih. Spolku také zpočátku pomohla půjčka Charitativního odboru Církve československé v Českých Budějovicích a členové výboru žádali také s kolísavou měrou úspěšnosti o subvence různé českobudějovické podnikatele.

Hlavní náplní práce Spolku měla být starost o technickou stránku zajištění sboru, „*tj. o zdokonalení, doplnění a udržování sboru, o zřízení knihovny a čítárny.*“³²² V otázce zdokonalení a doplnění sboru podnikl Spolek hned několik akcí. Jeho členové se v první řadě snažili zajistit úpravu okolí sboru, takže se neúspěšně pokoušeli zakázat stavbu dřevěné ohrady „*kerés firmy truhlářské na náměstí naproti sboru, jež nepůsobí právě dojmem estetickým.*“³²³ Zdlouhavě, nicméně nakonec úspěšně jednali se zastupiteli města o sadové úpravě bezprostředního okolí sboru a o zřízení přechodů přes ulice v blízkosti sboru či se s nevalným výsledkem pokoušeli zajistit osvětlení před vstupem do sboru.³²⁴ Dále pak jednali o vnitřním osvětlení sboru. Řešení umělce Františka Bílka, který pro sbor navrhl osvětlení vytvářející iluzi Velkého vozu, nakonec muselo být zamítnuto z finančních důvodů, stejně tak jako pořizování zvonů či zvonkohry do chrámových věží. Přednost byla dána nákupu varhan do chrámového prostoru. Jejich zhotovení bylo svěřeno firmě Františka Šuráta a úspěšně realizováno.

Kromě technického zabezpečování sboru se členstvo výboru Spolku shodlo i na znění směrnic pro používání prostor chrámové dvorany ke kulturním účelům. Tedy koncertům či přednáškám. Bylo rozhodnuto, že obecnost v prostorách sboru nesmí tleskat, hlučet, jíst, odhazovat odpadky či kouřit. Kromě těchto pochopitelných opatření, která měla chránit posvátnost prostoru, se ovšem členové Spolku pokoušeli také držet jakési pořádkově-organizační hlídky při bohoslužbách. Jejich úkolem mělo být dohlížení na to, aby se příchozí neshromažďovali v prostoru před vchodovými dveřmi či v uličkách mezi židlemi a neblokovali tak přístup k volným místům na sezení. Stejně tak měly hlídky zajistit, aby po bohoslužbě odcházely z chrámu nejprve děti a pak teprve dospělí. O účinnosti těchto opatření se lze jen dohadovat, ale pravděpodobně ostatním členům náboženské obce nebyla takováto organizace právě příjemná.³²⁵

³²² TAMTÉŽ, s. 19.

³²³ TAMTÉŽ, s. 17.

³²⁴ Když českobudějovický městský úřad nabídl, že zřídí před sborem dvě lampy, ovšem za podmínky, že náboženská obec finančně přispěje částkou 1 100 Kč, rozhodli se členové výboru spolku, že osadí sloupy před sborem žárovkami. Toto osvětlení pak mělo být používáno pouze pro slavnostní příležitosti. TAMTÉŽ, s. 30.

³²⁵ TAMTÉŽ, s. 22.

Druhá část naplánované činnosti Spolku, tedy zřízení knihovny a čítárny, byla jeho prvními funkcionáři úspěšně zahájena, když již na první spolkové schůzi byla knihovnicí zvolena Marie Králíková. Ta se současně společně s Františkem Heřmánkem stala první dárkyní knih do rodící se knihovny. Přesto, že nejprve bylo rozhodnuto, aby knihy a časopisy pro novou knihovnu byly zásadně obsahu náboženského, již brzy v ní figurovaly i tituly české beletrie devatenáctého století či různé básnické sbírky vesměs také z tohoto období. Mezi básníky, jejichž díla byla do spolkové knihovny zahrnuta, patřili totiž například Vítězslav Hálek, Petr Bezruč, Julius Zeyer, Josef Svatopluk Machar, Svatopluk Čech, Karel Jaromír Erben, Jan Neruda, Karel Hynek Mácha či Josef Václav Frič. V beletrii pak figurovala často jména Václava Beneše Třebízského, Aloise Jiráska, Josefa Holečka, Jana Herbena, Jakuba Arbese, Karolíny Světlé a dalších. Ze světových autorů byli v knihovně zastoupeni ovšem opravdu jen ti velmi zvučných jmen (Lev Nikolajevič Tolstoj, Alexandre Dumas starší, Gustav Flaubert, Victor Hugo) a to ještě poskrovnu. Zařazeny zde byly i spisy členů Církve československé, jako bylo například *Náboženství Ježíše Nazaretského* od Aloise Spisara, či díla duchovních českobudějovické náboženské obce, jejichž zástupcem je například cestopis *Na Kavkaze* faráře Ludvíka Láta. Dále různá díla filozofického rázu a časopisy. Mezi nimi *Zvon*, *Věstník sokolský*, *Světlozor*, *Zlatá Praha* či *Besídka malých*.³²⁶

³²⁶ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Seznam knih*.

III. 3. 2. DRUHÁ FÁZE – SDRUŽENÍ ALOISE JIRÁSKA (1930-1948)

Provozování knihovny se napříště stalo opravdu stěžejní činností Sdružení Aloise Jiráska. Ve třicátých letech se v jeho zprávách pro radu starších objevují dokonce pouze informace o nákupu nových knih, popřípadě o přijetí některých knih jako daru od věřících a o počtu výpůjček, takže se nepopíratelně jednalo o jedinou jeho činnost.³²⁷

V roce 1935 mělo sdružení 320 členů, ale soustředilo se pouze na knihovnu. Sdružení se potýkalo často s malým zájmem o svoji činnost. Někteří členové náboženské obce totiž byli zainteresováni v různých mimocírkevních kulturních spolcích a pro práci v církevním kulturním uskupení jim nezbývali síly či chuť. Přesto sdružení v roce 1939 ke starosti o knihovnu přidalo ještě pořádání tří divadelních představení, dvou akademií a jednoho duchovního koncertu.³²⁸

Nicméně knihovna nakonec padla za oběť válečným zákazům a cenzuře a také novému zaměření Sdružení. V roce 1940 bylo ohlášeno, že v rámci Sdružení vznikne loutkové divadlo pro děti,³²⁹ přičemž vedení loutkového odboru bylo svěřeno Jindřichu Dupalovi. Půl roku poté bylo oddělení pro dospělé sborové knihovny zrušeno kvůli množícím se zákazům autorů, jejichž knihy zahrnovala, a v uprázdněné místnosti po knihovně začaly být skladovány kulisy a rekvizity loutkového divadla. Náhradou za uzavření knihovny, kterou věřící opravdu využívali a jistě si na ni za dobu její existence již zvykli, byla alespoň otevřena v přední farní kanceláři knihovna pro děti. Její otevírací doba ovšem sestávala ale pouze z jedné hodiny týdně. Vždy v neděli od 10:00 do 11:00.

Takto přetransformované Sdružení se ale i nadále potýkalo s různými potížemi. V kritickém válečném období nebylo výjimkou, že na jednáních Sdružení byl přítomen i zástupce policejního ředitelství. Hry musely být předkládány k cenzurním kontrolám a navíc nefungovala spolupráce všech církevních místních odborů. Navíc mnoho věřících schopných působit při loutkovém divadle dávalo přednost svým mimocírkevním aktivitám, takže se nakonec ukázalo, že je možné spolupracovat pouze s místním výborem ve Čtyřech Dvorech a ostatní místní výbory se spolupráce dobrovolně zřekly.

³²⁷ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Protokoly, *Zápis z 24. 2. 1935.*

³²⁸ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Protokoly, *Zápis z 18. 2. 1940.*

³²⁹ Ještě roku 1940 bylo povoleno hraní her *Starý varhaník, Směry života a Její pastorkyňa.* Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Zápisy*, s. 127.

Po ujasnění cílů a způsobu práce v roce 1940 Sdružení i nadále procházelo různými existenčními vrcholy i krizemi. Za války se Sdružení staralo o provoz dětské knihovny a o loutkové divadlo.³³⁰ Po válce se mu podařilo obnovit knihovnickou aktivitu v předchozím rozsahu a kromě loutkových her pro děti hrál i ochotnická představení pro dospělé. Nicméně opět se u členů Sdružení projevovala nechuť ke schůzování a k soustavnějšímu organizačnímu úsilí. To se naplno ukázalo například v roce 1947, kdy byl předsedou Sdružení zvolen Karel Salfický, ale vzhledem k tomu, že se odstěhoval, výbor Sdružení se sedm měsíců vůbec nesešel.³³¹ Situace se vyřešila až v říjnu téhož roku, kdy byl zvolen nový předseda Ludvík Kotbala. Přes tyto organizační zmatky v uvedeném roce Sdružení Aloise Jiráska zaznamenalo celkem 2 050 knihovních výpůjček. Z toho tedy vyplývá, že zájem o literaturu a četbu byl tedy v řadách věřících poměrně slušný a knihovna fungovala nehledě na činnost či nečinnost spolkového výboru.

Herci loutkového divadla se po válce skládali v naprosté většině z členů Jednoty mládeže.³³² V divadelní sezóně 1946/1947 se jim podařilo odehrát celkem 27 představení s celkovým příjmem 8 495 Kčs. Vydání za nákup nových loutek, opravu zesilovače a rádia, piliny, vstupenky, občerstvení loutkoherců, pojištění a podobně však byly tak vysoké, že celkově z této sezóny divadelníkům zůstaly jen 2 727 Kčs.³³³ I tato činnost Sdružení tedy fungovala navzdory tomu, že aktivity divadelního odboru byly přerušeny a teprve od října roku 1947 se divadelní odbor měl pokusit obnovit pomocný duchovní Jaroslav Fialka. Sdružení se roku 1947 podařilo dokonce mimo divadelní představení zorganizovat i několik přednášek. Mezi nimi například ucelený přednáškový cyklus faráře ve výslužbě, Bohumila Snížka, který hovořil o svých zkušenostech s římskokatolickou církví během jeho vlastního působení v klášteře ve Vyšším Brodě.³³⁴ Ve stejném roce mělo ovšem toto sdružení jen 152 členů a jeho

³³⁰ V roce 1942 odehrálo představení *Červená Karkulka*, *Ošizený vodník* s výnosem 712 K, *Kašpárek loupežníkem* s výnosem 720, 50 K a *Honza u krále*, která vydělala 772,50 K. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Spolek Aloise Jiráska, loutkové divadlo (krabice), *Prodej vstupenek 25. X. 1942*; *Vyúčtování loutkového divadla dne 22. XI. 1942*; *Prodej vstupenek dne 8. XI. 1942*; *Vyúčtování loutkového divadla dne 29. list. 1942 „Honza u krále“*. V roce 1943 bylo hráno například *Zázračné zrcadlo*, které vydělalo 435, 50 K. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Spolek Aloise Jiráska, loutkové divadlo (krabice), *Vyúčtování loutkového divadla 14. II. 1943*.

³³¹ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 28.

³³² Tyto večery konalo sdružení většinou v čítárně Husova sboru a publikem na nich bývali například členové Jednoty mládeže. TAMTÉŽ, s. 11.

³³³ Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Spolek Aloise Jiráska, loutkové divadlo (krabice), *Sezona 1946/1947*.

³³⁴ Podle popisu v Kronice je jasné, že jeho přednášky byly zaměřeny silně protikatolicky. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 25.

schůzí se účastnilo pouze mizivé procento z nich. Proto bylo rozhodnuto, že výborové rady budou konány nepravidelně, pouze v případě potřeby. Zástupcem sdružení byl zvolen F. Prokop.³³⁵

Rok 1948 začínalo Sdružení se 153 členy. Byl opět zvolen nový předseda spolku, Jaroslav Svoboda. Jednatel byl zvolen Jaroslav Fialka a ostatní funkcionáři zůstali stejní jako předcházející rok. Jednalo se povětšinou o osoby pravidelně se zapojující do života náboženské obce a většinou proto zapojené i do jiných jejích sdružení a podniků. Patřili mezi ně například členky Odboru sociální práce církve československé v Českých Budějovicích Hanzalová a Weinzettlová, předseda budějovické Jednoty mládeže A. Chamra, pokladník sociálního odboru Josef Jiránek či farář českobudějovické náboženské obce František Cochlár. Tyto změny Sdružení zřejmě velmi prospěly, protože začalo vyvíjet velmi pestrou činnost. Staralo se o program významným návštěvám náboženské obce, pořádalo koncerty duchovní hudby v Husově sboru, přednášky, čajové besedy či letní vycházky do přírody a do sousedních náboženských obcí.³³⁶

³³⁵ TAMTÉŽ, s. 7-8.

³³⁶ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Spolek Aloise Jiráska, loutkové divadlo (krabice), *Sestry a bratři - 7. března 1948*.

III. 4. BOHOSLUŽBY

Bohoslužba Církve československé byla odvozena z obřadů Církve římskokatolické.³³⁷ Ačkoliv zůstala své předloze z velké části věrna, došlo v ní přesto k určitým posunům. Jedním z těchto důležitých a nepřehlédnutelných posunů v oblasti liturgicko-formální byl nově zavedený liturgický jazyk, tedy čeština. Tato sice formální, přesto zásadní změna byla výsledkem snah, které měly své kořeny již v myšlenkách kněží sdružených v Jednotě katolického duchovenstva. Byli to právě oni, kdo požadovali, aby byl jako liturgický jazyk při římskokatolických mších používán jazyk národní. Jejich návrh sice ještě nebyl papežem Benediktem XV. akceptován,³³⁸ ale nakonec byl uveden do praxe právě v nově založené národní církvi nezávislé na jeho rozhodování.³³⁹ Dalším výrazným znakem československé bohoslužby se také stalo posílení role laických věřících a jejich aktivizace během bohoslužby. Přesto hlavní zodpovědnost za bohoslužebný život ve sborech, za samotný průběh bohoslužeb i za bohoslužebné předměty a prostor zůstala i v Církvi československé v rukou duchovních.

První československé bohoslužby byly vlastně slouženy ještě před vznikem vlastní Církve československé - o Vánocích roku 1919, a to podle *Českého misálu*. (Vycházel v letech 1919 a 1920.) Ten byl vytvořen podle předlohy *Missale Romanum* budoucím prvním patriarchou Církve československé Karlem Farským.³⁴⁰ *Český misál* ovšem nebyl jediným pokusem o sestavení konkrétní podoby československé bohoslužby. Další návrh vzešel po založení církve z pera jednoho z jejích členů, Aloise Tuháčka. Jeho návrh na novou liturgii vycházel z většího počtu zdrojů než návrh Karla Farského. Alois Tuháček čerpal z římskokatolické mše, zároveň ovšem z liturgie Jana Zlatoústého, ale i z příkladů bohoslužeb anglikánské, skotské a francouzské starokatolické.³⁴¹ Vytvoření alternativní liturgie pak vedlo k polemikám uvnitř církve, nicméně první sněm Církve československé konaný v roce 1924 přijal jako závaznou

³³⁷ O tom více Karel FARSKÝ, *CCS. Stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé*, Praha 1925, s. 22.

³³⁸ K tomu více viz podkapitola *Katolická moderna*.

³³⁹ Římskokatolická církev přijala změnu liturgického jazyka z latiny v jazyky národní až po Druhém Vatikánském koncilu. Tedy o skoro půl století později.

³⁴⁰ V té době byl ovšem ještě římskokatolickým knězem.

³⁴¹ Blíže viz Tomáš BUTTA, *Uvedení do bohoslužebné teorie a praxe v Církvi československé husitské. Prakticko-teologický výklad liturgie podle patriarchy Karla Farského*, Praha 2005, s. 18 - 20.

normu původní *Liturgie podle Karla Farského*.³⁴² Podle ní se tedy průběh bohoslužby Církve československé rozčlenil na sedm hlavních částí.³⁴³ První z nich je úvod k bohoslužbě, následují modlitby, zvěstování, obětování, zpřítomnění Ježíše Krista, přijímání a nakonec požehnání, po kterém je vyhrazen prostor pro různá oznámení (nařízení a oběžníky) týkající se dané náboženské obce, popřípadě celé církve, a po nich následuje zakončení bohoslužby společným zpěvem.

V Českých Budějovicích byla první bohoslužba Církve československé sloužena 24. října roku 1920.³⁴⁴ Po ní následovala téhož roku ještě listopadová,³⁴⁵ kterou vedl patriarcha nové církve Karel Farský. Obě bohoslužby byly slouženy v zahradní verandě českobudějovické Besedy a údajně byly velmi hojně navštíveny³⁴⁶ a dokonce i pochvalně reflektovány v regionálním tisku.³⁴⁷ Nicméně z výše zmíněné skutečnosti jasně vyplývá, že v Českých Budějovicích, stejně jako v jiných městech i obcích, kde se ustavovaly od roku 1920 náboženské sbory Církve československé, chybělo zpočátku vhodné místo určené výhradně jen ke sloužení československých bohoslužeb. Proto také byly nejprve (jako provizorium) k tomu účelu využívány prostory tělocvičny dívčí školy³⁴⁸ v Jeronýmově ulici, číslo popisné 10. Věřící těmto prostorám říkali „*kaple betlémská*.“³⁴⁹ V budově dívčí školy fungovala zároveň i farní kancelář mladé církve. První bohoslužba ve zmiňované tělocvičně byla sloužena již o Vánocích roku 1920 a vedl ji duchovní František Brož. Československé bohoslužby byly poté, co církev neuspěla v žádosti o převzetí katolického kostela do svého užívání, v Českých Budějovicích od listopadu roku 1921³⁵⁰ slouženy střídavě v tělocvičně dívčí školy a v sále budějovické YMCA.³⁵¹ A to sice tak, že v pronajatém sále Křesťanského

³⁴² *Liturgie podle Karla Farského* prošla sice v roce 1939 revizí, je ale používána v Církvi československé dodnes.

³⁴³ Podrobněji T. BUTTA, *Uvedení*, s. 21 - 24.

³⁴⁴ Sloužil ji duchovní Karel Koudelka z Lysé nad Labem; blíže Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 1.

³⁴⁵ 1. listopadu 1920.

³⁴⁶ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 1.

³⁴⁷ *Československé mše v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 6. 11. 1920, s. 2.

³⁴⁸ Podobně na tom byla i Církev československá evangelická v Českých Budějovicích. Ta využívala prostory bývalé školní kaple německé školy v Nové ulici. Srov. *Církev československá a českoslov. v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 18. 12. 1920, s. 2.

³⁴⁹ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 4.

³⁵⁰ Veřejnost o této změně byla informována prostřednictvím tisku. Například: *Bohoslužby československé církve v Českých Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 5. 10. 1921, s. 2.

³⁵¹ Jednalo se o dřevěnou budovu nacházející se v blízkosti vlakového nádraží, jejíž výstavba byla zahájena roku 1919. Mimo jiné v ní byl sál pro 600 osob, tedy největší ve městě. Bohoslužby Církve československé zde byly slouženy od 27. listopadu 1921. První bohoslužbu v sále YMCA vedl dokonce patriarcha církve Karel Farský. Více viz *Biskup církve československé dr. K. Farský*, Jihočeské listy ze dne 26. 11. 1921, s. 2 a Helga ČERNÁ, *YMCA jako středisko výchovy mládeže v Československu 1919 - 1951*, České Budějovice, 2009 (diplomová práce). Dále Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích,

sdužení mladých mužů se sloužily hlavní bohoslužby od deseti hodin dopoledne, zatímco v Jeronýmově ulici ranní od osmi hodin. Vzhledem k narůstajícímu počtu členů náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích, byly za příznivého počasí bohoslužby v Jeronýmově ulici často sloužívány ne uvnitř v tělocvičně, ale na dvoře školy, kde bylo místo pro více věřících. Roku 1923 ovšem budova, ve které si příslušníci nové církve pronajímali sál YMCA, vyhořela.³⁵² Z toho důvodu byly všechny československé bohoslužby opět přesunuty pouze do Jeronýmovy ulice, kde se sloužily až do 28. září roku 1924, kdy byl dostavěn a otevřen budějovický Husův sbor.³⁵³

Z dostupných dochovaných pramenů³⁵⁴ vyplývá, že tradice dvou nedělních bohoslužeb byla i po jejich přesunutí do Husova sboru nadále zachována a tedy, že mezi lety 1926 a 1934 se v českobudějovickém Husově sboru konaly pravidelné nedělní bohoslužby vždy v půl deváté a v deset hodin dopoledne.³⁵⁵ Nejprve byly ranní bohoslužby označovány jako školní a ty o desáté jako velké či farní, postupem času se toto pořadí ovšem vyměnilo a v říjnu roku 1931 již děti chodily na nedělní bohoslužby v deset hodin dopoledne. (Což může být pravděpodobně vykládáno jako milosrdné gesto vůči malým ranním spáčům.) Již o rok dříve byla také zavedena praxe pouze jedné nedělní bohoslužby pro všechny v době od července do srpna, tedy o letních prázdninách. Na konci školního roku se zpravidla konala dětská děkovná bohoslužba za zdárně ukončený školní rok a na začátku nového školního roku byly opět slouženy bohoslužby pro děti, tentokrát ale za úspěšný nastávající školní rok. Dětská účast na těchto bohoslužbách ovšem zřejmě nebyla tak vysoká, jak by si duchovní přáli, protože se v ohláškách velmi často objevovaly výzvy k rodičům, aby své děti na tyto bohoslužby opravdu posílali. Ani s kázní při bohoslužbách na tom asi děti nebyly vždy úplně nejlépe, což dokládá i poznámka z ohlášek ze dne 15. listopadu roku 1931: „*Dítka chodící na dětské bohoslužby nechť uvědomí si, že jsou v chrámu a chovají se důstojně.*“³⁵⁶

J. Franc, *Náčrt*, s. 4. O počáteční nedůvěře obyvatel Českých Budějovic v novou organizaci blíže například: *YMCA v Č. Budějovicích*, Jihočeské listy ze dne 22. 10. 1921, s. 1.

³⁵² Pravděpodobně se požár rozšířil od kamen, kterými se v budově topilo. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 4. Jihočeské listy uvádějí, že požár vznikl „*od rozpáleného komína*“. Dále uvádějí, že požár vypukl již kolem šesté hodiny večerní a profesionálním i dobrovolným hasičům se ho podařilo uhasit teprve nad ránem. *YMCA vyhořela*, Jihočeské listy ze dne 29. 12. 1923, s. 3.

³⁵³ *25 let*, s. 4.

³⁵⁴ Zachovány pouze pro rozmezí let 1926 až 1934.

³⁵⁵ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926 – 1930 a Kniha oznámení 1931-1934*.

³⁵⁶ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1931 – 1934*, s. 38.

Kromě nedělních a různých dětských bohoslužeb byly slouženy také bohoslužby sváteční řídicí se pravidelným cyklem církevního roku či konané na paměť nejrůznějších významných událostí - tedy například o velikonočních a vánočních svátcích, 28. září na den svatého Václava, 28. října na oslavu vzniku samostatné Československé republiky, ale také 7. března na počest narozenin prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka, 21. června na paměť „*staroměstských mučedníků*“,³⁵⁷ dále pak 29. května na svátek Nanebevzetí Páně, 5. července na oslavu věrozvěstů Cyrila a Metoděje, 26. června na svaté Petra a Pavla a také 6. července, kdy byla uctívána památka Mistra Jana Husa.³⁵⁸ Dále pak byla konána pietní slavnostní shromáždění zvaná tryzny. Ty probíhaly nejčastěji v předvečer svátku Mistra Jana Husa (6. července) a v předvečer svátku Všech svatých (11. listopadu) jako takzvaná dušičková tryzna. Ani pravidelné nedělní, ani sváteční bohoslužby nebyly omezeny místem konání pouze na Husův sbor. Za dobrého počasí bývaly bohoslužby poměrně hojně slouženy také v přírodě³⁵⁹ nebo u různých pomníků.³⁶⁰

Bohoslužby měly být primárně středem duchovního života každého věřícího, ale zároveň byly také událostí, při které se členové náboženské komunity dozvídali informace o plánovaném společenském, duchovním a kulturním životě svého společenství. Konkrétně v českobudějovické náboženské obci totiž duchovní na konci bohoslužeb zpravidla ohlašoval nejen pořad bohoslužeb pro následující týden, ale také informace o organizačních záležitostech týkajících se správy a chodu sboru a společenství (tedy různé statistické údaje nebo rozhodnutí církevních či státních úřadů) a společně s tím i bližší zprávy o náboženských akcích nejrůznějšího charakteru. Také pravidelně upozorňoval na aktivity náboženských organizací spadajících pod československou náboženskou obec v jihočeské metropoli. Zároveň se při ohláškách našlo místo i na poděkování záslužným způsobem aktivním členům

³⁵⁷ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926 - 1930*, s. 48. Srov. též *Bohoslužby na paměť 300 letého výročí popravy 27 čes. pánů*, Jihočeské listy ze dne 18. 6. 1921, s. 1.

³⁵⁸ Oslavy tohoto pro Církev československou obzvláště důležitého svátku byly i v českobudějovické náboženské obci vždy zvláště okázalé. Obvykle se konala večer předcházející svátku Husova tryzna, v dopoledních hodinách 6. července pak bohoslužba v Husově sboru a po ní následoval průvod buď na některé českobudějovické náměstí, kde se konalo slavnostní shromáždění s promluvou, nebo do Dobré Vody k pomníku Mistra Jana Husa, kde byly opět slouženy bohoslužby, někdy spojené i se slavnostní promluvou.

³⁵⁹ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926 - 1930*, s. 44 a 92.

³⁶⁰ Například u pomníku Mistra Jana Husa v Dobré Vodě, kde se konaly bohoslužby především 6. července nebo u pomníku svatého Václava v Nedabyli, blízko Nové Vsi; Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926 - 1930*, s. 7 a 148.

náboženské komunity³⁶¹ či na různé výtky a pokárání určené nedisciplinovaným věřícím, případně žádosti ze strany duchovního správce obce či farního úřadu. Mezi nejčastější rutinní ohlášky, kromě již zmiňovaného pořadu bohoslužeb, patřilo oznámení jmen právě zesnulých členů obce, dále ohlašování vzpomínek na zemřelé, zpovědi a večeří Páně určených pro různě staré děti nebo pro dospělé. Často byly také ohlašovány pohřby, popřípadě kremace,³⁶² první svatá přijímání a biřmování a s nimi spojené přípravy. Vzhledem k tomu, že se dochovala přesná data konání těchto dvou posledně jmenovaných významných náboženských rituálů probíhajících mezi zkoumanými lety 1926 a 1934 v českobudějovickém Husově sboru, lze popsat jejich četnost.

K prvnímu svatému přijímání³⁶³ přistupovali věřící v českobudějovickém Husově sboru během let 1926 až 1934 celkem čtyřikrát.³⁶⁴ Nejprve se tato náboženská slavnost konala roku 1927 a hned následujícího roku znovu, nicméně po roce 1928 nastala delší přestávka a další zájemci o první svaté přijímání mohli ke svátosti přistoupit až roku 1932³⁶⁵ či roku 1934. Čtyřikrát³⁶⁶ se ve sledovaném období konal v českobudějovickém sboru i obřad křesťanské dospělosti, tedy biřmování.³⁶⁷ V roce 1927 o něj mezi věřícími byl zřejmě enormní zájem, protože byl konán hned dvakrát. Kromě obvyklého data 28. září i před tím téhož roku v červnu. Další možnost přistoupit k tomuto obřadu měli českobudějovičtí věřící Církve československé pak ještě v letech 1929 a 1933.

³⁶¹ Například: „*Za darování příkrývky na obětním stole bylo rozhodnuto s. Matouškové, choti pošt. zaměstnance [...] poděkovati při bohoslužbách, což tímto činíme.*” Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926-1930*, s. 130.

³⁶² Na rozdíl od římskokatolické církve se Církev československá ke kremacím nestavěla odmítavě a neviděla v nich překážku ke spasení duše zemřelého. Více viz František Xaver MENCL, *Pohřeb ohněm. Několik kapitol o zpopelňování mrtvých*, Praha 1922.

³⁶³ Srov. Obrazová příloha č. 5: *Fotografie z prvního svatého přijímání konaného 5. června 1947.*

³⁶⁴ Slavnosti prvního svatého přijímání se konaly konkrétně 19. června 1927, 7. června 1928, 26. května 1932 a 16. června 1934.

³⁶⁵ O tom, že první svaté přijímání bylo jedinečnou slavnostní událostí, na kterou bylo třeba se patřičně připravit nejen po stránce duchovní, ale i po stránce materiální, svědčí prosba ohlášena na konci bohoslužeb dne 15. května roku 1932: „*Asi šest úplně nemajetných dívek, které půjdou letos k prvnímu přijímání [sic!] nemají vhodných šatů, neboť si jich nemohou poříditi pro nezaměstnanost otcovu. Prosíme šlechetné příslušníky, kteří by byli ochotni jim šaty poříditi, aby se přihlásili na farním úřadu neb u br. kostelníka.*“... Zároveň je z těchto ohlášek také patrné, jak do života věřících zasahovala hospodářská krize třicátých let a v neposlední řadě z následného poděkování vyplývá, že mezi členy náboženské obce panovala v takové situaci vzájemná soudržnost a solidarita. Srov. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1931 – 1934*, s. 76 a s. 79.

³⁶⁶ Uskutečnilo se 16. června 1927, 28. září 1927, 28. září 1929 a 28. září 1933.

³⁶⁷ První biřmování proběhlo v českobudějovické náboženské obci 3. září 1922, kdy „*o 10 hodině sloužil slavné bohoslužby biskup br. Dr. Karel Farský a udělil biřmování 143 biřmovancům.*“ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, J. Franc, *Náčrt*, s. 3.

K ohláškám vztahujícím se k chodu náboženské obce patřilo každoroční upozornění věřících na to, že je třeba zaplatit náboženskou (respektive církevní) daň spojené s informací, od kdy je tak možno učinit, ohlášení termínů řádných a mimořádných valných hromad náboženské obce a jejich programu,³⁶⁸ také řádných a mimořádných valných hromad místní Jednoty mládeže, Charitativního odboru ČČS v Českých Budějovicích, Sdružení Aloise Jiráska či Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny. V neposlední řadě také různé mimořádné sbírky. Mezi nejčastěji ohlašované náboženské akce v českobudějovické náboženské obci patřily různé zájezdy (například u příležitosti sjezdu příslušníků Církve československé konanému 21. července roku 1929) a poutí (například na hrad Rábí) či koncerty (mezi nimi večer vánočních nálad konaný 6. ledna roku 1927 v Husově sboru, varhanní koncert pořádaný českobudějovickou městskou hudební školou 13. dubna roku 1930 a jiné) nebo pozvánky na slavnostní otevření sborů Církve československé (například 28. října 1926 ve Vlašimi a 27. až 28. května 1928 v Pardubicích). K ohlašovaným aktivitám organizací spadajících pod místní náboženskou obec patřily především akce místní Jednoty mládeže. Nejčastěji se jednalo o různá divadelní představení, akademie, čajová odpoledne či zábavní večery, zahradní slavnosti, divadelní představení, sběry odloženého oblečení nebo vánoční nadílky pro nejchudší konané Charitativním odborem Církve československé v Českých Budějovicích.

O rozvoj duchovního života věřících a o jejich vzdělávání v náboženských záležitostech bylo pečováno také nejrůznějšími přednáškami a konáním biblických hodin a náboženských večerů, ale také doporučováním knih a časopisů. Hojně doporučován byl nejen celocírkevní časopis *Český zápas*, ale i místní časopis *Husův kraj*. Vynalézavost duchovních přitom byla v tomto směru někdy opravdu roztomilá. Čas od času bylo totiž ohlášeno, že v *Husově kraji* byly otištěny nové písně či modlitby, které si věřící mají vystříhnout a nalepit do zpěvníčků, protože je budou potřebovat. Tím byl nákup daného čísla časopisu zajištěn. Od roku 1926 do roku 1934 bylo také ohlášeno a doporučeno věřícím celkem devět různých přednášek - tedy v průměru jedna přednáška ročně. Přednášky konané z iniciativy Církve československé probíhaly buď přímo v Husově sboru, nebo v českobudějovické Besedě. Jejich tematika se vztahovala k českým dějinám a jejich významným událostem či osobnostem. Věřící Církve československé byli ovšem zváni i na přednášky organizované Českobratrskou církví

³⁶⁸ Doprovázené vždy upozorněním, že účastnit se mohou pouze ti členové náboženské obce, kteří mají zaplacenou církevní daň, popřípadě vlastní osvědčení o chudobě, a kteří jsou zároveň již plnoletí.

evangelickou. Ty se odehrávaly zpravidla v českobratrské kapli v Českých Budějovicích v Ulici 28. října a byly zaměřeny především na problematiku rodiny. Konkrétní data konání přednášek a jejich témata přibližuje opět následující tabulka.

PŘEDNÁŠKY V LETECH 1926 - 1934³⁶⁹			
DATUM KONÁNÍ PŘEDNÁŠKY	TÉMA/NÁZEV PŘEDNÁŠKY	PŘEDNÁŠEJÍCÍ	POŘADATEL
14. listopadu 1927	Bitva na Bílé hoře	Neuvedeno	CČS
16. června 1928	Obrazy Františka Bílka	prof. Bons	CČS
21. února 1929	Jan Blahoslav	Neuvedeno	CČS
14. dubna 1929	Neuvedeno	prof. Lounský	Neuvedeno
16. března 1930	Rodina a mravní bída naší doby	Neuvedeno	Českobratrská církev evangelická
23. března 1930	Rodina – počátek a základ křesťanského obcenství	Neuvedeno	Českobratrská církev evangelická
1. března 1931	Toleranční patent	prof. Bednář	Českobratrská církev evangelická
26. března 1931	Česká samostatnost	prof. Haller	CČS
22. června 1934	Události v Ženevě v roce 1915	dr. Sychrava	CČS

³⁶⁹ Ve srovnání s počátečním obdobím fungování náboženské obce se počet přednášek v rozmezí let 1926 a 1934 rapidně snížil. Mezi lednem a březnem roku 1921, kdy Církev československá v Českých Budějovicích začala své přednášky organizovat, proběhlo totiž hned šestnáct přednášek (František Šimeček: *O husitství a československé církvi*, *O Chelčickém, církvi a státu*, *O Českých bratřích*, *O prvním Habsburku na tůně českém*, *O době předbělohorské*, *O Masarykových názorech podle spisů jeho*, *O Bílé Hoře a Komenském*, *O robotnictví pobělohorském a šlechtě*, *O jezuitsmu pobělohorském a římsko-katolické církvi*, *O jezuitsmu, klerikalismu a ženách*, *O počátcích českého obrození národního*, *O českém jazyku a jeho obranách*, *O novém jaru života v poesii K. H. Máchy*, A. Gayer: *O čistém náboženství a Římu*, Glücková: *Jsmé národ Husův?*, M. Žlábková: *O duši české ženy*) a počítalo se s tím, že i do budoucna budou přednášky konány každý týden. K tomu blíže *Z přednáškové a vzdělávací činnosti*, Jihočeské listy ze dne 31. 8. 1921, s. 3. Tyto přednášky měly jistě za úkol věřící vzdělávat a upevňovat v nové víře, popřípadě zaujmout nerozhodné osoby, které by mohly mít zájem o vstup do náboženské obce. Tato potřeba s postupujícím časem zřejmě nebyla již tak velká a pravděpodobně i ochota věřících věnovat svůj čas sebevzdělávání posloucháním či dokonce přípravou přednášek postupně klesala.

Biblické hodiny byly ve zkoumaném období konány většinou zhruba v době od listopadu do dubna každý týden ve čtvrtečních či pátečních večerních hodinách. Od roku 1931 byly změněny v náboženské večery, jejichž náplní měla být vždy přednáška týkající se Církve československé. Tyto večery na rozdíl od biblických hodin byly konány pouze jednou za čtrnáct dní. Po roce 1932 ovšem z ohlášek již zcela mizí. Důvodem k jejich zrušení mohlo být pravděpodobně vyčerpání témat či příliš malá účast posluchačů.

Přesto, že se několikrát během zkoumaného časového období objevila hlášení naznačující určité zlovyky věřících - mezi nimi opakované výzvy, aby věřící zůstávali až do konce bohoslužeb,³⁷⁰ či problémy s placením náboženské daně nebo s ohlašováním administrativních úkonů farnímu úřadu³⁷¹ - byly bohoslužby konány pravidelně a pestrost na nich ohlašovaných událostí dokládá ve zkoumaném období bohatý náboženský život českobudějovické náboženské obce. Ne zřídka také solidaritu a schopnost nadchnout se pro společnou práci. Ať už se jednalo o úpravu parku před Husovým sborem nebo o finanční podporu hladovějícím dětem.

³⁷⁰ „Ti (sic!) kteří přistoupí k večeři Páně (sic!) dnes i jindy se žádají, aby od večere Páně neodcházeli přímo ze sboru, ale z úcty zůstali do konce bohoslužeb.“ nebo „Ti, kteří přistupují dnes k večeři Páně (sic!) vyčkají též konce bohoslužeb. Před ukončením neodcházejte.“ Archiv sboru ČCS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926 – 1930*, s. 40 a s. 87.

³⁷¹ Mimo jiné včasné ohlášení narození dítěte kvůli zápisu do matriky nebo včasné ohlášení požadavků na bohoslužby, což dokládá například ohláška z roku 1930: „Farní úřad žádá, aby žádané vzpomínky při bohoslužbách za zesnulé byly předkládány včas, v každém případě před bohoslužbami a ne během bohoslužeb.“ TAMTÉŽ, s. 140.

III. 5. ŠKOLA A CHARITA

V Českých Budějovicích se tradičně na poli školství a v oblasti charitativní činnosti angažovala církev římskokatolická. Jen v období zkoumaných let 1920 až 1948 zde Kongregace Školských sester de Notre Dame provozovala mateřskou školu (1939-1948), opatrovnu pro malé děti u svatého Josefa (1882-1939), dívčí měšťanskou školu (1902-1942 a znovu 1945-1948), obecnou školu dívčí (1873-1942 a 1945-1948), dívčí gymnázium (1945-1948), ženský učitelský ústav u svatého Josefa (1904-1902) a dívčí penzionát u svatého Josefa (1885-1950). Dále školské sestry de Notre Dame pomáhaly zajišťovat činnost diecézního ústavu pro hluchoněmé (1871-1957) a biskupského studentského semináře (1853-1950).

Rovněž Kongregace Sester Nejsvětější svátosti oltářní se starala o vzdělání a bydlení českobudějovické mládeže, sestry (lidově zvané „*petrinky*“) však též pečovaly o staré a nemocné lidi. Kongregace „*petrinek*“, stejně jako „*notredamky*“ tedy zajišťovala v Českých Budějovicích fungování mnoha církevních škol: dívčího reálného gymnázia u Srdce Páně (1938-1941 nižší třídy a 1945-1949 vyšší třídy), ženského učitelského ústavu u Srdce Páně (1903-1941), ústavu pro vzdělávání učitelek mateřských škol (1945-1947), odborné školy pro ženská povolání u Srdce Páně (1939-1942), měšťanské školy u Srdce Páně (1922-1941 a znovu 1945-1949), cvičné obecné dívčí školy (1903-1941) a mateřské školy cvičné u Srdce Páně (1906-1941 a též 1945-1949). Řeholnice provozovaly také dívčí penzionát (1887-1949) a pořádaly v letech 1915 až 1923 industriální kurz pro vzdělávání učitelek ženských ručních prací.

Měšťanskou školu smíšenou (1868-1950) a obecnou školu smíšenou u svatého Karla Boromejského ve městě zase provozovala Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, stejně tak jako sirotčinec (1868-1950). V padesátých letech tyto sestry působily také v českobudějovické nemocnici a v letech 1888 až 1950 v azylovém domě u svatého Karla Boromejského na Lannově třídě. Ve stejných letech v Českých Budějovicích existoval také azyl pro učně a internát pro studenty vedený Kongregací bratří Nejsvětější svátosti a do řady katolických charitativních podniků náležel ještě také domov svatého Vincence (1937-1951) provozovaný milosrdnými

sestrami svatého Vincence.³⁷² Chloubou katolického školství v Českých Budějovicích byly pochopitelně teologický ústav a kněžský seminář (1804-1950).

Takto rozsáhlé školské a charitativní činnosti v režii nejpočetněji zastoupené církve ve městě navíc činnosti budované a rozvíjené po dlouhá léta se dalo z pohledu jiných a zvláště mladých církví konkurovat jen velmi obtížně. Přesto ve městě působila také Českobratrská společnost pro dobročinnost křesťanskou,³⁷³ která se starala o studenty a náboženská obec Církve československé také, byť omezeně, zasahovala do péče o sociálně slabé, nemocné a potřebné lidi v Českých Budějovicích a okolí. Do oblasti školství se pak jak členové Církve československé, tak církve českobratrské zapojili alespoň výukou náboženství své církve na veřejných školách,³⁷⁴ provozováním svých nedělních škol³⁷⁵ a výchovou věřící mládeže sdružené v Církvi československé do českobudějovické Jednoty mládeže Církve československé a v Českobratrské církvi evangelické do Sdružení dorostu a Sdružení mládeže. Prameny dochované k této oblasti působení českobudějovické náboženské obce Církve československé jsou sice kvantitativně poměrně rozsáhlé, ale mnohdy dochované jen pro omezená časová období a tím tedy po stránce informativní kusé. Proto ani obraz této činnosti nemůže být ucelený.

³⁷² Více viz Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice 1995, s. 96-107. Dále pak *Encyklopedie*, s. 238.

³⁷³ J. TOUL, *Jubilejní kniha*, s. 27-28.

³⁷⁴ Církev československá v Českých Budějovicích například v roce 1947 vyučovala náboženství na I., II. a III. měšťanské škole dívčí, na I., II. a III. měšťanské škole chlapecké, na I., II. a III. obecné škole dívčí, I., II. a III. obecné škole chlapecké, na IV. obecné škole smíšené, na pomocné škole, na cvičné škole, na Zátkově gymnáziu, na Jirsíkově gymnáziu, na dívčím reálném gymnáziu, na Reálném gymnáziu v České ulici v Českých Budějovicích a dále ve Čtyřech Dvorech na obecné a měšťanské škole, menší počet dětí byl vyučován také v Kněžských Dvorech, Šindlových Dvorech, Hodějovicích, Hrdějovicích, Ledenicích, Libíně, Libníci, Lišově, Litvínovicích, v Mladém, Pohůrce, Poříčí-Boršově, Rožnově, Rudolfově, Římově, ve Strýčicích, Třebotovicích, v Kamenném Újezdu, v Úsilném, Dobré Vodě, ve Vrátu, v Českém Vrbném a v Suchém Vrbném. K tomu byly ještě připočítávány obce na Českokrumlovsku a Kaplicku. Tam, kde bylo málo dětí, probíhala výuka jednou za čtrnáct dní či jednou za měsíc. Archiv sboru ČCS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 21-22.

³⁷⁵ Nedělní škola Církve československé zahájila svoji činnost teprve v září roku 1947. Jako její první učitelé se dobrovolně přihlásili členové náboženské obce A. Burdová, František Cochlár, B. Fousková, Oldřich Klíma, Anna Stará, A. Šimková, Václav Štěpánek, Vladimír Valíček, J. Zapletal. *TAMTĚŽ*, s. 23.

III. 5. 1. ODBOR SOCIÁLNÍ PRÁCE CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ

V českobudějovické náboženské obci vznikl již brzy po jejím založení (zřejmě ještě někdy před rokem 1925³⁷⁶) Charitativní odbor církve. Na jeho činnost pak navázal Odbor sociální práce církve československé, který byl v Budějovicích založen proto, že se vznikem takovýchto sociálních odborů se počítalo v rámci Církve československé ve všech jejích náboženských obcích a jejich činnost pak byla řízena a usměrňována především Ústředím sociální práce Církve československé. Není jasné, kdy přesně byl založen sociální odbor českobudějovický, ale je jisté, že nejpozději od roku 1937³⁷⁷ v českobudějovické náboženské obci fungoval spolek s názvem Odbor sociální práce církve československé (od roku 1940 a dále ve válečných letech Církve českomoravské) a že fungoval nějaký čas souběžně s Charitativním odborem zaměřeným na stejnou oblast práce ve společnosti a v církvi a dobročinnosti obecně. Žádost o zrušení Charitativního spolku a charitativního odboru byla totiž jeho členy podána až roku 1938.

Sociální odbor v českobudějovické náboženské obci tedy vznikl jako samosprávný útvar v rámci Diecézního svazu sociální práce a Ústředí sociální práce a těmto svým nadřízeným orgánům odpovídal za svoji činnost a musel jim proto posílat pravidelná hlášení o svém hospodaření, finanční situaci a aktivitách. Tyto údaje byly vyžadovány Ústředím sociální práce především kvůli vytváření každoroční statistiky činnosti všech sociálních odborů v republice, jejíž výsledky mimo jiné sloužily i k zpětnému přerozdělování peněz získaných z různých sbírek sociálním odborům vykazujícím výbornou nebo alespoň slušnou úroveň a také kvantitu práce. Svoji činnost ovšem spolek musel pochopitelně konzultovat také s radou starších své náboženské obce, a pokud pod jeho patronací probíhaly nějaké veřejné podniky, jako byly divadelní

³⁷⁶ Ve druhé polovině dvacátých let již fungoval zcela určitě. Viz témata bohoslužebných hlášení, podkapitola *Bohoslužby*. V archivu Církve československé je zachována *Jednatelská kniha charitativního odboru v Suchém Vrbném*, která začíná schůzí konanou 27. 12. 1925, na které je schvalován i zápis z roku 1924. Vzhledem k tomu, že byl na této schůzi řešen neúspěch vánoční nadílky, na kterou měl odbor příliš málo peněz, je zřejmé, že odbor musel již nějakou dobu před tím fungovat.

³⁷⁷ Podle informací v inventáři k fondu *Československá církev, sociální odbor České Budějovice*, vznikl pravděpodobně v roce 1937. SOKA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, *Inventář*. Ale v jednacím protokolu v záznamech o došlé poště existuje záznam o přijetí dotazníků o činnosti spolku za rok 1936 a dále je zde evidována žádost rady starších náboženské obce o pokladní výkazy spolku za roky 1935 až 1937. Srov. SOKA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kn. 2, *Jednací protokol*. Do úvahy tedy připadají dvě možnosti. Spolek buď vznikl ještě před rokem 1937, nebo se ze strany členů rady starších jednalo o směšování pojmů Charitativní odbor a Odbor sociální práce církve československé.

představení, slavnosti, tábory a podobně, musel v těchto záležitostech jednat také s příslušnými orgány městské správy, se školami, institucemi chránícími autorská práva či s rodiči vystupujícími nebo jinak angažovanými dětmi.

Zřízení českobudějovické odnože Odboru sociální práce církve československé se tedy řídilo pravidly danými Ústředím sociální práce Církve československé, později českomoravské a jeho činnost stanovami obnovovanými souběžně s vývojem sociální práce v církvi a také s vývojem politické situace v zemi. Tyto stanovy byly obměněny i v roce 1940. Z těchto upravených stanov vyplývá kromě cílů, které si sociální odbor má stanovovat a pravidel, podle kterých má fungovat, že spolek byl zřízen výhradně pro potřeby členů náboženské obce, popřípadě pro jiné věřící Církve československé. Pro sociální činnost v Českých Budějovicích to znamenalo, že tento spolek tedy specializoval svoji dobročinnost pouze na vybranou úzkou skupinu obyvatel města a jeho nejbližšího okolí.

Ve stanovách z roku 1940 měl ovšem také uvedeno jako podmínku své existence, že se v této své činnosti nesmí uzavírat spolupráci s dobročinnými organizacemi jiných církví či spolupráci s veřejnými sociálními institucemi. V tomto směru se proto jednalo o spolek prakticky povinný vytvářet si síť kontaktů i s nevěřícími či jinak konfesijně orientovanými obyvateli města. Jeho úkolem bylo starat se o vzdělávání svých členů na poli sociální práce – a to především zřízením knihovny a čítárny pro tyto účely, vychovávat pomocné síly a dobrovolné pracovníky. V případě, že se naskytne možnost, posílat je na různé vzdělávací kurzy. Měl také pořádat přednášky, dobročinné koncerty a umělecké akademie, výstavy, bazary, dobročinné sbírky a loterie, divadelní a biografická představení a všeobecně podporovat ušlechtilou zábavu. Počítalo se také s tím, že po dohodě s Diecézním svazem a s Ústředím sociální práce bude takový spolek zakládat dobročinné instituce, výchovné a sociálně-zdravotní ústavy, svépomocné výrobny či dokonce zřídí biograf nebo loutkové divadlo. Finanční prostředky měl spolek získávat především od své náboženské obce a ze svých členských příspěvků, darů, subvencí, z kulturních akcí a jak již bylo řečeno o svém hospodaření a činnosti byl povinen podávat zprávy radě starších své náboženské obce a dále pak Diecéznímu svazu sociální práce a Ústředí sociální práce jakožto svým nadřízeným. Stanovy upravovaly i podmínky pro členství v sociálním odboru, podle nich bylo možné do spolku vstoupit na čtyřech různých úrovních. Členové spolku mohli být čestní, zakládající, přispívající nebo činní, přičemž činní členové byli povinni se po určité době svého působení vzdát a přenechat místo

svým nástupcům. V čele sociálního odboru stály předsednictvo, to je předseda, místopředseda, jednatel a pokladník, a výbor s podmínkou, že všechny tyto funkce jsou čestné a nesmějí tudíž být odměňovány.³⁷⁸ Spolek byl také povinen jednou za rok svolat valnou schůzi a v případě potřeby mezi tím kdykoli svolat schůzi mimořádnou.

Již ze stanov a závazků z nich pro spolkaře plynoucích je tedy zřejmé, že Odbor sociální práce církve československé byl jako spolek zřizovaný ve všech náboženských obcích v republice a řízený ústředními orgány církve organizován mnohem propracovaněji a s větší mírou byrokratizace než například jen z iniciativy samotné českobudějovické náboženské obce vzniklý Spolek pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé (alespoň v první fázi své existence) nebo i než charitativní odbor.³⁷⁹ Sociální odbor Církve československé v Českých Budějovicích pak skutečně rozvinul poměrně bohatou organizovanou činnost v rámci rozsahu stanoveného pravidly stanov spolku.

Z jeho korespondence³⁸⁰ je patrné, že udržoval alespoň formou občasných schůzí a dopisováním kontakty se sociálními odbory Církve československé v Hluboké nad Vltavou, v Písku, Trhových Svinech, Křemži, Vodňanech a Jindřichově Hradci³⁸¹ a o něco živěji také s místními výbory Církve československé v Suchém Vrbném, na Lineckém předměstí, v Mladém, v Rožnově, Dobré Vodě, Kněžských Dvorech a ve Čtyřech Dvorech, kde vznikaly přímo podobory sociální práce. Takže jeho nejrozsáhlejší kontakty se přece jen omezovaly na prostředí vlastní církve. Nicméně spolek neváhal ani oslovovat místní českobudějovické firmy a podniky a žádat je o peněžní či věcné dary například kvůli tombole pro zahradní slavnost či kvůli bazarům. Pokoušel se také žádat o státní či církevní subvence či o peněžní dary. Kvůli tomu byl často v kontaktu například s Českobudějovickou záložnou, která poměrně pravidelně spolku přispívala drobnými finančními dary. Takže podmínku rozvíjení vztahů s dalšími institucemi naplňoval nejprve zřejmě trochu svérázně a omezeně,

³⁷⁸ SOKA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, *Stanovy z roku 1940*, kart. 1.

³⁷⁹ Na rozdíl od zápisů ze schůzí sociálního odboru, jež byly vedeny věcně a profesionálně, zápisy ze schůzí charitativního odboru v Suchém Vrbném prozrazují neshody uvnitř členstva a do jisté míry i amatérismus jejich podniků. Viz například zápis: „*Dále poukazuje na velké vydání char. výboru na vánoční nadílku a poznamenává, že ještě za to někteří členové pomluvami a různými řečmi hledí vánoční nadílku sesměšnit. Až budeme mít mnoho peněz a méně dětí, budeme dělati vánoční nadílky skvělé, aby byl každý spokojen...*“ Archiv náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích, Jednatelská kniha. Charitativní odbor čslov. církve v Suchém Vrbném, *Zápis ze dne 27. 12. 1925*.

³⁸⁰ SOKA České Budějovice, *Jednací protokol*.

³⁸¹ Viz okresní pracovní schůze těchto odborů konaná 9. 5. 1937.

ale jak plyne ze *Zprávy o činnosti a hospodaření za rok 1947*,³⁸² v té době již spolek spolupracoval i s institucemi jako byly Česká sociální pomoc, Péče o mládež, Československý červený kříž či Masarykova liga tbc. Jejich součinnost spočívala v tom, že Odbor sociální práce církve československé pořádal na podporu těchto institucí sbírky a jeho zvolení zástupci se účastnili schůzí těchto organizací, naopak ony se snažily zase podporovat sociální odbor. Československý červený kříž například tím, že jedna jeho zdravotní sestra vykonávala návštěvy v nemocnici ve věcech českobudějovického sociálního odboru. Kromě toho pomáhal českobudějovický sociální odbor také Organizaci tělesně vadných, se kterou například v roce 1948 vyjednával prodej výrobků jejích členů na vánočním bazaru českobudějovické náboženské obce.³⁸³

Odbor sociální práce církve československé v Českých Budějovicích ovšem již od začátku vzorně plnil další ze závazků plynoucích ze stanov, a to sice pořádání různých dobročinných kulturních akcí, jejichž výtěžek zase zpětně financoval další činnost sociálního odboru. Spolek se tak staral například o konání zahradních slavností, plesů, mikulášských a jiných zábav, nadílek pro děti, koncertů, bazarů a podobně. Tyto aktivity se ovšem opět omezovaly především na prostředí vlastní náboženské obce. Což dokazuje i skutečnost, že když spolek vyřizoval s Okresním národním výborem v roce 1948 povolení konání dobročinného bazaru, doslovně uváděl, že se jedná o akci, na které „budou prodávány příslušníkům církve československé různé drobné předměty vyrobené nebo věnované členy sociálního odboru [...]“³⁸⁴ Dále obstarával také vzdělání pro své členy, když nakupoval literaturu týkající se sociální práce v církvi a také zařizoval povolení policejního ředitelství Českých Budějovic pro akce pořádané Jednotou mládeže místní náboženské obce, jako byla divadelní představení,³⁸⁵ dětské akademie či společenské večery. Spolupráci s Jednotou mládeže a také nedělní školou

³⁸² SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kart. 1, Výroční uzávěrky, rozpočty, *Zpráva o činnosti a hospodaření za rok 1947*.

³⁸³ SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kart. 1, Činnost spolku 1, P. T. Ortěv v Praze.

³⁸⁴ TAMTÉŽ, P. T. *Okresnímu národnímu výboru*.

³⁸⁵ Dětská divadelní představení ve druhé polovině čtyřicátých let řídil Otto Weinzettel jako režisér a s touto prací mu pravidelně pomáhala jeho žena. Pedagogický dozor nad nácívkem představení mívali zpravidla katecheti Oldřich Klíma a Vladimír Valíček. Občas se do nich zapojovali i dospělí jako například roku 1947 ve hře *Krakonošova medicína* v úloze pěvce člen náboženské obce Svoboda. Samotná představení bývala hrána nejčastěji ve Slovanském domě. Více SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kart. 1, *Činnost spolku 1* a Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 13.

se pak sociální odbor věnoval intenzivněji hlavně v poválečných letech³⁸⁶ a od roku 1948 tuto činnost stále více organizoval a plánoval a zapojoval se do práce postátněných institucí péče o mládež, do jejichž schůzí vysílal své zástupce. Zapojoval se do různých akcí, jako byla letáková a přednášková akce pro boj proti pohlavním chorobám konaná v roce 1949 či dlouhodobě podporoval Československý abstinentní svaz.

Kromě toho se zvolení členové spolku zabývali sociální prací mezi členy své náboženské obce. Podchycovali tak případy rodin, v nichž se rodiče špatně starají o své děti, či jim dokonce nevěnují pozornost žádnou,³⁸⁷ snažili se pomáhat matkám po porodu, které neměly nikoho, kdo by jim v prvních týdnech pomohl v domácnosti, pomáhali vyřizovat žádosti o umístění do starobince. V neposlední řadě vykonávali návštěvy u nemocných příslušníků náboženské obce a zjišťovali, zda je o ně v nemocnicích dobře postaráno. Této práci se věnovali vždy konkrétní volení lidé na určitých pozicích v sociálním odboru. Tyto pozice se během existence spolku rozšiřovaly a přibývaly. Patřila k nim místa chudinského referenta, referenta nemocných či referenta mládeže.

Mimo to se sociální odbor také musel věnovat korespondenčnímu styku s nadřízenými institucemi v církvi i v městské či státní správě. Obvyklou praxí v rámci oficiální organizace spolku bylo zaslání zpráv o složení výboru spolku či žádosti o povolení konání schůzí, řádných i mimořádných valných shromáždění organizace radě starších, Diecéznímu svazu sociální práce, Ústředí a policejnímu ředitelství v Českých Budějovicích. Policejní ředitelství jakožto jediný necírkevní úřední orgán v této úřední komunikaci naprosté většinou žádosti vyhovovalo, jen jednou zakázalo konání výborové schůze. Stalo se tak v březnu roku 1939.³⁸⁸ Sociální odbor přijímal také z Ústředí sociální práce nejrůznější nabídky na nákup vánočních či velikonočních pohlednic nebo srdéček ke Dni matek nebo různé oběžníky, podle kterých řídil a upravoval svůj program. Tyto oběžníky většinou obsahovaly pokyny pro slavení významných dnů, jako byly 28. říjen, Dušičky či Den matek. Se začátkem válečných let pak Ústředí sociální

³⁸⁶ Například v roce 1947, kdy nedělní škola Církve československé v Českých Budějovicích vznikla, věnoval jí Odbor sociální péče 8 000 Kčs na nákup pohádkových knih. Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 29.

³⁸⁷ SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kart. 1, P. T. *Kuratoriū Dětského domova K. Farského v Jílovém u Prahy* z 12. 9. 1949. Zde byl konkrétně řešen případ rodiny Jaroslava Neubauera a jeho ženy Zdenky. Manželé měli tři malé děti. Otec byl ale toho času ve vězení a matka pracovala v továrně. O děti se přes den nikdo nestaral.

³⁸⁸ Jinak se ale kromě toho, že korespondence s městskými úřady musela být vedena v němčině a množily se žádosti o podporu od jednotlivců ocitnuvších se v nouzi, válečné období nijak zvláštně nebo dokonce rušivě v činnosti spolku neprojevovalo.

práce církve československé prostřednictvím oběžníků vybízelo všechny odbory sociální práce ke zřizování útulků pro uprchlíky a vyžadovalo v tomto směru dokonce výkazy o práci pro ně. Zřízení takového útulku ale českobudějovický odbor ve svém případě nepovažoval za proveditelné, proto zaslal alespoň příspěvek na koupi uhlí pro uprchlíky.

Finanční situaci spolku nelze z dostupných dochovaných pramenů popsat uceleně, ale je možné do ní nahlédnout alespoň formou sondy. Poměrně detailní přehled o financích Sociálního odboru církve československé v Českých Budějovicích totiž poskytuje *Pokladní kniha*³⁸⁹ vedená v letech 1947 až 1950 pokladníkem spolku Josefem Jiránkem. Spolek se během těchto čtyř let ani jednou nedostal do finančních potíží a jeho každoroční bilance tedy nikdy neskončila v záporných číslech. Po této stránce spolek zřejmě fungoval vzorně. V roce 1947 začínal s obnosem 45 163 Kčs a v prosinci téhož roku měl na svém kontě 33 526, 80 Kčs. Mezi jeho největší výdaje toho roku patřily příspěvky na nedělní školu, členský příspěvek Organizaci tělesně vadných, vánoční a jiné podpory pro chudé členy církve³⁹⁰, zaplacení členského příspěvku Ústředí sociální práce církve československé a také kurzovního pro dva členy Jednoty mládeže. Dále pak nákup stromků pro vánoční výzdobu sboru či financování dětských představení a agendy s nimi spojené. Následující rok začínal Sociální odbor s částkou 41 316 Kčs a končil s obnosem 42 353, 20 Kčs. Mezi jeho výdaje patřily i tentokrát obvyklé položky, jako bylo poštovné, podpory věřícím v nouzi i financování dětské mikulášské nadílky a dětských divadelních her, včetně autorských poplatků za tyto hry. Zároveň také nákup ozdob na vánoční stromky do sboru. Naopak velkým příjmem spolku byl roku 1948 vánoční bazar, který vynesl 5 754, 50 Kčs s předchozí investicí 835 Kčs. Rok 1949 začínal sociální odbor s částkou 47 281, 80 Kčs a končil se sumou ještě vyšší, 54 164 Kčs. Kromě již výše jmenovaných standardních výdajů ohledně chodu spolku a jeho pomoci nemajetným členům náboženské obce a také Jednotě mládeže v tomto roce spolek přispěl také na domov Farského v Jílovém a na zájezd nedělní školy, naproti tomu velký příjem měl spolek hlavně z dětských divadelních představení. Například hra *Santa Maria* vydělala 3 744, 60 Kčs a dětská pohádka *Jedináček* 3 487, 40 Kčs. A konečně v roce 1950 spolek začínal hospodařit

³⁸⁹ SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, *Pokladní kniha*.

³⁹⁰ Viz Obrazová příloha č. 9: *Žádost o podporu Sociálního odboru církve československé v Českých Budějovicích*.

s částkou 49 495, 10 Kčs, ale končil s pouhými 20 191, 50 Kčs. Pravděpodobně největší investicí toho roku bylo pořízení plátna na promítání filmů a poplatky za filmy.

Přestože zájem o soustavnou práci v oboru sociálním byl podle zápisů v kronice náboženské obce údajně již v roce 1947 velmi malý a sociální odbor měl tehdy jen 460 členů,³⁹¹ likvidační schůze českobudějovického sociálního odboru se konala až o několik let později. A to 6. února roku 1951 ve farní kanceláři Husova sboru. V tom okamžiku měl sociální odbor 353 členů a jmění 49 386,10 Kčs. Počty členů budějovického sociálního odboru jsou před tím v pramenech zaznamenány jen pro roky 1948 a 1949³⁹² a vyplývá z nich, že v roce 1948 měl sociální odbor 466 a o rok později již jen 419 členů. Je tedy zřejmé, že členská základna spolku se až k datu likvidační schůze postupně zmenšovala. Likvidační schůzi vedla předsedkyně Hanzalová a pod jejím vedením bylo usneseno, že jmění spolku a veškerý jiný jeho majetek budou převedeny na českobudějovickou náboženskou obec.³⁹³ V roce 1952 pak písemnosti Sociálního odboru církve československé v Českých Budějovicích převzal Státní okresní archiv tamtéž. Z toho je patrné, že původní spolek tedy svoji činnost vyvíjel zřejmě minimálně čtrnáct let. Nicméně již v březnu roku 1951 se sešla výborová schůze Sociální práce církve československé, která zvolila do svého čela nového předsedu a zároveň faráře náboženské obce, Antonína Urbana, a vytyčila si nové cíle v oblasti sociální práce. To tedy znamená, že likvidační schůzí původního spolku dobročinná práce na poli sociálním v českobudějovické náboženské obci neskončila.

³⁹¹ Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika*, s. 5.

³⁹² SOKA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kart. 1, *Pořad valné schůze OSP v Českých Budějovicích* z roku 1948 a TAMTÉŽ, *Pořad valné schůze OSP v Českých Budějovicích* z roku 1949.

³⁹³ SOKA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, *Zápisy ze schůzí*, zápis ze schůze dne 6. února 1951.

ZÁVĚR

Druhou nejpočetnější a nejvýznamnější náboženskou komunitu v Českých Budějovicích představovala a podnes stále představuje Církev československá husitská působící ve městě a jeho okolí po roce 1920. Ačkoli za svou takřka stoletou existenci zanechala v krajském městě v řadě oblastí svého působení výraznou stopu, nedostalo se jí až doposud odpovídajícího zpracování v odborné literatuře. Předložená diplomová práce si proto vytkla za cíl přiblížit vznik, počátky a vývoj náboženské obce sdružené kolem prvního českobudějovického sboru Církve československé v letech 1920-1948 a pomoci tak k lepšímu poznání dějin tohoto společenství.

Na základě prostudované literatury a relativně bohatých, byť místy torzovitých, pramenných dokladů uložených v soukromém archivu Církve československé v Českých Budějovicích, ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích a pramenů dostupných na webových stránkách Státního oblastního archivu v Třeboni, bylo možno vytýčit základní badatelské okruhy a otázky a následně se pokusit na ně nalézt i adekvátní odpovědi.

Hlavní badatelské oblasti, na které bylo díky dochovaným a prostudovaným pramenům možné zaměřit pozornost, byly především tři. Členská základna náboženské obce, stavba Husova sboru a spolky vyvíjející svoji činnost v rámci českobudějovického československého společenství. Okrajově se práce dotkla také duchovních této náboženské komunity, její rady starších, jejích členů a aktivit a také náboženského života řadových věřících. Díky rozsáhlé rešerši dobového regionálního tisku bylo také možné vytvořit obraz náboženské obce Církve československé v očích široké veřejnosti, tedy i jinak konfesijně orientovaných či nevěřících obyvatel města.

Oblasti zabývající se členskou základnou náboženské obce byly plně věnovány podkapitoly *Přestupy* a *Počty členů*. Výsledkem rozboru prostudovaných pramenů se stala v této oblasti především socioprofesní a věková struktura lidí, kteří k mladé církvi v Českých Budějovicích přistupovali hned v prvním roce existence její zdejší náboženské obce. Socioprofesní struktura ukázala, že nejpočetnější skupinu mezi přestupujícími tvořilo tovární dělnictvo. Méně již pak byli zastoupeni řemeslníci, lidé pracující v obchodu a službách a jen malou část tvořili úředníci a učitelé. Mezi ženami převažovaly dělnice a ženy v domácnosti, méně již pak byly zastoupeny soukromnice. Je tedy možné konstatovat, že Církev československá v Českých Budějovicích byla spíše církví středních a nižších sociálních vrstev. Vytvoření věkové struktury zase

potvrdilo předběžnou hypotézu o tom, že nová církev získávala do svých řad hlavně mladé lidi, kteří jsou obecně spíše nakloněni změnám, než konzervativně laděnou starou generaci. Skutečně základnu pomyslné věkové pyramidy přestupujících tvořili dvacetiletí a třicetiletí lidé. Přesto však ani skupina lidí ve středním věku nebyla zcela zanedbatelná a nejstaršímu přestupujícímu v roce 1921 bylo dokonce 93 let.

Celkově se ukázalo, že přestupová vlna počátku dvacátých let byla v Českých Budějovicích záležitostí více mužů než žen. Ženy totiž přestupovaly většinou v případě, že přestoupil jejich manžel, popřípadě celá jejich rodina. Srovnáním s děním v třeštské farnosti pak bylo dokázáno, že přestupová vlna v Českých Budějovicích dosáhla svého vrcholu přibližně ve stejnou dobu jako v Třešti, a tím tedy, že žádná z těchto oblastí se nelišila od celkového vývoje v Československu. Pomocí komparace údajů ze schůzí českobudějovické rady starších, z místního tisku a ze sčítacích operátů z roku 1921 bylo pak zjištěno, že prudký nárůst počtu členů českobudějovické náboženské obce se zastavil zhruba kolem poloviny dvacátých let. Ve třicátých letech zažil dokonce výrazný úbytek členské základny spojený s celkovým vylidňováním českého jihu a od té doby až do konce let čtyřicátých se počty členů držely zhruba stále na stejné úrovni, či minimálně klesaly. Při analýze údajů uváděných ve sčítacích operátech z roku 1921 bylo také zjištěno několik dílčích poznatků ohledně informovanosti obyvatel o církvích, o jejich schopnosti rozlišovat mezi jednotlivými vyznáními a rozhodovat se pro některé z nich. Jako pravděpodobné se také jeví, že pro mnohé děti z početných rodin bylo přihlášení se k odlišnému vyznání, než jaké si vybral zbytek jejich rodiny, jednou z mála možností, jak vyjádřit jedinečnost vlastní osobnosti. Tyto dílčí poznatky naznačují možnosti dalšího výzkumu tohoto pramene spíše ovšem na poli sociologie a psychologie.

Druhé velké výzkumné oblasti - stavbě Husova sboru byla věnována podkapitola *Stavební činnost*. Zcela zásadním pramenem pro popsání průběhu vybírání stavební parcely, vypsání soutěže na podobu sboru, jejích výsledků i následné realizace stavby, finanční stránky celého stavebního počínu a problémů s umořováním dluhu byl *Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Českých Budějovicích* zpracovaný členem českobudějovické náboženské obce Janem Francem. Tento pramen byl porovnáván se zprávami objevujícími se v místním tisku, *Kronikou náboženské obce 1947-1959* a *Pamětní knihou náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích 1924*. I když se jedná o část práce spíše popisnou přinášející především faktografické poznatky, zároveň v ní byl proveden i analytický výzkum. Ten se týkal množství členů

náboženské obce, kteří se nějak podíleli na realizaci stavby Husova sboru. Z této analýzy vyplynulo, že bezmála pro dvě stovky členů náboženské obce byla stavba vlastního chrámu církve, k níž se hlásili, natolik důležitá, že byli ochotni na ni přispět svými penězi. Ovšem již jen osmnáct z nich se fyzicky zúčastnilo také dobrovolných pomocných prací při stavbě. Důležitým poznatkem se stala také skutečnost, že prací, penězi či darováním stavebního materiálu byli ochotni přispět i členové náboženské obce z venkovských oblastí přilehlých k městu a dary pomohly i některé jihočeské podniky, spolky a firmy.

Spolky, jakožto třetí hlavní částí předkládané práce, se zabývají podkapitoly *Činnost Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích a Škola a charita*. Náboženská obec Církve československé v Českých Budějovicích se vždy snažila o velkou organizovanost aktivit svých členů. Také jim dávala poměrně veliké možnosti seberealizace v rámci náboženské komunity. Nejen, že laičtí členové církve měli právo zasahovat do vedení společenství prostřednictvím členství v radě starších, či svou účastí na valných shromážděních náboženské obce, ale měli také možnost účastnit se osvětové, vzdělávací a charitativní práce církve prostřednictvím členství ve spolcích spadajících pod jejich náboženskou komunitu. Nejdůležitějšími spolky českobudějovické náboženské obce byly jistě Charitativní odbor Církve československé, Odbor sociální práce církve československé, Jednota mládeže, Spolek pro udržování sboru knihovny a čítárny Církve československé a Sdružení Aloise Jiráska.

Charitativní odbor Církve československé a Jednota mládeže by si zasloužily ještě podrobné zpracování, které z časových důvodů v této práci chybí. Stejně tak i činnost Sdružení Aloise Jiráska by měla být ještě doplněna po prostudování množství dalšího pramenného materiálu uloženého v soukromém archivu Církve československé v Českých Budějovicích, nicméně základní nástin jeho aktivit již proveden byl. Nejvíce pozornosti bylo v této práci věnováno Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé, který vznikl v nadšené náladě z dokončení stavby Husova sboru. Věřící českobudějovické náboženské obce si svého chrámu vážili a chtěli udělat maximum pro to, aby jej udrželi v dobrém stavu a aby byl v budoucnu relevantně využíván. Potýkali se ale s prvotní nejasností cílů spolku a časem i s nezájmem vlastních členů o spolkovou práci. Přesto se jim podařilo z darů věřících a postupným nákupováním knih vybavit poměrně hojně užívanou knihovnu, zvelebit okolí Husova sboru, vytvořit směrnice pro užívání chrámového prostoru

k jiným než bohoslužebným účelům a také pomoci s umořením dluhu ze stavby Husova sboru. Po několika krizích v aktivitě spolku se nakonec proměnil ve spolek s novým názvem, Sdružení Aloise Jiráska, a novou náplní činnosti. Společná oběma těmito spolkům zůstala pouze starost o knihovnu sboru. Sdružení Aloise Jiráska se ale pak zaměřilo především na divadelní činnost a provozování loutkového divadla. Zajišťovalo také kulturní program významným návštěvám sboru či pořádalo různé přednášky, koncerty a výlety. Druhým spolkem, jemuž byla věnována větší pozornost, byl Odbor sociální práce církve československé. Jeho organizovanost byla v porovnání s ostatními spolky tohoto společenství věřících mnohem větší a propracovanější. Což vycházelo ze skutečnosti, že byl prakticky řízen z Ústředí církve a byl tedy jednou z mnoha hierarchizovaných složek charitativní sítě celé církve.

Z prozkoumání činnosti těchto spolků vyplývá především konstatování, že ačkoli se náboženská obec snažila žít aktivně, chránit a využívat svůj bohoslužebný prostor, vzdělávat a bavit členy svého společenství, pomáhat sociálně či zdravotně slabým členům a vychovávat svoji mládež, veškerá tato aktivita se potýkala většinou s malým zájmem samotných věřících a s téměř úplným nezájmem ostatních obyvatel města. Navíc většina této práce ležela na bedrech skupiny několika aktivních jedinců, kteří bývali zpravidla činní v několika spolcích najednou či ještě navíc i v radě starších. Nicméně i přes zmiňované potíže českobudějovická náboženská obec vždy vykazovala nějakou činnost a mnoha lidem bezpochyby svým počínáním dokázala i pomoci.

Závěrem rozsáhlé rešerše dobového regionálního tisku byla především zjištění o proměnách míry zájmu obyvatel Českých Budějovic o dění v československé náboženské komunitě. V letech 1920 a 1921 bylo relativně hodně prostoru v tisku věnováno diskusím o smyslu existence nové církve, o její životnosti, jejích názorech a cílech. Pozornosti neunikla ani skutečnost, že v Československé církvi probíhá pravoslavný rozkol a v souvislosti s ním byla i v Českých Budějovicích pořádána přednáška biskupa Dositeje. Nicméně pravoslavný proud v Českých Budějovicích neměl příliš stoupců a náboženská obec zůstala věrná směru Karla Farského, prvního patriarchy církve.

Velkou pozornost tištěných médií vyvolalo také sčítání lidu roku 1921, před kterým proběhl i na stránkách místních listů boj o duše mezi členy římskokatolické a československé církve. Československá náboženská komunita se pak dostala do středu pozornosti obyvatel města také kvůli sporu o kostel sv. Anny v Kněžské ulici a posléze ještě v souvislosti se slavnostním otevřením Husova sboru na Palackého náměstí.

Takovému zájmu se pak již do roku 1948 českobudějovická náboženská obec již nikdy netěšila. Zprávy o ní se omezily na informace o programu bohoslužeb, o slavení Husova svátku a o počtu jejích členů, kteří byli pohřbeni žehem. Výjimečně se objevovala pozvání na přednášky či koncerty konané v Husově sboru. Lze tedy konstatovat, že obyvatelé města s postupujícím časem ztráceli zájem o dění v československém společenství a pokud je něco přece ještě dokázalo zaujmout a možná i přitáhnout do Husova sboru, pak to byly kulturní akce a oslavy, nikoli duchovno.

Dosažené výsledky přinášejí řadu důležitých i méně podstatných závěrů a zjištění a bezpochyby rozšiřují dosavadní poznatky o činnosti této křesťanské církve ve městě. Ale pro vytvoření úplného a uceleného obrazu o činnosti by bylo zapotřebí detailněji prostudovat a analyzovat ještě řadu dokumentů. Mezi nimi zejména sčítací operáty z roku 1921. Na základě jejich detailní analýzy by bylo možné podrobněji charakterizovat členskou základnu nové církve ve městě a zároveň vytvořit pomocí metody prosopografické portrét typického věřícího Církve československé v Českých Budějovicích jako celku, i v jejich jednotlivých částech (myšleno Linecké předměstí, Vídeňské předměstí, Pražské předměstí a Vnitřní město) a také lépe popsat rozličné vztahy v komunitě věřících. Z časových důvodů však nebylo možno tento přístup plně uplatnit a zůstává tak úkolem pro další práci na tomto tématu. Stejně tak jako detailnější porovnání již zjištěné socioprofesionální a věkové struktury bývalých katolíků, kteří jsou zachyceni jako noví věřící Církve československé v *Knize vystoupení a přestoupení z církve* a těch lidí, kteří se k nové církvi přihlásili při sčítání lidu. K tomu by bylo ovšem nutné učinit ještě rozsáhlou sondu na základě výsledků sčítacích operátů, což rovněž z časových důvodů bylo provedeno pouze částečně, a to v kapitole *Počty členů*.

Mnoho dokumentů, které by pomohly vytvořit ucelený obraz dění ve zkoumané náboženské komunitě, ale nebylo je již možné využít a zahrnout do textu předložené diplomové práce, pochází ovšem hlavně ze soukromého archivu Církve československé. Na jejich základě by bylo možno ještě vytvořit poměrně podrobný popis spojený s analýzou finanční situace českobudějovického společenství věřících či podrobněji popsat činnost jeho nedělní školy.

Některé prameny výše zmíněné provenience byly pominuty záměrně z toho důvodu, že již vypovídaly o době přesahující časový rámeček práce stanovený lety 1920-1948. Z nich zejména byl skutečně jen částečně využit soubor evidenčních knih zahrnující *Knihy oddaných* z let 1950 a 1953-1962, *Knihy pokřtěných* z roku 1950 a *Knihy pohřbených 1950-1953*, které by jistě bylo vhodné použít pro další bádání

o českobudějovické náboženské obci. Možnosti dalšího bádání přesahující časový rámec předkládané práce otevírá také zkoumání *Kroniky náboženské obce z let 1947-1968*. Další prameny z archivu církve však také nebyly využity pro svou malou vypovídací hodnotu či přílišnou chaotičnost zápisu, jak již bylo uvedeno v úvodním hodnocení pramenů a literatury.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

I. PRAMENY NEVYDANÉ

- Archiv CČS v Českých Budějovicích, Jan Franc, *Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Budějovicích.*
- Archiv CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích 1924.*
- Archiv CČS v Českých Budějovicích, *Protokoly o řádných a mimořádných valných shromážděních a členských schůzích náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *II. kniha zápisů o shromážděních náboženské obce církve čsl. v Českých Budějovicích.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1926-1930.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha oznámení 1931-1934.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kniha pohřbených 1950-1953.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Kronika náboženské obce 1947-1959.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Seznam knih.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Spolek Aloise Jiráska, loutkové divadlo (krabice).
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích rady st. církve českomor. v Čes. Budějovicích.*
- Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích výboru členstva.*
- SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, *Inventář.*
- SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kn. 2, *Jednací protokol.*
- SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kart. 1.
- SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kn. 1, *Zápisy ze schůzí.*
- SOkA České Budějovice, Československá církev, sociální odbor České Budějovice, kn. 3, *Pokladní kniha.*

- SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. B 155.
- <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1teka> (SOA Třeboň, Sčítací operáty 1921; odkaz funkční ke dni 13. 7. 2013).

II. DOBOVÁ PERIODIKA

- Hlas lidu. Orgán české strany křesťansko-sociální, 1920-1925 a 1929-1930.
- Jihočech. Krajský orgán československé sociální demokracie v Českých Budějovicích, 1945-1946.
- Jihočeská jednota. List národního souručenství, 1940 - duben roku 1945.
- Jihočeská pravda. Orgán Komunistické strany Československa v Českých Budějovicích 1945-1948.
- Jihočeské listy. Neodvislý časopis pro zájmy českého jihu, 1920-1939.
- Jihočeský dělník. Župní orgán čsl. sociálně demokratické strany dělnické, 1920-1925.

III. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- *25 let náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích 1920-1945*, České Budějovice 1945.
- BARTUŠEK, Stanislav, *Katolická moderna. Karel Dostál-Lutinov jeho přátelé a spolupracovníci*, Třebíč 1996.
- BERGER, Rupert, *Liturgický slovník*, Praha 2008.
- BEZDĚČKA, Josef, *Rozhovory o církvi československé*, Praha 1949.
- BOHÁČ, Zdeněk, *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*, Kostelní Vydří 1999.
- BUTTA, Tomáš a kol., *90 let Církve československé husitské*, Praha 2010.
- BUTTA, Tomáš, *Uvedení do bohoslužebné teorie a praxe v Církvi československé husitské. Prakticko-teologický výklad liturgie podle patriarchy Karla Farského*, Praha 2005.
- ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV-b. 1938-1945*, Praha-Litomyšl 2007.
- DACÍK, Tomáš, *Církevně politický vývoj u nás po 2. světové válce*, Brno 2000.

- DOSKOČIL, Ondřej, *Církevní přestupy v děkanátu českobudějovickém v letech 1900 – 1921*. České Budějovice 2000 (rkp. seminární práce).
- FARSKÝ, Karel, CČS. *Stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé*, Praha 1925.
- FARSKÝ, Karel, *Obřadní příručka pro Církev československou*, b.m., 1920.
- FIALA, Petr, *Katolická církev a sekularizace české společnosti*, Teologický sborník, 6, č. 1, 2001, s. 84-93.
- FORST, Vladimír a kol., *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce I. A-G*, Praha 1985.
- HANUŠ, Jiří, *19. století jako století druhé konfesionalizace?* Teologický sborník 4, 2001, s. 3-7.
- JUST, Jiří – NEŠPOR, Zdeněk R. – MATĚJKA, Ondřej a kol., *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009.
- KADERÁVEK, Václav – TRTÍK, Zdeněk, *Život a víra ThDr. Karla Farského*, Praha 1982.
- KADLEC, Jaroslav, *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice 1995.
- KADLEC, Jaroslav, *Přehled českých církevních dějin I-II*, Praha 1991.
- KAPOUNOVÁ, Marie, *Náboženský život v Třešti ve druhé polovině 19. století a první polovině 20. století. Kongregace Chudých školských sester de Notre Dame a její působení v Třešti*, České Budějovice, 2013 (diplomová práce).
- KAŇÁK, Miloslav, *Dr. Karel Farský. O životě a díle prvního patriarchy Církve československé*, Praha 1951.
- KAŇÁK, Miloslav, *Padesát let Československé církve. Sborník studií pracovníků Husovy fakulty věnovaný k půlstoletí CČs*, Praha 1970.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002.
- KLIMEK, Antonín, *Velké dějiny zemí koruny české. Svazek XIV. 1929-1938*, Praha 2002.
- Kolektiv autorů, *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006.

- KOVÁŘ, František, *Deset let Československé církve 1920-1930. Přednáška na jubilejní synodě duchovenstva Čsl. církve v Praze, dne 8. ledna 1930*, Praha 1930.
- KUBALÍK, Josef, *Dějiny náboženství*, Praha 1988.
- KUČERA, Zdeněk – BUTTA, Tomáš (edd.), *90 let Církve československé husitské. Sborník*, Praha 2010.
- LEMAN, Kevin, *Sourozenecké konstelace*, Praha 2012.
- MAREK, Pavel – LUPČO, Martin, *Nástin dějin pravoslavné církve v 19. a 20. století. prolegomena k vývoji pravoslavi v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi v letech 1860-1992*, Brno 2013.
- MAREK, Pavel, *Apologetové nebo kacíři? Studie a materiály k dějinám české Katolické moderny*, Rosice u Brna 1999.
- MAREK, Pavel, *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)*, Brno 2005.
- MAREK, Pavel (ed.), *Česká katolická moderna. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově*, Olomouc – Prostějov 2000.
- MAREK, Pavel, *České schisma. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917-1924*, Olomouc – Rosice u Brna 2000.
- MAREK, Pavel, *Český katolicismus 1890 – 1914*, Olomouc 2003.
- MAREK, Pavel, *K problematice církevního rozkolu v Československu v roce 1920*, Praha 2001.
- MAREK, Pavel, *K některým aspektům církevní krize na počátku první československé republiky*, Olomouc 2004.
- McLEOD, Hugh, *Náboženství a lidé západní Evropy (1789-1989)*, Brno 2007.
- McLEOD, Hugh, *Sekularizace v západní Evropě 1848-1914*, Brno 2008.
- MENCL, František Xaver, *Pohřeb ohněm. Několik kapitol o zpopelňování mrtvých*, Praha 1922.
- MIKULECKÁ, Milena – NETUŠIL, Lubomír - VANÍČEK, Jiří, *František Bílek v Církvi československé husitské*, Praha 2000.
- MÜLLER, Václav, *Náboženské poměry v československé republice*, Praha 1925.

- MUSIL, Jiří V., *Katolická moderna, její odkaz a P. M. Habáň*, in: Pavel MAREK (ed.), *Česká Katolická moderna. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově, Olomouc – Prostějov 2000*, s. 87-91.
- NOVOTNÝ, Miroslav, *Českobudějovická diecéze v kontextu proměn církevní správy v českých zemích v 18. -20. století* in: *Vývoj církevní správy na Moravě (= XXVII. Mikulovské symposium 2002)*, Brno 2003, s. 169-180.
- PEŠKOVÁ-KOUNOVSKÁ, Olga, *Farský žije. O zakladateli a prvním patriarchovi Církve československé pro mládež k desetiletému výročí jeho smrti*, Praha 1937.
- PLECHATÝ, František, *30 let Církve československé*, Praha 1950.
- POLC, Jaroslav Václav, *České diecéze po třicetileté válce*, Studie, 130-131, 1990, s. 287-296.
- POKORNÝ, František, *Schematismus Československé církve*, Praha 1933.
- RUTRLE, Otto, *Sbory církve československé*, Praha 1953.
- SALAJKA, Milan, *Portrét Církve československé husitské*, Praha 2007. (přístupné též <http://www.ccsch.cz/dokumenty/665-portretsalajkaopt.pdf>)
- SALAJKA Milan, *Proces ustavování a duchovní správy náboženských obcí Církve československé husitské*, Praha 2003.
- SPISAR, Alois, *Ideový úkol církvi v náboženské krizi dneška*, Praha 1926.
- TOUL, Jan, *Jubilejní kniha českobratrské evangelické rodiny. K 150 letému jubileu Tolerančního patentu 1781-1931*, České Budějovice 1931.
- Ústřední rada Církve československé, *Církev československá v životě národa. Memorandum prezidentu republiky, ústavodárnému národnímu shromáždění, vládě republiky a veřejným činitelům*, Praha 1946.
- VANÍČEK, Vratislav, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XIII. 1918-1929*, Praha 2000.
- VLAŠÍN, Štěpán a kol., *Slovník literárních směrů a skupin*, Praha 1983.
- VOGEL, Jiří, *Herman Schell, apologeta a dogmatik: dílo katolického modernisty a jeho vliv na církev československou husitskou*, Brno 2001.
- ZLÁMAL, Bohumil, *Příručka českých církevních dějin. VII. Doba československého katolicismu (1918-1949)*, Olomouc 2010.

SEZNAM PŘÍLOH

I. TEXTOVÉ PŘÍLOHY

- Textová příloha č. 1: Seznam zápisových knih soukromého archivu náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích
- Textová příloha č. 2: Seznam šanonů soukromého archivu náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích
- Textová příloha č. 3: Opis pamětní listiny vložené do základního kamene Husova sboru

II. TABULKOVÉ PŘÍLOHY

- Tabulka č. 1: Záznam výsledků voleb do rady starších mezi lety 1922-1945
- Tabulka č. 2: Členové výboru Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích a jeho dalších mutací mezi lety 1924-1940
- Tabulka č. 3a: Seznam věřících přestoupivších v českobudějovickém děkanátu k Církvi československé (rok 1920)
- Tabulka č. 3b: Seznam věřících přestoupivších v českobudějovickém děkanátu k Církvi československé (rok 1921)
- Tabulka č. 4a: Věková struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1920
- Tabulka č. 4b: Věková struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1921
- Tabulka č. 5a: Socioprofesní struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1920
- Tabulka č. 5b: Socioprofesní struktura věřících přistupujících do sboru CČS v Českých Budějovicích pro rok 1921
- Tabulka č. 6: Seznam soutěžních návrhů
- Tabulka č. 7a: Seznam (budějovických) dárců finančních obnosů na podporu stavby Husova sboru

- Tabulka č. 7b: Seznam (mimobudějovických) dárců finančních obnosů na podporu stavby Husova sboru
- Tabulka č. 8a: Seznam (budějovických) dárců stavebního materiálu
- Tabulka č. 8b: Seznam (mimobudějovických) dárců stavebního materiálu
- Tabulka č. 9: Seznam firem, organizací, spolků a odborů, které přispěly na stavbu Husova sboru

III. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

- Obrazová příloha č. 1a: Uložení Archivu CČS, skříň č. 1
- Obrazová příloha č. 1b: Uložení Archivu CČS, skříň č. 2
- Obrazová příloha č. 1c: Uložení Archivu CČS, skříň č. 3
- Obrazová příloha č. 2: Ukázka náborového textu Jednoty mládeže
- Obrazové přílohy č. 3a: Kresba ze sešitu shrnujícího zážitky z akce pořádané Jednotou mládeže
- Obrazová příloha č. 3b: Kresba z táborového sešitu Jednoty mládeže
- Obrazová příloha č. 4a: Pamětní kniha, desky
- Obrazová příloha č. 4b: Pamětní kniha, titulní strana
- Obrazová příloha č. 4c: Pamětní kniha, úvodní strana k podpisové části
- Obrazová příloha č. 5: Fotografie z prvního svatého přijímání konaného 5. června 1947
- Obrazová příloha č. 6: Fotografie rady starších CČS v Českých Budějovicích z roku 1944
- Obrazové přílohy č. 7: Návrhy na podobu Husova sboru
- Obrazová příloha č. 8a: Husův sbor - podoba v roce 2011
- Obrazová příloha č. 8b: Husův sbor - podoba v roce 2013
- Obrazová příloha č. 8c: Husův sbor - průčelí na dobové pohlednici
- Obrazová příloha č. 8d: Husův sbor - průčelí, podoba v roce 2013
- Obrazová příloha č. 9: Žádost o podporu Sociálního odboru církve československé v Českých Budějovicích

PŘÍLOHY

I. TEXTOVÉ PŘÍLOHY

Textová příloha č. 1:

SEZNAM ZÁPISOVÝCH KNIH SOUKROMÉHO ARCHIVU NÁBOŽENSKÉ OBCE CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zdroj: Archiv náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích.

1. Bohoslužebná hlášení (1967 – 1971)
2. Bohoslužebná kniha vzpomínek a věnování (1955 – 1962)
3. Členská kniha Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé
4. Členská matrika Jednoty mládeže v Českých Budějovicích
5. Dary na sbor v Českých Budějovicích
6. Diárium farního úřadu (1945 – 1947)
7. Hlášení (1942 – 1945), pro Suché Vrbné, Nemanice, Velešín, České Vrbné, Vráto, Rudolfov, Hodějovice, Lišov, Čtyři Dvory, Včelnou
8. Hlášení (1960 – 1967)
9. II. kniha zápisů o shromážděních náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích (1945 – 1951)
10. II. Zápisová kniha Jednoty mládeže (1931 – 1937)
11. Index vystouplých
12. Inventář Jednoty mládeže
13. Jednací protokol (1926)
14. Jednací protokol (1937 – 1939)
15. Jednací protokol 1946
16. Jednací protokol 1949 - 1960
17. Jednatelská kniha. Charitativní odbor československé církve v Suchém Vrbném (1925-1935)
18. Kazatelský plán
19. Kniha oddaných 1950
20. Kniha oddaných 1953 – 1962
21. Kniha oznámení 1926 – 1930
22. Kniha oznámení 1931 – 1934
23. Kniha oznamovací 1920
24. Kniha oznamovací 1931

25. Kniha pohřbených 1950 - 1953
26. Kniha pokřtěných 1950 – 1953
27. Kniha vzpomínek 1963 – 1971
28. Kniha vzpomínek a hlášení (1978 – 1988)
29. Kronika náboženské obce 1947 – 1959
30. Kronika náboženské obce 1960 – 1968
31. Matrika členů
32. Matrika narozených 1953
33. Matrika narozených 1956
34. Matrika pokřtěných (1940 – 1950)
35. Matrika zemřelých 1957 – 1962
36. Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Českých Budějovicích
37. Pamětní kniha náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích, 1924
38. Pokladní kniha místního výboru Církve československé, Kněžské Dvory
39. Popisník
40. Protokoly o řádných a mimořádných valných shromážděních a členských schůzích náboženské obce Církve československé (1922 – 1938)
41. Protokoly o schůzích rady starších náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích, svazek 4 (1924 – 1928)
42. Protokoly z řádných a mimořádných valných shromáždění a členských schůzí náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích (1922 – 1939)
43. Seznam knih
44. Seznam knih B
45. Vikariátní ideové závody mládeže 1943
46. Výkaz funkcí farního úřadu CČS v Českých Budějovicích (1928 – 1935)
47. Vyřazovací kniha
48. Vyřazovací kniha
49. Výstupy III
50. Zápis protokolů Charitativního odboru Církve československé v Českých Budějovicích, 1928 – 1949
51. Zapisovatelská kniha Jednoty mládeže v Českých Budějovicích (1927 – 1931)
52. Záписы o schůzích rady starších CČS v Českých Budějovicích (1931 – 1935)

53. Zápisy o schůzích rady starších Církve českomoravské v Českých Budějovicích (1936 – 1944)
54. Zápisy o schůzích výboru a členstva Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích (1924 – 1940)
55. Zápisy schůzí rady starších 1944 – 1956
56. Zápisy ze schůzí

TISKY

57. Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Budějovicích
58. Výroční zpráva náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích za správní rok 1932

Textová příloha č. 2:

**SEZNAM ŠANONŮ SOUKROMÉHO ARCHIVU NÁBOŽENSKÉ OBCE
CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

Zdroj: Archiv náboženské obce Církve československé v Českých Budějovicích.

1. Archivní materiály od roku 1924
2. Budova
3. Došlá korespondence
4. Ing. Jan Franc: Ježíš Nazaretský. Soukromá theologická práce
5. Jednota mládeže, prezence
6. Korespondence, Okrsková rada
7. Roční hospodářské výkazy 1937 – 1953
8. Různé
9. Sdružení Aloise Jiráska 1939 – 1944 (korespondence)
10. Sociální odbor 1937 – 1942
11. Tisky 1950
12. Uliční seznam 1951 – 1956
13. Uliční seznam 1965 – 1969
14. Vikariát 1944
15. Zprávy výročních shromáždění 1946 – 1959

Textová příloha č. 3:

OPIS PAMĚTNÍ LISTINY VLOŽENÉ DO ZÁKLADNÍHO KAMENE PŘI STAVBĚ HUSOVA SBORU

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích 1924.*

Kde jsou dva nebo tři ve jménu
mém,
tam jsem já uprostřed nich.
Kristus.

Sbor tento, Husův sbor, postaven byl roku tisícího devítistého dvacátého čtvrtého v šestém roce republiky za presidenta T. G. Masaryka. Stavbu sboru projektoval bratr inženýr architekt T. Šašek v Praze a provedl bratr Aug. Teverný, stavitel v Č. Budějovicích, za technického spolupůsobení bratří Dr. inženýra J. Kellera a stavitele A. Musila. Při stavbě dohlédal bratr V. Jílek. Bratří a sestry, kteří přispěli na stavbu sboru dary a stavebninami, neb pracovali dobrovolně a zdarma, uvedeni jsou v pamětní knize. V radě starších náboženské obce zasedali tito bratří: předseda: Josef Skalický, čsl. duchovní; místopředsedové: A. Kopřiva, plukovník a J. Bendlík, vrchní oficiál drah; tajemník, J. Králík, respicient v. v.; pokladník, František Heřmánek, inspektor drah; členové rady: K. Hájek, obchodvedoucí; [K. Jirka, čsl. duchovní; V. Kocourek, profesor; V. Koupal, dělník; T. Pařízek, dozorce domu čsl. drah; V. Petráš, obchodní zástupce; V. Rybář, vrchní oficiál drah; J. Slad, obchodník; J. Sukdol, oficiál drah; F. Svačina, odborný učitel; Dr. Fr. Šimeček, profesor; R. Šlechta, čsl. farář; J. Vančura, dělník; J. Žlábek, profesor.

Stavba sboru uskutečněna byla podporou diecesní rady v Praze s milým nám bratrem biskupem ThDr. Karlem Farským v čele. Základní kámen, jež vytesal bratr P. Krčmář, položen byl dnešního dne, na Hod Boží velkonoční, při čemž promluvil bratr náš F. Brož, tajemník okresní na Hluboké a první náš duchovní.

V Českých Budějovicích dne 20. dubna 1924

František Heřmánek
pokladník a iluminátor.

II. TABULKOVÉ PŘÍLOHY

Tabulka č. 1:

ZÁZNAM VÝSLEDKŮ VOLEB DO RADY STARŠÍCH MEZI LETY 1922-1945

zdroje: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, II. kniha zápisů o shromážděních náboženské obce církve čsl. v Českých Budějovicích, zápis z 15. července 1945, Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Zápisy o schůzích rady st. církve českomor. v Čes. Budějovicích, Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, Protokoly o řádných a mimořádných valných shromážděních a členských schůzích náboženské obce církve československé v Čes. Budějovicích.

ROK ZVOLENÍ	JMÉNO
prosinec 1922	předseda: Josef Skalický
	Jan Bendlík
	Eduard Hájek
	František Heřmánek
	Karel Jirka
	Václav Kocourek
	Antonín Kopřiva
	Václav Koupal
	Jan Králík
	Tomáš Pařízek
	Valentin Petráš
	Josef Slad
	Jan Sukdol
	František Svačina
	Jan Vančura
	Jan Žlábek
březen 1927 ³⁹⁴	předseda: Václav Pošvář
	František Heřmánek
	Aug. Kobián
	Tomáš Pařízek
	Václav Šimek
	Josef Šlégr
	Josef Walter
duben 1929	předseda: Jan Žlábek
	Jindřich Autengruber
	Emil Berka (za něj během funkčního období zvolen Josef Korda)
	Jan Bílek Václav (za něj během funkčního období zvolen Lalák)
	Rudolf Kosík
	Václav Michálek
	František Rozsival
	Karel Salfický

³⁹⁴ Jednalo se o doplňovací volby.

ROK ZVOLENÍ	JMÉNO
duben 1929	Jan Suchdol
	František Svačina
	Od roku 1933 jako náhrada za Jana Králíka V. Rohlíček
	Karel Šašek
únor 1935	Jindřich Autengruber
	Karel Horák
	Václav Jonáš
	Josef Korda
	Alois Kubec (v roce 1941 za něj zvolen Krček)
	František Rozsival
	Václav Salák
	Karel Salfický
	Tomáš Starý
	Josef Šebesta
	František Trčka
	Adolf Vlach
	Bedřich Vošáhlík
	Josef Walter
	Jan Žlábek
únor 1938 ³⁹⁵	Alois Kreps
	Josef Skalický
	Adolf Vlach
	Jan Žlábek
1941	předseda: František Trčka ³⁹⁶
únor 1943	předseda: Josef Korda ³⁹⁷
	František Cochlár
	Novák
	Jan Franc
	Josef Pochop
	Gustav Tříška
	Vaněk
	Šindelář
	František Nýdl
	Marek
	František Krbec
	Vacek
	Hofman
červenec 1945	předseda: Jan Franc
	Jan Burda
	Josef Fabián

³⁹⁵ Doplnovací volby.

³⁹⁶ Od července do listopadu roku 1942 schůze rady starších řídil místopředseda Josef Korda. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, Protokoly, *Zápis z 10. 7. 1942* a následující.

³⁹⁷ Nejprve byli navrženi tři jiní kandidáti, ale všichni volbu odmítli. Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Zápis z 1. 2. 1943*.

ROK ZVOLENÍ	JMÉNO
červenec 1945	Vojtěch Fousek
	Jan Franc
	František Krbec
	František Nýdl
	Emil Pokorný
	Josef Skalický
	Josef Šindelář
	Josef Šperer
	Gustav Tříška
	Josef Urban
František Vavera	
listopad 1945	předseda: Jindřich Autengruber

Tabulka č. 2:

ČLENOVÉ VÝBORU SPOLKU PRO UDRŽOVÁNÍ SBORU, KNIHOVNY A ČITÁRNY CÍRKVE ČESKOSLOVENSKÉ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH A JEHO DALŠÍCH MUTACÍ MEZI LETY 1924 – 1940

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích výboru členstva.*

PŘEDSEDOVÉ

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRÍDÁN
Václav Pošvář	13. 10. 1924	27. 4. 1930
Jindřich Autengruber	27. 4. 1930	5. 2. 1939
Jaroslav Vaněček	5. 2. 1939	?

MÍSTOPŘEDSEDOVÉ

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRÍDÁN
Jindřich Autengruber	? 1924	27. 4. 1930
Arnošt Musil	27. 4. 1930	v roce 1931 ³⁹⁸
Josef Skalický	29. 5. 1932	5. 2. 1939
František Dušek	5. 2. 1939	17. 3. 1940
Miloš Našinec	17. 3. 1940	?

JEDNATELÉ

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRÍDÁN
Karel Salfický	13. 10. 1924	21. 11. 1924
Marie Králíková	21. 11. 1924	10. 3. 1925
Antonín Kopřiva	10. 3. 1925	19. 11. 1926 ³⁹⁹
Jan Žlábek	19. 11. 1926	24. 4. 1927
Marie Králíková	24. 4. 1927	4. 11. 1927 ⁴⁰⁰
Viktor Mrvka	1. 4. 1928	27. 4. 1930
Karel Červený	27. 4. 1930	19. 5. 1931 ⁴⁰¹
Miloslava Havlová	29. 5. 1932	5. 2. 1939
Josef Pochop	5. 2. 1939	?

POKLADNÍCI

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRÍDÁN
Josef Jiránek	13. 10. 1924	4. 11. 1927 ⁴⁰²
František Josef Valter	1927	1. 4. 1928
Josef Jiránek	1. 4. 1928	5. 2. 1939
František Marek	5. 2. 1939	?

³⁹⁸ Zemřel.

³⁹⁹ Odstěhoval se do Prahy.

⁴⁰⁰ Funkce se vzdává pro nedostatek času.

⁴⁰¹ Odstěhoval se do Prahy.

⁴⁰² Navrženo, aby pokladna Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích byla sloučena s pokladnou rady starších českobudějovické náboženské obce a funkci pokladníka by pak převzal dosavadní pokladník rady starších.

REVIZOŘI ÚČTŮ

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRŽIDÁN
Stanislav Starý a Jan Králík	12. 6. 1926	5. 2. 1939, 1. 4. 1928
Karel Horák	1. 4. 1928	29. 5. 1932
Ludvík Čapek	29. 5. 1932	5. 2. 1939
Alois Krchov a Eleonora Cábová	5. 2. 1939	?, 17. 3. 1940
Josef Jiránek	17. 3. 1940	?

ZAPISOVATELÉ⁴⁰³

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRŽIDÁN
Josef Skalický	10. 3. 1925	12. 6. 1926
August Bříško a Marie Králíková	?	1. 4. 1928
Josef Skalický	1. 4. 1928	16. 5. 1930
Karel Červený	16. 5. 1930	?
František Svoboda	17. 3. 1940	?

KNIHOVNÍCI⁴⁰⁴

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRŽIDÁN
Marie Králíková	17. 10. 1924	18. 9. 1925
Otakar Modr	18. 9. 1925	?
Ludvík Čapek	? nejpozději však od roku 1930	5. 2. 1939
Karel Plechatý a Václav Wohlschläger	5. 2. 1939, 5. 2. 1939	17. 3. 1940, 17. 3. 1940
František Šašek	17. 3. 1940	?

SPRÁVCI DOMU⁴⁰⁵

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	VYSTRŽIDÁN
František Heřmánek	12. 6. 1926	?
Karel Plechatý	24. 4. 1927 ⁴⁰⁶	?

⁴⁰³ V případě, že se řádně zvolený zapisovatel na schůzi členů výboru nedostavil, byli zapisovatelem či zapisovatelkou improvizovaně zvoleni pro onu konkrétní schůzi někteří z přítomných.

⁴⁰⁴ Na valné hromadě Spolku pro udržování sboru, knihovny a čítárny Církve československé v Českých Budějovicích konané 24. dubna roku 1927 bylo zmiňováno, že v knihovně se angažují především Karel Plechatý a Josef Jiránek. Archiv ČČS v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích výboru členstva*, s. 78.

⁴⁰⁵ Tato funkce byla volena pouze v letech 1926 a 1927. Z dostupných pramenů není patrné, zda poté post správce domu zanikl či se v něm neděly žádné změny.

⁴⁰⁶ Zvolen jako druhý správce, svoji funkci měl tedy zastávat současně s Františkem Heřmánkem.

OSTATNÍ ČLENOVÉ VÝBORU⁴⁰⁷

JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ZVOLEN	ZVOLEN NA JINÝ POST ČI UKONČIL ČINNOST VE VÝBORU
Karel Horák	12. 6. 1926	1. 4. 1928
	27. 4. 1930	17. 3. 1940
Vojtěch Jindra	12. 6. 1926	17. 4. 1931
Tomáš Kokeš	12. 6. 1926	1. 4. 1928
Josef Skalický	12. 6. 1926	1. 4. 1928
	17. 4. 1931	17. 3. 1940
Arnošt Musil	12. 6. 1926	27. 4. 1930
Ludmila Merzová	12. 6. 1926	17. 4. 1931
Karel Plechatý	12. 6. 1926	24. 4. 1927
	27. 4. 1930	?
Václav Kocourek	12. 6. 1926	1. 4. 1928 ⁴⁰⁸
Jan Žlábek	12. 6. 1926	17. 3. 1940
Václav Šimek	12. 6. 1926	24. 4. 1927 ⁴⁰⁹
Karel Červený	1. 4. 1928	27. 4. 1930
Karel Skála	1. 4. 1928	27. 4. 1930
Ludvík Čapek	1. 4. 1928	27. 4. 1930
	17. 4. 1931	?
Václav Prospal	1. 4. 1928	27. 4. 1930
František Féba	1. 4. 1928	17. 4. 1931
Marie Králíková	1. 4. 1928	27. 4. 1930
Jan Matoušek	27. 4. 1930	17. 3. 1940
Jaromír Došel	27. 4. 1930	17. 4. 1931
Alois Krchov	27. 4. 1930	?
František Šašek	29. 5. 1932	17. 3. 1940
Jan Koktavý	29. 5. 1932	17. 3. 1940
Jan Kubašta	29. 5. 1932	17. 3. 1940
Bohuslav Hrdlička	29. 5. 1932	17. 3. 1940
Václav Příbyl	29. 5. 1932	17. 3. 1940
Karel Pexa	17. 3. 1940	?
Václav Wohlschläger	17. 3. 1940	?
Jan Šindelář	17. 3. 1940	?

⁴⁰⁷ Z pramenů je zřejmá situace až od roku 1926.

⁴⁰⁸ Odstěhoval se do Prahy.

⁴⁰⁹ Členství se vzdává pro urážku na cti. V zápisu ze schůze konané 24. 4. 1927 je o tom řečeno: „*Br. Šimeček prohlašuje, že členství výboru nepřijímá, jako vzdává se i členství r. starších, poněvadž byl při pohřbu bra katech. Jirky uražen brem Sukdolem, že se prý stydí za odznak CCŠ.*“ Archiv CCŠ v Českých Budějovicích, *Zápisy o schůzích výboru členstva*, s. 80.

Tabulka č. 3a:

**SEZNAM VĚŘÍCÍCH PŘESTOUPIVŠÍCH V ČESKOBUDEJOVICKÉM
DĚKANÁTU K CÍRKVI ČESKOSLOVENSKÉ (ROK 1920)**

Zdroj: SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

ROK 1920⁴¹⁰

POŘADÍ	PŘÍJMENÍ A JMÉNO	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘEST- OUPIL ⁴¹¹
DUBEN 1920				
1	Habešová Františka	1898	služebná	20. 4. 1920
ČERVENEC 1920				
2	Janeš Tomáš	1891	—	6. 7. 1920
3	Kuboušek František	1890	obuvník	14. 7. 1920
SRPEN 1920				
4	Buriánková Jiřina	1920	—	3. 8. 1920
5	Buriánková Milada	1914	—	3. 8. 1920
6	Jakubec Josef	1903	kolářský pomocník	20. 8. 1920
7	Janoušek Jan	1881	obchodní cestující	28. 8. 1920
ZÁŘÍ 1920				
8	Buriánek Josef	1893	písař	3. 9. 1920
9	Bártlová Aloisie	1887	(manželka cukráře)	14. 9. 1920
10	Bártlová Jana	1906	—	14. 9. 1920
11	Bártl Josef	1883	cukrář	14. 9. 1920
12	Bártlová Marie	1912	—	14. 9. 1920
13	Bártl Václav	1908	—	14. 9. 1920
14	Ornest Václav	1887	krejčí a obchodník	15. 9. 1920
15	Ornestová Františka	1890	(manželka krejčího a obchodníka)	15. 9. 1920
16	Ornestová Marie	1915	(dcera krejčího a obchodníka)	15. 9. 1920
17	Buriánková Anna	[...]	(manželka písaře)	16. 9. 1920
18	Svačina František	1873	odborný učitel	18. 9. 1920
19	Svačina Karel	[...]	student gymnasia	18. 9. 1920
20	Svačinová Božena	1902	kandidátka učitelství	18. 9. 1920
21	Schmied Jaroslav	1895	zubní technik	23. 9. 1920
22	Šmíd Richard	1887	sladovník	23. 9. 1920
23	Šmídová Františka	1864	—	23. 9. 1920
ŘÍJEN 1920				
24	Novák Josef	1901	krejčovský učedník	25. 10. 1920
25	Blažková Anna	1865	—	27. 10. 1920
26	Braner Josef	1883	soukromník	30. 10. 1920
27	Bukovská Magdalena	1894	dělnice	30. 10. 1920
28	Fousková Anna	1884	—	30. 10. 1920

⁴¹⁰ Řazeno podle data přestupu.

⁴¹¹ Všichni zde uváděni věřící přestoupili k Církvi československé z římskokatolické církve.

POŘADÍ	PŘÍJMENÍ A JMÉNO	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘEST- OUPIL
29	Fousková Růžena	1914	—	30. 10. 1920
30	Fricek [...]	1889	dělník	30. 10. 1920
31	Jindřichová Aňka	1888	(manželka účetního)	30. 10. 1920
32	Jindřichová Jarmila	neuveveno	—	30. 10. 1920
33	Jindřichovský Jaromír	1885	účetní	30. 10. 1920
34	Kohout František	1847	obuvník	30. 10. 1920
35	Kohout Václav	1892	zahradník	30. 10. 1920
36	Kohoutová Štěpánka	1883	—	30. 10. 1920
37	Koželuh Jan	1865	poštovní podúředník	30. 10. 1920
38	Králíková [...]	1866	(manželka inspicienta [...])	30. 10. 1920
39	Lepičová Albína	1900	(manželka úředníka čekatele)	30. 10. 1920
40	Matouš Pavel	1897	úředník	30. 10. 1920
41	Našincová Karolína	1898	—	30. 10. 1920
42	Našinec Vilém	1897	strojník	30. 10. 1920
43	Růžička Jan	1901	bez zaměstnání	30. 10. 1920
44	Tříška Bohumír	1902	obchodní příručí	30. 10. 1920
45	Tříška Josef	1904	krejčovský učeň	30. 10. 1920
46	Tříška Václav	1875	školník	30. 10. 1920
47	Třísková Albína	1878	(manželka školníka)	30. 10. 1920
48	Vogeltanz Jaromír	1898	pekař	30. 10. 1920
LISTOPAD 1920				
49	Bräuerová Ludmila	1905	soukromnice	13. 11. 1920
50	Bräuerová Marie	1854	soukromnice	13. 11. 1920
51	Bräuerová Marie	1898	v tiskárně	13. 11. 1920
52	Habeš Josef	1906	učeň lakýrnický	13. 11. 1920
53	Hamberger Adam	1885	tovární dělník	13. 11. 1920
54	Hambeyer Jan	1894	dělník	13. 11. 1920
55	Krýsl Jan	1869	zahradník	13. 11. 1920
56	Maříková Karla (?)	1905	—	13. 11. 1920
57	Mařincová Adéla	1907	—	13. 11. 1920
58	Mařincová Karla	1881	—	13. 11. 1920
59	Mařinec František	1881	poštovní konduktér	13. 11. 1920
60	Mařinec Jaroslav	1913	—	13. 11. 1920
61	Maxa Václav	1894	řezník	13. 11. 1920
62	Remta Hynek	1899	učeň pekařský	13. 11. 1920
63	Škrdleta Karel	1893	pekař	13. 11. 1920
64	Škrdletová Anna	1899	při obchodu	13. 11. 1920
65	Tošner František	1869	zedník	13. 11. 1920
66	Tošner František	1909	soukromník	13. 11. 1920

POŘADÍ	PŘÍJMENÍ A JMÉNO	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘEST- OUPIL
67	Tošner Oldřich	1902	učeň pekařský	13. 11. 1920
68	Tošnerová Božena	1906	—	13. 11. 1920
69	Tošnerová Marie	1877	—	13. 11. 1920
70	Trumpf Jan	1881	dělník	13. 11. 1920
71	Trumpf Jan	1915	—	13. 11. 1920
72	Trumpfová Anna	1886	soukromnice	13. 11. 1920
73	Trumpfová Anna	1908	soukromnice	13. 11. 1920
74	Trumpfová Libuše	1920	—	13. 11. 1920
75	Voráček František	1863	tovární dělník	13. 11. 1920
76	Zelenka Jan	1901	truhlář	13. 11. 1920
77	Žlábek Jan	1887	profesor čs. gymnasia	13. 11. 1920
78	Žlábková Marie	1883	—	13. 11. 1920
79	Žlábková Milada	1889	(manželka profesora čs. gymnasia)	13. 11. 1920
80	Becker Josef	1908	—	19. 11. 1920
81	Beckerová Marie	1882	—	19. 11. 1920
82	Beckerová Marie	1912	—	19. 11. 1920
83	Zelenka Josef	1897	majitel tiskárny	22. 11. 1920
PROSINEC 1920				
84	Antošová Antonie	1893	služebná	20. 12. 1920
85	Bluma Jan	1892	zámečník	20. 12. 1920
86	Bluma Jan	1913	(syn zámečníka)	20. 12. 1920
87	Blumová Marie	1891	(manželka zámečníka)	20. 12. 1920
88	Blumová Rita	1917	(dcera zámečníka)	20. 12. 1920
89	Bukovská Kateřina	1855	dělnice, (vdova)	20. 12. 1920
90	Dostál Alois	1887	strojvůdce československých drah	20. 12. 1920
91	Dostálová Božena	1893	(manželka strojvůdce československých drah)	20. 12. 1920
92	Eibl Jan	1894	zámečník	20. 12. 1920
93	Hájek Eduard	1894	obchodník	20. 12. 1920
94	Hájek Eduard	1920	syn obchodníka	20. 12. 1920
95	Hájková Otilie	1895	(manželka obchodníka)	20. 12. 1920
96	Heinrich Karel	1883	sladovník	20. 12. 1920
97	Heinrichová Marie	1891	(manželka sladovníka)	20. 12. 1920
98	Hotalík Václav	1884	člen Jihočeského národního divadla	20. 12. 1920
99	Huniovski Anastázie	1911	(dcera dělníka)	20. 12. 1920

POŘADÍ	PŘÍJMENÍ A JMÉNO	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘEST- OUPIL
100	Huniovski Miroslav	1918	(syn dělníka)	20. 12. 1920
101	Huniovski Teodor	1883	dělník	20. 12. 1920
102	Huniovski Teodor	1914	(syn dělníka)	20. 12. 1920
103	Choura Jindřich	1874	truhlář	20. 12. 1920
104	Choura Jindřich	1915	[...]	20. 12. 1920
105	Korbela Václav	1877	podsládek	20. 12. 1920
106	Korbela Václav	1906	studující	20. 12. 1920
107	Krýslová Marie	1902	soukromnice	20. 12. 1920
108	Krýslová Terezie	1873	(manželka zahradníka)	20. 12. 1920
109	Křiváček Jan	1856	posluha	20. 12. 1920
110	Pařízek Jan	1854	úředník	20. 12. 1920
111	Pařízek Jan	1904	žák odborné školy	20. 12. 1920
112	Pařízek Ladislav	1907	(syn úředníka)	20. 12. 1920
113	Pařízková Anna	1897	modistka	20. 12. 1920
114	Pařízková Helena	1898	(dcera úředníka)	20. 12. 1920
115	Pařízková Jana	1902	absolventka obchodní školy	20. 12. 1920
116	Pařízková Josefa	1869	(manželka úředníka)	20. 12. 1920
117	Pařízková Markéta	1905	švadlena	20. 12. 1920
118	Pojsl František	1850	soudní kancelista v.v.	20. 12. 1920
119	Pojsová Marie	1876	(manželka soudního kancelisty v. v.)	20. 12. 1920
120	Špelina Martin	1893	kantýnský	20. 12. 1920
121	Špelinová Růžena	1894	(manželka hostinského)	20. 12. 1920
122	Špelinová Růžena	1919	(dcera hostinského)	20. 12. 1920
123	Švejda Vilém	1890	hodinář	20. 12. 1920
124	Ullmannová Marie	1899	žákyně hudební školy	20. 12. 1920
125	Žák František	1879	oficiál důchodkové kontroly	20. 12. 1920
126	Kopřiva Antonín	1877	podplukovník	29. 12. 1920
127	Kopřiva Jiří	1915	—	29. 12. 1920
128	Kopřivová Zdenka	1915	—	29. 12. 1920
129	Kopřivová Božena	1889	—	29. 12. 1920
130	Trošková Marie	1906	soukromnice	29. 12. 1920
131	Krotký Václav	1903	zámečník	29. 12. 1920
132	Pexa Čeněk	1888	obuvník	29. 12. 1920
133	Vítek Václav	1903	zámečník	29. 12. 1920
134	Nováková Sabina	1877	—	29. 12. 1920
135	Nováková Žofie	1912	—	29. 12. 1920
136	Novák Jan	1882	krejčí	29. 12. 1920
137	Novák Jan	1908	—	29. 12. 1920

POŘADÍ	PŘÍJMENÍ A JMÉNO	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘEST- OUPIL
138	Novák Karel	1910	—	29. 12. 1920
139	Tousek Jan	1906	dělník	29. 12. 1920
140	Loncmín Jan	1889	[...]	29. 12. 1920
141	Hrubeš Václav	1898	obchodník	29. 12. 1920
142	Bukač Antonín	1876	hostinský	29. 12. 1920
143	Bukač Antonín	1906	—	29. 12. 1920
144	Brož František	1901	obchodní příručí	29. 12. 1920
145	Našinec František	1909	obuvník	29. 12. 1920
146	Našincová Marie	1895	—	29. 12. 1920
147	Uhlíř Josef	1898	krejčí	29. 12. 1920
148	Bukačová Marie	1884	—	29. 12. 1920
149	Bukačová Marie	1909	—	29. 12. 1920
150	Bukačová Antonie	1914	—	29. 12. 1920
151	Prokopová Marie	1898	tovární dělnice	29. 12. 1920
152	Prokop Josef	1893	dělník	29. 12. 1920
153	Starý Josef	1889	rytec	29. 12. 1920
154	Prokopová Hildegarda	1910	žačka	29. 12. 1920
155	Našincová Terezie	1865	soukromnice	29. 12. 1920
156	Pavel Rudolf	1903	studující	29. 12. 1920
157	Stará Anna	1896	(manželka rytece)	29. 12. 1920
158	Vrkočová Barbora	1866	—	29. 12. 1920
159	Mracký (?) Josef	1881	profesor	29. 12. 1920
160	Vlášek Vojtěch	1888	dělostřelec	29. 12. 1920
161	Čeledová Josefa	1901	herečka	29. 12. 1920
162	Nedbalová Růžena	1879	majitelka hospodářství	29. 12. 1920
163	Nedbal Vlastimil	1873	majitel hospodářství	29. 12. 1920
164	Hálková Marie	1859	výměnkářka	29. 12. 1920
165	Našincová Anna	1900	dělnice	29. 12. 1920
166	Pavel Václav	1876	[...]	29. 12. 1920
167	Vlášková Marie	1894	(manželka poddůstojníka)	29. 12. 1920
168	Vlášková Anastázie	1917	—	29. 12. 1920

Tabulka č. 3b:

SEZNAM VĚŘÍCÍCH PŘESTOUIVŠÍCH V ČESKOBUDĚJOVICKÉM DĚKANÁTU K CÍRKVI ČESKOSLOVENSKÉ (ROK 1921⁴¹²)

Zdroj: SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

ROK 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/STAV	KDY PŘES-TOUPL
LEDEN 1921				
1	Křivánková Anežka	1914	—	4. 1. 1921
2	Křivánková Augustina	1885	dělnice	4. 1. 1921
3	Adamová Karla	1905	[...]	8. 1. 1921
4	Ambrož Václav	1902	obchodní příručí	8. 1. 1921
5	Bohoněk Vojtěch	1875	tovární dělník	8. 1. 1921
6	Brhoňková Marie	1874	(manželka čí?) ⁴¹³	8. 1. 1921
7	Dolejšová Rozalie	1876	dělnice tabákové továrny	8. 1. 1921
8	Dolejšová Růžena	1907	(dcera dělnice)	8. 1. 1921
9	Fajtl František	1879	železniční zřízenec	8. 1. 1921
10	Hvozdecký František	1879	obchodník	8. 1. 1921
11	Jelínková Marie	1890	vdova-dělnice	8. 1. 1921
12	Karanda Tomáš	1898	obuvník	8. 1. 1921
13	Korbelová Františka	1881	—	8. 1. 1921
14	Korbelová Františka	1907	—	8. 1. 1921
15	Křiváčková Marie	1879	posluhovačka	8. 1. 1921
16	Minářík Ludvík	1904	dělník	8. 1. 1921
17	Minaříková Terezie	1868	vdova	8. 1. 1921
18	Nuska Jan	1901	obchodní příručí	8. 1. 1921
19	Plichta Jan	1898	koncertní mistr	8. 1. 1921
20	Plichtová Františka	1898	(manželka koncertního mistra)	8. 1. 1921
21	Podlešák Josef	1902	holič	8. 1. 1921
22	Posekaná Anna	1885	dělnice tabákové továrny	8. 1. 1921
23	Poslušný Josef	1900	kovář	8. 1. 1921
24	Pouzová Zdenka	1875	(manželka správce [...])	8. 1. 1921
25	Pudík Josef	1867	účetní	8. 1. 1921
26	Řezníčková Rozalie	1856	pensistka státních drah	8. 1. 1921
27	Šindelka František	1884	krejčí	8. 1. 1921
28	Šíp Jan	1854	soukromník	8. 1. 1921
29	Škodová Libuše	1902	úřednice	8. 1. 1921

⁴¹² Za leden a únor tohoto roku.

⁴¹³ Doslovný přepis z pramene.

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
30	Tondl Vojtěch	1863	vrchní úředník státních drah	8. 1. 1921
31	Tondlová Emilie	1909	žákyně obchodní školy	8. 1. 1921
32	Tondlová Veronika	1866	(manželka podúředníka státních drah)	8. 1. 1921
33	Urychová Růžena	1899	soukromnice	8. 1. 1921
34	Zámbo František	1892	člen orchestru Národního divadla	8. 1. 1921
35	Vozel (?) Alois	1919	—	15. 1. 1921
36	Bayerová Anna	1901	dělnice	18. 1. 1921
37	Bayerová Milada	1920	(dcera dělníka)	18. 1. 1921
38	Buriánková Aloisie	1886	[...]	18. 1. 1921
39	Honer Vojtěch	1887	strojvůdce státních drah	18. 1. 1921
40	Honerová Antonie	1887	(manželka strojvůdce)	18. 1. 1921
41	Honza Jiří	1914	(syn strojvůdce)	18. 1. 1921
42	Honza Vojtěch	1907	(syn strojvůdce)	18. 1. 1921
43	Horký František	1879	oficiál [...][...]	18. 1. 1921
44	Horký František	1915	(syn oficiála)	18. 1. 1921
45	Kasanda Josef	1887	topič	18. 1. 1921
46	Kasanda Josef	(není uvedeno)	(syn topiče)	18. 1. 1921
47	Kasandová Marie	1903	dělnice	18. 1. 1921
48	Lejsek Josef	1896	klempíř	18. 1. 1921
49	Smidt Bohumil	1899	strojní zámečník	18. 1. 1921
50	Sukdolová Anna	1871	(manželka oficiála státních drah)	18. 1. 1921
51	Šejhlová Marie	1850	vdova	18. 1. 1921
52	Tomášek Josef	1901	pekař dělník	18. 1. 1921
53	Tomášek Vojtěch	1896	obuvník	18. 1. 1921
54	Tomášková Marie	1895	(manželka obuvníka)	18. 1. 1921
55	Tregl František	1871	holič	18. 1. 1921
56	Voltanz Alfons	1895	obchodní příručí	18. 1. 1921
57	Bohrn Bedřich	1903	studující	20. 1. 1921
58	Finfrle Jaroslav	1872	pokladník Československého akciového pivovaru	20. 1. 1921
59	Hrečtová (?) Štěpánka	1918	(dcera pokrývače)	20. 1. 1921
60	Klíma František	1903	studující	20. 1. 1921
61	Panc Jaroslav	1914	(syn soukromnice)	20. 1. 1921
62	Pancová Anna	1876	soukromnice	20. 1. 1921
63	Pancová Anna	1912	(dcera soukromnice)	20. 1. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
64	Pancová Antonie	1908	(dcera soukromnice)	20. 1. 1921
65	Pomeda František	1906	studující	20. 1. 1921
66	Špatná Anna	1883	(manželka pokrývačského mistra)	20. 1. 1921
67	Špatná Emilie	1919	(dcera pokrývače)	20. 1. 1921
68	Švarc Ludvík	1896	zámečník	20. 1. 1921
69	Vnalová (?) Anastazie	1899	[...]	20. 1. 1921
70	Stehlíková Božena	1891	[...]	21. 1. 1921
71	Heřmánek František	1883	pekař	22. 1. 1921
72	Krlínová Kateřina	1882	dělnice	22. 1. 1921
73	Bečvářovská Anna	1855	(manželka strojvůdce)	25. 1. 1921
74	Bečvářovský Karel	1861	strojvůdce	25. 1. 1921
75	Buchmann František	1887	lakýrník	25. 1. 1921
76	Diříčka Václav	1890	profesor	25. 1. 1921
77	Diříčková Blažena	1893	(manželka profesora)	25. 1. 1921
78	Drha Antonín	1896	dělník	25. 1. 1921
79	Fajtl Ferdinand	1920	(syn dělníka)	25. 1. 1921
80	Fajtl Josef	1911	(syn dělníka)	25. 1. 1921
81	Fajtl Karel	1902	elektromechanik	25. 1. 1921
82	Fajtlová Alžběta	1882	—	25. 1. 1921
83	Ježková Hanna	1919	(dcera dělníka)	25. 1. 1921
84	Ježková Květoslava	1915	(dcera dělníka)	25. 1. 1921
85	Ježková Zdeňka	1918	(dcera dělníka)	25. 1. 1921
86	Klečka Jaroslav	1910	(syn obuvníka)	25. 1. 1921
87	Klečka Josef	1879	obuvník	25. 1. 1921
88	Klečková Marie	1907	(dcera obuvníka)	25. 1. 1921
89	Klečková Růžena	1879	(manželka obuvníka)	25. 1. 1921
90	Klufa Jan	1891	učitel	25. 1. 1921
91	Novák František	1883	dělník	25. 1. 1921
92	Novák František	1910	(syn dělníka)	25. 1. 1921
93	Novák Ludvík	1873	dělník	25. 1. 1921
94	Novák Ludvík	1912	(syn dělníka)	25. 1. 1921
95	Nováková Marie	1910	(dcera dělníka)	25. 1. 1921
96	Nováková Rozálie	1873	(manželka dělníka)	25. 1. 1921
97	Pařízek Karel	1901	montér	25. 1. 1921
98	Podlešáková Emma	1897	krejčová	25. 1. 1921
99	Staňková (?) Růžena	1894	—	25. 1. 1921
100	Trčka Rudolf	1885	holič	25. 1. 1921
101	Vebrová Kateřina	1891	dělnice	25. 1. 1921
102	Vrba František	1898	pekař	25. 1. 1921
103	Vrba Jan	1904	truhlář	25. 1. 1921
104	Vrba Josef	1896	pekař	25. 1. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
105	Vrbová Marie	1902	dělnice	25. 1. 1921
106	Vrzal Alois	1896	zřízenec drah	25. 1. 1921
107	Vrzalová Miroslava	1920	(dcera zřízence státních drah)	25. 1. 1921
108	Kůrka Karel	1895	kamnář stavební	26. 1. 1921
109	Beitl Gustav	1881	cukrář	28. 1. 1921
110	Fajtlová Kristýna	1900	—	28. 1. 1921
111	Bicanová Marie	1902	žehlírka	31. 1. 1921
112	Borovka Václav	1915	(syn zřízence státních drah)	31. 1. 1921
113	Borovka Vít	1887	zřízenec státních drah	31. 1. 1921
114	Borovka Vít	1912	(syn zřízence státních drah)	31. 1. 1921
115	Borovková Kateřina	1890	dělnice	31. 1. 1921
116	Bučková Marie	1905	absolventka průmyslové školy	31. 1. 1921
117	Diříčka Jakub	1868	železniční zřízenec	31. 1. 1921
118	Faktorová Marie	1889	kuchařka	31. 1. 1921
119	Foitlová Marie	1898	—	31. 1. 1921
120	Havel Robert	1887	zahradník	31. 1. 1921
121	Havlíček Josef	1888	úředník	31. 1. 1921
122	Havlíček Miloš	1914	(syn úředníka)	31. 1. 1921
123	Havličková Jarmila	1915	(dcera úředníka)	31. 1. 1921
124	Havličková Libuše	1919	(dcera úředníka)	31. 1. 1921
125	Havličková Marie	1889	(manželka úředníka)	31. 1. 1921
126	Havličková Věra	1917	(dcera úředníka)	31. 1. 1921
127	Havlová Albína	1889	(manželka zahradníka)	31. 1. 1921
128	Jirátko Václav	1889	mlynářský	31. 1. 1921
129	Jirátková Emilie	1920	(dcera mlynářského)	31. 1. 1921
130	Jirátková Marie	1898	(manželka mlynářského)	31. 1. 1921
131	Korostěnski Jindřich	1895	poštministr	31. 1. 1921
132	Korostěnski Jindřich	1920	(syn poštministra)	31. 1. 1921
133	Korostěnski Karla	1899	(manželka poštministra)	31. 1. 1921
134	Křapková Anna	1852	soukromnice	31. 1. 1921
135	Magdalena Němcová	1869	soukromnice	31. 1. 1921
136	Maryšková Marie	1904	[...]	31. 1. 1921
137	Mrzenová Marie	1887	[...]	31. 1. 1921
138	Murtinger Kamila	1895	laborantka	31. 1. 1921
139	Němcová Marie	1884	soukromnice	31. 1. 1921
140	Peterka František	1871	majitel prádelny	31. 1. 1921
141	Peterková Emilie	1878	[...]	31. 1. 1921
142	Pexová Julie	1891	dělnice	31. 1. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
143	Pexová Vlasta	1903	—	31. 1. 1921
144	Řezníček Karel	1899	zřízenec státních drah	31. 1. 1921
145	Suttý Bedřich	1897	dílovedoucí	31. 1. 1921
146	Svoboda František	1868	zřízenec drah	31. 1. 1921
147	Svoboda František	1907	—	31. 1. 1921
148	Svoboda František	1907	(syn dělníka)	31. 1. 1921
149	Svobodová Zdeňka	1879	(manželka zřízence drah)	31. 1. 1921
150	Vanera František	1902	příručí	31. 1. 1921
151	Veselá Kateřina	1890	dělnice v tabákové továrně	31. 1. 1921
152	Vöthová Kateřina	1866	soukromnice	31. 1. 1921
ÚNOR 1921				
153	Cahrt (?) Josef	1884	obchodník	1. 2. 1921
154	Cahrtová (?) Marie	1891	(manželka obchodníka)	1. 2. 1921
155	David Josef	1867	dělník sirkárny	1. 2. 1921
156	Davidová Anna	1879	dělnice u obce	1. 2. 1921
157	Haaumn (?) Jan	1888	obchodník	1. 2. 1921
158	Haaumn (?) Miloslav	1906	—	1. 2. 1921
159	Haaumnová Emilie	1887	(manželka obchodníka)	1. 2. 1921
160	Haaumová Jarmila	1915	—	1. 2. 1921
161	Hamr Miloslav	1913	—	1. 2. 1921
162	Handl Antonín	1908	(syn čalouníka)	1. 2. 1921
163	Handl Rudolf	1901	(syn čalouníka)	1. 2. 1921
164	Handl Rudolf	1873	čalouník	1. 2. 1921
165	Handlová Barbora	1875	(manželka čalouníka)	1. 2. 1921
166	Handlová Františka	1903	(dcera čalouníka)	1. 2. 1921
167	Hlaváč Václav	1870	profesor	1. 2. 1921
168	Hlaváč Vladimír	1904	(syn profesora)	1. 2. 1921
169	Hlaváčová Johanna	1874	(manželka profesora)	1. 2. 1921
170	Kabourek František	1896	topič	1. 2. 1921
171	Kafková Marie	1897	dělnice	1. 2. 1921
172	Kalafová Růžena	1902	—	1. 2. 1921
173	Korcová Marie	1873	—	1. 2. 1921
174	Korec Bohumil	1899	obuvník	1. 2. 1921
175	Korec Jiří	1870	obuvník	1. 2. 1921
176	Korec Maximilian	1897	kancelářský pracovník	1. 2. 1921
177	Kraský Jan	1901	soustružník kovů	1. 2. 1921
178	Krátký Václav	1868	[...]	1. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
179	Louženská Františka	1901	(dcera)	1. 2. 1921
180	Louženská Marie	1880	(manželka)	1. 2. 1921
181	Louženská Vlasta	1903	(dcera)	1. 2. 1921
182	Louženský Václav	1864	[...]	1. 2. 1921
183	Našinec Matěj	1864	topič	1. 2. 1921
184	Našinec Václav	1903	obchodní příručí	1. 2. 1921
185	Picková B.	1904	absolventka průmyslové školy	1. 2. 1921
186	Pinterová Marie	1875	soukromnice	1. 2. 1921
187	Šindelář František	1914	(syn dělníka)	1. 2. 1921
188	Šindelář Rudolf	1919	(syn dělníka)	1. 2. 1921
189	Šindelář Tomáš	1888	dělník	1. 2. 1921
190	Šindelářová Božena	1912	(dcera čalouníka)	1. 2. 1921
191	Šindelářová Marie	1892	(manželka čalouníka)	1. 2. 1921
192	Škedlová Veronika	1868	(vdova po poštovním oficiálovi)	1. 2. 1921
193	Škesl Karel	1888	úředník	1. 2. 1921
194	Tůmová Anna	1845	soukromnice	1. 2. 1921
195	Turks Jan	1893	obuvník	1. 2. 1921
196	Pašková Marie	1876	soukromnice	4. 2. 1921
197	Bezděka Karel	1887	fotograf	5. 2. 1921
198	Bezděka Václav	1891	obchodník	5. 2. 1921
199	Bezděková Anna	1866	—	5. 2. 1921
200	Bozděka Jaroslav	1901	fotograf	5. 2. 1921
201	Fiala Josef	1899	obuvník	5. 2. 1921
202	Hauser František	1908	—	5. 2. 1921
203	Hauser Leopold	1879	technický úředník	5. 2. 1921
204	Janátová Marie	1864	soukromnice	5. 2. 1921
205	Janátová Milka	1899	—	5. 2. 1921
206	Kačírková Františka	1889	učitelka	5. 2. 1921
207	Kamlachová Emilie	1903	služebná	5. 2. 1921
208	Kotrlík František	1906	—	5. 2. 1921
209	Kotrlík Tomáš	1879	kovář	5. 2. 1921
210	Kotrlíková Marie	1883	—	5. 2. 1921
211	Krátký Jan	1895	truhlář	5. 2. 1921
212	Kubašta Vojtěch	1915	—	5. 2. 1921
213	Kubaštová Anna	1894	soukromnice	5. 2. 1921
214	Kuboušková Anna	1904	dělnice	5. 2. 1921
215	Nýdl Josef	1899	bednář	5. 2. 1921
216	Pašek Bohuslav	1900	fotograf	5. 2. 1921
217	Průcha Jaroslav	1903	sladovnický	5. 2. 1921
218	Sivá Anna	1876	dělnice	5. 2. 1921
219	Sivá Anna	1906	dělnice	5. 2. 1921
220	Sivá Božena	1911	—	5. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
221	Sivý Jan	1876	dělník	5. 2. 1921
222	Sivý Josef	1903	dělník	5. 2. 1921
223	Svoboda František	1898	dělník	5. 2. 1921
224	Svoboda Jaroslav	1903	krejčí	5. 2. 1921
225	Svoboda Václav	1901	bednář	5. 2. 1921
226	Svobodová Marie	1899	dělnice	5. 2. 1921
227	Šandová Bohumila	1906	—	5. 2. 1921
228	Šašek Karel	1886	krejčí	5. 2. 1921
229	Šašek Ladislav	1886	—	5. 2. 1921
230	Šašková Blanka	1919	—	5. 2. 1921
231	Šašková Eliška	1888	—	5. 2. 1921
232	Šašková Marie	1915	—	5. 2. 1921
233	Šašková Růžena	1913	—	5. 2. 1921
234	Švejdová Albína	1891	—	5. 2. 1921
235	Švejdová Marie	1912	—	5. 2. 1921
236	Tlašková Anna	1877	tovární dělnice	5. 2. 1921
237	Tlašková Anna	1909	—	5. 2. 1921
238	Vogeltanz Ladislav	1887	pekař	5. 2. 1921
239	Vrchotová Marie	1895	tovární dělnice	5. 2. 1921
240	Vrchotová Milada	1918	—	5. 2. 1921
241	Ambrož Stanislav	1907	—	8. 2. 1921
242	Ambrož Václav	1868	dělník	8. 2. 1921
243	Ambrožová Anna	1870	soukromnice	8. 2. 1921
244	Batěk Emil	1912	—	8. 2. 1921
245	Batěk Karel	1867	sladovnický	8. 2. 1921
246	Baťek Karel	1903	klempíř	8. 2. 1921
247	Baťková Markéta	1877	—	8. 2. 1921
248	Bronnová Emilie	1868	—	8. 2. 1921
249	Cikán Václav	1882	policejní strážník	8. 2. 1921
250	Cikánová Terezie	1878	—	8. 2. 1921
251	Cikánová Terezie	1915	—	8. 2. 1921
252	Cílek Tomáš	1874	dělník Československého akciového pivovaru	8. 2. 1921
253	Havrda Josef	1892	dělník	8. 2. 1921
254	Heller Antonín	1860	dělník	8. 2. 1921
255	Hovorka Bohumil	1913	—	8. 2. 1921
256	Hovorka Jan	1885	dělník	8. 2. 1921
257	Hovorka Ladislav	1920	—	8. 2. 1921
258	Hovorková Barbora	1882	dělnice	8. 2. 1921
259	Jelen Jaroslav	1898	policejní strážník	8. 2. 1921
260	Jindrl Václav	1879	bednář v Československém akciovém pivovaře	8. 2. 1921
261	Kain Bedřich	1892	geometr	8. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
262	Kainová Libuše	1919	—	8. 2. 1921
263	Kainová Růžena	1889	(manželka geometra)	8. 2. 1921
264	Kainová Vlasta	1914	—	8. 2. 1921
265	Kainová Zdeňka	1920	—	8. 2. 1921
266	Kodat Josef	1865	spolumajitel továrny	8. 2. 1921
267	Kodatová Anna	1866	—	8. 2. 1921
268	Kodatová Otilie	1896	—	8. 2. 1921
269	Křesťan Bohdan	1900	voják	8. 2. 1921
270	Křesťanová Marie	1880	—	8. 2. 1921
271	Křesťanová Marie	1905	tovární dělnice	8. 2. 1921
272	Křesťanová Milada	1907	—	8. 2. 1921
273	Křesťanová Terezie	1898	švadlena	8. 2. 1921
274	Kulhavá Jiřina	1919	—	8. 2. 1921
275	Kulhavá Josefa	1888	(manželka strojníka)	8. 2. 1921
276	Kulhavý Karel	1909	—	8. 2. 1921
277	Kulhavý Václav	1880	strojník	8. 2. 1921
278	Lejsek Bohumil	1886	sladovnick	8. 2. 1921
279	Lejsek Bohumil	1914	—	8. 2. 1921
280	Lejsek Josef	1916	—	8. 2. 1921
281	Lejsková Anna	1893	—	8. 2. 1921
282	Neubauer Bohuslav	1903	zámečník	8. 2. 1921
283	Novák Karel	1895	elektrotechnik	8. 2. 1921
284	Novák Zdeněk	1920	—	8. 2. 1921
285	Nováková Anna	1894	—	8. 2. 1921
286	Nováková Marie	1912	—	8. 2. 1921
287	Nováková Terezie	1891	(manželka dělníka)	8. 2. 1921
288	Novotný Matěj	1885	pekař	8. 2. 1921
289	Pechar František	1917	(syn bednáře)	8. 2. 1921
290	Pechar Josef	(rok neuveđen)	bednář v Československém akciovém pivovaru	8. 2. 1921
291	Pechar Miroslav	1912	(syn bednáře)	8. 2. 1921
292	Plojhar Antonín	1869	sladovnick	8. 2. 1921
293	PoncarArnošt	1908	—	8. 2. 1921
294	Poncarová Julie	1878	—	8. 2. 1921
295	Pousar Josef	1876	stavbyvedoucí	8. 2. 1921
296	Prexler Jan	1884	strážník	8. 2. 1921
297	Pumpr Jan	1864	dělník Československého akciového pivovaru	8. 2. 1921
298	Pumpr Karel	1897	instalatér	8. 2. 1921
299	Pumprová Anna	1864	soukromnice	8. 2. 1921
300	Pumprová Anna	1901	dělnice	8. 2. 1921
301	Punčochář Alois	1911	—	8. 2. 1921
302	Punčochář Vojtěch	1874	bednář	8. 2. 1921
303	Punčochářová Anna	1873	—	8. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
304	Ráhová Ludmila	1919	—	8. 2. 1921
305	Ráhová Marie	1886	—	8. 2. 1921
306	Rokos František	1880	zedník	8. 2. 1921
307	Říha Matěj	1887	dělník	8. 2. 1921
308	Slavičková Helena	1896	—	8. 2. 1921
309	Srbená Valerie	1879	—	8. 2. 1921
310	Srbený Jan	1884	zřízenec Československého akciového pivovaru	8. 2. 1921
311	Šílený Jan	1865	bednář v Československém akciovém pivovaře	8. 2. 1921
312	Šmíd Bohumil	1910	—	8. 2. 1921
313	Šmíd Josef	1868	dělník	8. 2. 1921
314	Šmíd Josef	1903	soustružník	8. 2. 1921
315	Šmíd Karel	1908	—	8. 2. 1921
316	Šmídová Anna	1875	—	8. 2. 1921
317	Šmídová Božena	1905	—	8. 2. 1921
318	Šmídová Marie	1914	—	8. 2. 1921
319	Šmídová Terezie	1901	—	8. 2. 1921
320	Štěch František	1882	dělník Československého akciového pivovaru	8. 2. 1921
321	Tomka Karel	1893	dělník	8. 2. 1921
322	Tomková Růžena	1901	dělnice	8. 2. 1921
323	Toušková Albína	1889	soukromnice	8. 2. 1921
324	Toušková Kamila	1913	—	8. 2. 1921
325	Václavík Jan	1896	železniční zřízenec	8. 2. 1921
326	Václavíková Marie	1897	—	8. 2. 1921
327	Vebr Jan	1871	dělník	8. 2. 1921
328	Vebr Václav	1908	—	8. 2. 1921
329	Vlasák Josef	1894	strážník	8. 2. 1921
330	Vojta Josef	1890	strážník	8. 2. 1921
331	Vojta Josef	1919	—	8. 2. 1921
332	Vojtová Marie	1898	(manželka strážníka)	8. 2. 1921
333	Walter Josef	1872	disponent	8. 2. 1921
334	Walterová Julie	1883	(manželka disponenta)	8. 2. 1921
335	Zeman Bohumil	1888	tovární dělník	8. 2. 1921
336	Zemek Jaroslav	1883	dělník Československého akciového pivovaru	8. 2. 1921
337	Červená Pavlína	1888	(manželka sladovnického)	9. 2. 1921
338	Červený Pavlína	1913	(dcera téhož)	9. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/STAV	KDY PŘES-TOUPIL
339	Červený Václav	1879	sladovnický	9. 2. 1921
340	Červený Václav	1911	(syn sladovnického)	9. 2. 1921
341	Haišman Josef	1863	technický úředník v Československém akciovém pivovaru	9. 2. 1921
342	Haišman Ladislav	1907	(syn úředníka Československého akciového pivovaru)	9. 2. 1921
343	Haišman Miloš	1905	elektrotechnický učěň	9. 2. 1921
344	Haišmanová Marie	1875	(manželka technického úředníka)	9. 2. 1921
345	Haišmanová Vlasta	1902	úřednice	9. 2. 1921
346	Chlanda Bohuslav	1906	učěň továrny na sítě	9. 2. 1921
347	Chlanda Josef	1903	dělník sirkárny	9. 2. 1921
348	Chlanda Václav	1872	dělník v Československém akciovém pivovaru	9. 2. 1921
349	Chlanda Václav	1908	(syn dělníka Československého akciového pivovaru)	9. 2. 1921
350	Chlandová Anežka	1912	(dcera dělnice)	9. 2. 1921
351	Chlandová Terezie	1871	dělnice	9. 2. 1921
352	Churáček Bohouš	1912	—	9. 2. 1921
353	Churáček František	1878	dělník	9. 2. 1921
354	Churáček František	1913	—	9. 2. 1921
355	Churáček Jan	1908	—	9. 2. 1921
356	Churáček Václav	1906	—	9. 2. 1921
357	Churáčková Anna	1913	(dcera Marie Churáčkové)	9. 2. 1921
358	Churáčková Božena	1910	(dcera Marie Churáčkové)	9. 2. 1921
359	Churáčková Marie	1905	žádné	9. 2. 1921
360	Churáčková Marie	1878	v domácnosti	9. 2. 1921
361	Lefan František	1879	dělník v Československém akciovém pivovaru	9. 2. 1921
362	Lefanová Marie	1885	dělnice v tabákové továrně	9. 2. 1921
363	Netušil Josef	1897	bednář v Československém akciovém pivovaru	9. 2. 1921
364	Pešek Josef	1885	dělník	9. 2. 1921
365	Pešek Josef	1914	(syn dělníka)	9. 2. 1921
366	Pešek Václav	1919	(syn dělníka)	9. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
367	Pešková Alžběta	1887	domáci	9. 2. 1921
368	Pešková Alžběta	1916	(dcera dělníka)	9. 2. 1921
369	Pešková Eleonora	1912	(dcera dělníka)	9. 2. 1921
370	Pešková Růžena	1910	(dcera dělníka)	9. 2. 1921
371	Zíka František	1889	topič	9. 2. 1921
372	Zíková Marie	1895	dělnice	9. 2. 1921
373	Schubert Josef	1904	učeň fotografický	11. 2. 1921
374	Ambrož Josef	1894	železniční zřízenec	12. 2. 1921
375	Ambrožová Marie	1896	—	12. 2. 1921
376	Bendlík Jan	1866	oficiál Československých státních drah	12. 2. 1921
377	Beneš Václav	1893	strojný zámečník	12. 2. 1921
378	Beneš Václav	1921	(syn strojního zámečníka)	12. 2. 1921
379	Benešová Růžena	1895	—	12. 2. 1921
380	Benešová Vlasta	1919	—	12. 2. 1921
381	Beránková Františka	1899	švadlena	12. 2. 1921
382	Beránková Karolína	1907	(dcera soukromnice)	12. 2. 1921
383	Beránková Rosalie	1881	soukromnice	12. 2. 1921
384	Blažek Bedřich	1903	obuvník	12. 2. 1921
385	Brom Jan	1898	soukromý úředník	12. 2. 1921
386	Brom Jan	1869	krejčí	12. 2. 1921
387	Brom Ludvík	1905	typograf	12. 2. 1921
388	Bryan Bedřich	1877	hudebník	12. 2. 1921
389	Bukovská Alžběta	1895	dělnice	12. 2. 1921
390	Eisner Jaroslav	1885	tovární dělník	12. 2. 1921
391	Falářová Marie	1886	—	12. 2. 1921
392	Fiala Antonín	1898	sladovník	12. 2. 1921
393	Hubená Anna	1888	dělnice v tabákové továrně	12. 2. 1921
394	Hubený Josef	1885	tovární dělník	12. 2. 1921
395	Charvát Alois	1879	zámečník	12. 2. 1921
396	Jindrová Kristina	1886	soukromnice	12. 2. 1921
397	Kaňka František	1883	truhlářský pomocník Československého akciového pivovaru	12. 2. 1921
398	Kaňka František	1914	(syn truhlářského pomocníka)	12. 2. 1921
399	Kaňka Jaroslav	1909	(syn truhlářského pomocníka)	12. 2. 1921
400	Kaňka Josef	1887	obchodní sluha	12. 2. 1921
401	Kaňková Marie	1891	tovární dělnice	12. 2. 1921
402	Koklar Jan	1881	dělník smaltovny	12. 2. 1921
403	Kolda Čeněk	1860	knihařský dělník	12. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
404	Konáčová Anastásie	1920	(dcera Žofie Konáčové)	12. 2. 1921
405	Konáčová Žofie	1885	(nevyplněno)	12. 2. 1921
406	Kouba Osvald Josef	1896	tovární dělník	12. 2. 1921
407	Kouba Václav	1900	sladovnický	12. 2. 1921
408	Koupalová Kateřina	1880	hospodyně	12. 2. 1921
409	Lonla Bronislav	1913	(syn soukromé úřednice)	12. 2. 1921
410	Lonlová Adéla	1880	vdova, soukromá úřednice	12. 2. 1921
411	Minaříková Marie	1891	služka	12. 2. 1921
412	Novák Josef	1872	dělník tabákové továrny	12. 2. 1921
413	Novák Václav	1912	(syn dělníka)	12. 2. 1921
414	Nováková Alžběta	1900	dělnice v továrně	12. 2. 1921
415	Nováková Alžběta	1871	—	12. 2. 1921
416	Nováková Františka	1902	—	12. 2. 1921
417	Nováková Marie	1898	dělnice v továrně	12. 2. 1921
418	Novosád Karel	1874	dámský krejčí	12. 2. 1921
419	Novosád Karel	1910	(syn krejčího)	12. 2. 1921
420	Petrášek Tomáš	1908	(syn dělnice)	12. 2. 1921
421	Petrášková Albína	1895	dělnice	12. 2. 1921
422	Petrášková Anna	1867	dělnice	12. 2. 1921
423	Petrovič Karel	1901	dělník	12. 2. 1921
424	Popílek Jan	1905	příručí	12. 2. 1921
425	Popílek Josef	1912	(syn dílovedoucího)	12. 2. 1921
426	Popílek Karel	1880	dílovedoucí tužkárny Grafo	12. 2. 1921
427	Popílek Karel	1909	(syn dílovedoucího)	12. 2. 1921
428	Popílková Anna	1907	(dcera dílovedoucího)	12. 2. 1921
429	Popílková Jana	1883	—	12. 2. 1921
430	Posekaná Božena	1898	švadlena	12. 2. 1921
431	Prokeš Josef Vlastimil	1911	(syn technického úředníka)	12. 2. 1921
432	Prokeš Karel Josef	1882	technický úředník Československého akciového pivovaru	12. 2. 1921
433	Prokešová Božena	1891(?)	(nevyplněno)	12. 2. 1921
434	Prokešová Božena	1914	(dcera technického úředníka)	12. 2. 1921
435	Průcha František	1900	sladovnický Československého akciového pivovaru	12. 2. 1921
436	Sivá Anna	1864	soukromnice	12. 2. 1921
437	Sivá Marie	1902	bez zaměstnání	12. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
438	Sivý Josef	1864	skladší	12. 2. 1921
439	Skalický Karel	1899	pekař, toho času vojín	12. 2. 1921
440	Straka Josef	1901	obuvník	12. 2. 1921
441	Straka Tomáš	1886	telegrafický [...]	12. 2. 1921
442	Straka Václav	1904	cukrář	12. 2. 1921
443	Straková Alžběta	1890	—	12. 2. 1921
444	Straková Jaroslava	1909	(dcera Alžběty Strakové)	12. 2. 1921
445	Svoboda Karel	1898	strojník	12. 2. 1921
446	Sýrová Antonie	1881	—	12. 2. 1921
447	Sýrová Milada	1904	—	12. 2. 1921
448	Sýrový Augustin	1912	(syn instalatéra)	12. 2. 1921
449	Sýrový Petr	1884	instalatér	12. 2. 1921
450	Sýrový Vladimír	1920	(syn instalatéra)	12. 2. 1921
451	Šedivá Marie	1901	dělnice	12. 2. 1921
452	Šimek Jakub	1901	krejčovský pomocník	12. 2. 1921
453	Štípek František	1905	obchodní příručí	12. 2. 1921
454	Štípek Jaroslav	1917	(syn obuvníka)	12. 2. 1921
455	Štípek Václav	1871	obuvník	12. 2. 1921
456	Štípková Marie	1882	—	12. 2. 1921
457	Štípková Marie	1910	(dcera obuvníka)	12. 2. 1921
458	Štípková Růžena	1913	(dcera obuvníka)	12. 2. 1921
459	Vácha Jan	1872	kameník	12. 2. 1921
460	Váchová Alžběta	1903	—	12. 2. 1921
461	Vančura Jan	1871	hudebník divadla	12. 2. 1921
462	Vaněra Jan	1876	zřízenec tabákové továrny	12. 2. 1921
463	Vodičková Anna	1872	obchodnice	12. 2. 1921
464	Vovata Karel	1899	soukromník	12. 2. 1921
465	Žemlička Stanislav	1899	železniční zřízenec	12. 2. 1921
466	Cahrt Karel	1913	(syn obchodnice)	14. 2. 1921
467	Cahrtová Kateřina	1888	obchodnice	14. 2. 1921
468	Cahrtová Marie	1911	(dcera obchodnice)	14. 2. 1921
469	Černý Karel	1896	kancelářský pomocník	14. 2. 1921
470	Divišová Johanna	1884	(manželka obchodníka)	14. 2. 1921
471	Dvořáková Kateřina	1863	soukromnice	14. 2. 1921
472	Fencel Václav	1889	dělník	14. 2. 1921
473	Fenclová [...]	1893	dělnice	14. 2. 1921
474	Fričdová Terezie	1895	úřednice	14. 2. 1921
475	Hlaváč Jakub	1872	dělník	14. 2. 1921
476	Hlaváč Karel	1901	úředník	14. 2. 1921
477	Hlaváč Václav	1902	obchodní příručí	14. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
478	Hlaváček František	1877	zřízenec drah	14. 2. 1921
479	Hlaváčová Anna	1905	studentka	14. 2. 1921
480	Hlaváčová Marie	1872	(nevyplněno)	14. 2. 1921
481	Hlaváčová Žofie	1895	[...]	14. 2. 1921
482	Housepeka [...]	1899	(nevyplněno)	14. 2. 1921
483	Husar Vojtěch	1849	zprostředkovatel realit	14. 2. 1921
484	Husarová Anna	1852	porodní asistentka	14. 2. 1921
485	Husarová Liduška	1898	—	14. 2. 1921
486	Charvát Věkoslav	1906	studující	14. 2. 1921
487	Kabůrek Bedřich	1888	krejčí	14. 2. 1921
488	Kaburek Emanuel	1901	úředník	14. 2. 1921
489	Křesťan Josef	1876	sladovník	14. 2. 1921
490	Lejsek Jan	1901	kovotlačitel	14. 2. 1921
491	Liška Hugo	1904	lesní praktikant	14. 2. 1921
492	Lukš František	1886	železniční zřízenec	14. 2. 1921
493	Lukšová Marie	1892	(nevyplněno)	14. 2. 1921
494	Lukšová Marie	1914	(dcera železničního zřízence)	14. 2. 1921
495	Nováček Jan	1898	obchodní příručí	14. 2. 1921
496	Petran Bedřich	1890	soukromý úředník	14. 2. 1921
497	Petřík Tomáš	1885	pekařský dělník	14. 2. 1921
498	Polívka Antonín	1892	typograf	14. 2. 1921
499	Římař František	1901	kancelářský pomocník	14. 2. 1921
500	Sládková Marie	1890	soukromnice	14. 2. 1921
501	Sládková Marie	1912	(dcera soukromnice)	14. 2. 1921
502	Stárková Gabriela	1871	soukromnice	14. 2. 1921
503	Stárková Růžena	1877	odborná učitelka měšťanské školy	14. 2. 1921
504	Struska Štěpán	1871	brusič tabákové továrny	14. 2. 1921
505	Šperl Vilém	1899	zubní technik	14. 2. 1921
506	Štěch Jan	1881	železniční zřízenec	14. 2. 1921
507	Šulc Josef	1888	tesař	14. 2. 1921
508	Šulistová Božena	1909	(dcera dělnice)	14. 2. 1921
509	Šulistová Růžena	1907	(dcera dělnice)	14. 2. 1921
510	Šulistová Terezie	1872	dělnice	14. 2. 1921
511	Trupp Emanuel	1899	kancelářský sluha	14. 2. 1921
512	Vaněk Miroslav	1919	(syn zámečníka)	14. 2. 1921
513	Vaněk Václav	1888	zámečník	14. 2. 1921
514	Vaněk Václav	1917	(syn zámečníka)	14. 2. 1921
515	Vaňková Marie	1890	dělnice v tabákové továrně	14. 2. 1921
516	Velíšek Josef	1903	elektromechanik	14. 2. 1921
517	Velíšková Julie	1874	tovární dělnice	14. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
518	Vendörfl Ottoman	1887	cukrář	14. 2. 1921
519	Vendörfllová Anna	1863	soukromnice	14. 2. 1921
520	Vokoun Ludvík	1903	kožišník	14. 2. 1921
521	Volf Alois	1898	soukromý úředník	14. 2. 1921
522	Zelený Josef	1899	soustružník kovů, toho času vojín	14. 2. 1921
523	Zeman Jan	1889	dělník	14. 2. 1921
524	Zemanová Kateřina	1896	(nevyplněno)	14. 2. 1921
525	Blecha Vladimír	1908	(nevlastní syn strojního)	15. 2. 1921
526	Cafourek Stanislav	1898	mechanik	15. 2. 1921
527	Dušek František	1880	krejčí	15. 2. 1921
528	Dušková Klára	1869	(manželka krejčího)	15. 2. 1921
529	Dvořák Josef	1888	strážník	15. 2. 1921
530	Jozová Emma	1902	(dcera dělníka)	15. 2. 1921
531	Klimeš Jan	1902	hodinář	15. 2. 1921
532	Klimeš Rudolf	1896	zahradník	15. 2. 1921
533	Kováříková Kateřina	1873	(manželka dělníka)	15. 2. 1921
534	Kubart Karel	1865	bednář	15. 2. 1921
535	Kubartová Anna	1865	(manželka bednáře)	15. 2. 1921
536	Lacina Jan	1896	slévač	15. 2. 1921
537	Lanz Bohumil	1893	instalatér	15. 2. 1921
538	Lanz Bohumil	1920	(nevyplněno)	15. 2. 1921
539	Lanz Karel	1917	(nevyplněno)	15. 2. 1921
540	Lanzová Marie	1884	(nevyplněno)	15. 2. 1921
541	Mach Vilém	1857	topič drah ve výslužbě	15. 2. 1921
542	Machová Magdalena	1858	(nevyplněno)	15. 2. 1921
543	Pavlová Marie	1895	dělnice	15. 2. 1921
544	Škédlová Věra	1887	(manželka zřizence)	15. 2. 1921
545	Vančura Bohumír	1902	obchodní akademik	15. 2. 1921
546	Vrzalová Alžběta	1894	(manželka úředníka)	15. 2. 1921
547	Zíka František	1897	pokrývač	15. 2. 1921
548	Zíková Marie	1905	dělnice	15. 2. 1921
549	Beránek Rudolf	1900	holič	16. 2. 1921
550	Beránek Stanislav	1904	holič	16. 2. 1921
551	Beránek Václav	1893	holič	16. 2. 1921
552	Beránek Václav	1898	klempíř	16. 2. 1921
553	Beránková Josefa	1900	kadeřnice	16. 2. 1921
554	Beránková Marie	1876	(nevyplněno)	16. 2. 1921
555	Beránková Marie	1902	krejčová	16. 2. 1921
556	Brková Františka	1872	dělnice	16. 2. 1921
557	Ceupecht Jan	1898	kominík	16. 2. 1921
558	Čejka Ignát	1883	profesor	16. 2. 1921
559	Čejková Ludmila	1893	(nevyplněno)	16. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
560	Činatlová Terezie	1901	—	16. 2. 1921
561	Činatlová Vlastimila	1905	—	16. 2. 1921
562	Dolejšová Marie	1906	dělnice	16. 2. 1921
563	Eger Antonín	1903	klempíř	16. 2. 1921
564	Eger Antonín	1868	cídič oken	16. 2. 1921
565	Eger František	1896	sklenář	16. 2. 1921
566	Eger Jan	1899	sklenář	16. 2. 1921
567	Egerová Anna	1867	dělnice	16. 2. 1921
568	Fiala Josef	1913	(syn)	16. 2. 1921
569	Fiala Karel	1907	(syn)	16. 2. 1921
570	Fialová Božena	1910	(dcera)	16. 2. 1921
571	Fialová Jaroslava	1906	dělnice	16. 2. 1921
572	Fialová Vilma	1874	hospodyně	16. 2. 1921
573	Fuchs Vilém	1916	(syn Gabriely Hříbalové ?)	16. 2. 1921
574	Fuchsová Zdeňka	1918	(dcera Gabriely Hříbalové ?)	16. 2. 1921
575	Herda Jan	1870	dělník	16. 2. 1921
576	Herdová Kateřina	1868	dělnice	16. 2. 1921
577	Hříbalová Gabriela	1886	dělnice	16. 2. 1921
578	Jindra Jan	1871	strojník	16. 2. 1921
579	Jiřinka František	1897	laborant	16. 2. 1921
580	Joza Jan	1917	(syn dělníka)	16. 2. 1921
581	Joza Václav	1865	dělník	16. 2. 1921
582	Jozová Karla	1908	(dcera dělnice)	16. 2. 1921
583	Jozová Marie	1894	dělnice	16. 2. 1921
584	Jozová Terezie	1867	dělnice	16. 2. 1921
585	Kocourek Václav	1885	profesor gymnasia	16. 2. 1921
586	Koupal Karel	1914	(syn dělníka)	16. 2. 1921
587	Koupal Václav	1883	dělník	16. 2. 1921
588	Kovařík Jakub	1877	klempíř	16. 2. 1921
589	Kovařík Miroslav Jan	1918	(syn klempíře)	16. 2. 1921
590	Křiváčková Petronila	1891	dělnice	16. 2. 1921
591	Němcová Marie	1892	dělnice	16. 2. 1921
592	Němcová Marie	1914	(dcera dělnice)	16. 2. 1921
593	Němec František	1884	dělník	16. 2. 1921
594	Němec Václav	1919	—	16. 2. 1921
595	Peterka Jan	1885	zedník	16. 2. 1921
596	Peterka Jan	1914	—	16. 2. 1921
597	Peterková Anna	1884	—	16. 2. 1921
598	Peterková Anna	1911	—	16. 2. 1921
599	Peterková Božena	1909	—	16. 2. 1921
600	Pietron Marie	1891	soukromnice	16. 2. 1921
601	Pietron Marie	1838	hostinská	16. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
602	Pietron Otilie	1893	(dcera hostinské)	16. 2. 1921
603	Pícha Antonín	1879	strážník	16. 2. 1921
604	Popela Jan	1859	učitel	16. 2. 1921
605	Pufferová Marie	1874	dělnice	16. 2. 1921
606	Sezemský František	1894	zřízenec Československých státních drah	16. 2. 1921
607	Síma František	1909	(syn dělníka)	16. 2. 1921
608	Síma Václav	1874	dělník	16. 2. 1921
609	Svoboda Václav	1920	(syn Emilie Svobodové)	16. 2. 1921
610	Svobodová Emilie	1892	(nevyplněno)	16. 2. 1921
611	Svobodová Ludmila	1915	(dcera Emilie Svobodové)	16. 2. 1921
612	Šimon Jan	1917	(syn dělníka)	16. 2. 1921
613	Šimon Josef	1873	dělník	16. 2. 1921
614	Šimonová Markéta	1911	(dcera dělníka)	16. 2. 1921
615	Škedlová Anastázie	1890	dělnice	16. 2. 1921
616	Šulcová Emilie	1917	—	16. 2. 1921
617	Šulcová Rosalie	1889	—	16. 2. 1921
618	Šulcová Růžena	1914	—	16. 2. 1921
619	Šulcová Stanislava	1909	—	16. 2. 1921
620	Tmek Josef	1876	příručí drah	16. 2. 1921
621	Tmek Josef	1910	(syn příručího drah)	16. 2. 1921
622	Tomek Jaroslav	1873	dělník	16. 2. 1921
623	Turková Karolína	1905	švadlena	16. 2. 1921
624	Turková Marie	1903	studující	16. 2. 1921
625	Valek Ladislav	1899	poštovní úředník	16. 2. 1921
626	Velek Jan	1901	kuchař	16. 2. 1921
627	Vršník František	1877	zřízenec Československých státních drah	16. 2. 1921
628	Vršník František	1911	(syn zřízence Československých státních drah)	16. 2. 1921
629	Vršník Jan	1917	(syn zřízence Československých státních drah)	16. 2. 1921
630	Vršníková Marie	1876	(manželka zřízence Československých státních drah)	16. 2. 1921
631	Vršníková Vlasta	1915	(dcera zřízence Československých státních drah)	16. 2. 1921
632	Zahrádka Rudolf	1910	(syn cukrářského pomocníka)	16. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
633	Zahrádka Štěpán	1873	cukrářský pomocník	16. 2. 1921
634	Zahrádková Kateřina	1882	(nevyplněno)	16. 2. 1921
635	Zahrádková Štěpánka	1907	(dcera cukrářského pomocníka)	16. 2. 1921
636	Zíka František	1871	dělník	16. 2. 1921
637	Zíka Ladislav	1895	cukrář	16. 2. 1921
638	Zíková Anna	1903	krejčová	16. 2. 1921
639	Beránek Jan	1896	účetní	17. 2. 1921
640	Ciklastová Marie	1902	—	17. 2. 1921
641	Diviš Václav	1880	obchodník	17. 2. 1921
642	Divišová Božena	1878	obchodnice	17. 2. 1921
643	Dvořák Josef	1868	dělník	17. 2. 1921
644	Dvořáková Anna	1884	(manželka dělníka)	17. 2. 1921
645	Fabián Hynek	1904	studující	17. 2. 1921
646	Fabián Jaroslav	1914	(syn soukromnice)	17. 2. 1921
647	Fabián Josef	1906	cukrář	17. 2. 1921
648	Fabiánová Anna	1874	soukromnice	17. 2. 1921
649	Fabiánová Marie	1901	dělnice	17. 2. 1921
650	Fried Josef	1903	úředník	17. 2. 1921
651	Fried Josef	1868	krejčí	17. 2. 1921
652	Hlaváčová Žofie	1865	dělnice	17. 2. 1921
653	Kaňka František	1893	kovář	17. 2. 1921
654	Kaňka František	1865	kočí	17. 2. 1921
655	Kaňková Josefa	1879	dělnice	17. 2. 1921
656	Kobliha Rudolf	1877	dělník	17. 2. 1921
657	Koblihová Anna	1905	dělnice	17. 2. 1921
658	Koblihová Božena	1909	(dcera pekaře)	17. 2. 1921
659	Koblihová Ludmila	1913	(dcera pekaře)	17. 2. 1921
660	Koblihová Marie	1883	(manželka pekaře)	17. 2. 1921
661	Koblihová Marie	1907	(dcera pekaře)	17. 2. 1921
662	Koblihová Růžena	1911	(dcera pekaře)	17. 2. 1921
663	Kovář František	1890	[...]	17. 2. 1921
664	Kratoška Václav	1905	hrnčíř	17. 2. 1921
665	Lipert František	1889	poštovní zřízenec	17. 2. 1921
666	Machová Františka	1901	prodavačka	17. 2. 1921
667	Machová Marie	1905	úřednice	17. 2. 1921
668	Mára Kašpar	1867	[...] strážmistr	17. 2. 1921
669	Márová Marie	1907	(dcera strážníka) [...]	17. 2. 1921
670	Márová Rozálie	1878	(manželka strážmistra) [...]	17. 2. 1921
671	Mikeš Jan	1894	slévač	17. 2. 1921
672	Neudörfl Marie	1896	soukromnice	17. 2. 1921
673	Nikodým Josef	1868	tesař	17. 2. 1921
674	Nikodýmová Eva	1861	(manželka tesaře)	17. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/STAV	KDY PŘES-TOUPIL
675	Slutka František	1892	zřízenec Československých státních drah	17. 2. 1921
676	Svenejkal J. V.	1902	studující	17. 2. 1921
677	Šanda Jan	1915	topič	17. 2. 1921
678	Šanda Josef	1904	obuvník	17. 2. 1921
679	Šimová Růžena	1879	dělnice	17. 2. 1921
680	Šmíd Ferdinand	1901	zámečník	17. 2. 1921
681	Trnka František	1889	dělník	17. 2. 1921
682	Trnka František	1919	(syn dělníka)	17. 2. 1921
683	Trnková Karolína	1871	(manželka dělníka)	17. 2. 1921
684	Trnková Marie	1890	dělnice	17. 2. 1921
685	Veselá Kateřina	1854	dělnice	17. 2. 1921
686	Veselý Tomáš	1847	dělník	17. 2. 1921
687	Vimr Antonín	1889	obchodník	17. 2. 1921
688	Vimrová Anna	1889	(manželka obchodníka)	17. 2. 1921
689	Vimrová Anna	1915	(dcera obchodníka)	17. 2. 1921
690	Vimrová Antonie	1919	(dcera obchodníka)	17. 2. 1921
691	Vimrová Libuše	1917	(dcera obchodníka)	17. 2. 1921
692	Vrhel Karel	1854	sladovník	17. 2. 1921
693	Vršníková Růžena	1906	soukromnice	17. 2. 1921
694	Žák Vavřinec	1870	dělník	17. 2. 1921
695	Žáková Magdalena	1898	dělnice	17. 2. 1921
696	Žáková Růžena	1909	(dcera dělníka)	17. 2. 1921
697	Bayer Rudolf	1891	železniční zřízenec	18. 2. 1921
698	Brož Adolf	1899	cukrář - perníkář	18. 2. 1921
699	Dudač Josef	1883	topič	18. 2. 1921
700	Hájek Karel	1904	soukromník	18. 2. 1921
701	Heřmánek František	1870	vrchní revident Československých státních drah	18. 2. 1921
702	Kocamková Albína	1897	(manželka profesora)	18. 2. 1921
703	Prouza Zdeněk	1903	studující	18. 2. 1921
704	Samcová Jana	1901	služka	18. 2. 1921
705	Sukdol Bohumír	1901	elektrotechnik	18. 2. 1921
706	Tomková Anna	1876	vdova, švadlena	18. 2. 1921
707	Tomková Ludmila	1907	(dcera švadleny)	18. 2. 1921
708	Tomková Miroslava	1906	švadlena učednice	18. 2. 1921
709	Votava Ferdinand	1904	obchodní příručí	18. 2. 1921
710	Ambrož František	1877	malíř	19. 2. 1921
711	Berka Jan	1899	truhlář	19. 2. 1921
712	Berka Jan	1864	truhlář	19. 2. 1921
713	Berka Václav	1902	zámečník	19. 2. 1921
714	Berková Kateřina	1862	—	19. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
715	Bronn Jaroslav	1896	vojín	19. 2. 1921
716	Čurda Karel	1889	dílovedoucí	19. 2. 1921
717	Filip František	1906	—	19. 2. 1921
718	Hebík Josef	1891	účetní továrny	19. 2. 1921
719	Hebíková Anna	1894	(manželka účetního)	19. 2. 1921
720	Kalalová Antonie	1880	dělnice	19. 2. 1921
721	Lakomá Františka	1897	[...]	19. 2. 1921
722	Lorenz Karel	1896	truhlář	19. 2. 1921
723	Malá Marie	1881	učitelka	19. 2. 1921
724	Soukup František	1879	bednář	19. 2. 1921
725	Finfrle Jaroslav	1903	volontér elektrotechnictví	20. 2. 1921
726	Finfrle Vlasta	1906	studující lyceum	20. 2. 1921
727	Finfrlová Terezie	1881	(manželka pokladníka Československého akciového pivovaru)	20. 2. 1921
728	Hübsmann Karel	1892	řemenář	20. 2. 1921
729	Klečka Bedřich	1903	písař	20. 2. 1921
730	Klečka Karel	1905	učeň obuvnický	20. 2. 1921
731	Klečka Václav	1904	obuvnický učeň	20. 2. 1921
732	Špatný Bohumil	1876	pokrývač mistr	20. 2. 1921
733	Špatný Bohuslav	1917	(syn pokrývačského mistra)	20. 2. 1921
734	Benda Jindřich	1897	elektromechanik	21. 2. 1921
735	Bílek Jan	1874	učitel	21. 2. 1921
736	Bílková Marie	1880	(manželka učitele)	21. 2. 1921
737	Brož Antonín	1901	obuvník	21. 2. 1921
738	Fencel Miloš	1888	obchodní [...]	21. 2. 1921
739	Fenclová Berta	1915	—	21. 2. 1921
740	Fenclová Jana	1917	—	21. 2. 1921
741	Fenclová Milada	1915	—	21. 2. 1921
742	Fenclová Pavlína	1888	—	21. 2. 1921
743	Fenclová Pavlína	1920	—	21. 2. 1921
744	Hevrdejs Josef	1907	učeň řezník	21. 2. 1921
745	Hevrdejsová Kateřina	1860	dělnice	21. 2. 1921
746	Kopačka Jan	1914	—	21. 2. 1921
747	Kopačková Anna	1879	—	21. 2. 1921
748	Kopačková Anna	1918	—	21. 2. 1921
749	Kotyza Jaroslav	1905	soustružník	21. 2. 1921
750	Krotká Kateřina	1866	—	21. 2. 1921
751	Lishal František	1870	bednář	21. 2. 1921
752	Lishalová Ludmila	1879	—	21. 2. 1921
753	Lishalová Marie	1879	—	21. 2. 1921
754	Lorenc Jaroslav	1898	truhlář	21. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
755	Martínek Václav	1903	studující	21. 2. 1921
756	Martínek Václav	1875	[...] mistr	21. 2. 1921
757	Martínková Barbora	1878	—	21. 2. 1921
758	Martínková Božena	1900	—	21. 2. 1921
759	Moravcová Marie	1873	—	21. 2. 1921
760	Moravec Vojtěch	1863	železniční zřízenec	21. 2. 1921
761	Piluchová Františka	1878	—	21. 2. 1921
762	Piluchová Marie	1904	—	21. 2. 1921
763	Plassová Anna	1905	tovární dělnice	21. 2. 1921
764	Puffer Jakub	1859	dělník	21. 2. 1921
765	Puffer Jan	1908	—	21. 2. 1921
766	Pufferová Anna	1902	dělnice	21. 2. 1921
767	Rebík Jan	1900	dělník	21. 2. 1921
768	Stluka Matěj	1853	soukromník	21. 2. 1921
769	Trnková Jana	1887	ošetřovatelka	21. 2. 1921
770	Tříška František	1907	studující	21. 2. 1921
771	Tříška Jaroslav	1909	—	21. 2. 1921
772	Třísková Josefa	1873	posluhovačka	21. 2. 1921
773	Třísková Vlasta	1905	—	21. 2. 1921
774	Veber František	1906	zámečník učeň	21. 2. 1921
775	Veber Jan	1903	dělník	21. 2. 1921
776	Vyskočil František	1872	pekař	21. 2. 1921
777	Vyskočil Josef	1912	—	21. 2. 1921
778	Záhorka František	1906	učeň	21. 2. 1921
779	Záhorka František	1871	mlynář	21. 2. 1921
780	Záhorka Karel	1913	—	21. 2. 1921
781	Záhorková Marie	1901	—	21. 2. 1921
782	Zimmermann Václav	1869	truhlář	21. 2. 1921
783	Aggerman Rudolf	1897	elektromechanik	22. 2. 1921
784	Bayer František	1905	studující	22. 2. 1921
785	Berhart Vojtěch	1845	—	22. 2. 1921
786	Maselis Jan	1892	prýmkář	22. 2. 1921
787	Maselis Jaroslav	1902	holič	22. 2. 1921
788	Maselisová Marie	1903	modistka	22. 2. 1921
789	Růžička František	1898	vojín	22. 2. 1921
790	Růžičková Marie	1894	tovární dělnice	22. 2. 1921
791	Tobiáš Josef	1878	knihař	22. 2. 1921
792	Tobiášová Anastazie	1904	studující obchodní školy	22. 2. 1921
793	Tobiášová Marie	1905	dámská krejčová	22. 2. 1921
794	Kafka Jan	1920	[...]	23. 2. 1921
795	Kafka Josef	1975	tesař	23. 2. 1921
796	Kafka Josef	1914	—	23. 2. 1921
797	Kuklová Marie	1891	soukromnice	23. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
798	Lanz Anton	1864	instalatér	23. 2. 1921
799	Libert Ladislav	1903	zámečnick	23. 2. 1921
800	Lippert Antonín	1871	zámečnick	23. 2. 1921
801	Lippert František	1910	—	23. 2. 1921
802	Lippert Josef	1905	zámečnick	23. 2. 1921
803	Lippert Karel	1907	—	23. 2. 1921
804	Lippert Petr	1896	soukromník	23. 2. 1921
805	Lippertová Alenka	1914	—	23. 2. 1921
806	Lippertová Anna	1901	—	23. 2. 1921
807	Lippertová Helena	1898	bez zaměstnání	23. 2. 1921
808	Lippertová Marie	1872	—	23. 2. 1921
809	Růžička František	1882	topič	23. 2. 1921
810	Soudek František	1884	dílovedoucí	23. 2. 1921
811	Soudek František	1911	—	23. 2. 1921
812	Toman Jan	1894	hodinář	23. 2. 1921
813	Toman Jan	1919	—	23. 2. 1921
814	Tomanová Apolenia	1896	—	23. 2. 1921
815	Vašák Hynek	1888	[...] skladník	23. 2. 1921
816	Vašák Josef	1913	—	23. 2. 1921
817	Kaňková Terezie	1884	—	24. 2. 1921
818	Růžička Josef	1885	dělník	24. 2. 1921
819	Růžičková Milada	1921	—	24. 2. 1921
820	Slámová Anna	1901	dělnice	24. 2. 1921
821	Stará Kateřina	1883	—	24. 2. 1921
822	Voneš Josef	1879	kočí	24. 2. 1921
823	Berka Antonín	1892	truhlář	25. 2. 1921
824	Duchoň Jan	1894	dělník	25. 2. 1921
825	Dvořáková Antonie	1894	—	25. 2. 1921
826	Dvořáková Marie	1921	—	25. 2. 1921
827	Fikotová Marie	1898	služka	25. 2. 1921
828	Fríd František	1893	dělník	25. 2. 1921
829	Fríd František	1920	—	25. 2. 1921
830	Frídová Kateřina	1895	—	25. 2. 1921
831	Hála Kašpar	1879	dělník	25. 2. 1921
832	Hálová Marie	1888	—	25. 2. 1921
833	Hladíková Anna	1867	obchodnice	25. 2. 1921
834	Kafka František	1906	učeň	25. 2. 1921
835	Kanzelsberger Vlastimil	1890	administrátor <i>Stráže lidu</i>	25. 2. 1921
836	Kanzelsbergerová Antonie	1894	expedientka <i>Stráže lidu</i>	25. 2. 1921
837	Kazman Josef	1859	zámečnick	25. 2. 1921
838	Kazmanová Marie	1859	—	25. 2. 1921
839	Koftová Božena	1873	—	25. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
840	Králík Václav	1904	holičský učeň	25. 2. 1921
841	Králíková Marie	1897	dělnice	25. 2. 1921
842	Králíková Marie	1868	dělnice	25. 2. 1921
843	Králíková Otílie	1909	—	25. 2. 1921
844	Lajer Jan	1912	—	25. 2. 1921
845	Lajerová M(?)	1887	—	25. 2. 1921
846	Lajerová Marie	1914	—	25. 2. 1921
847	Lavička František	1909	dělník	25. 2. 1921
848	Lavička Václav	1870	tovární dělník	25. 2. 1921
849	Lavička Václav	1910	—	25. 2. 1921
850	Lavičková Marie	1907	—	25. 2. 1921
851	Lavičková Růžena	1914	—	25. 2. 1921
852	Lavičková Terezie	1876	—	25. 2. 1921
853	Lefanová Marie	1894	—	25. 2. 1921
854	Lefanová Marie	1914	—	25. 2. 1921
855	Luksík Vojtěch	1890	dělník	25. 2. 1921
856	Mašková Jana	1869	učitelka	25. 2. 1921
857	Matouš Karel	1894	tovární dělník	25. 2. 1921
858	Matouš Karel	1915	—	25. 2. 1921
859	Matouš Václav	1919	—	25. 2. 1921
860	Moravcová Anna	1909	—	25. 2. 1921
861	Moravcová Terezie	1885	—	25. 2. 1921
862	Moravcová Vlasta	1915	—	25. 2. 1921
863	Moravec Max	1873	tovární dělník	25. 2. 1921
864	Novák Karel	1891	krejčí	25. 2. 1921
865	Nováková Marie	1894	(manželka krejčího)	25. 2. 1921
866	Pocta Stanislav	1902	dělník	25. 2. 1921
867	Rys Josef	1891	učitel	25. 2. 1921
868	Rysová Marie	1917	—	25. 2. 1921
869	Rysová Marie	1893	(manželka učitele)	25. 2. 1921
870	Samcová Marie	1871	učitelka	25. 2. 1921
871	Sísler Jan	1902	dělník	25. 2. 1921
872	Špála Antonín	1879	poštovní zřízenec	25. 2. 1921
873	Švarz Karel	1902	obuvník	25. 2. 1921
874	Trávníčková Veronika	1868	dělnice	25. 2. 1921
875	Veselá Barbora	1886	tovární dělnice	25. 2. 1921
876	Veselá Emilie	1909	—	25. 2. 1921
877	Veselá Marie	1911	—	25. 2. 1921
878	Vyskočilová Růžena	1900	služka	25. 2. 1921
879	Zacharová Marie	1893	tovární dělnice	25. 2. 1921
880	Halada Jan	1913	—	26. 2. 1921
881	Halada Václav	1880	zámečník	26. 2. 1921
882	Haladová [...]	1884	—	26. 2. 1921
883	Hanzal Karel	1889	zámečník	26. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
884	Hanzalová Barbora	1893	—	26. 2. 1921
885	Hanzalová Marie	1828	—	26. 2. 1921
886	Houska Bohuslav	1913	—	26. 2. 1921
887	Houska František	1878	dělník	26. 2. 1921
888	Houska František	1906	bez zaměstnání	26. 2. 1921
889	Houska Jaroslav	1918	—	26. 2. 1921
890	Housková Božena	1910	—	26. 2. 1921
891	Housková Marie	1908	—	26. 2. 1921
892	Housková Marie	1878	—	26. 2. 1921
893	Housková Růžena	1915	—	26. 2. 1921
894	Jindrová Alžběta	1898	externí učitelka	26. 2. 1921
895	Kafka Josef	1871	dělník	26. 2. 1921
896	Kiele Antonín	1909	—	26. 2. 1921
897	Kiele Karel	1911	—	26. 2. 1921
898	Kiele Ludvík	1908	—	26. 2. 1921
899	Kiele Marie	1885	—	26. 2. 1921
900	Kiele Rudolf	1878	klempíř	26. 2. 1921
901	Kiele Václav	1913	—	26. 2. 1921
902	Krůta Josef	1874	krejčí	26. 2. 1921
903	Krůta Josef	1917	—	26. 2. 1921
904	Krůtová Marie	1880	pensistka	26. 2. 1921
905	Krůtová Marie	1907	—	26. 2. 1921
906	Krůtová Růžena	1911	—	26. 2. 1921
907	Nedvěd Ludvík	1905	knihkupecký	26. 2. 1921
908	Novák Alois	1886	zámečník	26. 2. 1921
909	Novák František	1914	—	26. 2. 1921
910	Nováková Aloisie	1886	tovární dělnice	26. 2. 1921
911	Nováková Marie	1916	—	26. 2. 1921
912	Reiser Emil	1895	truhlář	26. 2. 1921
913	Reiser Emil	1919	—	26. 2. 1921
914	Reiser Jan	1857	dělnický mistr	26. 2. 1921
915	Reiserová Božena	1899	—	26. 2. 1921
916	Reiserová Veronika	1868	—	26. 2. 1921
917	Činatlová Anna	1877	soukromnice	27. 2. 1921
918	Černý Jan	1880	číšník	28. 2. 1921
919	Dědič Jan	1890	dělník	28. 2. 1921
920	Hattanová Anna	1874	(rozvedená)	28. 2. 1921
921	Hattanová Anna	1911	—	28. 2. 1921
922	Klimeš Arnošt	1903	obuvník	28. 2. 1921
923	Klimeš František	1869	strojník	28. 2. 1921
924	Klimešová Anna	1908	(nevyplněno)	28. 2. 1921
925	Klimešová Josefa	1867	hospodyně	28. 2. 1921
926	Morávek Jan	1863	dělník	28. 2. 1921
927	Nováček Jindřich	1903	knihář	28. 2. 1921
928	Reiserová Terezie	1898	—	28. 2. 1921

POŘADÍ	JMÉNO A PŘÍJMENÍ	ROK NAROZENÍ	ZAMĚSTNÁNÍ/ STAV	KDY PŘES- TOUPIL
929	Straka Otto	1903	soustružník	28. 2. 1921
930	Šašková Marie	1885	—	28. 2. 1921
931	Trojda Antonín	1866	železniční zřízenec	28. 2. 1921

Tabulka č. 4a:

**SOCIOPROFESNÍ STRUKTURA VĚŘÍCÍCH PŘÍSTUPJÍCÍCH DO SBORU
CČS V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PRO ROK 1920**

Zdroj: SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Knihy vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

OBLAST ⁴¹⁴	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ	SPECIFIKACE STAVU	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ
ROK 1920⁴¹⁵			
armáda	2	dělostřelec	1
		podplukovník	1
dělnická zaměstnání	12	tovární dělník/dělnice	12
domácnost	28	dcera	5
		manželka	18
		syn	5
nezaměstnaní	1		
obchod a služby	20	hostinský/kantýnský	2
		obchodní cestující	1
		obchodník/obchodnice	2
		obchodní příručí	2
		posluha	1
		při obchodu	1
		služebná	2
		soukromník/soukromnice	9
řemeslníci	25	cukrář	1
		hodinář	1
		kolářský pomocník	1
		krejčí/krejčová	3
		modistka	1
		obuvník	4
		pekař	2
		rytec	1
		řezník	1
		strojník	1
		švadlena	1
		truhlář	2
		zahradník	2
		zámečník	4
		zedník	1
školství	17		
	studenti	absolventka obchodní školy	1

⁴¹⁴ Jedná se o zaměstnání nebo stav. Rozřazeno podle toho, co přestupující uvedli do *Knihy vystoupení a přestoupení z církve* (SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, kn. 42, sign. B 155).

⁴¹⁵ Celkový počet přistoupivších k CČS v Českých Budějovicích byl v roce 1920 sto šedesát osm osob. Z toho sedmdesát sedm žen a devadesát jedna mužů.

OBLAST	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ	SPECIFIKACE STAVU	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ
školství	studenti	kandidátka učitelství	1
		student/studentka	6
		učeň	5
	pracující ve školství	odborný učitel	1
		profesor	2
	ostatní	školník	1
umění	2	člen Jihočeského národního divadla	1
		herečka	1
úřednická zaměstnání	8	oficiál důchodové kontroly	1
		písař	1
		poštovní konduktér	1
		soudní kancelista ve výslužbě	1
		účetní	1
		úředník/úřednice	3
zaměstnanci drah	1	strojvůdce	1
zdravotnictví	1	zubní technik	1
neuveдено	40		40
nepřečteno	3		3
nezařazeno	8	majitel/majitelka hospodářství	2
		majitel tiskárny	1
		podsládek	1
		sladovnik	2
		v tiskárně	1
		výměnkářka	1

Tabulka č. 4b:

**SOCIOPROFESNÍ STRUKTURA VĚŘÍCÍCH PŘÍSTUPJÍCÍCH DO SBORU
CČS V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PRO ROK 1921⁴¹⁶**

Zdroj: SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

OBLAST ⁴¹⁷	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ	SPECIFIKACE STAVU	POČET PŘÍSLUŠNÍ- KŮ
ROK 1921⁴¹⁸			
armáda a policie	11	strážník	8
		voják	1
		vojín	2
dělnická zaměstnání	147	dělnický mistr	1
		knihářský dělník	1
		skladník	2
		tovární dělník/dělnice	143
domácnost	178	dcera	59
		hospodyně	3
		manželka	49
		rozvedená	1
		syn	60
		v domácnosti	2
		vdova	4
nezaměstnaní	4	nezaměstnaný/nezaměstna ná	4
obchod a služby	105	cídič oken	1
		číšník	1
		holič	7
		hostinská	1
		instalatér	4
		kadeřnice	1
		knihkupecký	1
		kočí	2
		obchodník/obchodnice	11
		obchodní příručí	10
		obchodní sluha	1
		obuvník	13
		posluhovačka	2
		prodavačka	1
		služebná	5
		soukromník/soukromnice	32
		topič	8

⁴¹⁶ Zpracováno pro leden a únor toho roku.

⁴¹⁷ Jedná se o zaměstnání nebo stav. Rozřazeno podle toho, co přestupující uvedli do *Knihy vystoupení a přestoupení z církve* (SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, kn. 42, sign. B 155).

⁴¹⁸ Celkový počet přistoupivších k CČS v Českých Budějovicích byl v lednu a únoru roku 1921 devět set třicet jedna osob. Z toho čtyři sta dvacet šest žen a pět set pět mužů.

OBLAST	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ	SPECIFIKACE STAVU	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ
obchod a služby		zahradník	2
		zprostředkovatel realit	1
		žehlířka	1
řemeslníci	137	cukrářský pomocník	1
		bednář	10
		brusič	1
		cukrář	6
		čalouník	1
		elektromechanik	4
		elektrotechnik	2
		hodinář	2
		hrnčír	1
		kameník	1
		kamnář	1
		klempír	6
		knihař	2
		kominík	1
		kovář	3
		kovotlačitel	1
		kožišník	1
		krejčí/krejčová	14
		krejčovský pomocník	1
		kuchař/kuchařka	2
		lakýrník	1
		mechanik	1
		mlynář	1
		modistka	1
		montér	1
		pekař	7
		pokrývač	1
		pokrývač mistr	1
		prýmkář	1
		řemenář	1
		sklenář	2
		sladovník	10
		slévač	2
		soustružník	5
		strojník	4
		švadlena	5
		tesař	3
		truhlář	9
		truhlářský pomocník	1
		typograf	2
		zámečník	15
		zedník	2

OBLAST	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ	SPECIFIKACE STAVU	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ
školství	43		43
	studenti	absolvent/absolventka průmyslové školy	2
		obchodní akademik	1
		studující	14
		učeň	11
		žákyně obchodní školy	1
	pracující ve školství	profesor	4
		učitel/učitelka	10
úřednická zaměstnání	34	administrátor <i>Stráže lidu</i>	1
		expedientka <i>Stráže lidu</i>	1
		kancelářský pomocník	2
		kancelářský pracovník	1
		kancelářský sluha	1
		písař	1
		pokladník	1
		poštovní zřízenec	2
		poštovní mistr	1
		účetní	3
		úředník/úřednice	19
		vrchní revident státních drah	1
umění	7	člen orchestru Národního divadla	1
		fotograf	3
		hudebník	2
		koncertní mistr	1
zaměstnanci drah	20	příručí drah	1
		strojvůdce	2
		zřízenec státních drah	17
zdravotnictví	3	ošetřovatelka	1
		porodní asistentka	1
		zubní technik	1
neuvedeno	206		206
nepřečteno	16		16
nezařazeno	20	dílovedoucí	4
		disponent	1
		geometr	1
		laborant/laborantka	2
		lesní praktikant	1
		majitel prádelny	1
		malíř	1
		mlynářský	1
		penzista/penzistka	3
		spolujemajitel továrny	1

OBLAST	POČET PŘÍSLUŠNÍKŮ	SPECIFIKACE STAVU	POČET PŘÍSLUŠNÍ- KŮ
nezařazeno		stavbyvedoucí	1
		volontér elektrotechnictví	1
		zřízenec akciového pivovaru	1
		zřízenec tabákové továrny	1

Tabulka č. 5a:

**VĚKOVÁ STRUKTURA VĚŘÍCÍCH PŘÍSTUPUJÍCÍCH DO SBORU CČS
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PRO ROK 1920**

Zdroj: SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

ROK NAROZENÍ	VĚK	MUŽI	ŽENY	CELKEM	CELKEM V DEKÁDÁCH
ROK 1920					
1847	73 let	1		1	3
1850	70 let	2		2	
1854	66 let	1	1	2	5
1855	65 let		1	1	
1856	64 let	1		1	
1859	61 let		1	1	
1863	57 let	1		1	10
1864	56 let		1	1	
1865	55 let	1	2	3	
1866	54 let		2	2	
1869	51 let	2	1	3	
1873	47 let	2	1	3	
1874	46 let	1		1	14
1875	45 let	1		1	
1876	44 let	2	1	3	
1877	43 let	2	2	4	
1879	41 let	1	1	2	
1881	39 let	4	1	5	
1882	38 let	1	1	2	
1883	37 let	4	2	6	
1884	36 let	1	2	3	
1885	35 let	2		2	
1886	34 let		1	1	
1887	33 let	4	1	5	
1888	32 let	2	1	3	
1889	31 let	3	2	5	
1890	30 let	2	1	3	
1891	29 let	1	2	3	37
1892	28 let	2		2	
1893	27 let	4	2	6	
1894	26 let	4	3	7	
1895	25 let	1	2	3	
1896	24 let		1	1	
1897	23 let	3	1	4	
1898	22 let	3	5	8	
1899	21 let	1	2	3	

Tabulka č. 5b:

VĚKOVÁ STRUKTURA VĚŘÍCÍCH PŘÍSTUPJÍCÍCH DO SBORU ČČS V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PRO ROK 1921⁴¹⁹

Zdroj: SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, *Kniha vystoupení a přestoupení z církve*, kn. 42, sign. 155.

ROK NAROZENÍ	VĚK	MUŽI	ŽENY	CELKEM	CELKEM V DEKÁDÁCH
ROK 1921					
1828	93 let		1	1	1
1838	83 let		1	1	1
1845	76 let	1	1	2	5
1847	74 let	1		1	
1849	72 let	1		1	
1850	71 let		1	1	
1852	69 let		2	2	
1853	68 let	1		1	20
1854	67 let	2	1	3	
1855	66 let		1	1	
1856	65 let		1	1	
1857	64 let	2		2	
1858	63 let		1	1	
1859	62 let	3	1	4	
1860	61 let	2	1	3	
1861	60 let	1	1	2	
1862	59 let		1	1	
1863	58 let	4	2	6	88
1864	57 let	6	3	9	
1865	56 let	5	2	7	
1866	55 let	2	5	7	
1867	54 let	3	6	9	
1868	53 let	9	7	16	
1869	52 let	5	3	8	
1870	51 let	7	1	8	
1871	50 let	11	6	17	
1872	49 let	7	5	12	
1873	48 let	6	7	13	130
1874	47 let	6	7	13	
1875	46 let	3	5	8	
1876	45 let	6	8	14	

⁴¹⁹ Do předkládané věkové struktury nejsou zahrnuty děti a mladiství do jednadvaceti let věku (hranice zletilosti platná v Československé republice v letech 1919 až 1950), u kterých je důvodný předpoklad, že přestupovali k novému vyznání proto, že přestupovali jejich rodiče, nikoli tedy pouze z vlastního přesvědčení. Počet těch, kteří datum svého narození neuvedli, či se nepodařilo číslo v kolonce s označením datum narození *Knihy vystoupení a přestoupení z církve* přečíst je zanedbatelný, proto tento údaj do struktury také promítnut není.

Do struktury jsou zahrnuty informace o přestupech za celý rok 1920 a za leden a únor roku 1921, tak jak se zachovaly v *Knize vystoupení a přestoupení z církve* (SOkA České Budějovice, Děkanský úřad, kn. 42, sign. B 155).

ROK NAROZENÍ	VĚK	MUŽI	ŽENY	CELKEM	CELKEM V DEKÁDÁCH
1877	44 let	6	4	10	
1878	43 let	4	9	13	
1879	42 let	14	11	25	
1880	41 let	7	7	14	
1881	40 let	3	5	8	
1882	39 let	4	5	9	
1883	38 let	8	5	13	151
1884	37 let	7	7	14	
1885	36 let	10	7	17	
1886	35 let	6	7	13	
1887	34 let	10	7	17	
1888	33 let	11	7	18	
1889	32 let	8	8	16	
1890	31 let	7	8	15	
1891	30 let	7	12	19	
1892	29 let	7	4	11	
1893	28 let	7	8	15	
1894	27 let	7	11	18	
1895	26 let	8	11	19	162
1896	25 let	16	6	22	
1897	24 let	9	6	15	
1898	23 let	14	13	27	
1899	22 let	16	7	23	
1900	21 let	7	5	12	

Tabulka č. 6:

SEZNAM SOUTĚŽNÍCH NÁVRHŮ

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Náčrt kroniky Husova sboru CČM v Budějovicích.*

POŘADÍ, VE KTERÉM NÁVRHY DOŠLY	NÁZEV NÁVRHU	AUTOR NÁVRHU	MÍSTO ODESLÁNÍ NÁVRHU
1.	<i>ČSL</i>	neznámý	neznámé
2.	<i>Dům, můj dům modlitby jest</i>	architekt Vilém Hicke	Praha
3.	<i>Travail</i>	architekt V. Černý	Praha
4.	<i>Jitřenka</i>	Marie Planerová	Praha
5.	<i>5 haléřová známka</i>	ing. arch. Karel Chochola, profesor vyšší průmyslové školy v Českých Budějovicích a stavitel Václav Kovařík z Českých Budějovic	České Budějovice
6.	<i>Čas</i>	neznámý	návrh podán v kanceláři rady starších v Českých Budějovicích, autor se nepřihlásil
7.	<i>Červený kruh</i>	architekt J. Fröhlich	Praha
8.	<i>Soustředné kruhy</i>	architekt Ivo Chomout	Praha
9.	<i>Za pravdu</i>	ing. arch. Ferdinand Potůček	Pardubice
10.	<i>Z</i>	Adolf Mencl, asistent	Praha
11.	<i>Glagol</i>	ing. arch. B. Mach	Praha
12.	<i>M</i>	paní M. Sobek	Brno
13.	<i>Bratrstvo</i>	Ing. arch. Josef Hraba, profesor na průmyslové škole v Jaroměři	Jaroměř
14.	<i>V záři kalicha</i>	architekt J. Suk	Praha
15.	<i>Šesticípá hvězda v kruhu</i>	architekt Otakar Svoboda	Třebíč na Moravě
16.	<i>Budějovice</i>	Architekt Jaroslav Černý	Praha

POŘADÍ, VE KTERÉM NÁVRHY DOŠLY	NÁZEV NÁVRHU	AUTOR NÁVRHU	MÍSTO ODESLÁNÍ NÁVRHU
17.	<i>Soustředné kruhy 2</i>	Architekt Václav Neckář, profesor průmyslové školy v Plzni	Plzeň
18.	<i>Nová cesta</i>	architekt Alois Mazer	Česká Třebová
19.	<i>V říjnu</i>	Ing. Vl. Chroust	Bratislava
20.	<i>V záři kalicha 2</i>	Ing. Jan Obrtel a Jaroslav Kallus	Brno
21.	<i>Hus</i>	prof. arch. Viktorín Sulc a stavitel Josef Vondráček	Praha
22.	<i>Dům světla</i>	Marie Kubečková	Hronov nad Metují
23.	<i>House Church</i>	neznámý	neznámé
24.	<i>Klid</i>	architekt J. Jirovec	Mariánské Hory, Ostrava
25.	<i>Náš dům</i>	architekt Anděloslav Weiss	Brno
26.	<i>Bratrství</i>	architekt Otakar Polák	Louny
27.	<i>Věž</i>	ing. arch. Bedřich Adámek	Praha
28.	<i>B ve čtverci</i>	ing. arch. Karel Polívka	Praha
29.	<i>Řešení čtvercové</i>	Pavlát, stavební technik	Moravská Ostrava

Tabulka č.7a:

**SEZNAM (BUDEJOVICKÝCH) DÁRCŮ FINANČNÍCH OBNOSŮ NA
PODPORU STAVBY HUSOVA SBORU**

Zdroj: Archiv sboru ČČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce
církve československé v Českých Budějovicích 1924.*

POŘADÍ	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
DÁRCI Z ČESKÝCH BUDEJOVIC			
1	Marie Ambrožová	100	
2	Vojtěch Arnold	50	
3	J. Č. Bárta	20	
4	Václav Benda	50	ano
5	Jan Bendlík s manželkou Marií Bendlíkovou	500	
6	Jaroslav Beran	20	
7	J. Beran	10	
8	František Beránek	30	
9	Jan Bílek s manželkou Marií Bílkovou	50	
10	Jan Bluma	20	
11	František Brada	100	
12	Kateřina Brožková	20	
13	August Bříško	100	
14	František Buriánek	10	
15	Josef Candra	100	
16	Josef Čapek	50	
17	Marie Čápková a Kateřina Čápková	200	ano (obě)
18	Vojtěch Čechura	100	
19	Igor Čejka	110	
20	Gustav Čurda	100	
21	Helena Daňková	50	
22	Jan Dejmek	10	
23	Václav Diviš s manželkou Hanou Divišovou	50	
24	Antonín Dolejš	40	
25	Tomáš Dolejší	200	
26	Anna Doulová	35	
27	Václav Dvořák	20	
28	Jan Fejtek	5	
29	Miloš Fencl	100	
30	Karel Fila	58	
31	Jaroslav Finferle	20	
32	Josef Fládrich	50	ano
33	Anna Friedová	5	
34	Ferdinand Gärtner	20	

POŘADÍ	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
35	Marie Gärtnerová	50	
36	J. Haišman	30	
37	Eduard Hájek	1 000	ano
38	Vojtěch Hamerník	150	
39	Jan Hamr	50	
40	František Handšur	100	
41	František Hauser	25	
42	Karel Hebik	10	
43	Dal. Hilgartner	20	
44	Václav Hlaváč	50	
45	D. Hlinková	20	
46	Vojtěch Honsa	100	ano
47	František Horák	10	
48	František Hrubý	18	
49	Václav Hudec a Kateřina Hudcová	40	
50	František Huml	20	
51	František Hvozdecký a Anna Hvozdecká	1 000	
52	Karel Chochola a Václav Kovařík	1 250	
53	Josef Chrt	40	
54	Matěj Jenčík	200	
55	Vl. Jindra	10	
56	Vojtěch Jirovský	20	
57	Marie Kališková	25	
58	František Kaňka	10	ano
59	František Kautman	100	
60	Tomáš Khodl a Marie Khodlová	100	
61	Oldřich Klíma	200	
62	Jan Klufa	50	
63	František Kneisl	100	
64	Josef Kocmoud	100	
65	Václav Kocourek	200	ano
66	Bohumil Kočvara	20	
67	Jan Kodet	500	
68	František Kolář	200	
69	Antonín Kopřiva s manželkou	1 000	
70	Jiří Kopřiva	10	
71	Zdeněk Kopřiva	10	
72	Josef Korda	25	
73	J. Kotrlíková	30	
74	Václav Koupal	50	

POŘADÍ	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
75	Jakub Kovářik	100	
76	Anna Kulhanová	40	
77	Vojtěch Kuštejn	100	
78	Jan Králík	50	
79	Anna Krebsová	30	
80	Tomáš Kříž	25	
81	Josef Lechnýř	25	ano
82	Antonie Lencová	7	
83	Marie Leskovcová	100	
84	Marie Leskovianová	50	
85	Ladislav Linhart	50	
86	Antonín Lipp	300	
87	Al. Lukeš	50	
88	Václav Lukšík	50	
89	František Málek	25	
90	Karel Malý	100	ano
91	František Mareš	30	
92	Marie Martínková	10	
93	Jan Mašek	50	
94	A. Mašková	50	
95	Jana Mašková	100	
96	Karel Matka	50	
97	Ludmila Merzová	10	
98	Karel Měchna	50	
99	Karel Měchura	50	ano
100	Havel Mikuška	100	ano
101	Otakar Modr	100	
102	Kateřina Moravcová	23	
103	J. Mráz	6	
104	Arnošt Musil	200	
105	Miloš Našinec (vybral od studentů československého vyznání)	30	
106	Vavřinec Našinec	50	
107	Vilém Našinec	25	
108	Vlastimil Nedbal	100	
109	Nedvědová	8	
110	Nejmenovaní dárci	1 420	
111	J. K. Němec	200	
112	Bohumil Netušil	10	
113	August Nováček	100	
114	Adam Novák	566	
115	Tomáš Pařízek	110	ano
116	Kajetán Pávek	40	
117	Jan Perek	100	

POŘADÍ	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
118	Valentin Petráš s rodinou	200	
119	Petrášová	300	
120	Antonín Petržilka	50	
121	Marie Pietroňová	20	
122	František Pinc	100	
123	Píchová	5	
124	Josef Plánský	20	
125	J. Plojhar	10	
126	Josef Počta	50	
127	Jan Popela s rodinou	100	
128	Václav Požárek	20	
129	Marie Praporová	40	
130	Marie Přibíková	5	
131	Jaroslav Rajl	10	
132	Štěpán Rokůsek	1 000	
133	Oskar Rosín	10	
134	Jaroslav Rosenfelder	100	
135	Miloš Routek	10	
136	Rušková	6	
137	Václav Rybář	100	
138	Josef Rys	40	
139	Felix Řehoř	20	
140	Bohdan Řezníček	50	
141	Václav Salák	50	
142	Marie Samcová	120	
143	Sámová	10	
144	Karel Skála	100	
145	Josef Skalický	1 000	ano
146	Josef Slad	200	
147	Františka Sládková	30	
148	Bohumil Smetana	100	
149	Josef Starý	20	
150	Stanislav Starý	100	
151	Růžena Stárková	100	
152	František Statečný	25	
153	J. Straka	30	
154	Matěj Studíhrad	20	ano
155	František Svačina	100	
156	Otakar Svoboda	20	
157	Josef Synáč	50	
158	Aug. Šembera	350	
159	Anna Šilháčková	25	
160	František Šimeček	50	ano
161	František Šimeček a Jana Šimečková	150	

POŘADÍ	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
162	Bohdan Šindelář	20	
163	Marie Škorvilová	50	
164	Rudolf Šlechta	1 000	
165	Kristina Štichová	65	
166	Augustin Teverný ⁴²⁰	1 100	
167	Antonie Tesařová	10	
168	Marie Tomcová	50	
169	František Trčka	100	
170	František Turek a Rosalie Turková	100	
171	Tomáš Vacek	100	
172	Pavel Valha	10	
173	František Josef Valter ⁴²¹	25	
174	Jan Vančura	50	ano
175	Antonín Vimr	76	
176	Marie Vlášková-Kluzáková	200	ano
177	Jan Víta	20	
178	Josef Vodička	40	
179	Jan Vondráček a Kateřina Vondráčková	100	
180	Marie Vošková	10	
181	Matěj Vrba a Anna Vrbová	70	
182	Stanislav Záluský	20	
183	Bratři Zátkové	50	
184	František Zdráhal s manželkou	100	
185	František Zelený	50	
186	František Zuček	40	
187	Jan Žlábek	50	

⁴²⁰ Daroval i měděný zlacený kalich v hodnotě 9 000 Kč.

⁴²¹ Daroval do presbytáře závěsy, mosazné tyče a kroužky v hodnotě 1 154 Kč.

Tabulka č.7b:

**SEZNAM (MIMOBUDĚJOVICKÝCH) DÁRCŮ FINANČNÍCH OBNOSŮ NA
PODPORU STAVBY HUSOVA SBORU**

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce
církve československé v Českých Budějovicích 1924.*

POŘADÍ	NÁZEV OBCE	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
MIMOBUDĚJOVIČTÍ DÁRCI				
1	Adamov	Místní výbor Církve československé	100	
2	Borek	Václav Fencel	30	
4	Borovany	Jan Bakalář	25	
5		Raimond Bakalář	5	
6		Marie Chalupská	15	
7		Václav Malík	5	
8		R. Roubín	20	
9		Jan Severa	25	
10		Václav Šedel	5	
11		Jakub Švarc	2	
12	Bratislava	Vl. Chroust	100	
13	Bukovsko	František Kalhous	15	
14	České Vrbné	Klota Poppová	25	
15	Čtyři Dvory	František Adam	100	ano
16		Jan Liška	10	
17		František Marek	50	
18		Místní výbor Církve československé	500	
19		Odbočka Čechie	713	
20		Josef Samohejl	20	
21	Dobrá Voda	M. Borovka	10	
22		J. Dosejпка	7	
23		František Hebík	50	ano
24		J.Kabůrek	3	
25		Václav Kocmata	5	
26		Josef Kovář	20	
27		J. Novák	5	
28		František Prokeš	5	
29		Josef Scheinpflug	5	
30		Domanín	František Vrkoč	30
31	Hluboká nad Vltavou	František Brož	100	
32	Hodějovice	Místní výbor Církve čl.	700	

POŘADÍ	NÁZEV OBCE	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (KČ)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
33	Husinec	F. Pojsl	10	
34	Hůrky	Tomáš Kantor	20	
35	Hrdějovice	Josef Štěpánek	100	
36	Kaliště	Jan Tolar	30	
37	Kněžské Dvory	Marie Páchová	20	
38	Kremže	Josef Stožický	50	
39	Litvinovice	Václav Bernáš	70	
40	Louny	Bratrská rada starších	50	
41	Mladá Boleslav	J. Stein	20	
42	Mladé	Vojtěch Bohoněk	25	
43		Alžběta Hovorková	50	
44		Marie Kališová	100	
45		Kateřina Klusáková	100	
46		František Novotný	50	
47		Místní výbor Církve československé	100	
48	Nedabyle	Jan Vávra	20	
49	Nemanice	Václav Kantor	100	
50	Nové Vráto	František Bazal	20	
51	Plzeň	Josef Koláček	20	
52		František Ledeč	10	
53		M. Vesecký	100	
54	Poříč	J. Honetschläger	100	
55	Prachatice	Karel Vaněk	10	
56	Praha	Josef Viktor Friš	100	
57		J. Pešek	5	
58		Josef Pelák	100	
59	Přelouč	Vincenc Kožený	10	
60		Vlad. Sekerka	10	
61	Rožnov	Anna Barfusová	50	
62		Josef Lukeš	50	ano
63		František Průcha	50	
64	Rudolfov	František Vančura a Magdalena Vančurová	50	

POŘADÍ	NÁZEV OBCE	JMÉNA DÁRCŮ	DAROVANÁ ČÁSTKA (Kč)	DOBROVOLNICKÁ POMOC PŘI STAVBĚ SBORU
65	Suché Vrbné	Václav Cílek	50	
66		Vojtěch Hebík	120	
67		Kateřina Klabouchová	100	ano
68		J. Majer	50	
69		O. Schmiedmajer	100	
70	Včelná	Eman Černý	50	
71	Vodňany	Václav Dvořák	20	
72	Zliv	Tomáš Beneš	30	
73		František Kubů	70	
74		Místní výbor Církve československé	300	
75		Antonín Vitha	25	ano
76	Žabovřesky	Jan Loč	5	

Tabulka č. 8a:

SEZNAM (BUDĚJOVICKÝCH) DÁRCŮ STAVEBNÍHO MATERIÁLU

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích 1924.*

POŘADÍ	JMÉNA DÁRCŮ	PŘEDMĚT
1	Linhart Mařík	10 m ³ písku
2	Bohdan Francko	5 000 cihel
3	František Francko	5 000 cihel
4	Havel	2 000 cihel
5	Josef Jestřáb	štetky a štetce pro zednické, natěračské a malířské práce
6	Jindřich Peřinka	5 000 cihel
7	Puk	6 m ³ písku
8	Martin Špelina	zapůjčil na týden dva potahy
9	Nejmenovaní věřící	zakoupili bloky v celkové hodnotě 20 275 Kč

Tabulka č. 8b:

SEZNAM (MIMOBUDĚJOVICKÝCH) DÁRCŮ STAVEBNÍHO MATERIÁLU

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce církve československé v Českých Budějovicích 1924.*

POŘADÍ	NÁZEV OBCE	JMÉNA DÁRCŮ	PŘEDMĚT
1	Besednice	Jan Fryš	každý z nich vytvořil jeden žulový schod zdarma, materiál k tomu daroval Václav Kelbl, dopravu do Českých Budějovic zdarma zajistili Václav Ridel a Ludvík Rozenkranz
2		J. Hubený	
3		František Charvát	
4		Josef Jirkát	
5		František Marek	
6		Josef Marek	
7		František Mojt	
8		Jan Novák	
9		Jan Papoušek	
10		Josef Smolík	
11		Karel Smolík	
12		František Sýkora	
13		Jan Sýkora mladší	
14		Jan Sýkora starší	
15		Tomáš Sýkora	
16		Karel Veselý	
17		Jan Zelenka	
18	Čtyři Dvory	Vojtěch Benda	čtyři povozy písku (jeden povoz se rovnal 2 m ³)
19		František Marek	dva povozy písku
20	Hůrka	Matěj Pouzar	zapůjčil jeden povoz s potahem
21	Remlovy Dvory	Josef Urban	dva povozy písku
22	Rudolfovo	Ferdinand Frúněk	15 m ³ stavebního kamene a dva povozy písku
23		František Hlavatý	2 000 cihel
24		František Urban	jeden povoz písku
25	Suché Vrbné	František Bohrn	dva povozy písku

Tabulka č. 9:

**SEZNAM FIREM, ORGANIZACÍ, SPOLKŮ A ODBORŮ, KTERÉ PŘÍSPĚLY
NA STAVBU HUSOVA SBORU**

Zdroj: Archiv sboru CČS v Českých Budějovicích, *Pamětní kniha náboženské obce
církve československé v Českých Budějovicích 1924.*

POŘADÍ	NÁZEV	ČÁSTKA (Kč)
1	Brunner (Jindřichův Hradec)	20
2	Divadelní ochotnický spolek Čechie (České Budějovice)	200
3	Českobudějovická záložna	100
4	Český tenisový klub	500
5	Gerner (Královské Vinohrady)	10
6	Charitativní odbor CČS (České Budějovice)	1 200
7	Jihočeské stav. družstvo československých socialistů	230
8	Lederer a Schwarzbart (Plzeň)	100
9	Legionářské družstvo uzenářské (České Budějovice)	200
10	Měšťanský pivovar	50
11	Odbor politické stráže syndikátistů	50
12	Okresní správa politická (České Budějovice)	1 000
13	Organisace Československých socialistů v Nových Hodějovicích	50
14	Organisace Československých socialistů Nemanice	100
15	Samek a spol. (Brno)	100
16	Schück X. (Pardubice)	10
17	Sírkárna	40
18	Skotnica a Finger (Warnsdorf)	100
19	Správa českého akciového pivovaru	200
20	Vesecký (Planá)	10
21	Wolf a Schleim (Praha)	100
22	Zinkofrafičický ústav Peiša a spol.	200

III. OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Obrazové přílohy č. 1a, 1b a 1c:

ULOŽENÍ ARCHIVU ČČS, SKŘÍŇ Č. 1, ULOŽENÍ ARCHIVU ČČS, SKŘÍŇ Č. 2, ULOŽENÍ ARCHIVU ČČS, SKŘÍŇ Č. 3

Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha č. 2:

UKÁZKKA NÁBOROVÉHO TEXTU JEDNOTY MLÁDEŽE

Zdroj: Archiv autorky

Obrazové přílohy č. 3a:

**KRESBA ZE SEŠITU SHRNUJÍCÍHO ZÁŽITKY Z AKCE POŘÁDANÉ
JEDNOTOU MLÁDEŽE,**

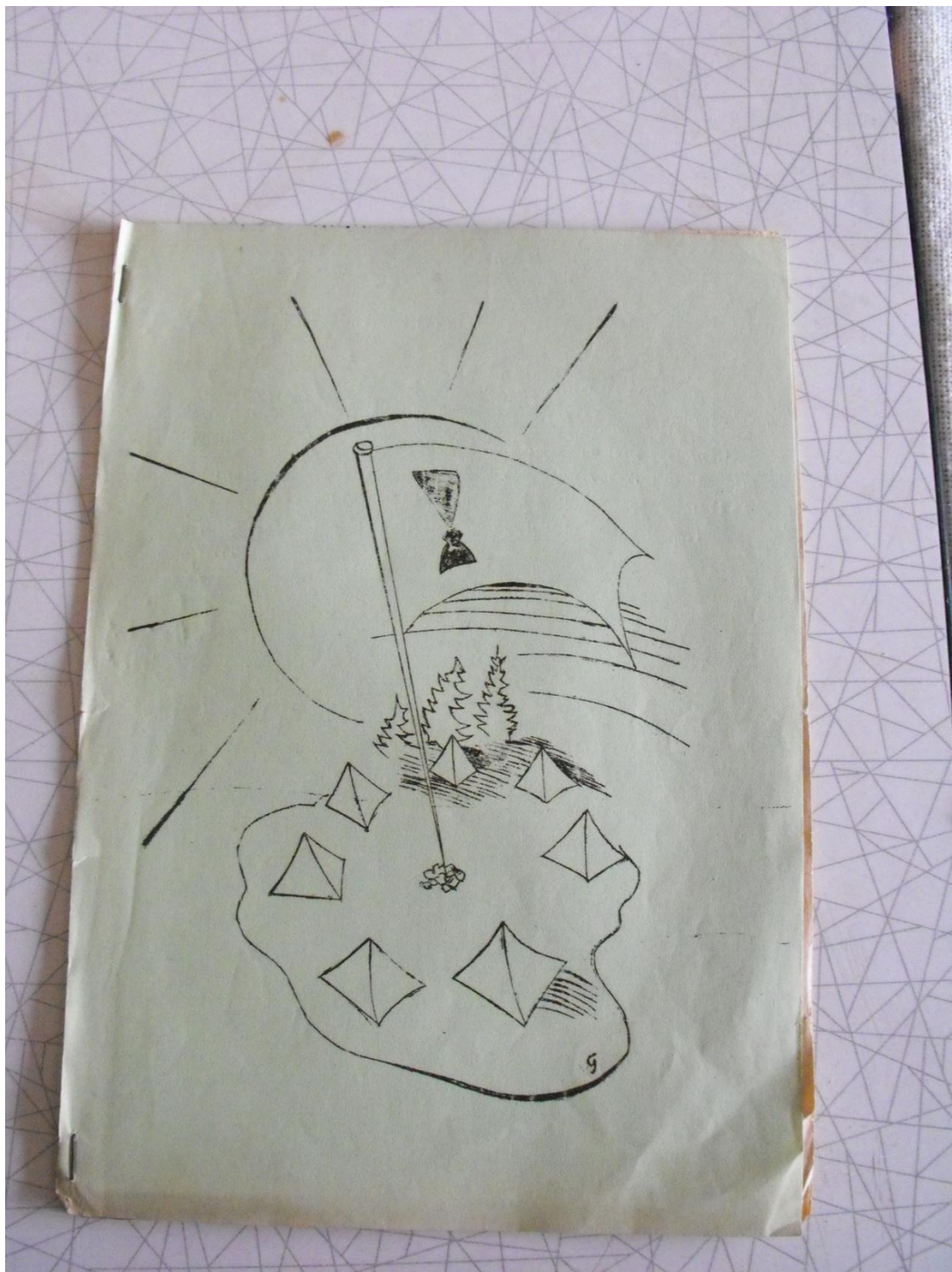
Zdroj: archiv autorky

Obrazové přílohy č. 3b:

KRESBA Z TÁBOROVÉHO SEŠITU JEDNOTY MLÁDEŽE

Zdroj: archiv autorky

Obrazová příloha č. 4a:
PAMĚTNÍ KNIHA, DESKY
Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha č. 4b:
PAMĚTNÍ KNIHA, TITULNÍ STRANA
Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha č. 4c:

PAMĚTNÍ KNIHA, ÚVODNÍ STRANA K PODPISOVÉ ČÁSTI

Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha č. 5:
**FOTOGRAFIE Z PRVNÍHO SVATÉHO PŘIJÍMÁNÍ KONANÉHO 5. ČERVNA
1947**

Zdroj: Archiv autorky

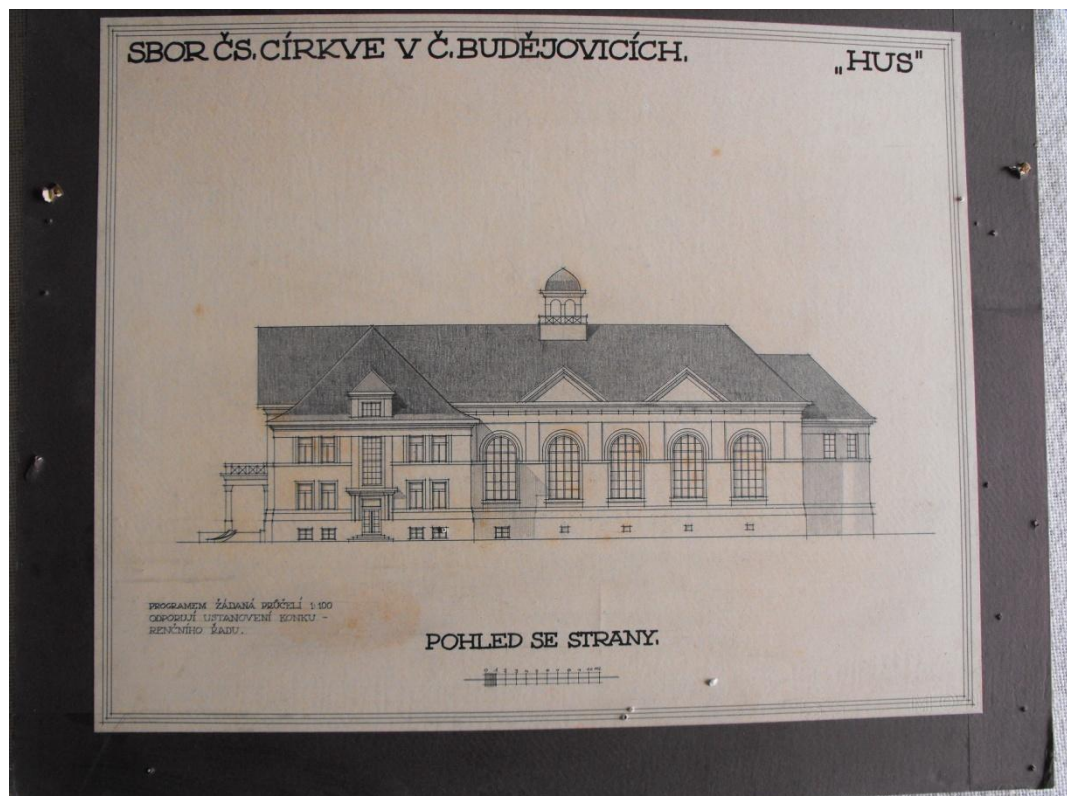
Obrazová příloha č. 6:

FOTOGRAFIE RADY STARŠÍCH ČČS V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH Z ROKU 1944

Zdroj: Archiv autorky

Obrazové přílohy č. 7:
NÁVRHY NA PODOBU HUSOVA SBORU
Zdroj: Archiv autorky

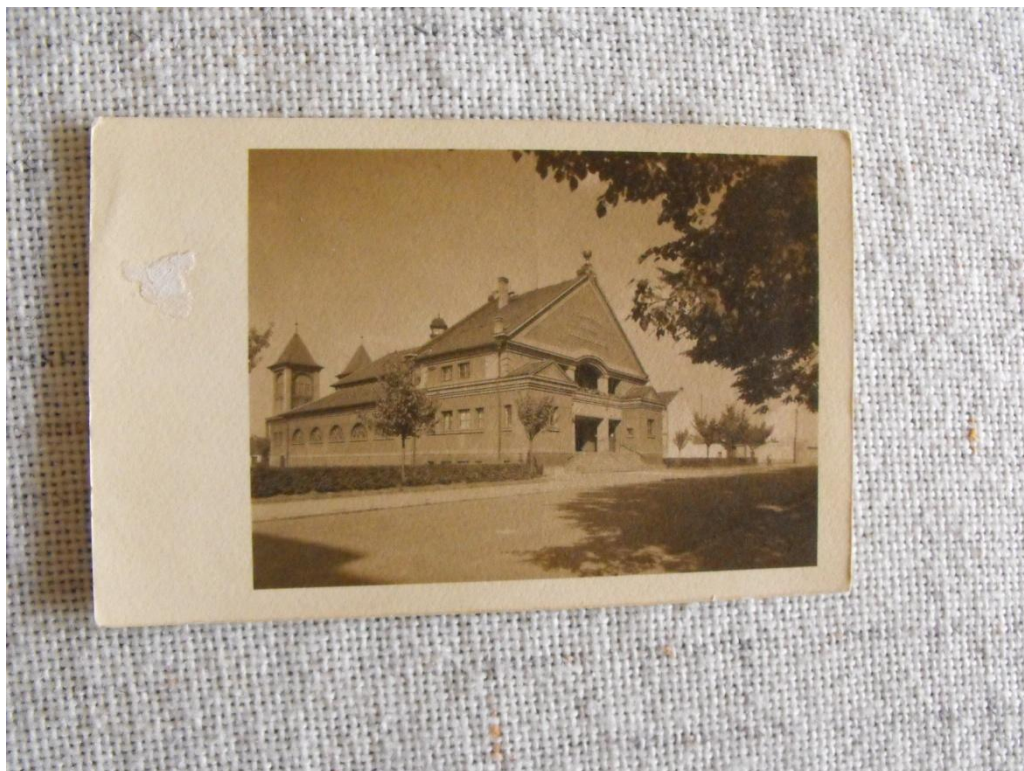
Obrazová příloha č. 8a:
HUSŮV SBOR - PODOBA V ROCE 2011
Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha 8. b:
HUSŮV SBOR - PODOBA V ROCE 2013
Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha 8. c:
HUSŮV SBOR - PRŮČELÍ NA DOBOVÉ POHLEDNICI
Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha 8. d:
HUSŮV SBOR - PRŮČELÍ, PODOBA V ROCE 2013
Zdroj: Archiv autorky

Obrazová příloha č. 9: ŽÁDOST O PODPORU SOCIÁLNÍHO ODBORU CÍRKVE
ČESKOSLOVENSKÉ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zdroj: Archiv autorky

P. J.

Pekně prosím kdykoli je Vám
to možné darovati mi
na vánoce nějakou pomoc
málo vidím, je mi těžko
na psaní už nevidím písař
po paměti na všechnou
pomoc Vám

Kaplati pán Bich
Anna Lahodná
tr. Dok. Edv. Beneš č. 39
Chis z. 74/48

vyhověno a viděno je Vám předem

12